

Woordenboek van de Limburgse Dialecten

Deel III

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

Fauna

Aflevering 2

Overige dieren

Dr. J. Kruijsen

De tweede aflevering van de Algemene Woordenschat van het Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD) verschijnt op hetzelfde moment als de eerste aflevering over de vogels en bevat de dialectbenamingen van alle overige fauna:

- de in het wild voorkomende zoogdieren, kleine al of niet schadelijke dieren rond het huis en van het veld, kleine roofdieren en jachtwild;
- de benamingen van de zoetwatervissen uit de Limburgse rivieren, beken en poelen;
- reptielen en amfibieën, zoals de Zuid-Limburgse muurhagedis van het omslag;
- de zeer talrijke insecten en andere kleine kriebelende beestjes als mieren en mijten, luizen en spinnen.

Het gaat om ongeveer 135 lemma's waarin een dier wordt behandeld en ongeveer 40 lemma's met een algemene inhoud.

Al deze dieren worden eerst kort beschreven naar uiterlijke kenmerken en plaats van voorkomen en naar hun relatie tot de mens. Vervolgens worden alle dialectbenamingen opgenomen met vermelding van de plaats of streek waar deze term is aangetroffen. Bijna alle lemma's zijn voorzien van een taalkaart (149 stuks) en vaak van een illustratie (87 keer).

Ook deze aflevering is voorzien van een alfabetisch register op de behandelde dieren (lemmatitels), trefwoorden (vernederlandste dialecttermen) en lexicale varianten (van het trefwoord afwijkende woordbeelden).

 Van Gorcum

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

WOORDENBOEK VAN DE LIMBURGSE DIALECTEN

Opgezet door prof. dr. A. Weijnen, voortgezet door prof. dr. R. van Hout en
prof. dr. L. Draye

III. ALGEMENE WOORDENSCHAT

Sectie 4: De wereld tegenover de mens
Fauna

Aflevering 2, Overige dieren

DR. J. KRUIJSEN

2001 KONINKLIJKE VAN GORCUM

© 2001, Koninklijke Van Gorcum BV, Postbus 43, 9400 AA Assen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j°, het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 90 232 3754 4

NUGI 941

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen, de beide provincies Limburg en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage.

Foto omslag: © Martijn de Jonge
Grafische verzorging: Koninklijke Van Gorcum, Assen

Ten Geleide

bij aflevering III, 4.2, Overige dieren: zoogdieren in het wild, vissen, reptielen en amfibieën, insecten en andere kleine beestjes

Dit is de tweede aflevering over de wilde fauna, waarin de “overige dieren” worden behandeld en die samen met de tegelijkertijd verschijnende aflevering over de vogels een nieuwe publicatiereeks opent van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten*, dat van deel III, de *Algemene Woordenschat*.

In het Ten Geleide van de aflevering over de vogels zijn de twee fauna-afleveringen te samen voorgesteld en besproken. In dit Ten Geleide komen enkele specifieke zaken aan de orde die betrekking hebben op deze aflevering over de overige dieren (de wilde fauna met uitzondering van de vogels).

Onder *fauna* wordt hier verstaan: alle in het wild levende dieren uit de directe omgeving van de dialectspreker. Uitdrukkelijk is hierin aansluiting gezocht bij het classificatiemodel uit deel I, waar immers ook de leefwereld van de dialect-sprekende informant de leidraad vormde voor de opeenvolgende beschreven onderwerpen. De etnobiologische orde primeert hier boven de wetenschappelijke classificaties uit de biologie. Dat wil zeggen: alle dieren vinden hier een plaats, behalve (a) het vee en het kleinvee van de boerderij die in afleveringen van deel I over de landbouwterminologie zijn behandeld (waaronder rund, paard, varken, schaap en geit), (b) de huisdieren als hond en kat, goudvis en tam konijn, die in de aflevering over de woning (sectie 2 van deel III) ter sprake komen en ook (c) de niet-inheemse dieren uit de dierentuin die in een van de afleveringen van sectie 3, over vermaak, worden behandeld. Hier en daar zijn ook enkele begrippen opgenomen die zeer nauw met dierbenamingen samenhangen, zoals de lemma's HAZENLEGER en MIERENHOOP.

De behandeling van de fauna in het WLD het WBD (waarvan J. Swanenberg de twee fauna-afleveringen heeft samengesteld) loopt parallel met de presentatie van de fauna in het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, waardoor gemakkelijk vergelijkingen van de verspreiding van heteroniemen over het gehele Zuid-Nederlandse taalgebied kunnen worden gemaakt.

De aflevering Overige dieren uit de Fauna is ingedeeld in vier hoofdstukken, *Zoogdieren in het wild, Vissen, Reptielen en amfibieën* en *Insecten en andere kleine beestjes*, die elk weer in paragrafen (zoals *Kevers* of *Wormen en slakken*) zijn onderverdeeld.

Iedere paragraaf van de aflevering over de overige dieren krijgt een eigen Inleiding waarin o.m. het volgende ter sprake komt:

- de karakteristieken en de algemene uiterlijke trekken van de familie of families, waartoe de betreffende diersoorten behoren;

- begrippen die, hoewel toch afgevraagd in enquêtes, geen lemma opleverden en de reden daarvan;
- bijzondere dialectnamen van diersoorten die niet als lemma behandeld worden, maar die bijv. in monografieën zijn gevonden.

Daarnaast kent ook elk lemma een *toelichting*. Daarin komen ter sprake:

- de officiële Nederlandse naam (zoals in het opschrift), gevolgd door de wetenschappelijk Latijnse naam volgens de *Flora en Fauna van Europa* (Baarn 1994) of volgens de populaire natuurgidsen zoals *De Grote Thieme Dieren- en Plantengids* (Baarn 1992), en de grootte-aanduiding in cm;
- informatie over de leefomgeving;
- beschrijving van uiterlijk, zoals kleur en opvallende kenmerken;
- informatie over de relatie tot de mens.

Zoals in de eerste fauna-aflevering over de vogels is ook hier het grote aantal affectief-gekleurde verkleinwoorden en pejoratieve benamingen opvallend. Al eerder is gewezen op de rol van emotionele betrokkenheid bij dieren om de grote heteronymie in de dialectwoordenschat te verklaren (De Caluwe & Devos, 1993).

Vaak staan achter in het lemma enkele “bijzondere benamingen” bijeen, die op het eerste gezicht vergissingen lijken, foutieve opgaven, zoals *fluwijn* (een algemene dialectbenaming van de steenmarter) bij het lemma HERMELIJN, of *blinddaas* (een algemene volksnaam van de daas) in het lemma BLOEDZUIGER. Ook bij dergelijke opgaven is doorgaans niet ingegrepen. Men moet zich hierbij bedenken dat er veel zwerfwoorden voorkomen, zowel hier als bij de plantennamen, die op uiteenliggende plaatsen verschillende zaken kunnen benoemen (vgl. Brok 1991), maar ook dat de etnobiologische taxonomie een andere is dan de wetenschappelijke en dat de classificatie van de dierenwereld van streek tot streek kan verschillen; zie vooral Swanenberg (1997 en 2000).

De combinatie van de gelijke behandeling van mondeling en schriftelijk verkregen materiaal in eenzelfde lemma heeft, naast het nadeel van enige mate van ongelijksoortigheid van de opgaven, ook zekere voordelen. Mondeling materiaal is op de eerste plaats fonetisch goed en vergelijkbaar met andere plaatsen genoteerd, het komt vaak voort uit een primaire reactie op de vraagstelling die zonder veel reflectie wordt gegeven, het is doorgaans de meest voor de hand liggende en eerst beschikbare benaming. Schriftelijk materiaal, zeker het recentere, moet zeer omzichtig op de fonetische betrouwbaarheid worden beoordeeld, maar heeft het voordeel dat het wat bezonkener is, er is voldoende tijd voor een weloverwogen, bedachtzame reactie; veelvuldiger vindt men synoniemen, ook affectieve of pejoratieve benamingen en associaties komen aan de oppervlakte, vooral bij mensnabije geliefde dieren (MEIKEVER, LIEVEHEERSBEESTJE), of juist afstotende en lastige dieren (HORZEL, DAAS).

Er is in deze aflevering niet gewogen tussen mondeling en schriftelijk materiaal, tussen materiaal uit vragenlijsten of uit monografieën, oud of jong materiaal. Bij elk lemma is steeds de herkomst van alle opgenomen materiaal aangegeven; in de materiaalbasis (die aan geïnteresseerden ter beschikking gesteld zal worden) zelfs bij elke opgave. Ook de datum van de verzameling is aangegeven. Daardoor worden de mogelijke probleemgevallen wel geschetst en beschreven, niet opgelost.¹

¹ Daartoe is andersoortig onderzoek, zoals de *FSA* (Goossens 1981--), beter geschikt dan de dialectlexicografie.

Al deze woorden zijn zonder onderscheid opgenomen in het woordenboek. Ook zogenaamde "Spiel-formen", fantasievolle klankvormingen komen hier niet zelden voor, bijv. in het lemma VLINDER of het lemma KIKKERDRIL.

In de kaarten zijn grondwoord en verkleinwoord vaak samengenomen, bijv. in de kaart van de wezel en de kaart van de spitsmuis.

Er zijn in deze afleveringen geen semasiologische kaarten toegevoegd waarin de verschillende betekenissen van eenzelfde trefwoord worden uitgedrukt, bijv. de betekenissen van de insectenbenaming *duivel*, dat in verschillende lemma's voorkomt. Met behulp van het register zijn de verspreide betekenissen van dergelijke zwerfwoorden echter betrekkelijk eenvoudig te reconstrueren.

Opvallend in de materiaalverzamelingen van de fauna is de verschillende wijze waarop de hyperoniemen, d.w.z. de overkoepelende begrippen zoals *voorn* voor alle soorten voortjes te samen, of *vlieg* als overkoepeling van de vliegensoorten, te voorschijn komen. Dergelijke overkoepelende begrippen zijn zeldzaam in vragenlijstmateriaal, maar komen in de canonieke woordenboeken juist veelvuldig voor.

Soms, wanneer het hyperoniem ook als zodanig, als overkoepelend begrip, is afgevraagd, wordt dit in de lemmatitel tot uitdrukking gebracht, bijv. "VIS, ALGEMEEN", of impliciet meegegeven, zoals in "KEVER, TOR", of in "VLINDER". Meestal echter was de vraagstelling niet duidelijk genoeg voor zo'n algemeen lemma en zijn de hyperoniemen uit de woordenboek-verzamelingen ondergebracht bij het meest voorkomende specifieke dier, waarbij in de lemmatitel zelf steeds het hyperoniem is toegevoegd, bijv. "BLANKVOORN, VOORN", "HUISVlieg, VLIEG", enz.

Bronnen

a. Vragenlijsten

Zie de Inleiding van deel III.

Van buitengewoon belang voor de wilde fauna van deze aflevering zijn de gegevens uit de Nijmeegse vragenlijsten N 26 uit 1964 (over de insecten), N 83 uit 1981 (over zoogdieren en vissen en aanvullend over vogels en insecten) en N 100 uit 1997 en N 102 uit 1998 (met aanvullingen over de fauna).

Zie de bijgevoegde kaart met herkomst van de invullers van deze vragenlijsten gebruikt voor de aflevering Fauna, Overige dieren.

Van de monografisch bronnen van ZND ("ZND m", zie de Inleiding bij deel III, in het hoofdstuk 5, Bronnen) komen in deze fauna-aflevering voor:

Bellefroid, J. (zj.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Borgloon (Q 156).

Caluwaerts (Q 002, Hasselt).

Coomans, M. (1937), *Het dialect van Diest*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Daenen (P 179, Aalst-bij-Sint-Truiden).

Drieskens, J. (1924), *De klankleer van het dialect van Bocholt en dialect geographisch onderzoek van Noord-Oostelijk Limburg*.

Licentiaatsverhandeling KULeuven.

Dupont, J. (zj.hs), materiaalverzameling in handschrift uit Bree (L 360).

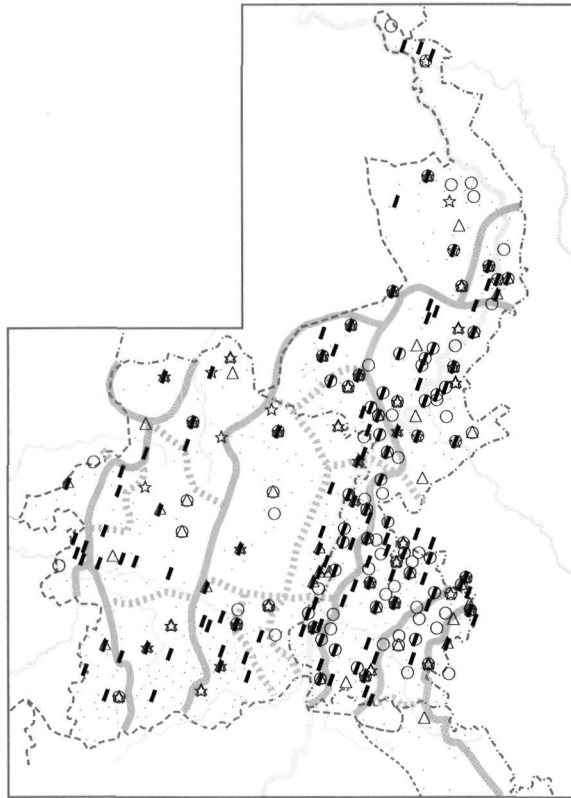
Engels (Q 088, Lanaken).

Franssen (Q 012, Rekem).

Godelaine (K 353, Tessenderlo).

WLD III, 4.2

■ N 26 (140)
○ N 83 (110)
△ N 100 (74)
☆ N 102 (49)

- GrGr: Grootaers, L. & J. Grauls (1930), *Klankleer van het Hasseltsch dialect*. Leuven.
- Hendriks (Q 167, Koninksem).
- Houben, J. (1905), *Het dialect der stad Maastricht*. Maastricht.
- Janssen (L 422, Lanklaar).
- Langohr, J. (1936), *Het Zuidnederlandsch dialectgebied van Overmaas*. Leuven.
- Leenen, J. (1913), *Limburgse en Brabantse dialecten, een proeve van synthetisering*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Marchal, J. (1952), *Toponymie van Hoepertingen, Berlingen en Zeperen*. Doctoraatsverhandeling KULeuven.
- Matthys, R. (1946), *Toponymie van Loo, bewerkt naar oude en moderne bronnen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Michiels (Q 078, Wellen).
- Moors (L 416, Opglabbeek).
- Pipers (Q 071, Diepenbeek).
- Put (K 317, Leopoldsburg).
- Raymaekers, A. (1926), *Het dialect van Loksbergen*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Reynders, G. (1968), *Klankleer van het Leopoldsburgs en klankgeografie van de omliggende gemeenten*. Licentiaatsverhandeling KULeuven.
- Thomassen (Q 088, Lanaken).
- Vanderbeeken (Q 156, Borgloon).
- Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.

b. Canonieke woordenboeken

De lijst van streekwoordenboeken vermeld in de Inleiding van deel III is uitputtend geraadpleegd, voor alle begrippen uit de fauna. Omwille van de verwijzingen in de bronnenopgaven bij de lemma's wordt de lijst hieronder nogmaals overgenomen.

Beverlo Wb.	Vandermeeren, L. (1995), <i>Het Bjêvels</i> . Beverlo.
Bree Wb.	Schoofs, R. (1988, 2e dr. 1996), <i>Woordenboek van het dialect van Bree en omgeving</i> . Bree.
Echt Wb.	Geurts, R. (1988), <i>Seppig wiej ein smawtpaer</i> . Echt.
Eupen Wb.	Tonnar, A. & W. Evers, (1899), <i>Wörterbuch der Eupener Sprache</i> . Eupen.
Genk Wb.	Geraerts, A. e.a. (z.j.), <i>Gênker Woerdeleest</i> . Genk.
Gennep Wb.	Dinter, W. van e.a. (1993), <i>Dialectwoordenboek van de gemeente Gennep. Een keuze uit de woordenschat van het dialect van Gennep, Heijen, Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide</i> . Gennep.
Gronsveld Wb.	Jaspars, G. (1979), <i>Groësselder Diksjenér. Woordenboek van het Gronsvelds dialect</i> . Gronsveld.
Hamont Wl.	Bernaerts, J. (1963), <i>Idioticon van het dialect van Hamont</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.
Haspengouws Id.	Rutten, A. (1890), <i>Bijdrage tot een Haspengouwsch Idioticon</i> . Antwerpen.
Hasselt Wb.	Staelens, X. (1982), <i>Dieksjenèr van t (H)essels</i> . Hasselt.
Heerlen Wb.	Jongeneel, J. (1884), <i>Dorpspraak van Heerle</i> . Heerlen.
Kerkrade Wb.	Amkreutz, L. e.a. (1987, 2e dr. 1997), <i>Kirchröadsjer Dieksiejoneer</i> . Kerkrade.
Limburgs Id.	Maassen, M. & J. Goossens (1975), <i>Limburgs Idioticon. Verzameling dialectwoorden (Woordenzangen), van 1885 tot 1902 verschenen in het tijdschrift "t Daghet in den Oosten"</i> . Tongeren.
Lommel Wl.	Jansen, J. (1966), <i>Idioticon van het dialect van Lommel</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.
Maaseik Wb.	Donck, E. van der (z. j. [1980]), <i>Maaseik en zijn Maaslandse taal</i> . Beek.
Maastricht Wb.	Endepols, H.J. (1955, 4e dr. 1985), <i>Woordenboek of Diksjenaer van 't Mestreechs</i> . Maastricht.
Meerlo-Wanssum Wb.	Voort, Th. van de (1973), <i>Het dialect van de gemeente Meerlo-Wanssum</i> . Amsterdam.
Meeswijk Wl.	Janssen, J. (1964), <i>Idioticon van het dialect van Meeswijk</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.
Meeuwen Wl.	Kelchtermans, J. (1964), <i>Idioticon van het dialect van Meeuwen</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.
Meijel Wb.	Crompvoets, H. (1991), <i>Mééls Woordeboe:k</i> . Meijel.
Niel-St.Truiden. Wl.	Smets, W. (1966), <i>Idioticon van het dialect van Niel-bij- St.Truiden</i> . Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven
Roermond Wb.	Kats, J.C.P. (1985), <i>Remunjs Waordeboek</i> . Roermond.
Sint-Truiden Wb.	't Neigemènneke (1995), <i>Sintruïnse Diksjonèr</i> . Sint-Truiden.

- Sittard Wb.** Schelberg, P.J.G. (1979), *Woordenboek van het Sittards dialect met folkloristische aantekeningen*. Amsterdam.
- Stokkem Wb.** Venken, M. e.a. (1990), *'n Manjel Stokkemer wèurd*. As.
- Tegelen Wb.** Houx, J. e.a. (1968), *Tegels Dialek. Uiteenzetting over de klankleer, spraakkunst en woordenschat van het dialect van Tegelen*. Maastricht.
- Tongeren Wb.** Stevens, A. (1986), *Túngërsë Diksjeñeer*. Tongeren.
- Tungelroy Wb.** Kooijman, G. (1985), *Thematisch Woordenboek van het Tungelroys*. Amsterdam.
- Uikhoven Wl.** Bollen, G. (1987), *Plat Ukevers. Woorden en wendingen uit het dialect van Uikhoven*. Uikhoven.
- Valkenburg Wb.** Dorren, Th. (1917, 2e dr. 1928), *Woordenlijst uit het Valkenburgsch Plat, met etymologische en andere aantekeningen*. Valkenburg.
- Venlo Wb.** Alsters, A. e.a. (1993), *Venloos Woordenboek*. Venlo.
- Venray Wb.** Schols, W. & G. Linssen (1991), *Venrays woordenboek. Woordenschat, klankkarakter, systeem, structuur en gebruik van de Venrayse taal*. Venray.
- Weertlands Wb.** Berg, J. van den e. a. (1983), *Weertlands Woordenboek*. Weert.
- Zonhoven Wl.** Remans, R. (1965), *Idioticon van het dialect van Zonhoven*. Onuitgeg. licentiaatsverh. Leuven.

Na het afsluiten van de materiaalverzameling voor de afleveringen van Flora en Fauna is de ongepubliceerde woordenlijst van Hamont bewerkt en uitgegeven, is er een nieuwe volledig herwerkte druk van het Weertlands Woordenboek verschenen en is er ook voor Zonhoven een woordenboek gepubliceerd. In de nieuwere afleveringen van deel III zullen deze worden toegevoegd aan de lijst Canonieke woordenboeken, Het zijn:

- Hamont-Achel Wb.** Bernaerts, J. (1991), *Hamonts-Achels dialectwoordenboek. Etymologische verkenningen in het dialect van Hamont en Achel*. Hamont.
- Weertlands Wb2.** Hermans, P. e.a. (1998), *De Weertlandse Dialecten*, Weert.
- Zonhoven Wb.** Achten, E. & L. Achten, (1996), *Het Zonhovens Woordenboek*. Zonhoven.

c. Overige bronnen

In de twee fauna-afleveringen vindt men in de derde groep bronnen de gebruikelijke bibliografische verwijzingen naar:

- Achten, P. (1995³), *Djonkappërslatijn. Hôessëlsë Diksjeñêeer*. Hasselt.
- Bakkes, P.J.A. (zj.hs), *Woordverzameling in handschrift (dialect van Montfort; aanwezig NCDN)*.
- Beenen, P.H.H. (1973), *Dialect en volkskunde van Herten*. Roermond.
- Bertrand, J. (1946), *Vrung va Oze Leve Hier*. Haelen.
- Boileau, A. (1954-71), *Enquête dialectale sur la toponymie germanique du nord-est de la province de Liège*. Liège.
- Boileau, A. (1971), *Toponymie dialectale germano-romane du nord-est de la province de Liège*. Paris.

- Cuypers, J. (1890), Iets over het dialect van Neeritter, in: *Onze Volkstaal* 3, 146-150.
- Daelen, J. van (1933-41), *Venloos Waordebook* (typoscript; aanwezig NCDN).
- Delahaye, H. (zj.hs), Materiaalverzameling van het Klimmens (aanwezig NCDN).
- Dolmans, H. (zj.hs), Woordenlijst van het Rothems (Q 99a) (aanwezig NCDN).
- Dols, W. (1953), *Sittardse diftongering. Een hoofdstuk uit de historische grammatica*. (Posthume uitgave verzorgd door J.C. van de Bergh). Sittard.
- Goossens, J. (1959), Historisch onderzoek van stoottoon en sleeptoon in het dialect van Genk, in: *HCTD* 33, 141-212.
- Goossens, J. (1963), *Semantische vraagstukken uit de taal van het landbouwbedrijf in Belgisch Limburg*, I en II. Antwerpen.
- Goossens, P. (zj.hs), Eigen materiaalverzameling van Pieter Goossens (aanwezig NCDN).
- Grond, A. (1948), *Schetsen van Heihoven*. Heerlen.
- Heyden, L. van der (1927), *Zittesjen A.B.C.* Sittard.
- Heynen, P. (1960sq), Verzameling dialectwoorden over de landbouw, godsdienst enz. (dialect van Margraten; handschrift; aanwezig NCDN).
- Jansen, M. (1911), *Grammaticale bijdrage tot de woordvorming in Noord-Limburg*. z.p.
- Janssen, A. (1949), *Bijdrage tot de landbouwwoordenschat van de Voerstreek* (Licentiaatsverh. Universiteit Luik; aanwezig NCDN).
- Jaspar, E. (1921-28), *Bonte Blomme. Gedichte in Mastreechs Dialek*. Maastricht.
- Kats, J. (1939), *Het Phonologisch en morphologisch systeem van het Roermondsch dialect*. Roermond.
- Kats, J. (1940-41), Aaj Remunjse wäörd, in: *Veldeke* 15, 49-50.
- Maar, H. van der (zj.hs), Materiaalverzameling van het Klimmens (aanwezig NCDN).
- Meertens, A.H. (zj.hs), Materiaalverzameling van het Heerlens (aanwezig NCDN).
- Mertens, A.M. (1885), Het Limburgs dialect, in: *Onze Volkstaal* 2, 203-265.
- Oudemans, W. (1918), *Woorden en uitdrukkingen uit Heerlen*. z.p.
- Rademaekers, H. (1958), *Sancta Innocentia*. Roermond.
- Roebroek, J.L.H. (1886), *Dialect van Beek-Elsloo* (handschrift; aanwezig NCDN).
- Rutten, F. (1959), *Novellen (in Sittards dialect)*. Sittard.
- Strous, J.J. (1963), *Volksnamen van vogels in Limburg* (doctoraalscriptie KU Nijmegen; aanwezig NCDN).
- Terpstra, T. (1960), *Ennen haffel heibluumkes. Heyse verskes*. Heijen.
- Urlings, R. (zj.hs), Het dialect van Geleen (handschrift; aanwezig NCDN).
- Verheggen, P. (zj.hs), Woordenlijst van het Maasniels (aanwezig NCDN).
- Vossen, A. F. (zj.hs), Nederweertse woorden opgetekend van 1936 tot 1952, in: *Weekblad voor Nederweert en omstreken* 1966-1968 (89 afl. over ca. 20 woorden).
- Vossen, H.H. (zj.hs), Woordenlijst van het Heithuizens (aanwezig NCDN).
- Vreuls, E. (zj.hs), Materiaalverzameling uit Heerlen (aanwezig NCDN).
- Vrijdag, E. (1950sq), Woordenlijst van oude en verouderde en ongewone woorden en woordvormen (verzameld en gekozen uit de volkstaal) van Mheer-Banholt naar uitspraak en woordenschat der geborenen voor 1870, I-XVI, in: *Veldeke* 25 (1950-1951), 43-44, 61-63; *Veldeke* 26 (1951-1952), 11, 23-24, 77, 90-91; *Veldeke* 27 (1952-1953), 10-11, 25, 57-58; *Veldeke* 28 (1953-1954), 14-15, 28-30, 81-82; *Veldeke* 29 (1954-1955), 12-15, 82-83; *Veldeke* 30-31 (1955-1956), 85-86 en *Veldeke* 32 (1957), 12-14.

- Vromen, W. (zj.hs), *Oet t awd boerelaeve* (dialect van Merkelbeek; aanwezig NCDN).
- Wehrens, A. (1934), Slagtermen in het Meerssensch Dialect, in: *Eigen Volk* 6, 145-147.
- Welter, W. (1929), *Studien zur Dialektgeographie des Kreises Eupen*. Bonn.
- Welter, W. (1933), *Die niederfränkischen Mundarten im Nordosten der provinz Lüttich*. Den Haag.
- Wijnhoven, br. F. (zj.hs), *Woordverzameling van het dialect van Wanssum* (aanwezig NCDN).

Speciale bibliografie

Verder is nog in de fauna-afleveringen van de volgende studies gebruikt gemaakt:

- Brok, H. (1991), *Enkele bloemnamen in de Nederlandse dialecten. Etnobotanische nomenclatuur in het Nederlandse taalgebied*. Amsterdam.
- De Caluwe, J. & M. Devos (1993), Universele tendenzen in de lexiconstructuur van de Nederlandse dialecten? in: *Handelingen van de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 47, 25-37.
- De Grote Thieme Dieren- en Plantengids* (1992). Baarn.
- De Pauw, T., J. van Keymeulen & V. Van Den Heede (1999), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten, Algemene Woordenschat afl. 2. Land- en Waterfauna*. Tongeren.
- Doorn, T.H. van (1971), *Terminologie van riviervissers in Nederland*. Assen.
- Goossens, J. (1955), paragraaf 'insecten' in: *Studie over de landbouwtermen opgetekend te Genk en omgeving* (Licentiaatsverhandeling K.U. Leuven).
- Goossens, J. (1985), Daas 'paardevlieg' en zijn varianten in de Nederlandse en Nederduitse dialecten, in: *Huldealbum Hoebeke*. Gent, 229-241.
- Goossens, J. (1981--), *Sprachatlas des nördlichen Rheinlands und des südöstlichen Niederlands "Fränkischer Sprachatlas" (FSA)*. Marburg.
- Schaars, L. (1989), *Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten: De mens en de wereld* – B. Doetinchem.
- Swanenberg, J. (1997), Een onderzoek naar de regels van volksnaamgeving, getoetst aan enkele vogelnamen in Zuidnederlandse dialecten, in: *Taal en Tongval* 49, 61-84.
- Swanenberg, J. (2000), *Lexicale variatie cognitief-semantisch benaderd. Over het benoemen van vogels in Zuid-Nederlandse dialecten*. Diss. Nijmegen.
- Van Den Heede, V., J. van Keymeulen & V. de Tier (1996), *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten, Algemene Woordenschat afl. 1. Vogels*. Tongeren.
- WBD: Weijnen, A., J. van Bakel e.a. (1967--) *Woordenboek van de Brabantse Dialecten (WBD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WLD: Weijnen, A., J. Goossens e.a. (1983--) *Woordenboek van de Limburgse Dialecten (WLD)*. Assen, verschijnt in delen en afleveringen.
- WVD: Devos, M., H. Ryckeboer e.a. (1967--) *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten (WVD)*. Gent-Tongeren, verschijnt in delen en afleveringen.

Bij meer dan tien bronverwijzingen naar opgaven uit het tijdschrift *Veldeke* in hetzelfde lemma is in de woordenboektekst naar de vermelding "passim" uitgeweken; in de materiaalbasis worden wel alle opgaven bibliografisch verantwoord.

Kaarten en illustraties

De kaarten zijn getekend met behulp van de programmatuur die in nauwe samenwerking met de afdeling automatisering van het Meertens Instituut van de KNAW in Amsterdam is ontworpen. Daar zijn ook de programmaonderdelen gemaakt waarmee het skelet van de lemma's en de materiaalbasis uit de database kan worden afgeleid.

De illustraties zijn overgenomen uit Thieme's Grote Planten- en Dierengids. De tekening van het kikkervisje is van de hand van Gurt Swanenberg. Helaas is het niet in alle gevallen gelukt de rechthebbenden van de opgenomen illustraties te achterhalen. De uitgever verzoekt daarom eventuele rechthebbenden dit alsnog kenbaar te maken.

Financiële steun en begeleiding

Dit werk is tot stand gekomen met steun van de Katholieke Universiteit Nijmegen en van de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) te 's-Gravenhage. De wetenschappelijke projectleiding was in handen van prof. dr. R. van Hout en prof. dr. L. Draye.

De auteur is dank verschuldigd aan de naaste collega-redacteuren van het WLD, aan dr. Jos Swanenberg die tegelijkertijd hetzelfde fauna-traject voor het WBD voorbereidde en aan de auteurs van de twee eerder verschenen WVD-afleveringen over de fauna: V. Van Den Heede, T. De Pauw, V. De Tier en J. Van Keymeulen.

Joep Kruijsen
April 2000

WLD

Algemene Woordenschat

Sectie 4: De wereld tegenover de mens

Fauna

Aflevering 2, Overige dieren

INHOUDSOPGAVE

Ten Geleide	3	Hermelijn (kaart 19)	46
Inhoudsopgave	14	Bunzing (kaart 20)	47
1 Zoogdieren in het wild	21	Fret	49
<i>1.0 Algemeen</i>	<i>21</i>	Marter (kaart 21)	49
Dier, beest (kaart 1)	22	Vos (kaart 22)	51
Jong van een dier (kaart 2)	23	Otter (kaart 23)	52
Vrouwelijk dier	24	Grijpen door roofdieren (kaart 24)	53
Dekken (kaart 3)	24	<i>1.4 Jachtwild</i>	55
Dracht, drachtig zijn (kaart 4)	25	Hert, ree (kaart 25)	55
Werpen van jongen (kaart 5)	26	Mannelijk ree (kaart 26)	56
Nest, hoeveelheid jongen (kaart 6)	27	Vrouwelijk ree	57
Kleinste dier van het nest (kaart 7)	28	Gewei van een hert (kaart 27)	57
Sterven (kaart 8)	29	Everzwijn	58
Kadaver (kaart 9)	30	Haas (kaart 28)	58
Bek (kaart 10)	31	Mannelijke haas	59
Snuit (kaart 11)	32	Vrouwelijke haas	60
Staart (kaart 12)	33	Hazenleger (kaart 29)	60
Schuw (kaart 13)	34	Hazenpad, wissel van een haas	61
<i>1.1 Kleine schadelijke dieren</i>	<i>36</i>	Wild konijn (meerv.) (kaart 30)	61
Kleine schadelijke zoogdieren	36	Konijnenhol (kaart 31)	62
Muis	36	2 Vissen	65
Veldmuis	37	<i>2.0 Algemeen</i>	65
Rat	37	Vis, algemeen	65
<i>1.2 Kleine niet schadelijke dieren</i>	<i>39</i>	Mannelijke vis (kaart 32)	66
Eekhoorn (kaart 14)	39	Vrouwelijke vis (kaart 33)	67
Egel (kaart 15)	40	Kieuwen (kaart 34)	67
Spitsmuis (kaart 16)	42	Vin (kaart 35)	69
Vleermuis (kaart 17)	43	Schub (kaart 36)	70
<i>1.3 Inheemse roofdieren</i>	<i>45</i>	Graat (kaart 37)	70
Wezel (kaart 18)	45	Zwemblaas (kaart 38)	71
		Paaien (kaart 39)	72

Kuit (kaart 40)	73	4 Insecten en andere kleine beestjes	113
Hom (kaart 41)	74		
2.1 Riviervis, zoetwatervis	76	4.0 Algemeen	113
Karper (kaart 42)	76	Ongedierte, algemeen (kaart 69)	113
Blankvoorn, voorn (kaart 43)	77	Kruipend ongedierte (kaart 70)	115
Sneep (kaart 44)	78	Vliegend ongedierte (kaart 71)	117
Winde	79		
Kopvoorn (kaart 45)	80	4.1 Vliegende insecten	119
Rietvoorn (kaart 46)	81	Huisvlieg, vlieg (kaart 72)	119
Zeelt (kaart 47)	82	Vliegen, weven van een vlieg (kaart 73)	120
Barbeel (kaart 48)	83	Brommen, zoemen van een insect	121
Alver (kaart 49)	84	Strontvlieg (geel) (kaart 74)	121
Riviergrondel (kaart 50)	85	Blauwe vleesvlieg, bromvlieg (kaart 75)	122
Kolblei (kaart 51)	86	Daas (kaart 76)	124
Brasem (kaart 52)	87	Runderhorzel, horzel (kaart 77)	126
Jonge brasem	88	Paardenhorzel (kaart 78)	128
Baars	88	Schaphorzel	129
Pos (kaart 53)	88	Wesp (kaart 79)	130
Stekelbaars (kaart 54)	89	Angel van bij of wesp (kaart 80)	131
Spiering	90	Hoornaar (kaart 81)	132
Paling, aal (kaart 55)	91	Hommel (kaart 82)	133
Kwabaal en puitaal (kaart 56)	92	Vlinder (kaart 83)	134
Beekprik (kaart 57)	93	Koolwitje (kaart 84)	136
Modderkruiper (kaart 58)	94	Citroenvlinder (kaart 85)	137
		Admiraalsvlinder	138
2.2 Overig/diversen: visvangst en gereedschap	96	Nachtvlinder (kaart 86)	139
Vissen, ww.	96	Mot (kaart 87)	140
Visaas (kaart 59)	96	Donderbeestje (kaart 88)	141
Vishengel	97	Mug (kaart 89)	142
Viskorf (kaart 60)	98	Langpootmug (kaart 90)	143
		Libel en waterjuffer (kaart 91)	145
3 Reptielen en amfibieën	99		
3.1 Reptielen	99	4.2 Kevers (vliegende insecten met harde dekschilden)	148
Hagedis (kaart 61)	99	Kever, tor (kaart 92)	148
Hazelworm	100	Meikever (kaarten 93 en 94)	149
Slang (kaart 62)	101	Mannelijke meikever (kaart 95)	152
Adder	102	Pompen van de meikever (kaart 96)	153
3.2 Amfibieën	103		
Kikker (kaart 63)	103		
Kikkerdril (kaart 64)	104		
Kikkervisje (kaart 65)	107		
Kwaken (kaart 66)	109		
Pad (kaart 67)	109		
Salamander (kaart 68)	110		

Lieveheersbeestje (kaarten 97 en 98)	154	4.5 <i>Andere lopende en kruipende beestjes</i>	190
Kniptor	158	Mier (kaart 121)	190
Glimworm (kaart 99)	158	Rode bosmier (kaart 122)	192
Mestkever (kaart 100)	161	Mierenei (kaart 123)	194
Gouden tor (kaart 101)	162	Mierenhoop (kaart 124)	196
Watertor	163	Krekkel (kaart 125)	197
Schrijvertje (kaart 102)	164	Kakkerlak (kaart 126)	198
		Sprinkhaan (kaart 127)	199
4.3 <i>Larven e.d.</i>	166	Oorworm (kaart 128)	201
Rups (kaart 103)	166	Zilvervisje (kaart 129)	202
Harige rups (kaart 104)	167	Schuimbeestje	203
Ringrups (kaart 105)	168	Hoofdluis (kaart 130)	204
Cocon (kaart 106)	169	Neet, luizenei (kaart 131)	205
Runderhorzellarve (kaart 107)	170	Kleerluis (kaart 132)	206
Emelt, larve van de		Wandluis (kaart 133)	207
langpootmug (kaart 108)	172	Zwarte bladluis (kaart 134)	208
Ritnaald, larve van de		Groene bladluis	209
kniptor (kaart 109)	173	Bloedluis	210
Engerling, larve van de		Vlo (kaart 135)	210
meikever (kaart 110)	174	Teek (kaart 136)	211
Meelworm, larve van de		Mijt (kaart 137)	213
meeltor (kaart 111)	176	Schurftmijt (kaart 138)	213
Vleesmade, larve van de		Kaasmijt (kaart 139)	215
bromvlieg (kaart 112)	177	Meelmijt (kaart 140)	216
Aardrups, larve van de		Spin (kaart 141)	217
nachtvlinder (kaart 113)	178	Spinnenweb (kaart 142)	218
Larve van de libel	179	Kruisspin (kaart 143)	220
Houtworm (kaart 114)	179	Avondspin (kaart 144)	221
Fruitworm (kaart 115)	181	Waterspin (kaart 145)	222
		Schaatsenrijder (kaart 146)	223
4.4 <i>Slakken en wormen</i>	183	Hooiwagen (kaart 147)	224
Regenworm (kaart 116)	183	Duizendpoot (kaart 148)	225
Bloedzuiger (kaart 117)	185	Pissebed (kaart 149)	226
Slak (kaart 118)	186		
Huisjesslak (kaart 119)	187		
Slakkenhuis (kaart 120)	188		

Register op trefwoorden en lexicale varianten van Fauna, Overige dieren

Lijst van kaarten, afl. 2, Fauna, Overige dieren

1	Dier, beest	22	7	Kleinste dier van het nest	28
2	Jong van een dier	23	8	Sterven	30
3	Dekken	24	9	Kadaver	31
4	Dracht, drachtig zijn	25	10	Bek	32
5	Werpen van jongen	26	11	Snuit	33
6	Nest, hoeveelheid jongen	27	12	Staat	34

13	Schuw	35	63	Kikker	103
14	Eekhoorn	39	64	Kikkerdril	105
15	Egel	41	65	Kikkervisje	107
16	Spitsmuis	42	66	Kwaken	109
17	Vleermuis	43	67	Pad	110
18	Wezel	45	68	Salamander	111
19	Hermelijn	47	69	Ongedierte, algemeen	114
20	Bunzing	48	70	Kruipend ongedierte	116
21	Marter	50	71	Vliegend ongedierte	117
22	Vos	51	72	Huisvlieg, vlieg	119
23	Otter	52	73	Vliegen, weven van een vlieg	120
24	Grijpen door roofdieren	53	74	Strontvlieg	122
25	Hert, ree	55	75	Blauwe vleesvlieg, bromvlieg	123
26	Mannelijk ree	56	76	Daas	124
27	Gewei van een hert	57	77	Runderhorzel, horzel	126
28	Haas	59	78	Paardenhorzel	128
29	Hazenleger	60	79	Wesp	130
30	Wild konijn	61	80	Angel van bij of wesp	131
31	Konijnenhol	63	81	Hoornaar	132
32	Mannelijke vis	66	82	Hommel	134
33	Vrouwelijke vis	67	83	Vlinder	135
34	Kieuwen	68	84	Koolwitje	136
35	Vin	69	85	Citroenvlinder	138
36	Schub	70	86	Nachtvlinder	139
37	Graat	71	87	Mot	140
38	Zwemblaas	72	88	Donderbeestje	141
39	Paaien	73	89	Mug	143
40	Kuit	74	90	Langpootmug	144
41	Hom	75	91	Libel en waterjuffer	145
42	Karper	77	92	Kever, tor	148
43	Blankvoorn, voorn	78	93	Meikever (a)	149
44	Sneep	79	94	Meikever (b)	150
45	Kopvoorn	80	95	Mannelijke meikever	152
46	Rietvoorn	81	96	Pompen van de meikever	153
47	Zeelt	82	97	Lieveheersbeestje (a)	154
48	Barbeel	83	98	Lieveheersbeestje (b)	155
49	Alver	84	99	Glimworm	158
50	Riviergrondel	85	100	Mestkever	161
51	Kolblei	86	101	Gouden tor	163
52	Brasem	87	102	Schrijvertje	164
53	Pos	89	103	Rups	166
54	Stekelbaars	90	104	Harige rups	167
55	Paling, aal	91	105	Ringrups	168
56	Kwabaal en puitaal	92	106	Cocon	169
57	Beekprik	93	107	Runderhorzellarve	170
58	Modderkruiper	94	108	Emelt, larve van de langpootmug	173
59	Visaas	97			
60	Viskorf	98	109	Ritnaald, larve van de kniptor	174
61	Hagedis	99	110	Engerling, larve van de meikever	175
62	Slang	101			

111	Meelworm, larve van de meeltor	176	129	Zilvervisje	202
112	Vleesmade, larve van de bromvlieg	177	130	Hoofdluis	204
113	Aardrups , larve van de nachtvlinder	178	131	Neet, luizenei	206
114	Houtworm	180	132	Kleerluis	207
115	Fruitworm	181	133	Wandluis	208
116	Regenworm	183	134	Zwarte bladluis	209
117	Bloedzuiger	185	135	Vlo	211
118	Slak	186	136	Teek	212
119	Huisjesslak	187	137	Mijt	213
120	Slakkenhuis	188	138	Schurftmijt	214
121	Mier	190	139	Kaasmijt	215
122	Rode bosmier	193	140	Meelmijt	216
123	Mierenei	195	141	Spin	217
124	Mierenhoop	196	142	Spinnenweb	218
125	Krekel	198	143	Kruisspin	220
126	Kakkerlak	199	144	Avondspin	221
127	Sprinkhaan	200	145	Waterspin	222
128	Oorworm	201	146	Schaatsenrijder	223
			147	Hooiwagen	224
			148	Duizendpoot	226
			149	Pissebed	227

Lijst van illustraties, afl. 2, Fauna, Overige dieren

1	Muis	36	25	Zeelt	82
2	Veldmuis	37	26	Barbeel	83
3	Rat	37	27	Alver	84
4	Eekhoorn	40	28	Riviergrondel	85
5	Egel	41	29	Kolblei	86
6	Spitsmuis	42	30	Brasem	87
7	Vleermuis	43	31	Baars	88
8	Wezel	46	32	Pos	88
9	Hermelijn	46	33	Stekelbaars	89
10	Bunzing	47	34	Spiering	90
11	Fret	49	35	Paling, aal	92
12	Marter	50	36	Kwabaal	93
13	Vos	52	37	Beekprik	94
14	Otter	53	38	Modderkruiper	95
15	Hert, ree	55	39	Hagedis	100
16	Everzwijn	58	40	Hazelworm	101
17	Haas	58	41	Slang	102
18	Wild konijn	62	42	Adder	102
19	Karper	76	43	Kikker	104
20	Blankvoorn, voorn	77	44	Kikkervisje	108
21	Sneep	78	45	Pad	110
22	Winde	79	46	Salamander	111
23	Kopvoorn	80	47	Huisvlieg, vlieg	120
24	Rietvoorn	81	48	Strontvlieg	121

49	Blauwe vleesvlieg, bromvlieg	122	69	Watertor	164
50	Daas	125	70	Schrijvertje	165
51	Runderhorzel, horzel	127	71	Bloedzuiger	185
52	Paardenhorzel	129	72	Slak	187
53	Wesp	131	73	Huisjesslak	188
54	Hoornaar	132	74	Mier	191
55	Hommel	133	75	Rode bosmier	192
56	Koolwitje	137	76	Krekel	198
57	Citroenvlinder	137	77	Kakkerlak	199
58	Admiraalsvlinder	138	78	Sprinkhaan	200
59	Nachtvlinder	140	79	Oorworm	201
60	Mot	141	80	Zilvervisje	202
61	Langpootmug	144	81	Schuimbeestje	203
62	Libel	146	82	Kruisspin	220
63	Meikever	151	83	Waterspin	222
64	Lieveheersbeestje	156	84	Schaatsenrijder	223
65	Kniptor	158	85	Hooiwagen	225
66	Glimworm	159	86	Duizendpoot	225
67	Mestkever	161	87	Pissebed	226
68	Gouden tor	162			

1 Zoogdieren in het wild

In dit hoofdstuk komen de zoogdieren ter sprake die niet zijn ondergebracht bij het vee van deel I (rond, paard en kleinvee) of bij de huisdieren in de aflevering van de woning uit deel III (hond, kat, konijn, marmot en daar zijn verder ook de vogels ondergebracht die als huisdier worden gehouden zoals de kanarie of de papegaai). De indeling in vier paragrafen van dit hoofdstuk: kleine schadelijke dieren, kleine niet schadelijke dieren, inheemse roofdieren en jachtwild, is geïnspireerd op het belang dat deze groepen zoogdieren hebben voor de ondervraagden, niet op biologische gronden.

1.0 Algemeen

Naar algemene overkoepelende benamingen is relatief weinig navraag gedaan in de grote enquêtes; de belangstelling ging daarin steeds voornamelijk uit naar specifieke dierbenamingen en naar specifieke kennis. Het interessantste materiaal voor het “jong van een dier”, het “werpen van jongen” e.d. zal men dan ook vinden in de afleveringen over de koe, het paard, het kleinvee, enz. In deze paragraaf zijn alleen de uitdrukkelijk algemene termen voor dieren in het algemeen samengenomen.

Ook bij de presentatie van de algemene termen voor de lichaamsdelen is uitdrukkelijk zoveel mogelijk afgezien van namen die voor specifieke dieren gangbaar zijn en die elders zijn behandeld. De drie hier overgebleven lemma's (BEK, SNUIT en STAART) behoeven geen afzonderlijke toelichtingen; de titels spreken voor zich.

Vele andere lichaamsdelen van het dier komen in canonieke woordenboeken of ook wel in vragenlijstmateriaal ter sprake, maar leveren onvoldoende materiaal voor een lemma, bij voorbeeld *aars*, *blaas*, *borst*, *hersenen* en *ingewanden*, of *poot*, *vel*, *speen*, *pezel of pezerik*, enz. Vaak zijn lemma's voor deze begrippen opgenomen in de afleveringen over de veeteelt (deel I).

Al het hier niet in lemma's verwerkt materiaal is opgenomen als een aanhangsel bij de materiaalbasis van het betreffende hoofdstuk, onder het kopje “Restant zoogdieren”. Ook enkele dieren waarvan het materiaal zich niet tot een lemma leende, zoals voor ‘das’ en ‘rekel’, zijn daar te vinden.

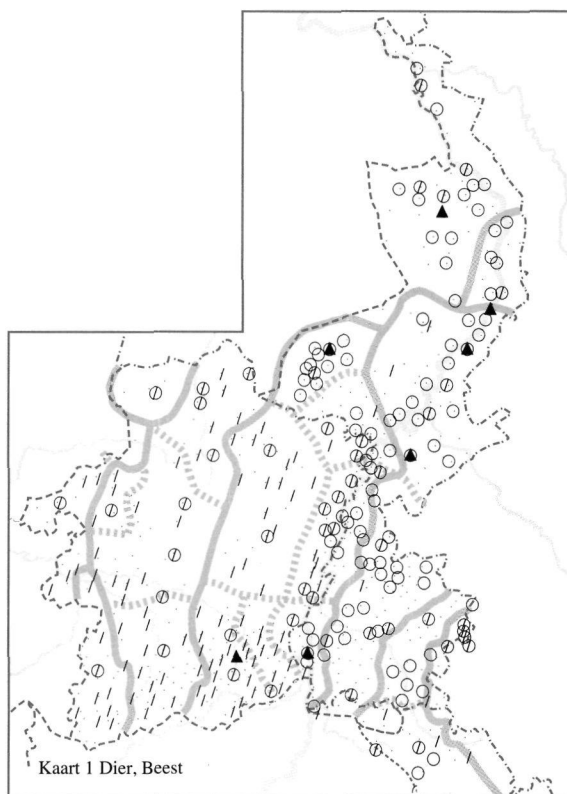
Naar drie algemene eigenschappen van dieren is ook navraag gedaan naar ‘tam’, ‘wild’ en ‘schuw’. Alleen de opgaven voor ‘schuw’ gaven aanleiding er een lemma van te maken.

Voor ‘tam’ werd overal **tam** opgegeven, behalve in Siebengewald waar **zeeg** werd geantwoord. Voor ‘wild’ werd overal **wild** opgegeven. Deze laatste twee begrippen zijn ook in genoemde aanhangsel in de materiaalbasis opgenomen.

DIER, BEEST

/ beest (356)
 ○ dier (163)
 ▲ beestje (8)

Lk 19b (1956) (004a), N 83 (1981) (add.), RND (46), SGV (1914) (006), Willems (1885) (009a, 015a), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 21 (1936) (011), ZND 23 (1937) (009);
 Genk Wb. (055), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (058, 071), Maaseik Wb. (013), Maastricht Wb., Roermond Wb. (061), Sint-Truiden Wb. (062), Sittard Wb. (327), Tegelen Wb. (077), Tongeren Wb. (059), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (101), Weertlands Wb. (B2-01), Zonhoven Wl.;
 Bakkes, P. (z.j.hs), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953) (015 pass., 168 pass.), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939) (1,140a, 2,6), Mertens, A.M. (1885b), Rutten, F. (1959),

Terpstra, T. (1960), Veldeke 06 (1931) - 37 (1962) (passim), Welter, W. (1929) (064, 077).

De meest algemene benamingen voor het dier of het beest zijn hier opgenomen.

beest (ook *bees*): alg. in Belg. Lb., verspr. in NI. Lb.

beestje (ook *beeske*): zeldz. in NI. Lb.; ook in Rijkhoven.

dier: alg. in NI. Lb., verspr. in Belg. Lb.

gedierte: Zutendaal.

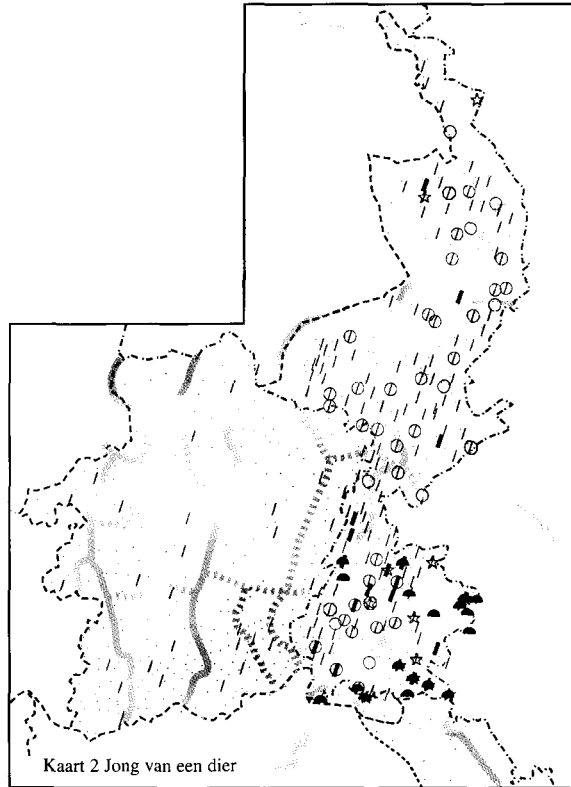
prij: Sittard en Valkenburg.

vee: Ell.

JONG VAN EEN DIER

/ jong	(300)
○ klein beestje	(43)
● jongt	(21)
♣ jongen	(17)
☆ klein diertje	(13)

DC 37 (1964) (001b), N 83 (1981) (003b), Roukens 12 (1937) (038), SGV (1914) (016), ZND 01 (1922) (a-m);
Hamont Wl. (189), Meijel Wb. (110), Tongeren Wb. (234), Venray Wb. (221, 270), Weertlands Wb. (B2-04);
Jaspar, E. (1921-28), Veldeke 06 (1931) (246), Veldeke 10 (1935) (571).

In dit lemma staan de algemene benamingen voor het jong van een dier bijeen. Vaak werd op de algemeen gestelde vraag toch een specifiek antwoord, zoals jonge hond, welp of kalf, gegeven; deze opgaven zijn niet het lemma opgenomen. Men vindt ze wel in de materiaalbasis. Zie ook het lemma KLEINSTE DIER VAN HET NEST.

jong (ook *jonk*, *de jonge*): alg. in Lb., freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb.
jongt (ook *jonkt*): freq. Ripuar. en Oost.Zuidlb., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Stein, Elsloo en Eijsden.
jonkie (ook *jongske*): Maastricht en Gronsveld.
jongen (mv.): verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Simpelveld, Waubach, Mechelen, Sint-Odiliënberg, Maastricht, Venray en Maasbree.

beest: Gulpen.
beestje (ook *beeske*): Heel en Maas-tricht.
klein beest: Heijen, Hout-Blerick en Venlo.
klein beestje (ook *klei beeske*, *klein beeske*): verspr. Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Ospel, Roosteren, Maastricht, Velden, Blerick en Venlo.
dier: Klimmen.
diertje (*deerke*, *dierke*): Klimmen en Schaesberg.
klein diertje (ook *klei diereke*, *klei diereke*, *klein diereke*, *klein dierke*): verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Siebengewald en Leunen.
kak jong: Wijlre.
kats jong: Sittard.
kek: Weert.
kiertje (*kierke*): Meijel.
kwak: Blerick.

VROUWELIJK DIER

N 26 (1964) (020 add), ZND m (Daenen, Franssen, Hendrixx, Janssen, Moors); Bree Wb. (310), Eupen Wb. (120), Gronsveld Wb. (298), Hamont Wl. (546), Lommel Wl. (198), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (751), Meeuwen Wl. (238), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.514), Stokkem Wb. (075), Weertlands Wb. (B2-12); Cuypers, J. (1890), Veldeke 10 (1935) (590).

Ook in dit lemma gaat het om de niet-specifieke benaming; het materiaal is afkomstig uit monografieën en leent zich niet tot een kaart. Zie ook de dier-specifieke lemma's in deze aflevering (zoals het wijfje van de ree, de haas,

de vis, de zangvogel, enz.) en in de landbouwwoordenschat.

moeder (*moeier*): Lommel, Aalst-bij-St.-Truiden en Koninksem.

moer: Eupen, Gronsveld, Neeritter, Opglabbeek, Lanklaar en Stokkem.

moek: Bocholtz.

vrouwjtje (*vrouwke*): Bree Wb.

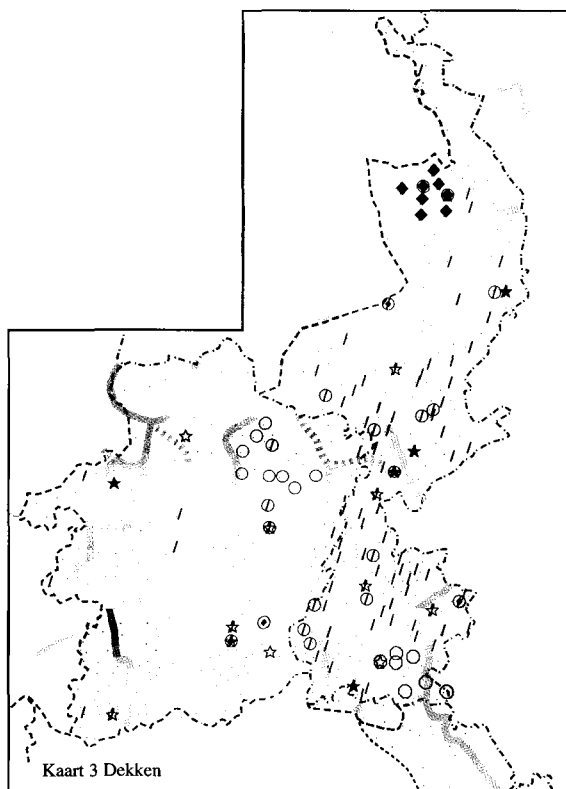
wijf: Hamont en Maastricht.

wijfje (ook *wijfke*): Weertlands Wb.; ook in Meeuwen, Echt/Gebroek, Meeswijk en Niel-bij-St.-Truiden.

DEKKEN

/ dekken, over-	(107)
○ rammelen	(24)
☆ springen	(12)
◆ berijden	(8)
★ bespringen	(5)
⊙ rammelen	(5)

N 83 (1981) (015); Beverlo Wb. (058), Bree Wb. (237), Meeswijk Wl. (157), Meijel Wb. (110), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.259), Venray Wb. (097, 112).

De benamingen voor het dekken, bevruchten van dieren komen hier ter sprake.

Ook hier gaat het om termen die niet specifiek zijn voor een bepaald dier. Bij **aflaten** in Weert werd evenwel

opgemerkt dat dit woord vooral wordt gebruikt voor het dekken door de stier.

dekken: alg. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

overdekken: Venray Wb.

bespringen: Montfort, Mheer, Beverlo, Venlo en Oirlo.

springen: Heerlen, Ingber, Heythuysen, Pey, Susteren, Geverik/Kelmond, As, Bilzen, Vlijtingen, Hoeselt, Eksel en Jeuk.

remmelen: verspr. in Nl. Lb.; ook in Bree Wb. en Eigenbilzen.

rammelen: Nieuwenhagen, Pey,

Eigenbilzen, Hoeselt en Meijel.

aflaten: Weert.

beleggen: Klimmen.

berijden: Venray Wb.

rijden: As en Jeuk.

beslaan: Eil.

bij zitten: Kapel-in-'t-Zand.

laden: Beverlo.

laten winnen: Kapel-in-'t-Zand.

rossen: Klimmen.

tredden: Geleen.

treddenen: Nieuwenhagen.

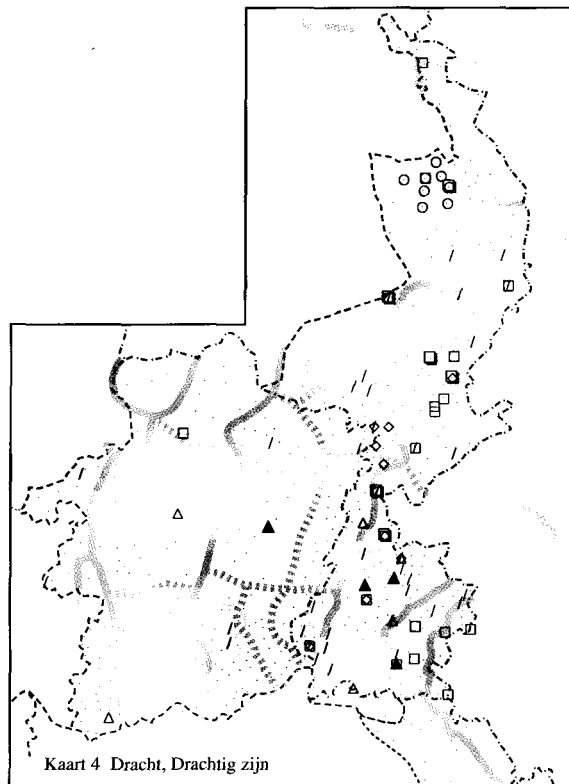
volmaken: Grevenbicht/Papenhoven.

winnen: Klimmen.

DRACHT, DRACHTIG ZIJN

/ dracht	(44)
□ ww. is drachtig	(25)
◇ ww. heeft jongen op	(10)
○ telling	(8)
▣ ww. draagt	(7)
△ vol	(6)
▲ ww. is vol	(4)

N 83 (1981) (002), ZND m
(Dupont, Raymaekers);
Maastricht Wb., Venray Wb. (450).

Kaart 4 Dracht, Drachtig zijn

Vaak is op de vraag naar de dracht van een wijfje geantwoord met een omschrijving waarin een werkwoord

vervat is, met het begrip "drachtig zijn". Er is dan ook in het lemma onderscheid gemaakt tussen de zelf-

standige naamwoorden, zoals **dracht**, en de omschrijvende antwoorden door middel van werkwoordsvormen, zoals **draagt, is drachtig, heeft dracht**, enz. Ook hier gaat het weer primair om niet-dierspecifieke benamingen.

dracht (ook *drach*): verspr. in heel Lb.

draagtijd: Vlodrop en Born.

telling: Venray Wb.

bocht (*boch*): Maasbree.

worp: Venray, Loksbergen en Eys.

jongen: Maastricht en Gulpen.

kip: Maastricht.

nest: Loksbergen.

De volgende antwoorden zijn omschrijvend:

draagt: Neer, Swalmen, Susteren, Sittard, Oirlo en Meijel.

is dragend: Blerick, Venlo en Swalmen.

heeft dracht: Thorn.

is drachtig: verspr. OostLb., Oost-Zuidlb., Ripuar. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Eksel en Venlo.

(is) voldragen: Meijel.

heeft jongen in: Lutterade, Klimmen en Epen.

heeft jongen op: Swalmen, Sittard, Doenrade, Schimmert, Wessem, Stevensweert, Echt/Gebroek en Maastricht.

krijgt jongen: Montfort en Stein.

moet jongen krijgen: Meerlo.

is in positie: Noorbeek.

is niet alleen: As.

is vol: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Houthalen, As, Jeuk en Gulpen.

gaat groot: Stein.

werpt: Melick.

WERPEN VAN JONGEN

/ jongen	(91)
○ jongelen	(34)
△ werpen	(16)
⊙ jongen krijgen	(4)

N 83 (1981) (003a), ZND m (Houben, Leenen); Gronsveld Wb. (195), Heerlen Wb., Venray Wb. (221, 519), Weertlands Wb. (B2-04, B2-06); Delahaye, H. (zj.hs), Kats, J. (1939).

Kaart 5 Werpen van jongen

Zoals bij het lemma JONG VAN EEN DIER is ook hier vaak geantwoord met een opgave die specifiek voor een dier is zoals kalven of veulen; deze laatste zijn niet opgenomen in dit lemma.

jongen: alg. in Nl. Lb. behalve Zuid.-Oostlb. en Trichterlds., verspr. in Belg. Lb.

jongen krijgen: Neer, Reuver, Geulle en Tienray.

jong krijgen: Oirlo.

jongen werpen: Venlo en Maastricht.

jonken: Wessem.

jongelen: freq. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Wijlre, Gulpen, Opgrimbie, Urmond, Stein, Bilzen, Eigenbilzen, Vlijtingen en Hoeselt.

werpen: verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Kapel-in-'t-Zand en Maastricht.

moeren: Weert.

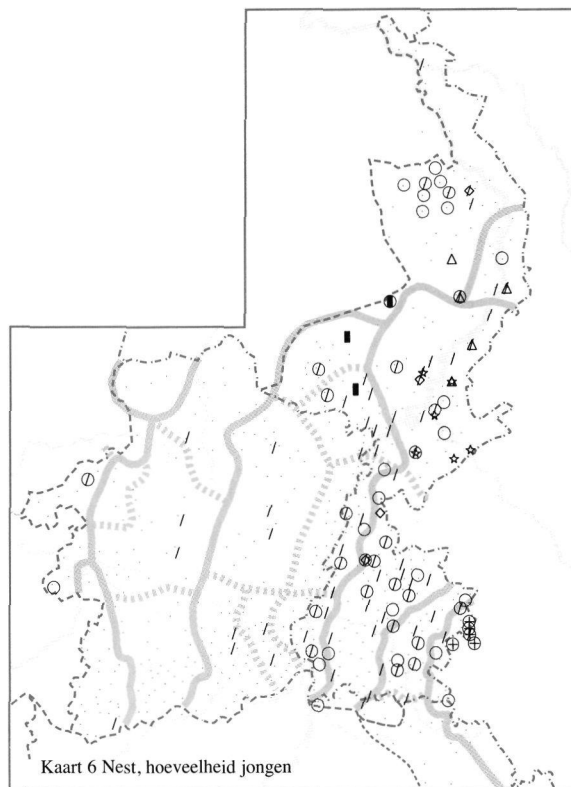
bakken: Maasbree en Wessem.

leggen: Maastricht.

NEST, HOEVEELHEID JONGEN

/ nest	(114)
○ worp	(65)
△ bocht	(8)
★ hik	(6)
+ klocht	(6)
■ nest jongen	(5)
◇ toom	(4)

N 83 (1981) (004);
Kerkrade Wb. (105, 313), Venray
Wb. (547);
Haspengouws Id. (120).

In Klimmen wordt voor **toom** aangekend dat dit woord doorgaans voor een nest biggen wordt gebruikt.

nest (ook *nes*): freq. in heel Lb.

est (ook *es*): verspr. Noord.Oostlb.

nest jongen (ook *nes jongen*):

Doenrade, Maastricht en Schimmert.

est jongen (*es jongen*): Susteren.

bocht (ook *boch*): Reuver, Swalmen, Venlo, Sevenum en Maasbree.

bocht jongen (*boch jongen*): Blerick.

worp: freq. in Nl. Lb.; ook in
Kwaadmechelen en Loksbergen.

hik: Kerkraads Wb.

klocht (ook *kloch*): Meijel, Ospel en
Eil.

tocht (ook *toch*): Gronsveld en Mheer.

kooi: Haspengouws Id.

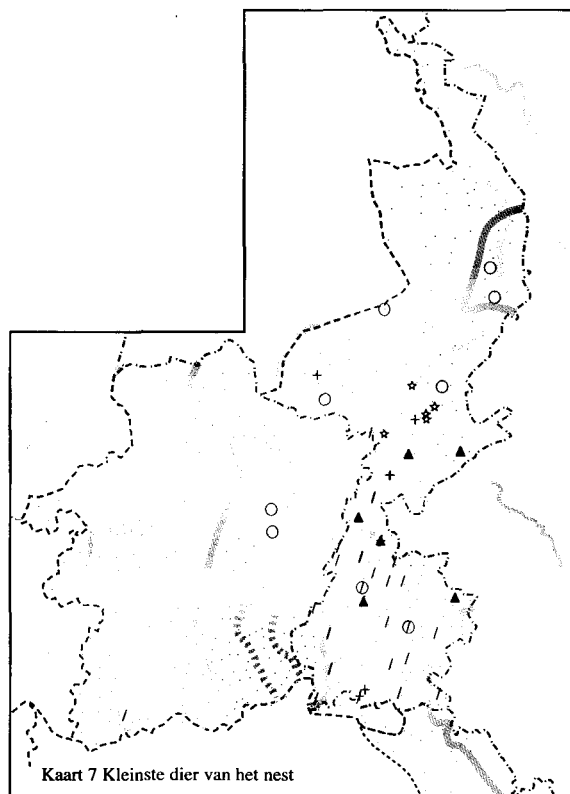
koppel: Sevenum.

toom: Haelen, Nieuwstadt, Lutterade,
Meerlo en Klimmen.

KLEINSTE DIER VAN HET NEST

/	kruppel	(29)
○	achterblijver	(10)
▲	krauwel	(7)
*	krak	(6)
+	kruts	(6)

N 83 (1981) (005).

Kaart 7 Kleinste dier van het nest

Op deze algemeen gestelde vraag is uitzonderlijk verscheiden geantwoord. De antwoorden staan in alfabetische volgorde. Alleen **kruppel** heeft een gebiedsvormende verspreiding in het zuiden van Nederlands Limburg. Vergelijk ook het lemma JONGSTE VOGELTJE UIT HET NEST in afl. Fauna: Vogels (WLD III, 4.1).

achterblijver: Kunrade, Swalmen, Geverik/Kelmond, Tungalroy, Opglabbeek, As, Velden, Venlo en Meijel.

achterblijvertje (*achterblijverke, aterblijverke*): Eksel en Bilzen.

achterlingetje (*achterlingske*): Houthalen.

eileggertje (*eileggerke*): Susteren.

herfstkat: Blerick.

kakjong: Klimmen.

kakelnestje: Kwaadmechelen.

kakkenest: Ophoven.

kats: Doenrade.

kek: Ospel.

kleinste: Venlo.

knauwel: Tungalroy en Pey.

koninkje (*koningske*): Stein, Hoeselt en Bilzen.
kraatsel: Weert.
kraatseltje (*kraatselke*): Ell.
krabbel: Haler.
krak: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Wessem.
krak uit het nest: Maastricht.
krakje (*krakske*): Melick en Mheer.
krakkel (ook *kraggel*): Kapel-in-'t-Zand, Nunhem en Montfort.
krauwel: Waubach, Montfort, Vlodrop, Sittard, Schimmert en Born.
krot: Meerlo.
krotje: Sevenum.
kruppel: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Vaals, Thorn, Urmond, Stein, Iteren, Eijsden en Jeuk.
kruppeltje (*kruppelke*): Caberg.
kruts: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Herten (bij Roermond) en Weert.
kwakeling: Blerick.
miezeraar: Maastricht.
misbaksel: Bunde.
moltergeschraap: Ingber.
nestgek: Gennep.

nestjongste: Schimmert.
opruimertje (*opruimerke*): Bilzen.
ozelaar: Blerick en Venlo.
ozeltje (*euzelke*): Meijel en Maasbree.
piepjong (*piepjonk*): Heer en Heugem.
pijzel: Gulpen.
schalenveger: Heythuysen.
scharkuikje (*scharkuukske*): Heythuysen en Neer.
scharkieteltje (*scharkietelke*): Bree.
scharlingetje (*scharlingske*): Itervoort.
scharpotje: Maastricht.
schrakkel: Beesel.
schrinkel: Heerlerbaan/Kaumer.
schriepel: Venray.
uitstootsel: Wijlre.
verkrapte: As.
verstoteling: Venray.
zwaarste: Kerkrade.
zwakhaas: Ubachsberg.
zwakkeling: Meijel.
zwakste: Thorn, Stevensweert en Lutterade.

STERVEN

Het algemene woord sterven of dood gaan, gezegd van dieren.

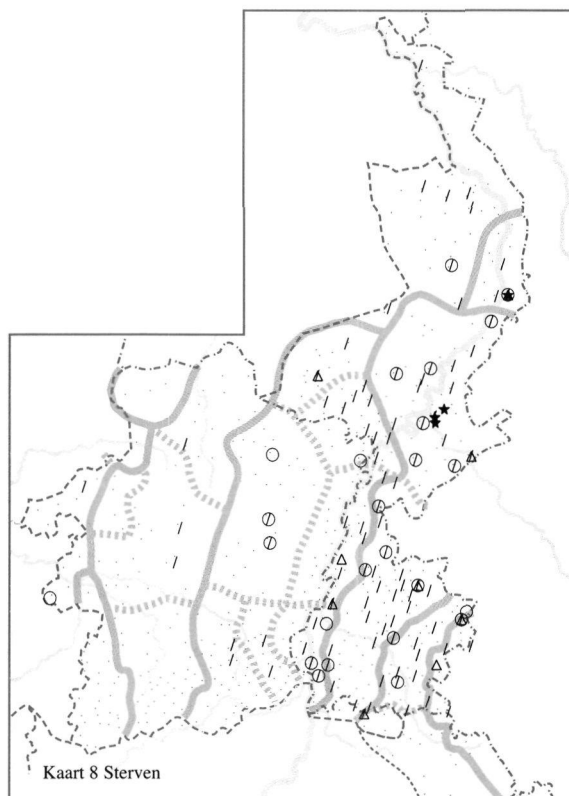
kapotgaan: freq. in heel Lb.
doodgaan: Simpelveld, Nieuwenhagen, Vlodrop, Merkelbeek, Noorbeek, Weert, Urmond, Geulle en Venlo.
dood zijn: Maastricht.
creperen: verspr. Oost.Zuidlb., Oostlb., Trichterlds. en Maaskemp.; ook in Ophoven, Loksbergen, Venlo en Sevenum.
creveren: As en Jeuk.
peigeren: Roermond, Kapel-in-'t-Zand, Maasniel en Venlo.
verrekken: Haelen.

sterven: Merkelbeek, Heerlen en Simpelveld.
de pijp uit zijn: Maastricht.

WLD III, 4.2

/ kapotgaan	(142)
○ kreperen	(30)
△ doodgaan	(10)
★ peigeren	(4)

N 83 (1981) (014a);
Meijel Wb. (110).

KADAVER

De algemene term voor 'dood dier' is hier gegeven.

Onder **kapot** (—) zijn enkele opgaven samengevat waarbij de naam van het dier (i.c. koe, paard, e.d.) werd genoemd. **Curé** moet wel als een spottende of schetsende benaming op te vatten zijn.

kadaver: freq. in Nl. Lb.; ook in Bree en Loksbergen.

kreng: Waubach, Neer, Reuver, Merkelbeek, Weert, As, Maastricht, Eijsden, Vlijtingen, Zonhoven, Kwaadmechelen en Venlo.

prij: Sittard en Gronsveld.

kapotte prij: Klimmen, Noorbeek, Terlinden en Itteren.

lijk: verspr. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Weert, Geulle, Maastricht en Venlo.

pink: Grevenbicht/Papenhoven.

dode, een: Gennep.

dood beest (ook *dood bees*): verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Weert, Tungalroy, Bilzen, Hoeselt, Houthalen, Jeuk, Kwaadmechelen en Venlo.

dood dier: Urmond, Heerlerbaan/Kaumer en Gulpen.

dood lijk: Reuver.

kapotte, een: Melick, Hoensbroek, Ospel en Maastricht.

kapot beest (ook *kapot bees*): verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Maastricht, Eksel, Blerick en Venlo.

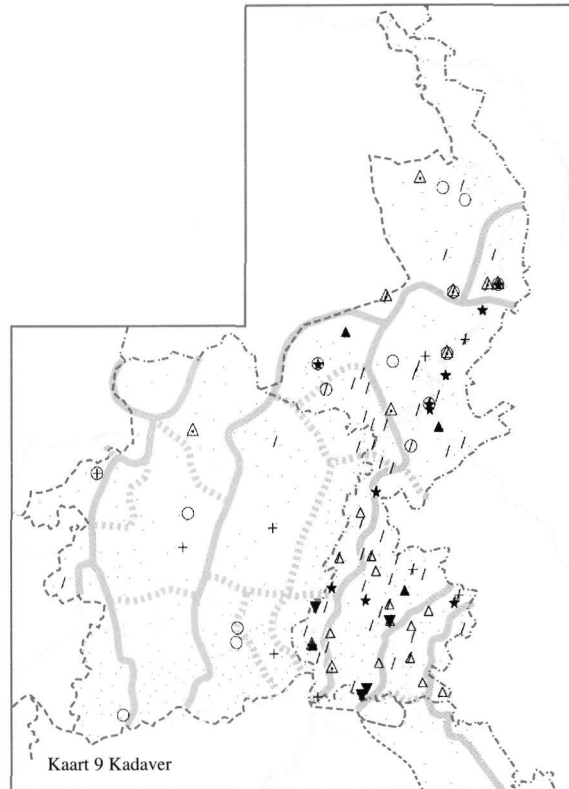
kapot dier: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Vaals, Ospel, Born en Stein.

kapot (—): Kunrade en Meijel.

curé: Mheer.

/ kadaver	(86)
○ dood beest	(15)
△ kapot dier	(14)
△ kapot beest	(13)
+ kreng	(13)
★ lijk	(13)
▼ kapotte prij	(5)
▲ kapotte, een	(4)

N 83 (1981) (014b);
Sittard Wb. (327), Venlo Wb.
(175);
Daelen, J.v. (1933-41), Vrijdag, E.
(1950sq).

BEK

Het algemene woord voor de bek, de
muil of de mond van een dier.
Vergelijk ook het lemma SNUIT.

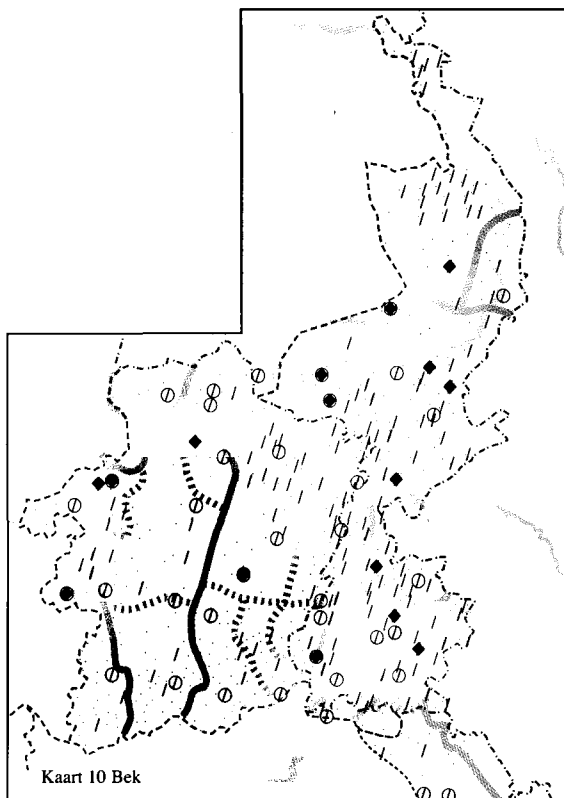
muil: freq. in heel Lb.
muiltje (*muilke*): Maastricht.
bek: verspr. in heel Lb.
bakkes: zeldz. in heel Lb.
smoel: Beverlo en Overpelt.
smoelbakkes: Tessenderlo.
snuit: Melick en
Grevenbicht/Papenhoven.

snuits: Pey en Valkenburg.
snavel: Merkelbeek.
waffel: Maastricht.
gaperd: Heerlen.
russe: Eupen.

WLD III, 4.2

- / muil (287)
- bek (45)
- ◆ bakkes (16)

N 83 (1981) (006), Willems (1885) (010a, 012b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND m (GrGr., Houben, Raymaekers); Beverlo Wb. (165), Bree Wb. (199), Eupen Wb. (122, 158), Genk Wb. (046), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (042, 300), Hamont Wl. (302), Lommel Wl. (024), Meerlo-Wanssum Wb. (199), Meeswijk Wl. (432), Meeuwen Wl. (154), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.059), Roermond Wb. (024, 188), Uikhoven Wl. (112), Venlo Wb. (195), Venray Wb. (301), Zonhoven Wl. (1.373); Bakkes, P. (zj.hs), Maar, H.v.d. (zj.hs), Meertens, A.H. (zj.hs), Roebroek, J. (1886), Welter, W. (1933) (101-2).

SNUIT

Het voorste deel van het “gezicht” van dieren: neus en mond.

Gezien het uitzonderlijke kaartbeeld zijn de verschoven vormen **snoets** en **snuits** afzonderlijk gekarteerd.

Vergelijk ook het lemma **SNUIT** in de aflevering over het paard (WLD.I, afl. 9, p. 19).

snoet: freq. in Nl. Lb.; ook in Bilzen en Eksel.

snoets: freq. Zuid.Oostlb. en aan de Nl. kant van Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb. en Horns; ook in Eigenbilzen.

snuit: freq. Kleverlds., verspr. Maas-kemp.; ook in Ingber, Mechelen, Doenrade, Hoeselt, Hamont,

Houthalen, Zonhoven, Jeuk, Kwaadmechelen, Loksbergen en Lommel.

snuits: verspr. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.; ook in Vlijtingen.

snuitje: Ell.

snuf: Gennep.

snuffel: Melick en Geleen.

snufferd: Bunde.

snavel: Susteren.

muil: Venlo en Brunssum.

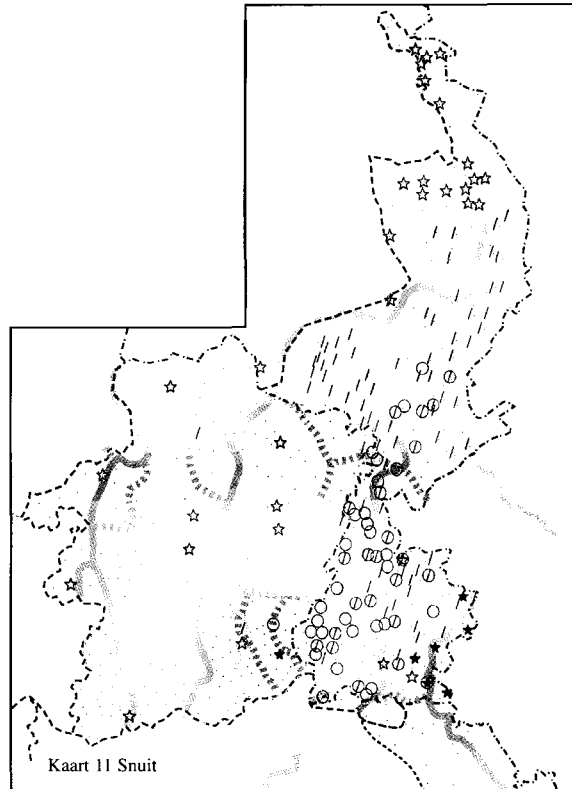
spitsmuil: Zonhoven.

bek: Vlodrop.

russel: Eupen.

/ snoet (148)
 ○ snoets (71)
 ☆ snuit (39)
 ★ snuits (8)

N 83 (1981) (007), SGV (1914) (034), ZND m (GrGr.);
 Eupen Wb. (158), Gennep Wb.,
 Hamont Wl. (440), Lommel Wl. (303),
 Stokkem Wb. (102),
 Weertlands Wb. (B2-09);
 Daelen, J.v. (1933-41).

STAART

De staart, ongeacht of het om die van een zoogdier, vogel, een vis, of zelfs een worm gaat.

staart (ook *staarts*, *straat*, *stsaart*):
 alg. in Nl. Lb. met uitzondering van het uiterste zuidoosten, verspr. in het noordoosten van Belg. Lb.

staartje (ook *staarke*, *staarsje*, *staarteke*, *staartseke*, *staartsje*): verspr. in het noordoosten van Belg. Lb. (zelfde gebied als **staart**) en Zuid.Oostlb.

staat (ook *staats*): alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Haspengouws en Brab.Lb.; ook in Sittard, Margraten en Mheer.

staatje (ook *staatsje*, *stake*, *stateke*):
 alg. Lonerlds., verspr. in de rest van Haspengouws en Brab.Lb.

stubstaart: Meerlo-Wanssum Wb.

stots (ook *stoets*): freq. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.

stotsje (*stoetske*, *stoetske*): verspr. Geullds.; ook in 's-Gravenvoeren.

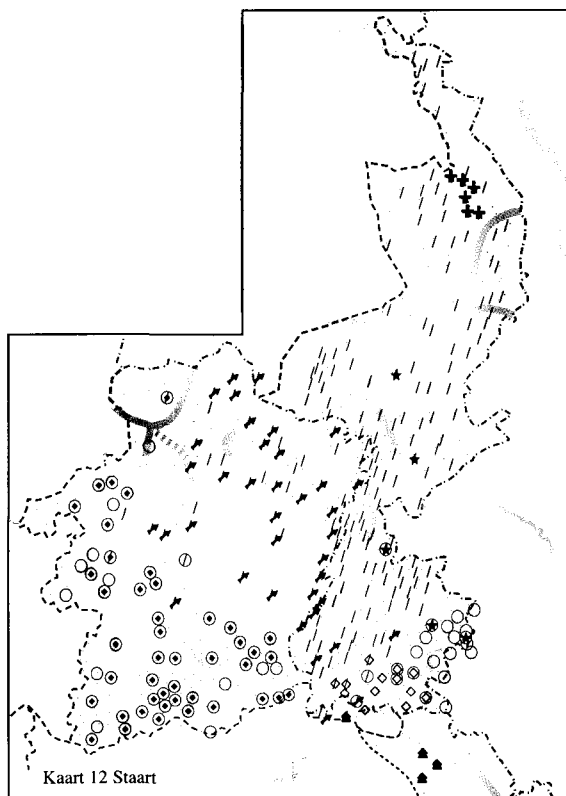
zwans: Meerlo-Wanssum Wb.; ook in Chèvremont, Heerlen, Heythuysen, Montfort en Sittard.

pluis: Kwaadmechelen.

WLD III, 4.2

/ staart	(389)
○ staat	(102)
⊙ staatje	(53)
↗ staartje	(50)
◇ stoet	(26)
★ zwans	(12)
✦ stubstaart	(6)
▲ stoetje	(4)

38N 38 (1971) (021), DC 02 (1932) (037), SGV (1914) (035), ZND 07 (1924) (036a), ZND 38 (1942) (039); Beverlo Wb. (247), Eupen Wb. (110, 196), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (471), Hamont Wl. (451), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (258), Lommel Wl. (314), Meerlo-Wanssum Wb. (274, 277, 340), Meeswijk Wl. (609), Meeuwen Wl. (203), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.341), Roermond Wb. (279), Sittard Wb. (398), Tegelen Wb. (119), Venray Wb. (435), Weertlands Wb. (B2-10); Bakkes, P. (z.j.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P. (1960sq), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (z.j.hs), Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886), Vossen, H. (z.j.hs), Wehrens, A. (1934), Welter, W. (1933) (057-8).

SCHUW

Schuw, schrikachtig, gezegd van dieren in het algemeen.

schuw (ook *schuj*): alg. in Nl. Lb., freq. in Belg. Lb.

kopschuw (*kopschuj*): Nieuwenhagen.

scheetschuw: Bree.

skaa: Jeuk.

bang: verspr. in Nl. Lb.; ook in Kwaadmechelen.

bange schijterd: Meijel.

bangelijk: Maastricht.

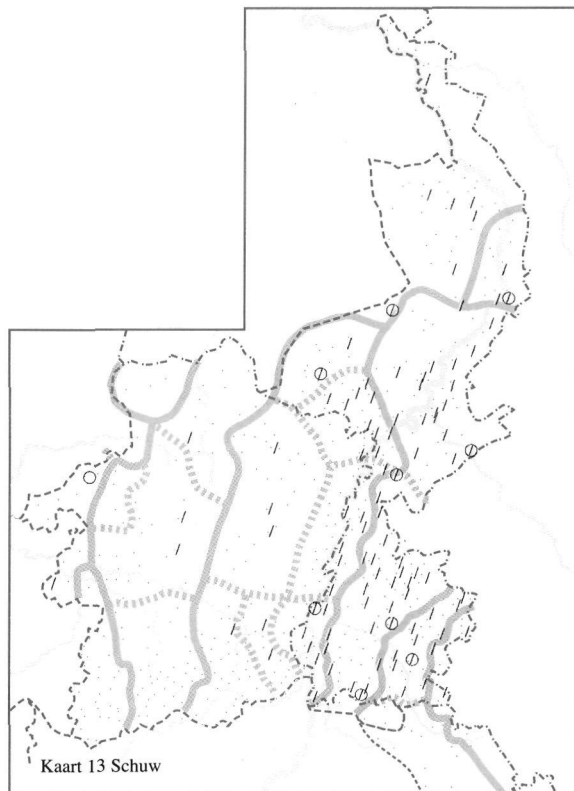
schichtig: Maastricht en Eys.

schrikachtig: Lutterade.

schrikketig: Hoeselt en Eigenbilzen.

/ schuw (153)
○ bang (12)

N 83 (1981) (008).

1.1 Kleine schadelijke dieren

In deze paragraaf komen de kleine zoogdieren ter sprake die op enigerlei wijze schade berokkenen, aan het huis, de (moes)tuin, de oogst, de sloten, enz. en die niet al behandeld zijn in de landbouwterminologie, zoals de **mol** (WLD.I, 3).

Alleen de muizen en ratten bevolken zodoende deze paragraaf. De verzamelnaam **SCHADELIJKE KLEINE ZOOGDIEREN** moet gezien worden in samenhang met en als tegenhanger van het collectief **ONGEDIERTE** dat in hoofdstuk 4, bij de insecten, wordt behandeld.

KLEINE SCHADELIJKE ZOOGDIEREN

DC 55 (1980) (008b).

ongedierte (ook *ongediert*): verspr.
Oostlb.; ook in Heerlen, Bree,
Echt/Gebroek, Uikhoven,
Maastricht, Iteren, Kwaad-
mechelen, Lommel en Tungalroy.
schadelijk ongedierte (*schaailijk*
ongediert): Venray.
ongesieffer: Simpelveld.
vuiligs: Heers.

schade: Arcen.

klein wild: Beesel.

beesten: Maastricht en Gors-Opleeuw.

kwade beesten: Neerpelt en Stokkem.

muizen: Venlo en Leeuwen.

De volgende drie opgaven zijn omschrijvingen:

last van muizen, enz.: Venlo.

schadelijk: Vechmaal.

schadelijk, onnuttig: Eyselshoven.

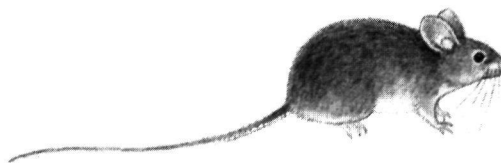
MUIS

DC 35 (1963) (005), SGV (1914) (024), Willems (1885) (016a), ZND 01 (1922) (a-m), ZND m (Houben, Marchal, Vanderbeeken); Beverlo Wb. (167), Bree Wb. (193, 199), Echt Wb. (083), Eupen Wb. (123), Genk Wb. (214), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (295, 574), Hamont Wl. (302), Haspengouws Id. (149), Hasselt Wb. (308), Heerlen Wb., Lommel Wl. (202), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (199), Meeswijk Wl. (433), Meeuwen Wl. (154), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.061), Roermond Wb. (189), Sint-Truiden Wb. (166), Sittard Wb. (244), Tegelen Wb. (103), Tongeren Wb. (345), Tungalroy Wb. (174), Venlo Wb. (195), Weertlands Wb. (B2-06), Zonhoven Wl. (1.373); Bakkes, P. (zj.hs), Bertrand, J. (1946) (014), Boileau, A. (1954-71), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953), Heyden, L.v.d. (1927), Jansen, M. (1911), Jaspar, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Meertens, A.H. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (010), Terpstra, T. (1960), Veldeke 07 (1932) – 39 (1964) (passim), Welter, W. (1933) (096, 101, 127).

De opgaven voor muis, zonder verdere specificatie in de vraag, zijn hier ondergebracht.

De meest bekende muissoort is de huismuis (*Mus musculus*); 7 – 10 cm lang met een staart van nog eens die lengte en met relatief grote oren. 's Zomers leeft hij in het veld en 's winters zoekt hij zijn toevlucht in woningen en schuren.

Bij **zevenslaper** in Gronsveld is ook aangetekend dat dit een apart soort muis is, bedoeld is wellicht de relmuis (*Glis glis*); aparte muizensoorten zijn

ongetwijfeld ook begrepen onder de benamingen **hamster** en **korenwolf**. Bij **sjierp** kan aan een klanknaboots-ende benaming gedacht worden. In de SGV is ook afzonderlijk naar het meervoud van muis navraag gedaan; in Limburg leverde dit overal het woordtype **muis** op (doorgaans met [uu]-vocalisme); alleen in Griendtsveen en Amby werd het type **muizen** opgegeven.

muis: alg. in Lb.

muisje (ook *muiske*): alg. Maaskemp.; ook in Eygelshoven, Schaesberg, Wijlre, Eupen, Reuver, Heel, Weert, Echt/Gebroek, Buchten, Maastricht en Venlo.

hamster (ook *hamstel*): Gutshoven en Borgloon.

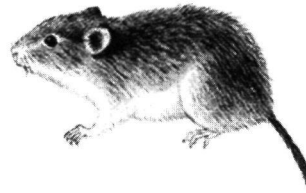
korenwolf: Ransdaal, Heerlen, Beek en Sittard.

zevenslaper: Gronsveld.

sjierp: Heerlen.

VELDMUIS

ZND m (Marchal);
Gennep Wb., Kerkrade Wb. (287), Maastricht Wb., Sittard Wb. (364, 448), Tongeren Wb. (612), Valkenburg Wb., Zonhoven Wl. (1.368, 2.239); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Rutten, F. (1959) (083), Veldeke 11 (1936) (656), Veldeke 27 (1952) (058), Veldeke 29 (1954) (012), Vossen, A. (zj.hs), Vreuls, E. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq).

De veldmuis (*Microtus arvalis*) is een ook een zeer algemeen voorkomende muis, met een korte staart en platte, kleinere oortjes dan de huismuis, die in ondergrondse holen en gangen leeft. Vergeleken met de andere zoogdieren is er voor de veldmuis weinig materiaal voorhanden; hij komt dan ook niet voor in één van de grote enquêtes.

veldmuis: Kerkrade Wb.; ook in Sittard, Maastricht, Tongeren, Zonhoven, Gutshoven en Venlo.

molmuis: freq. Zuid.Oostlb.; ook in, Heerlen, Zonhoven en Gutshoven.

dolmuis: Gutshoven.

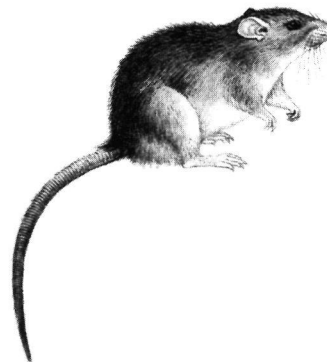
scharmuis: Nederweert, Sittard en Heerlen.

scheelmuis: Mheer en Banholt.

sjierpmuis: Gennep Wb.

RAT

SGV (1914) (001, 029), Willems (1885) (007a), ZND A1 (1940sq) (001), ZND m (Houben, Marchal, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Eupen Wb. (153), Hamont Wl. (380), Hasselt Wb. (370), Lommel Wl. (256), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (514), Meeuwen Wl. (181), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.231), Sittard Wb. (337), Tongeren Wb. (473), Uikhoven Wl. (135), Venlo Wb. (224, 344), Venray Wb. (373), Weertlands Wb. (B2-08), Zonhoven Wl. (2.083); Bakkes, P. (zj.hs), Kats, J. (1939), Veldeke 03 (1928) (123), Veldeke 22 (1947) (007), Veldeke 28 (1953) (028), Veldeke 29 (1954) (077, 094), Veldeke 33 (1958) (010), Veldeke 38 (1963) (086), Veldeke 39 (1964) (009, 044), Vreuls, E. (zj.hs).

Gevraagd is naar de rat in het algemeen. Twee soorten komen in onze streken voor, de bruine (*Rattus norvegicus*), die het meest thuis is in waterrijke omgevingen en die zeer schadelijk is en ook intensief wordt bestreden. En de zwarte (*Rattus rattus*), die een droger en hoger leefgebied heeft en nog sporadisch in het oosten van Nederland voorkomt, maar verder nagenoeg uit Nederland en België is

verdwenen. Beide zijn tot 25 cm lang en hebben een staart van dezelfde afmeting.

De lexicale variatie is minimaal; er is dan ook geen kaart toegevoegd.

rat: alg. in heel Lb.

ratmuis: Eupen.

molrat: Heerlen.

meerpets: Venlo.

waterrat: Gutshoven.

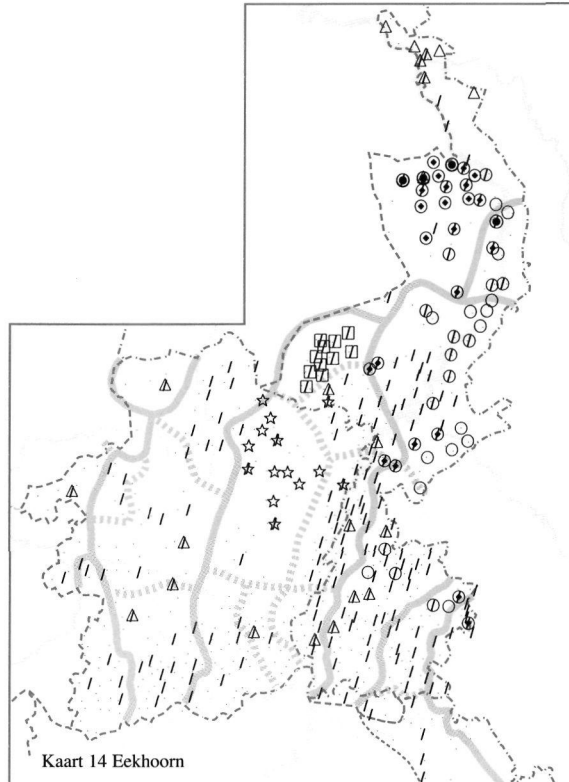
1.2 Kleine niet schadelijke dieren

Vier zoogdiertjes komen hier ter sprake die noch op een bijzondere manier nuttig voor de mens, noch ook schadelijk zijn: de eekhoorn, de egel, de spitsmuis en de vleermuis.

EEKHOORN

/ eekhoortje	(219)
○ eekkatsje	(35)
△ eekhoorn	(22)
⊙ eekkats	(20)
☆ enkbeugel	(14)
□ vlooiënboek	(12)
⊙ eekpoes	(10)
⊙ eekpoesje	(4)

DC 07 (1939) (007), Roukens 3 (1937) (020), SGV (1914) (008, add), Van Gerwen (z.j.) (vi-11), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 02 (1923) (008), ZND B2 (1940sq) (298);
 Beverlo Wb. (068), Bree Wb. (137), Echt Wb. (041), Genk Wb. (089, 140), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (120), Hamont Wl. (105), Hasselt Wb. (124), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (081), Limburgs Id. (098), Lommel Wl. (074), Maaseik Wb. (050), Meerlo-Wanssum Wb. (102), Meeswijk Wl. (187), Meeuwen Wl. (061), Meijel Wb. (110), Roermond Wb. (071, 072), Sint-Truiden Wb. (122), Sittard Wb. (087), Stokkem Wb. (038), Tegelen Wb. (082), Tongeren Wb. (128), Tungelroy Wb. (174), Venlo Wb. (120 add, 153), Venray Wb. (216), Weertlands Wb. (B2-02, B2-11), Zonhoven Wl. (1.146b);

Achten, P. (1995) (Inl.), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Dolmans, H. (zj.hs), Goossens, P. (eigen mat.), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 15 (1940) (053), Veldeke 16 (1941) (058), Veldeke 29 (1954) (076).

Algemeen bekend knaagdier (Sciurus vulgaris) van ruim 20 cm hoog, uit bossen, parken en tuinen, vaak in de nabijheid van de mens; voedt zich met bosvruchten en legt een wintervoorraad aan. De eekhoorn heeft een opvallende pluimstaart en leeft in een boomnest.

Het trefwoord **eekhoorn** en vooral het

diminutief **eekhoortje** lenen zich tot een uitzonderlijk groot aantal lexicale varianten die, zoals gebruikelijk, in alfabetische volgorde na het trefwoord zijn opgenomen.

Bij de opgave **vlooiënboek** staat aangekend dat het een spottende benaming is.

eekhoorn (ook *eekhoon*, *eekhoor*, *eekhoort*, *eekhore*, *enkhore*): freq. in het noorden van het Kleverlds. en Zuid.Oostlb.; ook in Tungalroy, Stevensweert, Berg-aan-de-Maas, Maastricht, Martenslinde, Zonhoven, Hasselt, Kozen, Tessenderlo en Lommel.

eekhoortje (ook *eechhoonke*, *eekhoontje*, *eekhoorke*, *eekhoortje*, *eekhonneke*, *eekhonsje*, *eekhontje*, *eekhontsje*, *eekhoonke*, *eekhoonsje*, *eekhoontje*, *eekhoontsje*, *eekhoorke*, *eekhoornke*, *eekhoornsje*, *eekhoornske*, *eekhoorntsje*, *eekhoortje*, *eekhoortsje*, *eekhoosje*, *eekhoreke*, *eekhunneke*, *eekjonentje*, *eekjongke*, *eekjoonke*, *eekjoonke*, *eekjoontje*, *eekjoorntsje*, *enkhoonke*, *enkhoonsje*, *enkhoorke*, *enkhoornsje*, *enkhoornske*, *enkhoortje*, *enkhorte*, *enkhootje*, *enkhoreke*, *enkhoreske*, *entshoortje*): alg. in heel Lb., behalve Maaskemp.

eekhennetje (*enkhinneke*): Bree.
eekhoedertje (*eekhoeiertje*): Veulen.
eekkats (ook *engkats*): freq.

Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Kerkrade, Nieuwenhagen, Pey, Leveroy, Echt/Gebroek en Grubbenvorst.

eekkatsje (*eekkatske*, *eenkatske*, *engkatske*): freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Oost.Zuidlb.; ook in Echt/Gebroek.

eekpoes (*enkpoes*): Venray Wb.; ook in Grubbenvorst.

eekpoesje (*enkpoeske*): Lottum, Merselo, Venray en Geysteren.

eekkater (ook *engkater*): Venlo, Beesel en Montfort.

eekkoninkje (*engkoninkske*): Tongerlo.

eekjantje (*eekjansje*): Vlijtingen en Teuven.

eekkammetje (*eekkamke*): Bree.

eikenootje: Rothem.

enkbeugel: freq. Maaskemp.; ook in Stramproy, Elen en Lozen.

enkbeugeltje (*engbiegelke*, *enkbeugelke*): Bree, Tongerlo en Kinrooi.

enkpetje: Bree.

vlobok: Stramproy en Maaseik.

vlooiënboek: Weertlands Wb.

vlooiënboek (*vloënbolk*): Elen.

hazel: Limburgs Id.

hing: Ophoven.

tjoek: Montfort.

zeikhoos: Roggel.

zeikpoes: Heythuysen, Makset en Leveroy.

boomkopertje (*boomkoperke*): Paal.

EGEL

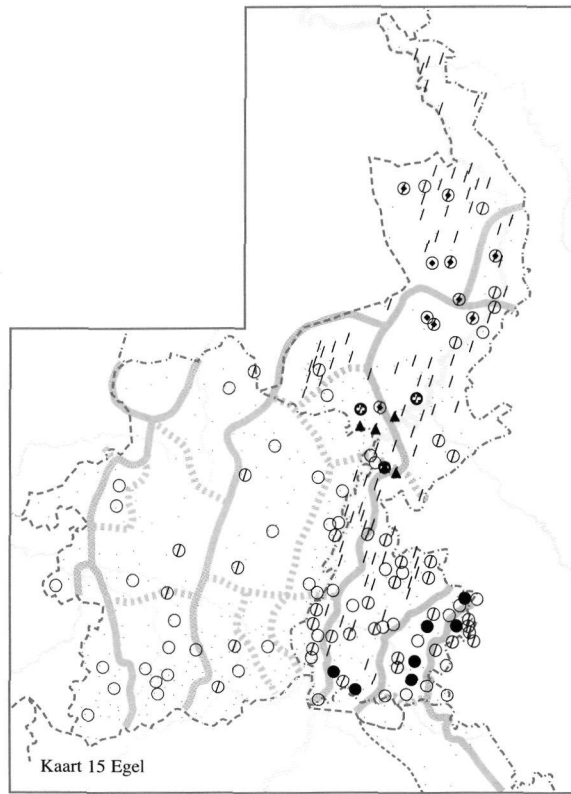
De egel (*Erinaceus europaeus*), tot 30 cm lang, heeft een zeer opvallend uiterlijk door de stekeltjes die heel z'n huid bedekken. Hij leeft in het onderhout van bossen, parken en tuinen en voedt zich met insecten, slakken en spinnen. Hij houdt een echte winterslaap.

De opgaven (-) **echel** zijn opvallend omdat dit immers het gebruikelijke woord voor de bloedzuiger is; zie paragraaf 4.4.

stekelvarken (ook *stachelvarken*): freq. in heel Lb.

- / stekelvarken (210)
- egel (109)
- ⊙ varkensegel (12)
- negel (9)
- ▲ kroe-echel (6)
- ⊙ kroe-egel (4)

DC 04 (1936) (00, 001), SGV (1914) (008), Van Gerwen (z.j.) (vi-10), ZND 01 (1922) (a-m); Beverlo Wb. (069), Echt Wb. (072, 113), Eupen Wb. (036), Genk Wb. (140, 316), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (312, 460), Hamont Wl. (108, 354, 456), Hasselt Wb. (125, 428), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (116, 258), Lommel Wl. (074, 235), Maastricht Wb., Meerlo-Wansum Wb. (274), Meeswijk Wl. (191, 614), Meeuwen Wl. (063, 204), Meijel Wb. (112), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.321), Roermond Wb. (149), Sint-Truiden Wb. (122), Sittard Wb. (399), Stokkem Wb. (051), Tegelen Wb. (120), Tongeren Wb. (230, 530), Tungalroy Wb. (174), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (250, 252), Venray Wb. (436), Weertlands Wb. (B2-10),

Kaart 15 Egel

Zonhoven Wl. (2.174); Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Mertens, A.M. (1885b), Rutten, F. (1959) (032).

stekelvarkentje (*stekelvarkske*):

Sittard.

stekelenvarken: Maasbracht.

varkensegel: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Grathem en Grubbenvorst.

varkensezel: Oirlo.

egel: freq. in heel Lb.

egeltje (*egelke*): Maastricht.

negel: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Terwinselen, Gronsveld en Mheer.

pinegel: Lommel, Wellerlooi en Hamont.

kroe-egel: Horn, Roermond, Tungalroy, Hunsel en Echt/Gebroek.

roe-egel: Vlodrop.

echel: Lommel, Tessengerlo en

Montfort.

kroe-echel: Heel, Pey, Neeritter, Thorn en Echt/Gebroek.

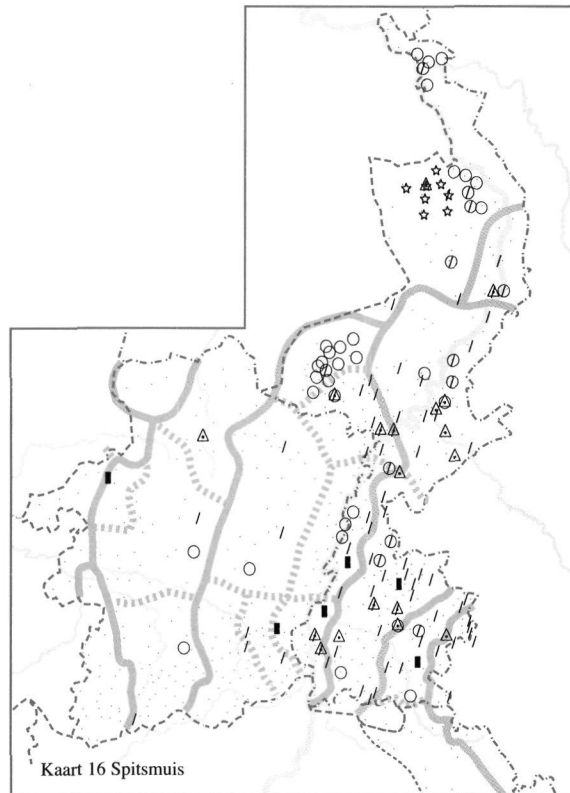
zwijnechel: Grathem.

bloedzuiker: Herten (bij Roermond).

SPITSMUIS

/ spitsmuis	(111)
○ scheermuis	(47)
△ veldmuis	(20)
☆ schattermuisje	(8)
■ spitsmuisje	(6)

N 83 (1981) (034), ZND m (Marchal, Michiels);
 Echt Wb. (104), Genk Wb. (283, 287), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (247, 413), Haspengouws Id. (199), Kerkrade Wb. (255), Meerlo-Wanssum Wb. (248), Meeswijk Wl. (549), Sittard Wb. (391), Stokkem Wb. (097), Tongeren Wb. (553), Tungalroy Wb. (174), Venray Wb. (396), Weertlands Wb. (B2-09), Zonhoven Wl. (2.117);
 Verheggen, P. (zj.hs).

De spitsmuizen (Soricidae) zijn zoölogisch geen familie van de huis- of veldmuizen, maar lijken wel op hen. Ze komen in vele soorten en in allerlei habitats (velden, bossen en bewoonde omgeving) voor en hebben een opvallend spitse snuit in tegenstelling tot de veldmuis die een platte snuit heeft. Hier afgebeeld is de bosspitsmuis.

spitsmuis: freq. in heel Lb. behalve Weertlds., Brab.Lb. en Westlb.

spitsmuisje (*spitsmuiske*): Eys, Schinnen, Stein, Ifteren, Eigenbilzen en Kwaadmechelen.

spitmuis: Vijlen.

veldmuis: verspr. in Nl. Lb.

veldmuisje (*veldmuiske*): Venlo en Melick.

krikkelmuis: Gronsveld.

molmuis: Maastricht.

schaapsmuis: Genk.

schattermuisje (*schattermuiske*): Tongeren.

scheelmuis: Gutshoven.

scheermuis: alg. Weertlds. en Haspengouws, verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Kleverlds.; ook in Epen, Tungalroy, Genk, Zonhoven, Wellen en Venlo.

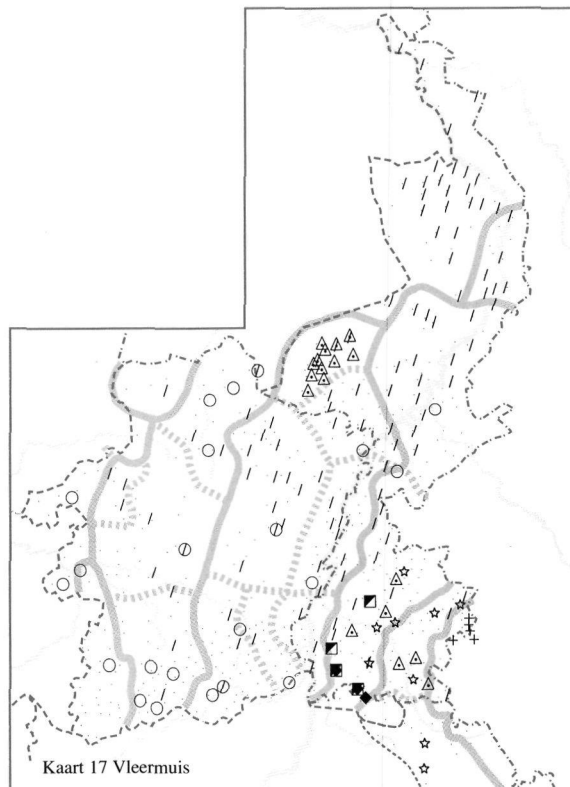
scheermuisje (*scheermuiske*): Wijlre.
schettermuis: Venray.
schettermuisje (*schettermuiske*):
 Venray Wb.
speermuis: Doenrade.

spilmuis: Ospel.
muis: Roermond en Bunde.
dolletje (*dolleke*): Loksbergen.
krits: Opglabbeek.

VLEERMUIS

/ vleermuis	(128)
○ vierenmuis	(24)
△ vlaarmuis	(18)
☆ blaarmuis	(13)
+ vlamuis	(6)
◆ bladermuis	(4)
■ fladdermuis	(4)

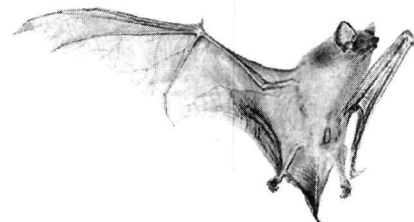
DC 40 (1965) (007a), Willems (1885) (050h), ZND 08 (1925) (050);
 Beverlo Wb. (289), Bree Wb. (098), Genk Wb. (096), Gronsveld Wb. (133, 534), Hamont Wl. (517), Hasselt Wb. (500), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (296), Limburgs Id. (195, 233), Lommel Wl. (377), Meerlo-Wanssum Wb. (110), Meeswijk Wl. (709), Meeuwen Wl. (229), Meijel Wb. (112), Roermond Wb. (308), Sittard Wb. (100), Stokkem Wb. (119), Tongeren Wb. (153, 649), Tungalroy Wb. (174), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (126), Venray Wb. (162), Weertlands Wb. (B2-02), Zonhoven Wl. (2.259);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41),

Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Oudemans, W. (1918), Vrijdag, E. (1950sq).

De vleermuizen (Chiroptera) vormen een zoölogisch uitgebreide familie met als gemeenschappelijk kenmerk dat het vliegende zoogdier is. Deze combinatie van zoogdier- en vogelkenmerken is voorwerp van veel fantasie in de benamingen.

De lijfjes zijn niet veel groter dan 7 cm, maar de spanwijdte van de vleugels haalt de 40 cm. Hoewel bedreigd (en beschermd), komt de vleermuis in

het zuiden van ons gebied nog regelmatig voor; hij houdt dan ook van grotten en ruïnes, maar is ook in de

bosrand en daaraan grenzend bewoond gebied te vinden.

vleermuis: alg. in heel Lb. behalve Oostlb-Rip. overgg. en Ripuar., maar wel in Vaals, Waubach en Schaesberg.

vlerenmuis: verspr. in Haspengouws en Dommellds.; ook in Roermond, Pey, Ophoven en As.

vledermuis: Hasselt en Hoensbroek.

vleer: Peer en Helchteren.

vleugel: Genk en Bilzen.

vlaarmuis: verspr. Zuid.Oostlb. en Oost.Zuidlb.; ook in Weertlands Wb.

vlamuis: Kerkrade Wb.

blaarmuis: verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Zuid.Oostlb.

bladermuis: Limburgs Id. en in Gronsveld, Mheer en Noorbeek.

fladdermuis: verspr. Zuid.Oostlb.

scheermuis: Broekhuizen.

slevermuis: Limburgs Id. en Val-Meer.

1.3 Inheemse roofdieren

De dieren in deze paragraaf zijn in het algemeen wel schadelijk; het zijn (middel-grote) roofdieren die het bij tijd en wijle gemunt hebben op kippen, eenden en kuikens. Er wordt dan jacht op gemaakt.

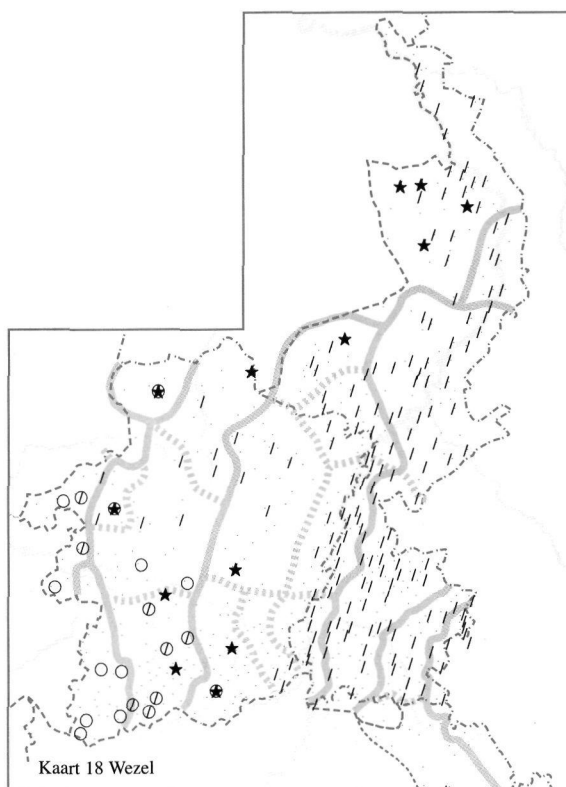
In de grote enquêtes (DC, SGV, Willems, ZND) is ook navraag gedaan naar de benamingen van de das (*Meles meles*) in Limburg. Overal (behalve in Spaubeek, waar de opgave **korenwolf** is aangetroffen, maar dit lijkt onbetrouwbaar) is er met het woordtype **das** op geantwoord en het onderzoek levert geen lemma op.

In enkele van de canonieke woordenboeken komen verwante begrippen aan de orde zoals het dassengevecht, de eekhoornvangst of de benamingen van de bever; ze leverden te weinig samenhangend materiaal voor een lemma op. Zie verder het aanhangsel van de materiaalbasis van dit hoofdstuk.

WEZEL

/ wezel(tje)	(304)
○ muishond(je)	(30)
★ eierwezel(tje)	(16)

DC 07 (1939) (003), N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (043), ZND 48 (1954) (037a, 037b, 041), ZND m (Dupont, Franssen, GrGr., Houben, Marchal, Welter); Genk Wb. (090, 380), Gronsveld Wb. (558), Hasselt Wb. (524), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (309), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (748), Meeuwen Wl. (237), Nielbij-St.Truiden Wl. (2.061), Sint-Truiden Wb. (166, 213), Sittard Wb. (485), Tongeren Wb. (675), Tungalroy Wb. (174); Achten, P. (1995) (Inl.), Veldeke 28 (1953) (043), Welter, W. (1933) (135); Van Gerwen (z.j.) (vi-12).

Mustela nivalis. Klein lichtbruin roofdiertje (ongeveer 20 cm) van open plekken in bos en veld. De wezel is zeer slank en kan zodoende gemakke-

lijk in ratten- en muizenholen komen voor zijn prooi. Hij leeft vooral van muizen, maar vangt ook wel eens grotere dieren als een jong konijn. Hij

verkeert graag in de nabijheid van bewoonde omgeving, vooral in de winter. Op de kaart zijn de verkleinwoorden samengenomen met de grondwoorden.

wezel (ook *wessel*, *wezer*): alg. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

wezeltje (*wesselke*, *wezeleke*, *wezelke*): Geleen, Amby, Grathem, Bree, Opitter, Overpelt, Peer, Kortessem,

Wellen en Maasbree.

kleine wezel (ook *klings wessel*): Heerlen, Sint-Odiliënberg, Mheer en Lommel.

eierwezel (ook *eerweester*, *eerwessel*, *eierwessel*): verspr. Kleverlds.; ook in Ospel, Genk, Hoeselt, Tongeren, Hamont, Beringen, Kerniel en Lommel.

eierwezeltje (*eerwesselke*): Hasselt.

eiwezel (*eiwessel*): Beringen.

muishond: Lommel, Heers en Boekhout.

muishondje (ook *muishondke*, *muishondsje*, *muishonneke*): freq.

Lonerlds., Truierlds. en Brab.Lb.;

ook in Tongeren, Stokrooie,

Godschei en Beringen.

vuur: Heerlen.

aardfis (*aardvis*): Nieuwstadt.

bruine fret: Roermond.

maart: Amstenrade.

sluiper: Sint-Truiden.

HERMELIJN

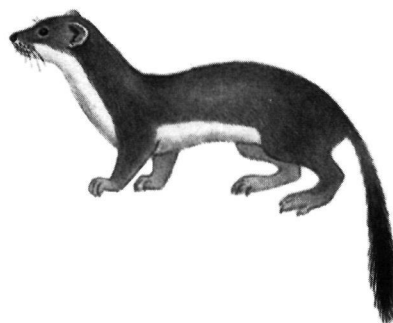
Mustela erminea. De hermelijn is wat groter dan de wezel en lijkt in zijn gedrag op hem. De hermelijn voelt zich meer dan wezel ook in water thuis. Het opvallendst en bekendst kenmerk van hem is dat in de winter zijn gehele vacht, op de staartpunt na, sneeuw wit wordt. Evenals de wezel is de hermelijn een zeer nuttig dier door het vangen van woelmuizen en jonge ratten.

hermelijn: freq. in Nl. Lb.; ook in Tongeren, Godschei, Beringen, Heers en Lommel.

hermelijntje: Afferden en Geysteren.

wezel: freq. Oostlb. en Oost.Zuidlb., verspr. Kleverlds.; ook in Ospel, Hushoven, Leveroy, Urmond, Maastricht, Itteren en Lommel.

witte wezel: verspr. Oostlb. en Oost.Zuidlb.; ook in Stramproy, Grathem en America.

grote wezel: Merselo en Sint-Odiliënberg.

eierwezel: Venray Wb.

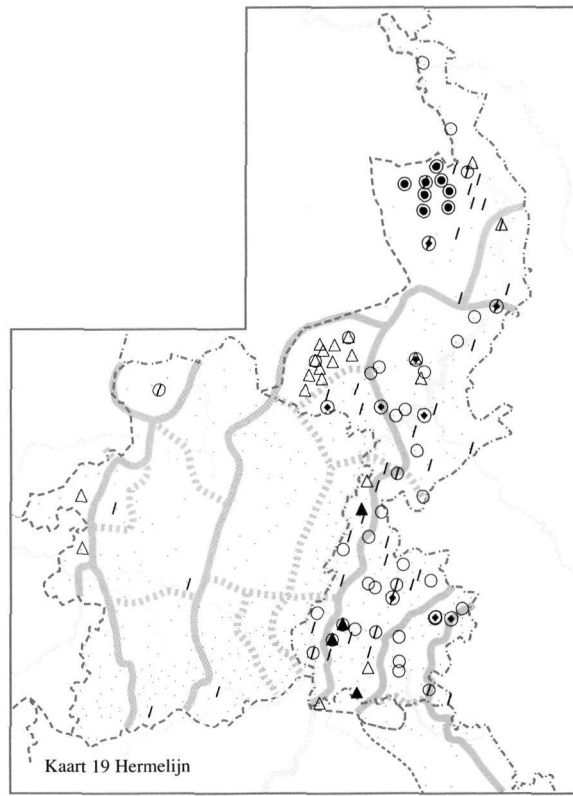
eierwezeltje (*eierwesselke*): Overpelt en Stokrooie.

wezeltje (*wezelke*): Weert.

fluwijn (ook *ferwijn*, *fillewijn*, *flewijn*, *frowijn*): alg. Weertlds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Roggel, Haelen, Roosteren, Eijsden, Hulst/Konijnsberg, Meldert, Lottum en Well.

/ hermelijn	(47)
○ wezel	(36)
△ fluwijn	(22)
⊙ witte wezel	(9)
⊗ eierwezel	(8)
▲ fouine (fr.)	(5)

DC 07 (1939) (002), N 83 (1981)
 (add.), ZND 48 (1954) (038);
 Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum
 Wb. (138), Sittard Wb. (136),
 Venray Wb. (157), Weertlands Wb.
 (B2-02);
 Dolmans, H. (zj.hs).

fouine (fr.): Buchten, Meerssen,
 Rothem, Amby en Mheer.
fis (vis): Thorn, Schimmert en Heer.
fret: Blerick, Valkenburg en Wijlre.

witte fret: Roermond.
muishondje: Tongeren.
maart: Puth.

BUNZING

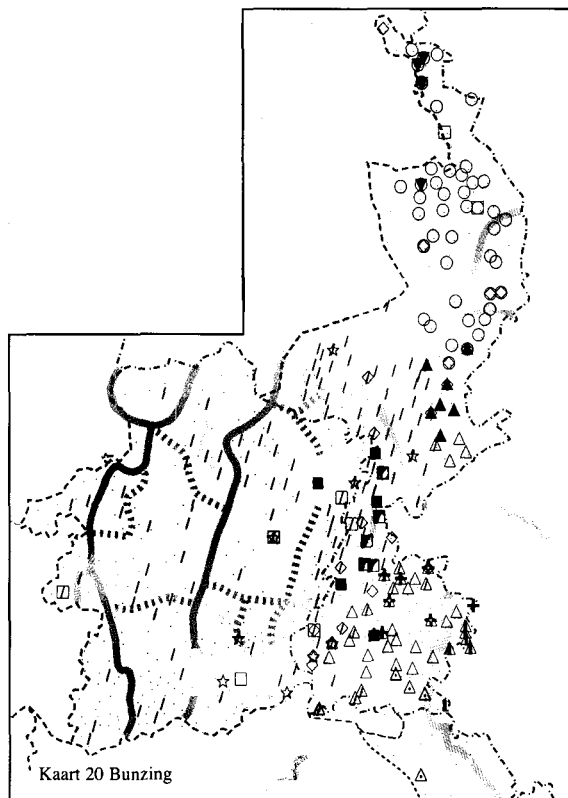
Putorius putorius. De bunzing is een donkerbruin roofdier van ongeveer 40 cm, met een ongeveer 20cm harige staart. Hij heeft een veelsoortige habitat en zoekt ook graag de bewoonde omgeving op. Zijn prooi bestaat uit zoogdieren tot de grootte van een haas, maar ook bodembroedende vogels en hij is dan ook gevreesd als kippendief. Bij gevaar wordt uit de staartklier een smerig riekende stof uitgescheiden. Ook hier vindt men opvallend veel benamingen voor andere kleine roofdieren terug.
 Zie ook FSA, afl. 1, kaart 3.

WLD III, 4.2

/ fis	(148)
○ ulk	(45)
△ vuur	(42)
◇ bunzing	(21)
☆ wezel	(9)
□ fluwijn	(8)
✦ maart	(8)
! iltis	(7)
△ vuurder	(7)
▲ vuurs	(7)
■ bovien	(5)
■ fouine (fr.)	(5)
▼ ulling	(4)

DC 07 (1939) (001), N 83 (1981) (add.), Roukens 3 (1937) (019), SGV (1914) (005, 038), Van Gerwen (z.j.) (vi-13), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (028), ZND 48 (1954) (037a, 039); Beverlo Wb. (051), Bree Wb. (097), Echt Wb. (127), Genk Wb. (095, 361), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (533), Hamont Wl. (120), Haspengouws Id. (260), Hasselt Wb. (094), Kerkrade Wb. (117, 302), Lommel Wl. (083), Maaseik Wb. (018), Meerlo-Wanssum Wb. (103, 147, 297), Meeswijk Wl. (707), Meeuwen Wl. (071), Meijel Wb. (110), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.469), Sint-Truiden Wb. (102), Sittard Wb. (467), Tegelen Wb. (090), Tongeren Wb. (648), Tungalroy Wb. (174), Venlo Wb. (152), Venray Wb. (467), Weertlands Wb. (B2-02, B2-11), Zonhoven Wl. (2.256); Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927),

Mertens, A.M. (1885a), Veldeke 14 (1939) (027), Veldeke 29 (1954) (093), Veldeke 31 (1956) (086), Veldeke 33 (1958) (053), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq), Wijnhoven, F. (zj.hs).

fis (ook *vis*): alg. in Belg. Lb., Weertlds., Horns en Centr.-Maaslds., freq. in aansluitend Oostlb.; ook in Haspengouws Id. en in Meijel.
ulk: alg. Kleverlds., Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Echt/Gebroek.
ulling: Ottersum, Gennep, Heijen en Venray.
iltis: freq. Ripuar.
vuur: freq. Ripuar., Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.-Oostlb.; ook in Eijsden.
vuurder (ook *vuder, vurer*): Gulpen, Mechelen, Vijlen, Welkenraedt, Mheer, Banholt en Eijsden.

vuurs: verspr. Noord.Oostlb.
maart (ook *maarts, maat*): freq. Zuid.-Oostlb.; ook in Heerlen en Rimburg.
maats: Schinnen.
bunzing (ook *bunzink*): verspr. langs de Maas in Nl. Lb.
buizerd: Merkelbeek.
kuikendief: Welkenraedt.

De volgende opgaven duiden doorgaans andere kleine roofdieren aan:
wezel (ook *wessel*): Montfort, Amby, Nederweert, As, Maaseik, Maastricht, Bilzen, Zichen-Zussen-Bolder en Riksingén.
wezeltje (*wesselke*): Bocholt en Helchteren.

eierwezel (*eerwessel*): Paal en Genk.
eierwezeltje (*eerwesselke, eierwezelke*): Sint-Huibrechts-Lille en Bommershoven.
grote wezel (*grote wessel*): Mheer.
fluwijn (ook *felwijn, ferwijn, flewijn*): As, Elen, Obbicht, Borgharen, 's-Herenelderen, Loksbergen, Bergen en Swolgen.

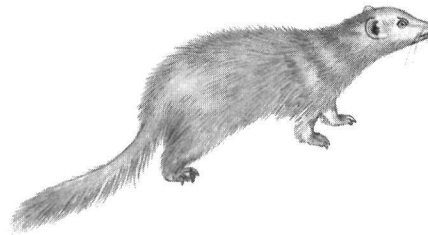
bovien: Echt/Gebroek, Einighausen, Nieuwstadt, Lutterade en Geleen.
fouine (fr.): freq. in het noorden van Zuid.Oostlb.; ook in, Stevensweert, Neeroeteren en Elsloo.
foring: Welkenraedt.

FRET

N 94 (1983) (080), N100 (1997) (003), ZND 48 (1954) (037a, 038, 041), ZND m (Dupont, Raymaekers);
 Gronsveld Wb. (138), Kerkrade Wb. (093), Meeswijk Wl. (210), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.360), Tongeren Wb. (160), Tungleroy Wb. (174), Zonhoven Wl. (1.169);
 Vreuls, E. (zj.hs).

De fret (*Mustela furo*) is een gekweekte bunzingvorm die voor de jacht op wilde konijnen wordt gebruikt en tam wordt gehouden. De fret is doorgaans licht van kleur, maar ook donkere exemplaren komen voor. Voor **fis** en **wezel**, zie de opmerkingen bij het lemma VOS.

Bij het jagen met de fret, het fretten (ofwel **frettiëren** in Venray Wb., Weertlands Wb. en Sittard Wb.) wordt

de fret een konijnenhol ingejaagd, waarna de konijnen eruit vluchten en in een net worden gevangen.

fret: freq. in heel Lb.
fretje: Sevenum en Doenrade.
ret: Kerkrade.
deugniet (*deugeniet*): Opoeteren.
fis: Eksel, Sint-Truiden en Zonhoven.
wezel: Thorn.

MARTER

De boommarter (*Martes martes*) en de steenmarter (*Martes foina*) lijken, hoewel biologisch onderscheiden, zoveel op elkaar dat de volksnamen samen zijn genomen in één lemma.

Het zijn middelgrote roofdieren (ong. 50 cm), die zich voeden met knaagdieren, vogels en bosvruchten. De steenmarter komt soms wel in steden voor en nestelt op stille plekjes op zolders e.d.

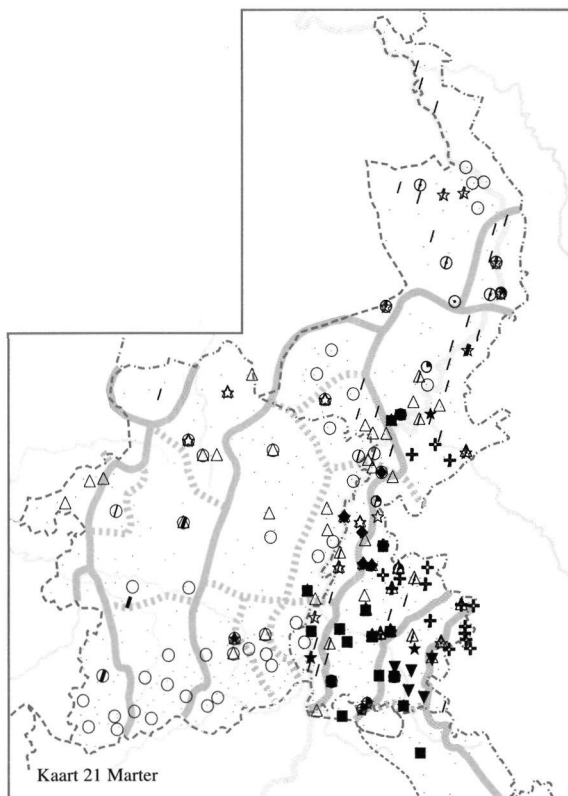
marter (ook *marder, martel*): freq. in Nl. Lb.; ook in Ophoven, Beringen en Lommel.

martertje: Stein.
marber: Mheer.
maart (ook *maat*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb. en Oost.-Zuidlb.; ook in Kerkrade Wb.
maats: freq. Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld.
boommarter: Wijlre.
steenmarter: Reuver, Meerssen, Noorbeek, Terlinden, Houthalen, Stevoort en Sint-Truiden.
fluwijn (ook *fellewijn, flewijn*): freq. in Belg. Lb. en aansluitend Trichterlds., Centr.Maaslds. en

WLD III, 4.2

/ marter	(65)
○ fluwijn	(50)
△ fis	(44)
✚ maart	(21)
☆ wezel	(21)
■ fouine (fr.)	(16)
△ vuur	(13)
/ steenmarter	(7)
○ ulk	(7)
◆ bovien	(6)
○ bunzing	(6)
★ fret	(5)
▼ maats	(5)

N 83 (1981) (038, 039, add.), SGV (1914) (023), ZND 07 (1924) (041), ZND 48 (1954) (040), ZND m (Vanderbeeken); Beverlo Wb. (076), Echt Wb. (031, 044), Gronsveld Wb. (130, 531), Kerkrade Wb. (185), Meeswijk Wl. (613), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.354), Sittard Wb. (057, 103), Tongeren Wb. (153), Tungalroy Wb. (174), Valkenburg Wb.; Vreuls, E. (zj.hs).

Horns, verspr. Weertlds. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Buggenum, Beegden en Gronsveld.
fluwijntje (*fluwijnke*): Riksingen.
fouine (fr.): freq. Zuid.Oostlb., verspr. Centr.Maaslds. en Oost.Zuidlb.; ook in Montzen, Beegden, Heel en Borgharen.
bovien: Echt/Gebroek, Grevenbicht/Papenhoven, Sittard, Guttecoven, Lutterade en Geleen.
fis (ook *vis*): freq. Oostlb., Horns,

Centr.Maaslds., Dommelds. en Brab.Lb.; ook in Bree, Opglabbeek, Eijsden, Bilzen, Eigenbilzen, Hoeselt en Houthalen.
fits: Guttecoven.
eierfis (*eiervis*): Valkenburg.
vuur: verspr. Oostlb. en Oost.Zuidlb.; ook in Simpelveld.
vuurs: Roermond en Swalmen.
vuurder: Gronsveld.
ulk: verspr. Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.
kustreksel: Beverlo.
kedjot: Rosmeer, Vlijtingen en Val-Meer.

De volgende opgaven duiden doorgaans andere kleine roofdieren aan; de opgaven zijn verspreid en nergens gebiedsvormend:
bunzing: Neer, Susteren, Doenrade, Noorbeek, Terlinden en Venlo.

das: Venlo.

eekhoortje: Maastricht.

eekkats (*engkats*): Pey.

fret: Ubachsberg, Roermond, Geleen, Maastricht en Bilzen.

hermelijn: Born, Kwaadmechelen, Venray en Oirlo.

wezel (ook *wessel*):

Heerlerbaan/Kaumer, Epen, Reuver, Vlodrop, Nieuwstadt,

Lutterade, Noorbeek, Terlinden, Tungalroy.

Grevenbicht/Papenhoven, Born, Stein, Maastricht, Itteren. Sint-Huibrechts-Lille, Eksel. Velden, Venlo, Oirlo, Meerlo en Meijel.

wezeltje (*wesselke*): As en Lanaken.

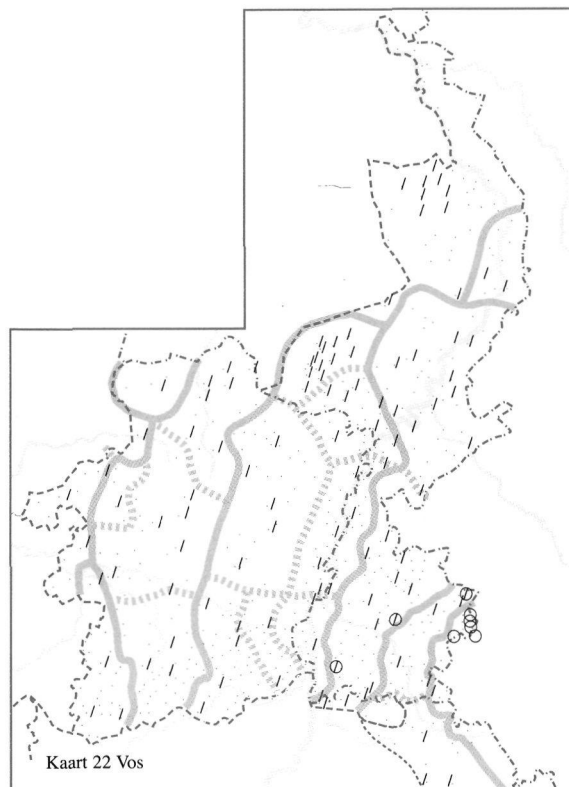
eierwezel (ook *eierwessel*): Heusden en Meijel.

muishondje: Loksbergen.

VOS

/ vos (156)
○ fok (12)

N100 (1997) (002), Willems (1885) (016a), ZND 48 (1954) (040);
Echt Wb. (128), Gronsveld Wb. (137, 539), Hamont Wl. (526), Hasselt Wb. (509), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (092), Lommel Wl. (385), Meeswijk Wl. (724), Meeuwen Wl. (232), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.488), Roermond Wb. (313), Sint-Truiden Wb. (240), Sittard Wb. (469, 471), Tungalroy Wb. (174), Venray Wb. (508), Weertlands Wb. (B2-12), Zonhoven Wl. (2.270);
Heem 06.5-6 (1962) (002), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Rutten, F. (1959) (045), Veldeke 10 (1935) (591), Veldeke 13 (1938) (066), Veldeke 14 (1939) (027, 041), Veldeke 16 (1941)

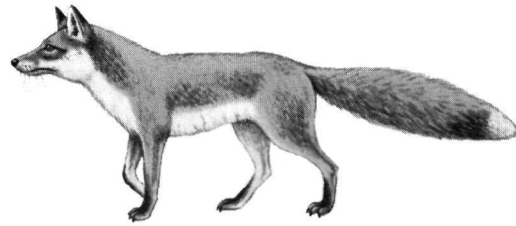

(023), Veldeke 23 (1948) (013), Veldeke 29 (1954) (076, 093), Veldeke 33 (1958) (021).

Vulpes vulpes. De vos is een algemeen bekend hondachtig roofdier van bosrijke streken en wilde plantsoenen, bij voorkeur in de nabijheid van mensen. Hij heeft een oranjebruine kleur en een opvallende pluimstaart. Hoewel gevreesd en bejaagd door z'n voorkeur voor kippen en kuikens, is de vos eer-

der een nuttig dan een schadelijk dier, die door zijn normale eetpatroon (muisen en jonge ratten) zorgt voor evenwicht in het bos. De vos is spreekwoordelijk slim en sluw en heeft al sinds mensenheugenis de volksfantasie geprikkeld.

De opgaven **fis**, **ulk** en **muishondje** (alle uit N 100) zijn hoogstwaarschijnlijk als onjuist te bestempelen. In het Venray Wb. en Sittard Wb. worden ook de benamingen van de mannetjesvos opgegeven: **rekel**; in het Sittard Wb. ook die voor de wijfjesvos: **vooi** (*voe*).

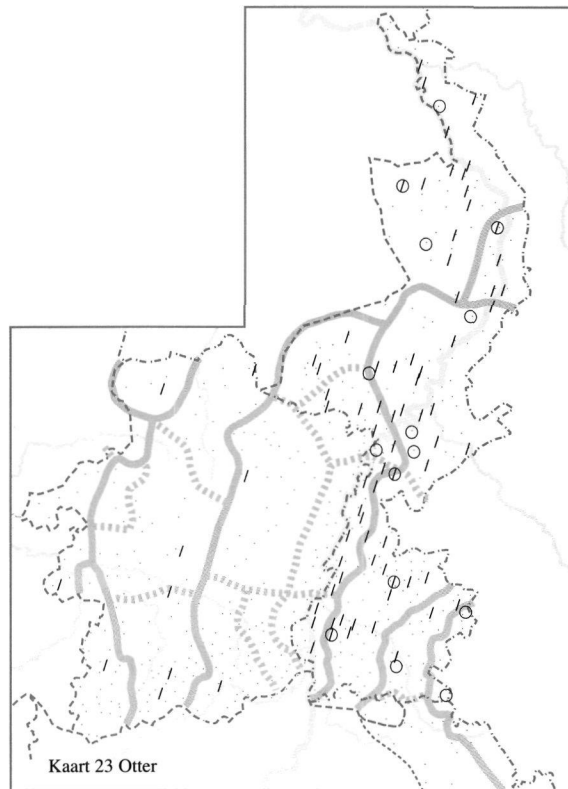
vos: alg. in heel Lb.
foks: freq. Ripuar.; ook in Waubach, Klimmen en Gronsveld.
hennendief: Genk.

rosse, de —: Kerkhoven.
muishondje: Tessenderlo.
fis (*vis*): Guttecoven.
ulk: Reuver.

OTTER

/ otter (100)
○ visotter (17)

DC 07 (1939) (004), ZND m (GrGr., Houben, Marchal, Matthys, Raymaekers, Vanderbeeken); Hamont Wl. (334), Lommel Wl. (220), Meeuwen Wl. (166), Roermond Wb. (210), Sittard Wb. (296), Tongeren Wb. (423), Tungalroy Wb. (174), Zonhoven Wl. (2.027); Kats, J. (1939).

De otter (*Lutra lutra*) is een nachtelijk waterroofdier, vrij groot, tot wel 80 cm met een staart van nog eens 50 cm. Hij maakt holen en nesten (met ingangen een halve meter onder de waterspiegel) in oevers van rivieren en beken en

eet vis. Door de schade aan de oevers is het dier flink bestreden maar het is ook bejaagd vanwege de kostbare pels en nu slechts zeldzaam voorkomend en beschermd.

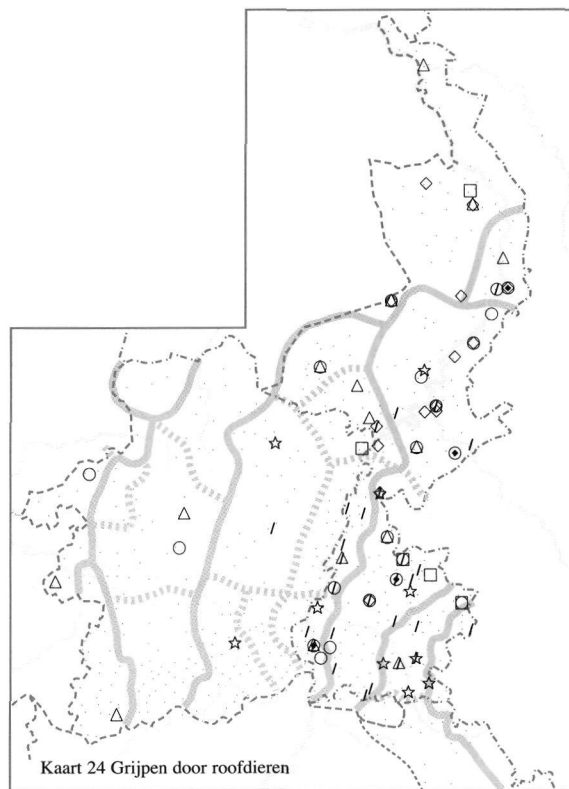
otter: freq. in heel Lb.
notter: Munstergeleen, Meerssen en Ubachsberg.
visotter: verspr. in Nl. Lb.:
 Eygelshoven, Vaals, Gulpen, Baarlo, Linne, Montfort, Pey, Schinnen, Amby, Leveroy, Stevensweert, Lottum, Afferden, Merselo en America.
loutre (fr.): Heer.

GRIJPEN DOOR ROOFDIEREN

/ snappen	(29)
○ klampen	(19)
△ pakken	(15)
◇ grijpen	(14)
☆ vangen	(10)
□ klauwen	(5)
⊙ vastklampen	(4)

N 83 (1981) (013).

In N 83 is de vraag gesteld “Hoe noemt u het vastgrijpen van ratten, muizen, etc. door roofdieren (klampen)”; hieronder staan de zeer verscheiden en weinig gebiedsvormende antwoorden bijeen.

snappen: verspr. Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Kerkrade, Kunrade, Eys, Gulpen, Thorn, As, Maastricht, Caberg en Blerick.

vastsnappen: Geverik/Kelmond en Waubach.

klampen: verspr. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Weert, Geulle,

Maastricht, Heugem, Zonhoven,
Kwaadmechelen, Blerick, Venlo en
Meijel.

aanklampen: Wijlre.

vastklampen: Posterholt, Schinnen,
Maastricht en Venlo.

grijpen: verspr. Oostlb. en Kleverlds.;
ook in Thorn, Stevensweert en
Venlo.

vastgrijpen: Maasbree en
Heerlerbaan/Kaumer.

pakken: Gulpen, Montfort, Sittard,
Weert, Ell, Ittervoort, Stein,
Maastricht, Houthalen, Jeuk,
Loksbergen, Velden, Gennep,
Tienray en Meijel.

vatten: Ospel.

vangen: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in
Nunhem, Susteren, Hoensbroek,
Bree, Itteren, Hoeselt.

slaan: Haelen, Guttecoven en
Lutterade.

aanslaan: Oirlo.

klauwen: Nieuwenhagen, Doenrade,
Brunssum, Ophoven en Meerlo.

klemmen: Lutterade.

roven: Eksel.

sneuren: Swalmen.

snutten: Sevenum.

stoten: As en Klimmen.

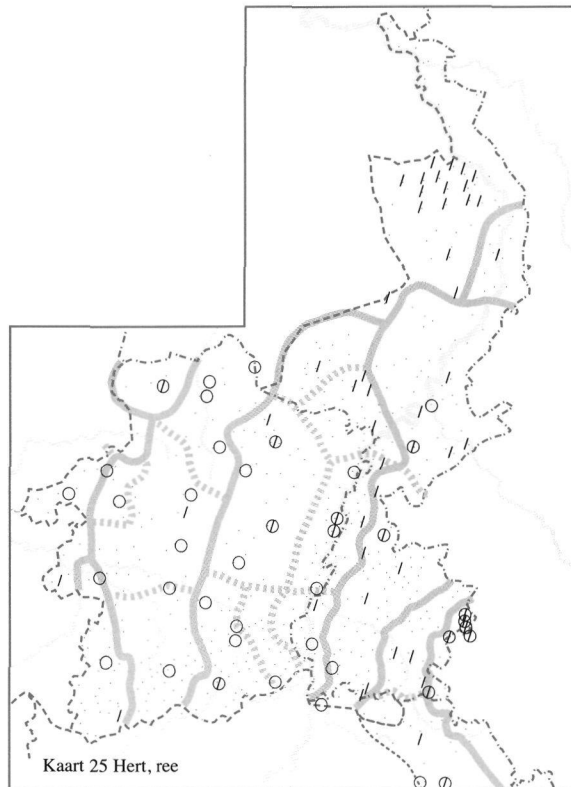
1.4 Jachtwild

Op de dieren in deze paragraaf wordt (werd) ook jacht gemaakt, maar nu omwille van de eigen consumptie. Enkele nauw met deze dieren verwante termen zoals het gewei, het hazenleger en het hol van het wilde konijn, zijn hier ook ondergebracht.

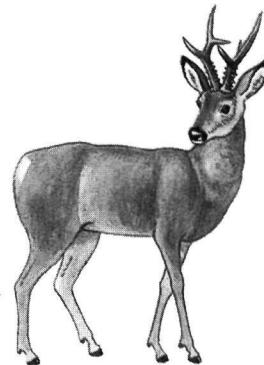
HERT, REE

/ ree (68)
○ hert (46)

N 94 (1983) (005), Willems (1885) (008b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 26 (1937) (034), ZND m (Drieskens, Dupont, Raymaekers, Welter);
Echt Wb. (099), Gronsveld Wb. (173), Kerkrade Wb. (105, 238), Lommel Wl. (117, 258), Meerlo-Wanssum Wb. (237), Meeswijk Wl. (259, 517), Meeuwen Wl. (104), Meijel Wb. (112), Roermond Wb. (104), Sittard Wb. (137, 338), Stokkem Wb. (092), Tongeren Wb. (214, 474), Venray Wb. (276), Zonhoven Wl. (1.212);
Achten, P. (1995) ((inl.)), Heem 06.5-6 (1962) (020), Kats, J. (1939), Veldeke 29 (1954) (076), Veldeke 31 (1956) (044).

Biologisch wordt er strikt onderscheid gemaakt tussen het grote edelhert (*Cervus elaphus*, schouderhoogte ong. 165 cm), het middelgroot damhert (*Dama dama*, schouderhoogte tot ong. 150 cm), dat in Nederland alleen nog verwilderd op de Veluwe voorkomt, en het kleine ree (*Capreolus capreolus*, ong 75 cm hoog), dat overal nog wel voorkomt en zelfs talrijk is op de zandgronden.
Onze opgaven slaan wel op de kleinste

soort, die vaak met de overkoepelende naam **hert** wordt aangeduid. Het ree leeft in bosgebieden en velden, ook in parklandschappen en akkers. Het heeft een bescheiden, vertakt gewei. Elk ree heeft zijn eigen territorium en leeft in familieverband, alleen in de bronstijd (juli en augustus) leven de mannetjes in groepen. Naast de algemene benaming is ook

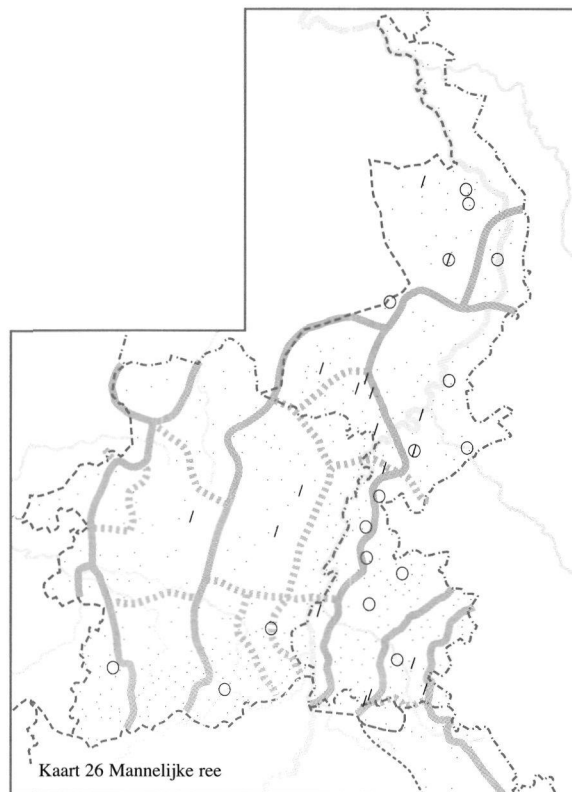
navraag gedaan over de specifieke benamingen van het mannetje en het wijfje in de volgende lemma's.

hert (ook *ert*, *heet*): freq. in Belg. Lb. en Ripuar., verspr. in het overig zuiden van Nl. Lb.
ree: freq. in Nl. Lb., verspr. Geullds. en Belg. Lb.

MANNELIJK REE

/ bok (18)
○ reebok (18)

N 94 (1983) (006), ZND m
(Matthys);
Tongeren Wb. (474).

mannetjesree (*mankesree*): Posterholt.
bok: Eys, Vijlen, Herten (bij Roermond), Montfort, Noorbeek, Terlinden, Weert, Ell, Kelpen, Oler, Thorn, Opoeteren, As, Echt/Gebroek, Itteren, Houthalen, Venray en Sevenum.

reebok: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Wijlre, Guttecoven, Eigenbilzen, Tongeren, Sint-Truiden en Velden.

VROUWELIJK REE

N 94 (1983) (008);
Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (105), Sittard Wb (338).

Hirsch-koe is een hybride samenstelling van Duits **hirsch** 'hert' en Nederlands **koe**.

geit: verspr. in midden Nl. Lb.; ook in Vijlen, As en Venray.

reegeit: Swalmen, Lutterade, Oirsbeek, Ell, Kelpen, Oler, Guttecoven, Velden, Meijel en Sevenum.

ree: Schimmert en Heerlen.

reetje (*reeke*): Meerlo.

reekalf: Sittard.

vrouwtjesree (*vrouwkesree*):
Posterholt.

hirsch-koe: Kerkrade Wb.

germ (ook *gern*, *grim*): Wijlre, Montfort, Vlodrop, Opoeteren en Itteren.

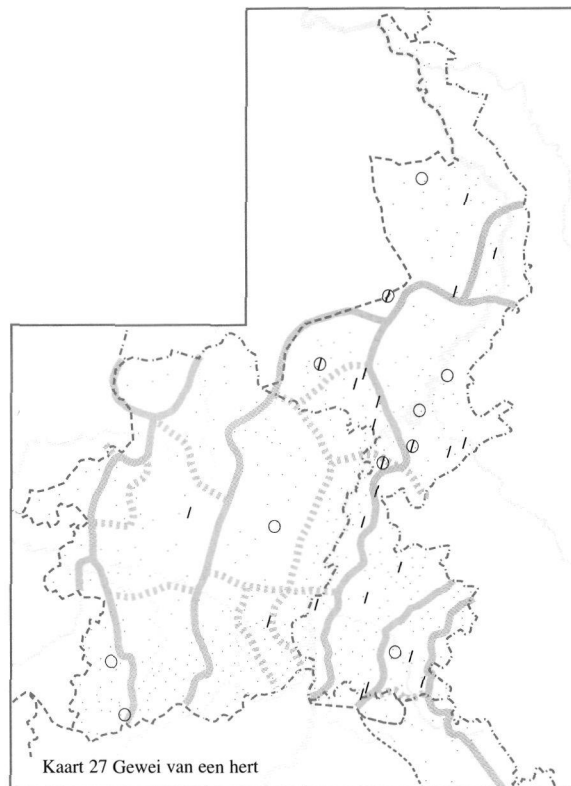
hinde: Eys.

met: Houthalen.

GEWEI VAN EEN HERT

/ gewei (24)
○ hoorn (en sst.) (11)

N 94 (1983) (007);
Sint-Truiden Wb. (100).

Op de kaart zijn alle woordtypen waarin het element **hoorn** voorkomt samengenomen.

gewei: verspr. in heel Lb.

hoorn: Wijlre, Swalmen, Montfort, Weert, Sint-Truiden, Jeuk en Venray.

hoorngewei: Meijel.
hoorns: Herten (bij Roermond),
Echt/Gebroek en As.
kam (*kamp*): Opoeteren.

gavel: Meerlo.
spies: Meerlo.
stangen: Meerlo.
takken (ook *tek*): Sevenum en As.

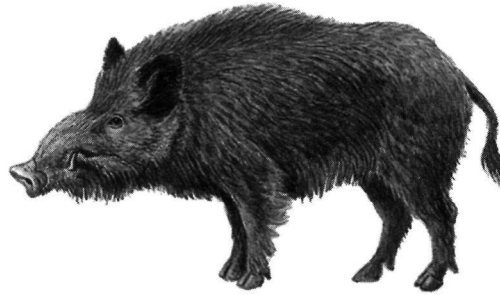
EVERZWIJN

ZND m (Franssen, GrGr., Houben, Marchal);
Eupen Wb. (068, 184), Genk Wb. (384), Gronsveld
Wb. (551), Hasselt Wb. (130), Sint-Truiden Wb.
(245), Stokkem Wb. (028), Venray Wb. (570);
Achten, P. (1995) ((inl.)), Mertens, A.M. (1885b).

Het everzwijn of wild zwijn (*Sus scrofa*) is een zeer gezocht jachtwild. Het is een flink varken; het mannetje, de ever, heeft een schouderhoogte van meer dan een meter en hij haalt vaak de 200 kg. De wilde zwijnen leven in loofbossen, in de nabijheid van akker- of weiland, maar ze zijn in wilde staat zeldzaam. Ze fourageren vooral 's nachts, eten alles en woelen vaak de grond om op zoek naar knollen of wormen.

zwijn: Venray Wb. ook in Maastricht en Hasselt.

wild varken: Gronsveld, Grathem, Genk, Hoeselt, Hasselt, Gutshoven en Sint-Truiden.

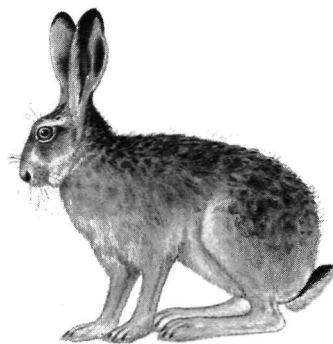
varken: Gutshoven.
broedeling: Gutshoven.
beer: Stokkem.
ever: Rekem.
houwer: Eupen.
sau (du.): Eupen.

Bij de volgende twee opgaven is aangekend dat ze uit de kindertaal komen:

kijs: Gutshoven.
tjoeke: Gutshoven.

HAAS

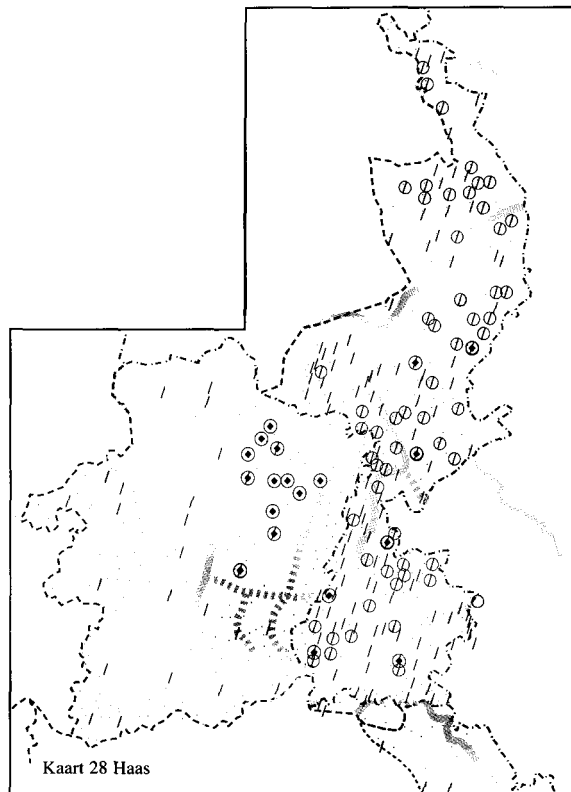
De haas (*Lepus europaeus*) is in open terrein en bosranden een nog vaak geziene en bejaagbare gast. Hij voedt zich met planten en jong schors en vermeerdert zich snel: drie tot vijf worpen van twee tot vijf jongen per jaar in een open leger. Een flinke haas is ruim 60 cm lang en weegt wel 8 kg. Er is ook navraag gedaan naar de meervoudsvorm van **haas** in Nl. Lb.; dit leverde voor heel het gebied, met uitzondering van het Kleverlands, **hazen** op, daar, in het Kleverlands en verder verspreid tot in midden Limburg werd **haas** (**mv.**) opgegeven. Voor Sittard verdient nog de jagers-

term **roverend** vermelding. Materiaal voor het mannetje en het wijfje van de haas leverden voldoende

- / haas (367)
 ○ zandhaas (61)
 ⊙ haasje (21)

N 94 (1983) (009), DC 07 (1939) (008), SGV (1914) (012, 045), Willems (1885) (015b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 26 (1937) (005);
 Beverlo Wb. (096), Bree Wb. (122), Echt Wb. (052), Genk Wb. (123, 133), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (167), Hamont Wl. (155), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (094), Lommel Wl. (109), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (131), Meeuwen Wl. (100), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.445), Roermond Wb. (097), Sint-Truiden Wb. (178), Sittard Wb. (128, 348, 410), Tegelen Wb. (087), Tongeren Wb. (222), Tungalroy Wb. (174), Uikhoven Wl. (055), Venlo Wb. (140), Venray Wb. (189), Weertlands Wb. (B2-03), Zonhoven Wl. (1.195);
 Bakkes, P. (zj.hs), Daelen, J.v. (1933-41), Heem

06.5-6 (1962) (020), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Maar, H.v.d. (zj.hs), Meertens, A.H. (zj.hs), Rutten, F. (1959) (107), Veldeke 03 (1928) - 43 (1968) (passim).

stof voor een eigen lemma, zonder kaart overigens, op; de **haas**-opgaven zijn uit deze twee lemma's weggelaten.

haas (ook *aas*): alg. in heel Lb.
haasje (*haaske*): freq. Maaskemp.; ook in Wijlre, Roggel, Reuver, Montfort, Sittard, Uikhoven en Maastricht.

zandhaas (ook *zankhaas*, *zankthaas*): verspr. in heel Nl. Lb.
zandruiter: Borgharen.
heihaas: Beesel en Mheer.
langoor: Sint-Odiliënberg.
piejot: Thorn.
pot: Meerlo.
stub: Sittard, Schinnen en Heerlen.
wouw: Meijel.

MANNELIJKE HAAS

N 94 (1983) (010), DC 07 (1939) (008).

remmel: Wijlre, Eys, Vijlen, Vlodrop, Lutterade, Oirsbeek, Heer, Weert, Ell, Velden, Venray, Meerlo, Tienray en Sevenum.
rammelaar: Montfort en As.

rekel: Herten (bij Roermond), Swalmen, Susteren, Weert, Ell, Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven, Itteren, Meijel en Maasbree.
ram: Meijel.
man: Susteren.

VROUWELIJKE HAAS

N 94 (1983) (011), DC 07 (1939) (008).

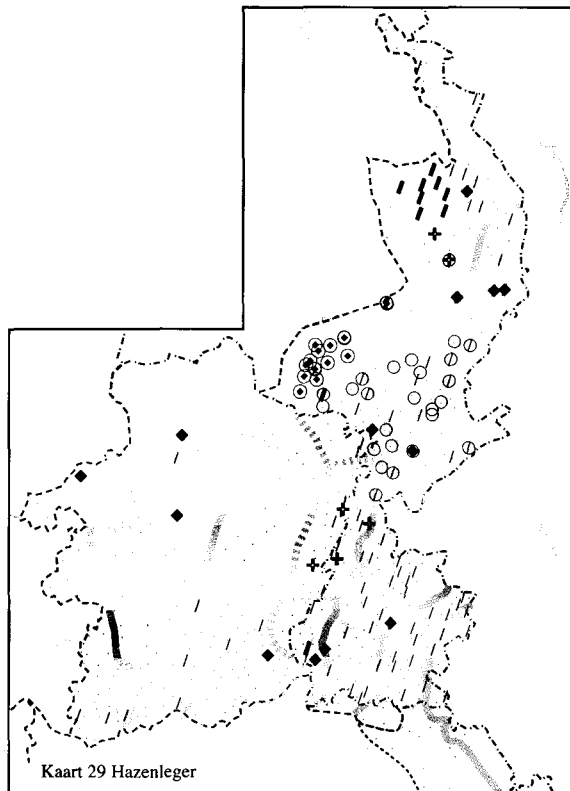
moer: verspr. Oostlb. en Kleverlds.;
ook in Wijlre, Eys, Vijlen, Weert,
Thorn, Echt/Gebroek, Guttecoven
en Ifteren.

moor: Heer.
moerhaas: Montfort, Ell, Meijel en
Sevenum.
moeder: As.
voedster: Velden.
wijfje (wijfke): Venray en Jeuk.

HAZENLEGER

/ leger	(148)
○ kot	(39)
◆ pot	(18)
⊙ hazenkot	(14)
♣ hazenleger	(12)
✦ leegter	(10)

DC 54 (1979) (014), N 83 (1981)
(037), N 94 (1983) (012);
Echt Wb. (069), Meerlo-Wanssum
Wb. (186), Niel-bij-St.Truiden Wl.
(1.649), Tungelroy Wb. (174),
Venray Wb. (195, 265), Weertlands
Wb. (B2-03);
Verheggen, P. (zj.hs), Vreuls, E.
(zj.hs).

De open ligplaats van de haas in het
veld, waar de jongen worden geworpen.

leger: verspr. in heel Lb.

hazenleger: freq. Kleverlds.; ook in
Tungelroy en Maastricht.

legerkot: Meijel.

ligplaats: Tungelroy.

legter: verspr. Centr.Maaslds.; ook in
Limbricht, Meterik en Sevenum.

leegster: As en Guttecoven.

leester: Meeuwen.

pot: Montfort, Heer, Klimmen, Thorn,
Heugem, Vlijtingen, Eksel,
Houthalen, Kwaadmechelen,
Blerick, Venlo, Meerlo en
Maasbree.

potje: Venlo.

kot (ook kots): freq. Noord.Oostlb. en
Horns; ook in Pey, Susteren, Ospel,

Weert, Echt/Gebroek, Meijel en Sevenum.
koot: Maasniel.
hazenkot: Weertlands Wb. en in Meijel.
hol: Maastricht.
kuil: Venlo en Eys.
hazenkuiltje (*hazenkuiltje*): Panningen.

bocht: Maasbree.
pijp: Nieuwenhagen.
moets: Swalmen.
nest: Weert en Dilsen.
stee: Venray.
strank: Bilzen.

HAZENPAD, WISSEL VAN EEN HAAS

Gronsveld Wb. (101), Limburgs Id. (288), Venray Wb. (195), Weertlands Wb. (B2-09).

drachtelijke algemene betekenis van 'het hazenpad kiezen'.

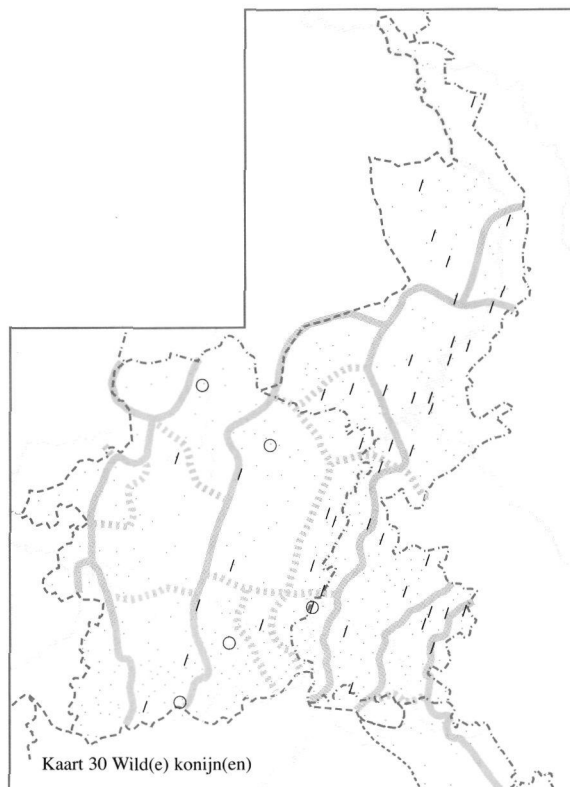
Het uitgesleten of ingelopen pad in het veld waarlangs de hazen hun vaste routes hebben, en waarin ze opvallend snel kunnen lopen, vandaar de over-

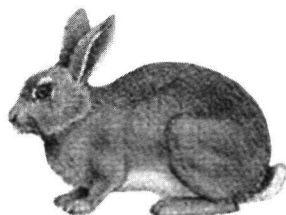
doorloop: Gronsveld.
hazenpadje: Venray Wb.
sluijje (*sluijke*): Weertlands Wb.
wildgang: Limburgs Id.

WILD(E) KONIJN(EN)

/ konijn (kort/stoott.) (49)
 ○ wilde konijn (id.) (5)

DC 55 (1980) (012a en 012b).

Het wilde konijn (*Oryctolagus caniculus*) is aanzienlijk kleiner dan de haas, ong. 40 cm lang en tweeënehalve kilo zwaar. Hij leeft in bosranden en met struiken begroeid grasland, vaak in grote groepen en woont in gangen ("pijpen") onder de grond, waar ook de nesten zijn. In de schemering komen ze te voorschijn om voedsel te zoeken en ze kunnen in het voorjaar flinke schade aanrichten aan de (kool)gewassen. Het konijn vermeerdeert zich nog sneller dan de haas (drie tot zes worpen van tot twaalf jongen).

In DC 55 is gevraagd naar de enkelvouds- en de meervoudsvorm van wild konijn. Lexicaal leverde dit onderscheid niets op; in alle gevallen werd aangetekend dat het enkelvoud sleeptonig (of lang) was en het meervoud stoottonig (of kort). In het lemma zijn de meervoudsvormen weergegeven: "(een groep) wilde konijnen", alle met een korte tweede klinker die stoottonig is.

konijnen: Lommel en Kwaadmechelen.

konijns: Houthalen en Maastricht.

konijntjes (*kniennes*): Venlo.

konijn (meerv.) (ook *knieng*, *kniemt*): freq. in heel Lb.

wilde konijnen: Geleen.

wilde konijns: Maastricht.

wilde konijn (meerv.): Bree, Iteren, Hoeselt, Neerpelt en Vechmaal.

KONIJNENHOL

In tegenstelling tot hazen die een open ligplaats hebben, leven de konijnen in gangenstelsels onder de grond en nestelen ze daar ook.

hol: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Kleverlds.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Stein, Maastricht, Iteren, Jeuk, Velden, Blerick en Venlo.

hol met pijpen: Gennep.

konijnenhol: Heerlen.

konijnshol (ook *konijngshol*, *konijntshol*): Simpelveld, Eygelshoven, Ingber, Nunhem, Hoensbroek, Noorbeek, Terlinden, Wesseem, Echt/Gebroek, Maastricht, Venlo, Venray, Meterik en Meijel.

konijndehol: Siebengewald.

pijp: verspr. in heel Lb. met uitzondering van Kleverlds. en Zuidgeld.Lb.

konijnenpijp: Lommel, Kwaadmechelen en Neerpelt.

konijnspijp (ook *konijngspijp*): ver-

spr. Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Heerlen, Nieuwenhagen, Eksel, Venlo, Meerlo en Sevenum.

springpijp: Eijsden.

aard: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heel.

konijnsaard: Tegelen en Swalmen.

gang: Maasbree en Blerick.

konijngang: Geleen.

konijnenlook: Sittard.

konijnslook (ook *konijngslook*): Sittard, Bunde en Welten.

konijnengat: Roermond.

konijngat: Kessel, Baexem, Horn, Susteren, Maasbracht, Arcen en Sevenum.

konijnshoop: Maasbree.

konijnsloop: Echt/Gebroek.

konijnsnest: Susteren.

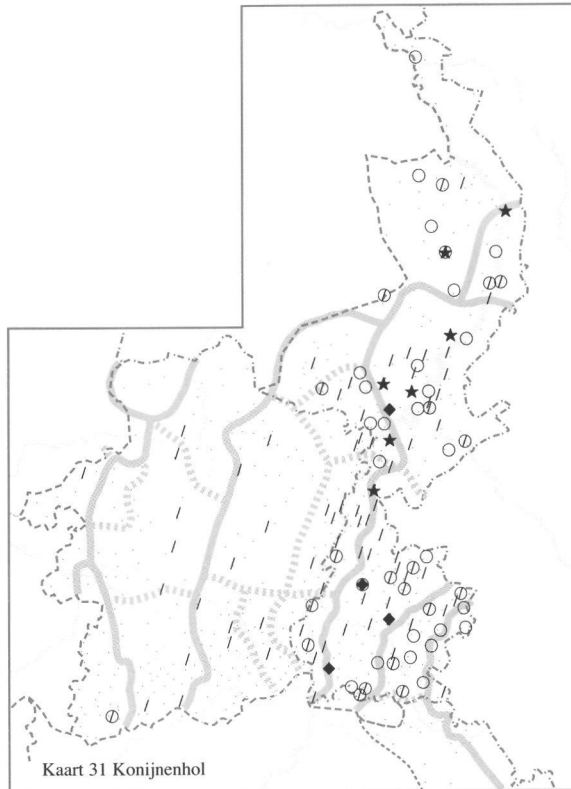
pot: Houthalen.

potje: Maastricht.

ren: Berg-en-Terblijt.

- / (konijns)pijp (131)
- (konijns)hol (68)
- ★ konijns gat (8)
- ◆ aard (4)

N 83 (1981) (036), DC 55 (1980) (012c);
Daelen, J.v. (1933-41), Veldeke 16 (1941) (023), Veldeke 23 (1948) (013).

2 Vissen

In dit hoofdstuk komen de vissen ter sprake voor zover deze niet zijn ondergebracht bij voedsel, in de aflevering 'Eten en drinken' of als huisdieren in de aflevering 'Woning' (beide in sectie 2 van deel III).

Het gaat om (zoetwater) vissoorten waarbij de eerste associatie niet het gerecht, maar het dier zelf is.

Na een paragraaf met algemeenheden en enkele lichaamsdelen van vissen komen de vissoorten ter sprake. Hierin komen voor Limburg alleen de zoetwater-vissen voor; die kent men er immers als "wilde fauna". De zoutwater- of zeevissen (haring, schol, kabeljauw, makreel, enz.) alsook de andere eetbare waterdieren zoals de mossel, de garnaal en de kreeft, kunnen moeilijk als wilde fauna worden behandeld; het zijn typische gerechtvissen en komen in de aflevering over het eten en drinken.

Tenslotte komen in paragraaf 3 enkele termen van gereedschap uit de (niet professionele zoetwater-) visvangst ter sprake.

In een aanhangsel van de materiaalbasis van dit hoofdstuk staat ook hier weer het materiaal dat om enigerlei reden niet tot een lemma heeft geleid, zoals dat van de snoek, de forel, de zalm, enz.

2.0 Algemeen

In deze paragraaf komen enkele algemene benamingen zoals de notie "vis" zelf en enkele belangrijke lichaamsdelen van de vis ter sprake.

VIS, ALGEMEEN

N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (040), Willems (1885) (016b); Bree Wb. (307), Echt Wb. (127), Genk Wb. (357), Gronsveld Wb. (529), Hamont Wl. (515), Hasselt Wb. (498), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (295), Lommel Wl. (376), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (707), Meeuwen Wl. (228), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.468), Roermond Wb. (308), Sint-Truiden Wb. (237), Sittard Wb. (471), Stokkem Wb. (086), Tongeren Wb. (643), Tungelroy Wb. (177), Uikhoven Wl. (041, 182), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-10), Zonhoven Wl. (2.160, 2.256); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Jaspas, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Meertens,

A.H. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 07 (1932) (302), Welter, W. (1933) (131).

Bij (klein) grut en pink wordt aange-tekend dat het om kleine vissen gaat; **bij laberdaan** dat het gaat om zoute vis, het is dus eigenlijk een gerecht-naam.

vis: alg. in heel Lb.
visje (dim.) (viske): Reuver en Maastricht.
zwems: Heerlen.

WLD III, 4.2

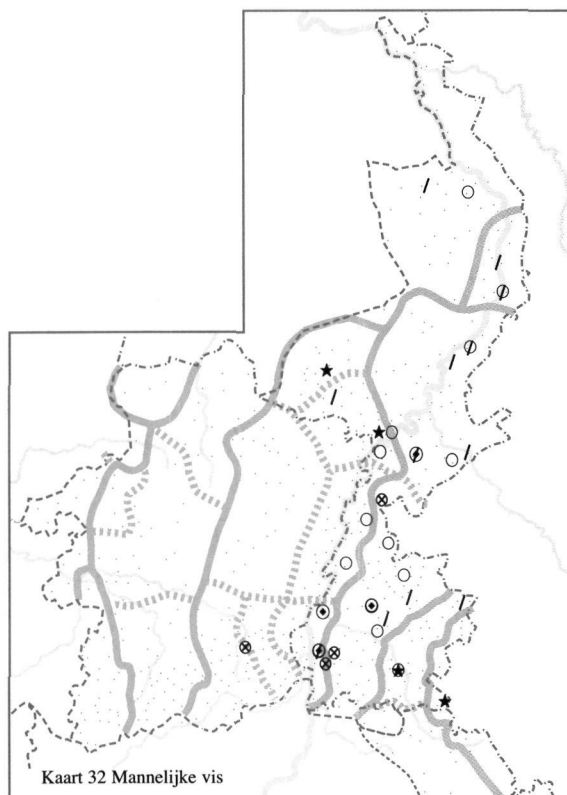
ruts: Kapel-in-'t-Zand.
spiering: Zonhoven.
grut: Valkenburg.

klein grut: Heerlen.
pink: Stokkem.
laberdaan: Heerlen.

MANNELIJKE VIS

○ hom	(15)
/ vis	(13)
★ mannetje	(5)
⊙ hommer	(4)
⊗ homvis	(4)

N 83 (1981) (077, 078);
Limburgs Id. (162).

homvis (ook *omvis*): Susteren, Heer, Heugem en Hoeselt.

hommer: Montfort, Schimmert, Maastricht en Itteren.

hom (ook *homp*): verspr. Oostlb.; ook in Gulpen, Wessem, Stevensweert, Born, Stein, Maastricht, Venlo en Meerlo.

kommel: Grevenbicht/Papenhoven.

mannetje (*manke, manneke*): Vaals, Gulpen, Weert en Thorn.

mannetjesvis (*mankesvis*): Nieuwenhagen.

melker: Maastricht.

milt: Vlijtingen.

milter: Limburgs Id. en in Jeuk en Maastricht.

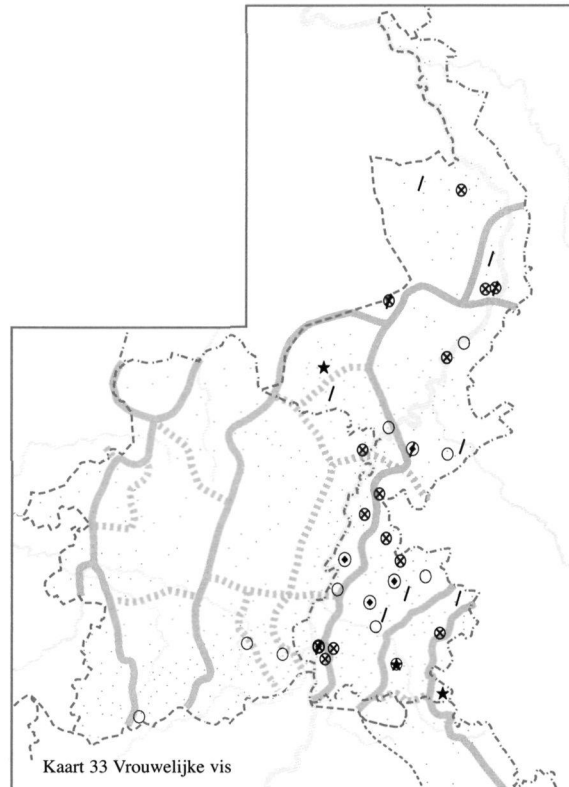
vuurmannetje (*vuurmanke*): Grevenbicht/Papenhoven.

snoek: Blerick.

VROUWELIJKE VIS

- ⊗ kuitvis (14)
- / vis (12)
- kuit (11)
- ⊙ kuitjer (5)
- ★ wijfje (4)

N 83 (1981) (078);
Limburgs Id. (162).

kuitvis: verspr. Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer, Ophoven, Born, Maastricht, Heugem, Blerick, Venlo, Meerlo en Meijel.
kuitjer: verspr. Oostlb.; ook in Stein en Maastricht.
kuit: verspr. Oostlb. en Centr.Lb.; ook in Gulpen en Jeuk.
riegerkuit: Maastricht.

vriezelekuit: Maastricht.
zaaieling: Limburgs Id.
geut: Stevensweert.
grinsel: Oirsbeek.
moedervis: Nieuwenhagen.
vrouwtje (vrouwke): Thorn.
wijfje (ook wijfke): Weert, Gulpen en Vaals.

KIEUWEN

De vlezige platen aan de kop van de vis, waardoor hij "adem haalt", d.w.z. zuurstofrijk water inneemt. Waar voor een plaats enkelvoud en meervoud van hetzelfde trefwoord was opgegeven, is hier alleen het meervoud opgenomen.

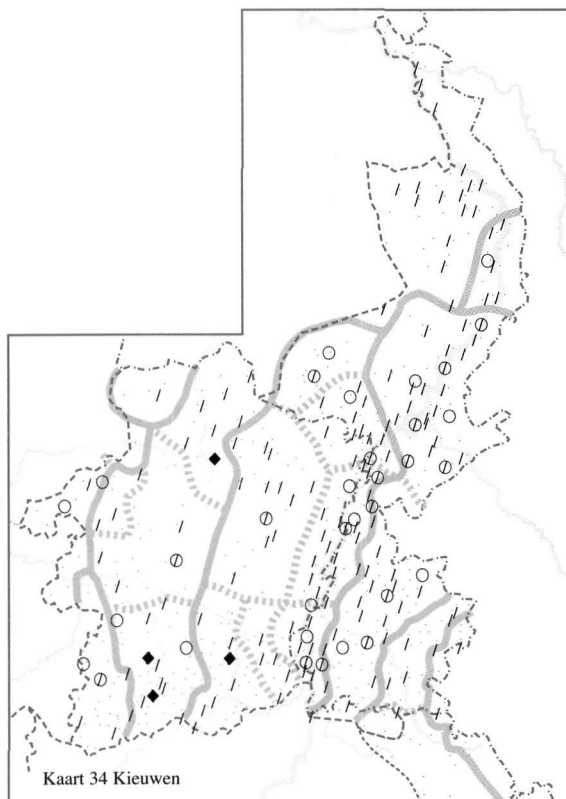
Voor **guilen** is vooralsnog geen aanknopng gevonden. Voor **graten** vergelijk het lemma GRAAT.

kieuwen (ook kieën): freq. in heel Lb.
kieven: verspr. Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Nederweert,

WLD III, 4.2

/ kieuwen (270)
○ kieven (56)
◆ vlimmen (4)

N 83 (1981) (079), SGV (1914)
(017), ZND 01 (1922) (a-m), ZND
27 (1938) (084);
Meeswijk Wl. (310), Meeuwen Wl.
(120), Tungalroy Wb. (177).

Weert, Ell, Stevensweert,
Opglabbeek, Maastricht,
Borgharen, Wijer, Kortessem,
Duras, Sint-Truiden, Oostham en
Tessengerlo.

kieuwplaten: Weert.

vliezen: Bilzen en Millen.

vlimmen: Hoeselt, Peer, Ulbeek en
Voort.

vimmen: Houthalen.

kimmen: Lontzen.

asempijpen: Hoepertingen.

kaken: Hamont en Diepenbeek.

lellen: Schulen.

oren: Zepperen.

vinnen: Kuringen en Rutten.

guilen: Herk-de-Stad, Stokrooie en
Sint-Lambrechts-Herk.

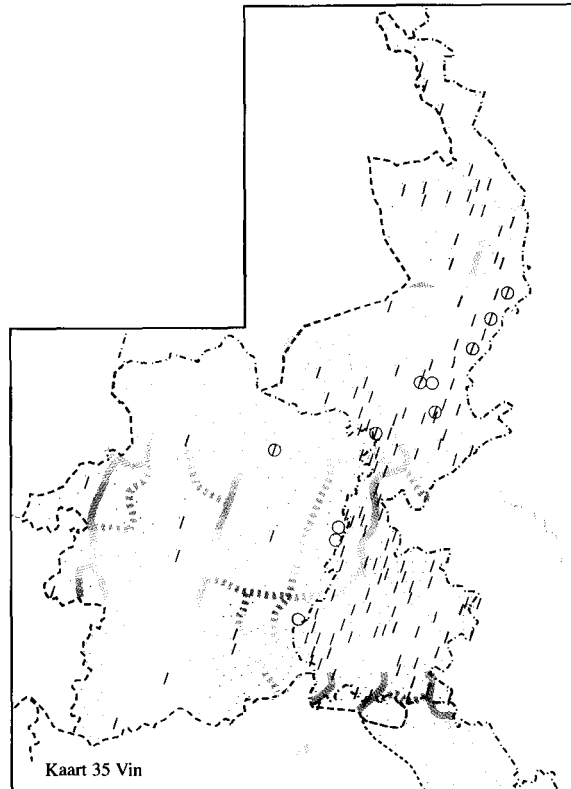
gouwen: Zonhoven.

graten (*grades*): Piringen.

VIN

/ vin (295)
 ○ vlim (13)

N 83 (1981) (080), N102 (1998) (027a, 027b), SGV (1914) (040), ZND m (Dupont, Engels, Vanderbeeken);
 Limburgs Id. (090), Meeswijk Wl. (711), Sittard Wb. (467), Stokkem Wb. (119), Tungalroy Wb. (177), Zonhoven Wl. (2.255);
 Daelen, J.v. (1933-41), Kats, J. (1939).

De enigszins waaivormige voortbewegingsorganen van de vis, op de rug, aan borst en buik en aan de staart.
 In N 102 is navraag gedaan naar het bestaan van aparte benamingen voor de staart- en de rugvin, maar dit leverde onvoldoende materiaal op voor een afzonderlijk lemma.

vin: freq. in heel Lb.

vlim: freq. langs de Maas; ook in Bree.

vim: Blerick, Venlo en Kessel.

gouw: Limburgs Id.

staart: Heel, Lutterade, Kinrooi, Maaseik, Koersel en Lommel.

staartvin: Heel, Ell, Maasbracht, Peer, Blerick, Castenray en Maasbree.

staat (ook *staats*): Jeuk, Genk en Kerkrade.

staatsvin: Waubach.

staatvin: Hoeselt en Eigenbilzen.

stoets: Vijlen.

rugvin: Waubach, Heel, Ell, Kinrooi, Maasbracht, Bree, Genk, Eigenbilzen, Hoeselt, Peer, Blerick, Castenray en Maasbree.

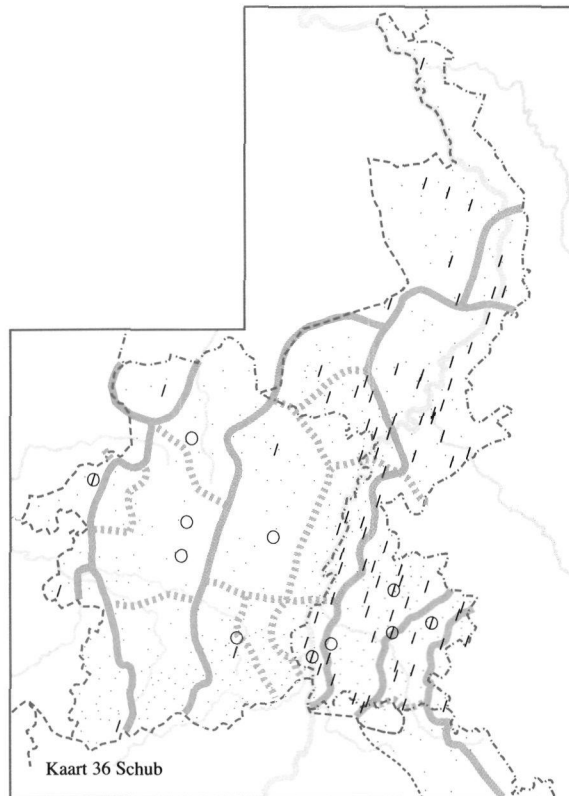
zwemvliezen: Klimmen.

flos: Weert.

SCHUB

/ schub (135)
○ schulp (11)

N 83 (1981) (081), SGV (1914)
(032 add);
Heerlen Wb., Lommel Wl. (286),
Stokkem Wb. (098), Tungalroy Wb.
(177).

Elk van de dunne plaatjes waarmee de
huid van een vis geheel of gedeeltelijk
is bedekt.

schub: alg. in Nl. Lb.; ook in
Ophoven, Bree, Stokkem, Hoeselt,
Kwaadmechelen, Loksbergen en
Lommel.

schulp (ook *schelp*): verspr. in Belg.
Lb.; ook in Heerlen, Schinnen,
Amby, Klimmen en Maastricht.
schulpje (*schulpke*): Maastricht.
vlim: Meerlo en Opglabbeek.

GRAAT

Een been of beentje van een vis, door-
gaans soepel en buigzaam, en soms
lastig bij het eten van vis.

De meervoudsvorm **graden** bij het
tweede trefwoord **graat** is ook onder-
liggend aan **graai**.

graat (ook *graait*): alg. in Nl. Lb.,
verspr. in Belg. Lb.

graat (mv. graden): Koersel, Hamont
en Hechtel.

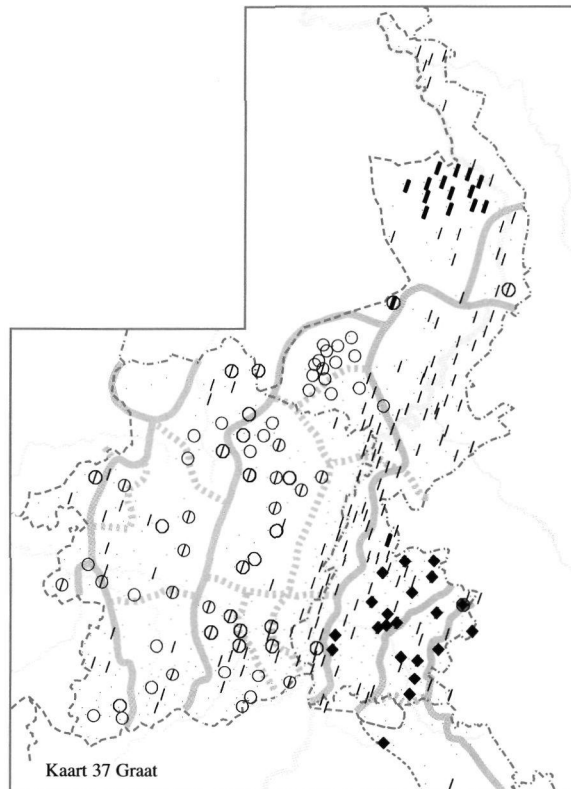
graai (mv.): Maastricht en Heerlen.

graa: Eupen.

graatje: Maastricht en Nieuwenhagen.

/ graat(je)	(309)
○ vlim	(58)
◆ graan	(27)
∕ visgraat	(16)

N 83 (1981) (082), SGV (1914) (011), Willems (1885) (007a), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 24 (1937) (024), ZND m (Dupont, GrGr., Raymaekers); Beverlo Wb. (092), Bree Wb. (305), Genk Wb. (117), Gennep Wb., Hamont Wl. (147, 518), Haspengouws Id. (262), Hasselt Wb. (238), Heerlen Wb., Lommel Wl. (036), Meerlo-Wanssum Wb. (126, 312), Meeswijk Wl. (237), Meeuwen Wl. (086), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.475), Roermond Wb. (094), Sittard Wb. (122, 471), Tungalroy Wb. (177), Valkenburg Wb., Venray Wb. (184, 501), Weertlands Wb. (B2-11), Zonhoven Wl. (1.184); Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Vossen, A. (zj.hs).

visgraat: Venray Wb. en Meerlo-Wanssum Wb.; ook in Sittard.
raat: Blitterswijk.
graan: freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Zuid.Oostlb.
graantje: Nieuwenhagen.
houwen (mv.): Doenrade.

blees: Lommel.
vlim: freq. in Belg. Lb. en Weertlds.; ook in Tungalroy, Ell, Grathem, Venlo, Meijel en Haspengouws Id.
spier: Koersel.
stekel: Tungalroy.

ZWEMBLAAS

N 83 (1981) (083), N102 (1998) (028).

Het vlezig zakje in het lichaam van een vis dat lucht kan bevatten en gebruikt wordt bij het stijgen en dalen.

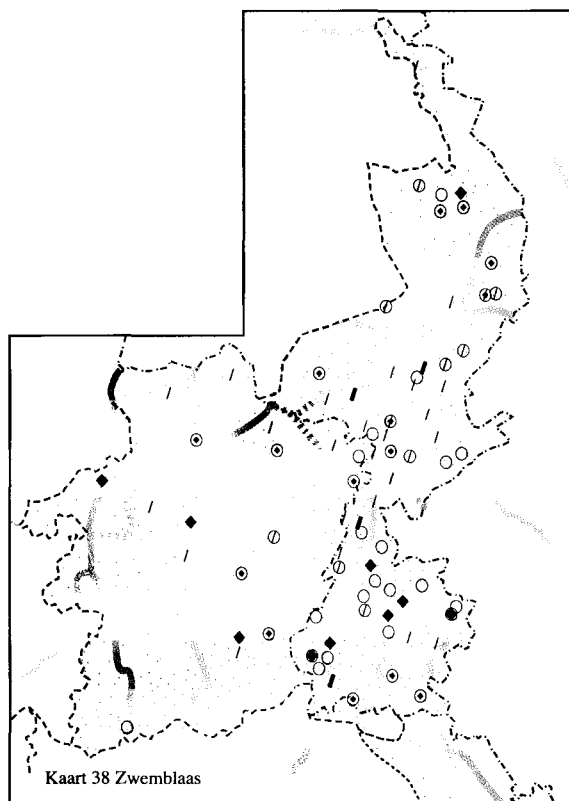
zwemblaas: verspr. in heel Lb.
visblaas: Venray.
visblaasje (visblaaske): Maastricht.

luchtblaas (ook luchblaas, lufblaas): verspr. in Nl. Lb.; ook in Ophoven, As en Jeuk.

luchtblaasje (luchblaaske, luchtblaaske): Meijel, Herten (bij Roermond) en Bree.

blaas: verspr. in heel Lb.
blaasje (blaaske): Neer, Gronsveld, Ell en Born.

/ blaas	(47)
○ luchtblaas	(35)
⊙ zwemblaas	(18)
◆ ziel	(12)
/ blaasje	(5)

galblaas: Eksel.
knapblas: Gennep.
lucht (*luch*): Steyl.
luchtzak (*luchzak*): Lutterade en Maastricht.
luchtzakje (*luchtzakske*): Thorn.

blaar: Maastricht.
ziel: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Maastricht, Bilzen, Houthalen, Kwaadmechelen en Meerlo.
zwam: Vaals.

PAAIEN

Het kuitschieten of eieren leggen, gezegd van vissen.

paaien: verspr. langs de Maas; ook in Oirsbeek en Bree.

kuitschieten: freq. in Nl. Lb. behalve Weertlds.; ook in Ophoven, Hoeselt, Jeuk en Kwaadmechelen.

kuiten: Venlo.

geut schieten: Eil en Grevenbicht/Papenhoven.

schieten: Vlodrop en Gronsveld.

eieren leggen (*eier leggen*): Venray, Jeuk en Wijlre.

gieten (ook *geten*): alg. Weertlds., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Venray Wb. en Echt/Gebroek, Stein en Blerick.

zaad gieten: As.

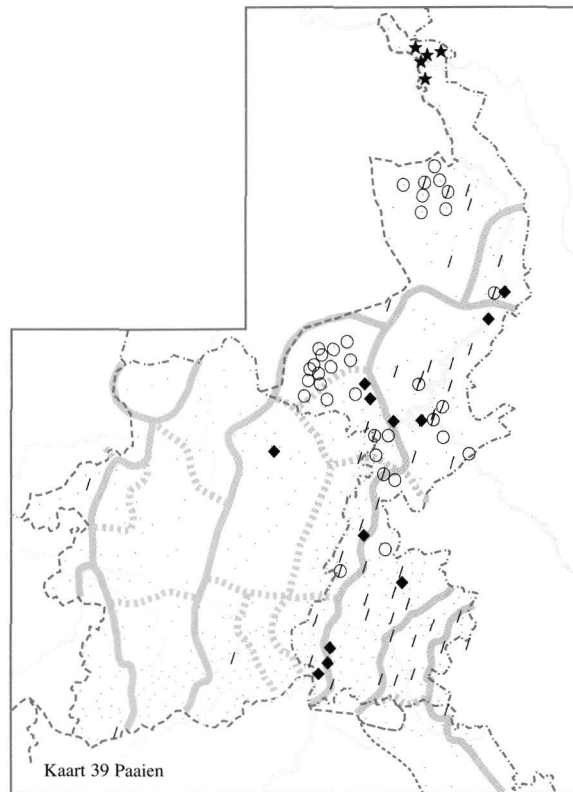
zaaien: Gennep Wb.

remmelen: Eksel en Wellen.

schodderen: Eys.

/ kuitschieten	(79)
○ gieten	(38)
◆ paaien	(12)
★ zaaien	(6)

N 83 (1981) (084), ZND m (Michiels);
 Echt Wb. (049), Gennepe Wb.,
 Meijel Wb. (110), Sittard Wb.
 (109), Venray Wb. (181),
 Weertlands Wb. (B2-03);
 Verheggen, P. (zj.hs).

KUIT

De eierstokken met eieren of de afgezette massa eieren van vrouwelijke vissen.

kuit: freq. in Nl. Lb.; ook in Ophoven, As, Hoeselt, Tongeren, Hasselt, Jeuk en Kwaadmechelen.

kuitje: Weert.

kuiter: Bilzen.

vuile kuit: Vaals.

eierkuit: Maastricht.

griemelkuit: verspr. Zuid.Oostlb. en in Gulpen.

grinzelkuit: Wijnandsrade en Nieuwenhagen.

gritselkuit: Meerlo-Wanssum Wb. en in Swalmen en Venlo.

gritselenkuit: Sevenum.

gribselkuitje: Weert.

kraaltjeskuit (*krelkeskuit*):

Roermond, Maasniel, Melick en Stein.

kraaltjes (*kraalkes*): Stokkem.

hanskuit: Limburgs Id.

zaadkuit: Weert en Montfort.

geut: freq. Maaskemp. en langs de Maas in Centr.Maaslds., Horns en Noord.Oostlb.; ook in Limburgs Id. en in Dieteren, Sittard en Valkenburg.

gruis: Sittard.

zaad: Heythuysen, Tungalroy, Bree, Opglabbeek, As, Eksel, Gennepe en Meijel.

zaadjes: Beegden, Heel, Weert, Kelpen, Oler en Thorn.

zaaier: Beverlo.

zaaierd: Bree.

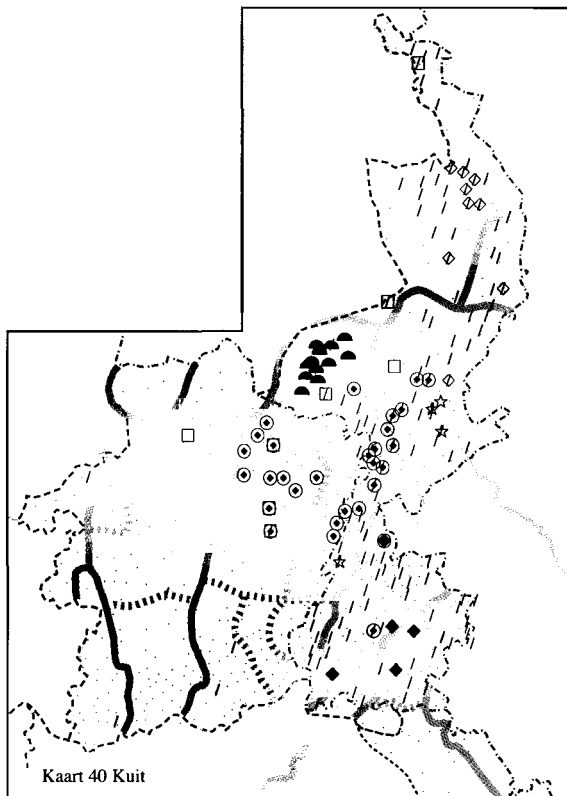
griemel: Broeksittard en Lutterade.

kriemel: Sint-Truiden en Tongeren.

WLD III, 4.2

/ kuit	(215)
⊙ geut	(34)
▲ reuchel	(12)
◇ gritselkuit	(9)
◆ griezelkuit	(8)
□ zaad	(8)
☆ kraaltjeskuit	(7)

N 83 (1981) (086), SGV (1914) (020);
 Beverlo Wb. (140), Bree Wb. (106), Echt Wb. (046), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (160, 254), Hasselt Wb. (257), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (171), Limburgs Id. (085, 097), Meerlo-Wanssum Wb. (128, 170), Meeswijk Wl. (228), Roermond Wb. (148, 152), Sint-Truiden Wb. (074, 155), Sittard Wb. (109, 122, 204, 341), Stokkem Wb. (049, 063), Tegelen Wb. (098), Tongeren Wb. (239, 304), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (139), Venray Wb. (248), Weertlands Wb. (B2-08);
 Daelen, J.v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939).

reuchel: freq. Weertlds.
reucher: Sittard.
eieren: Eys.
broed: Sint-Truiden en Sittard.

kwab: Ospel.
milcher: Sittard.
raak: Heerlen.

HOM

Het voortplantingsvocht van mannelijke vissen.

hom (ook *homp*): verspr. in Nl. Lb.; ook in Jeuk.

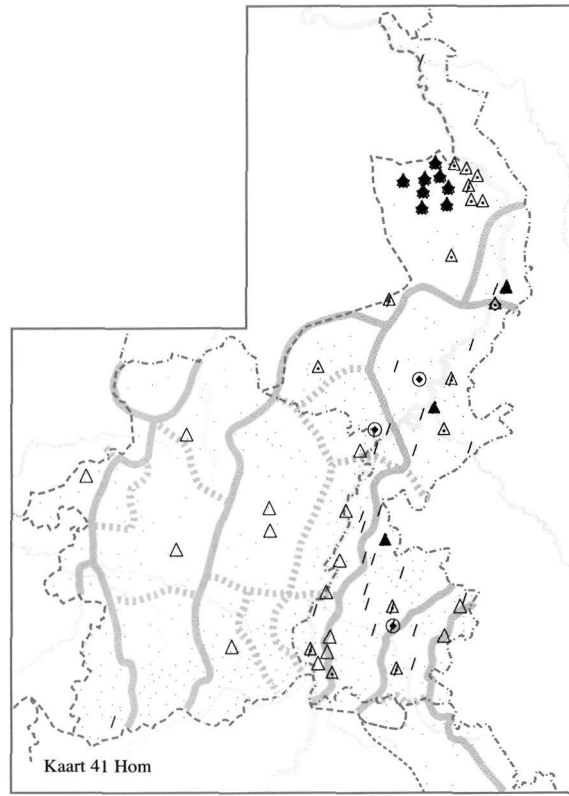
melk: freq. in Belg. Lb. en Centr. Maaslds.; ook in Nieuwenhagen, Heerlerbaan/Kaumer, Amby en Heer.

melker: Hasselt en Bilzen.
melkerd: Bree en Meeswijk.
melkkuit: verspr. in Nl. Lb., freq.

Kleverlds.
melkerkuit: Maastricht.
melkerskuit: Klimmen.
melgkuit: Vaals.
melgerkuit: Venlo, Roermond en Sittard.
melger: Beverlo en Sint-Truiden.
kuit: Susteren, Maastricht en Epen.
geut: Haelen, Thorn en Klimmen.
gritselkuit: Venray Wb. en in Tegelen.
ritselkuit: Venray Wb.
kraaltjeskuit (*krellekeskuit*): Venray

/ hom	(48)
△ melkkuit	(27)
△ melk	(16)
◇ gritselkuit	(9)
☆ kraaltjeskuit	(8)
◆ ritselkuit	(8)
⊙ geut	(4)
▲ melgerkuit	(4)

N 83 (1981) (085);
 Beverlo Wb. (105), Gronsveld Wb.
 (284), Hasselt Wb. (185), Heerlen
 Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (194),
 Meeswijk Wl. (409), Sint-Truiden
 Wb. (173), Sittard Wb. (236, 241),
 Tegelen Wb. (087, 102), Uikhoven
 Wl. (107), Venlo Wb. (190),
 Venray Wb. (187, 256, 291, 380);
 Kats, J. (1939).

Wb.
kwab: Ospel.
milt: As.
zaadje: Susteren.
ziel: Heerlen en Nieuwenhagen.
velletje (*velke*): Tungelroy.

2.1 Riviervis, zoetwatervis

In deze paragraaf komen de benamingen van de meest voorkomende zoetwatervissen in Limburg aan de orde. Voor een dertigtal vissoorten is dialectmateriaal verzameld.

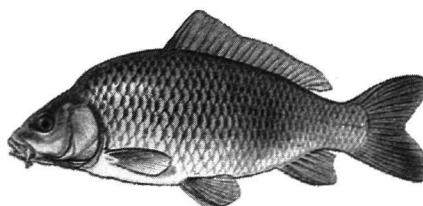
Telkens wordt de officiële Nederlandse naam, de Latijnse wetenschappelijke naam en de maximale lengte opgegeven, de feitelijke lengte is afhankelijk van de leefomstandigheden van het dier; daarna volgen enige opmerkingen over het uiterlijk en de habitat.

De talrijkste familie zijn de karperachtigen (Cyprinidae) met 12 vertegenwoordigers (karper, blankvoorn, sneep, winde, kopvoorn, rietvoorn, zeelt, barbeel, alver, grondeling, brasem en kolblei); daarna komen de baarsachtigen (Perciformes: baars en pos) met de stekelbaars; vervolgens de zalmachtigen (Salmonidae: alleen de spiering blijft over, de namen van snoek, zalm en forel tonen te weinig variatie); dan de aalachtigen (Anguillidae) met de paling of aal, waarbij ook de puitaal en de prik worden behandeld en tenslotte de modderkruipers (Cobitidae) met de modderkruiper of weeraal.

De benamingen van de **forel** en de **zalm** leverden te weinig lexicaal onderscheiden materiaal op voor een lemma; alleen vlak aan de taalgrens komen nog enkele Franse termen voor: **truite** voor 'forel' in Tongeren en **saumon** voor 'zalm' in Sint-Truiden, Niel-bij-Sint-Truiden en Montzen. Ook de namen voor de **snoek** laten geen enkele lexicale variatie zien in Limburg. Enkele andere onderzochte vissen zoals de meerval en de steur, de sprot, de fint, de elft en ook de goudvis (zie voor deze laatste ook de aflevering 'Woning' in sectie 2 van deel III), leverden onvoldoende stof voor een lemma; alle opgaven worden in de materiaalbasis weergegeven.

KARPER

Karper (*Cyprinus carpio*) 40 - 120 cm. Algemeen voorkomende riviervis, ook gekweekt en zeer smakelijk. Hij heeft een opvallend lange rugvin en vier baarddraden aan de bovenlip, een groenbruine rug en een lichtgekleurde buik. De karper overwintert op diepe modderige plaatsen.

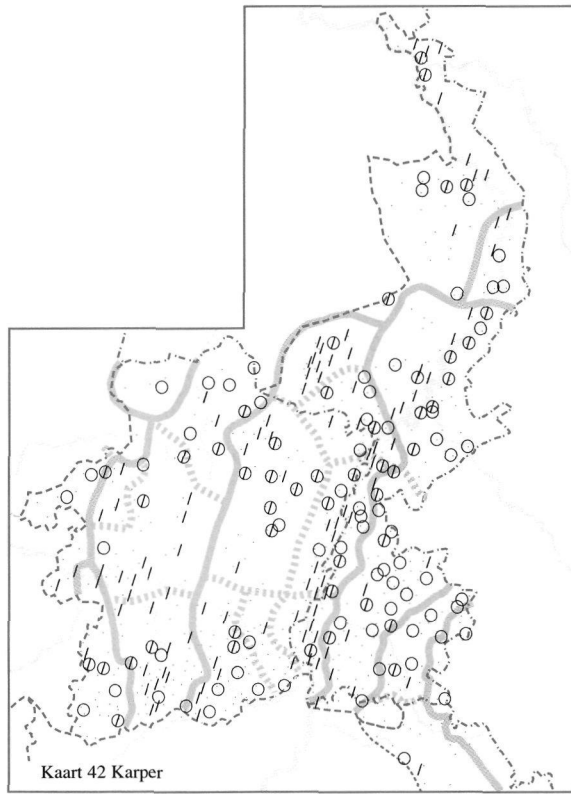

karper (ook *karpel*, *kelper*): freq. in heel Lb. behalve Demerkemp.
kaper (ook *kapper*): Blerick, Hees en Vroenhoven.
karpoen: Gelinden.
karp: freq. in heel Lb. behalve uiterste zuidoosten.
karpvis: Simpelveld.
boerenkarper: Meijel en Stevensweert.
edelkarper: Stevensweert.

goudkarper: Meijel.
spiegelkarper: Stevensweert.
boerenkarp: Hasselt.
berf: Grevenbicht/Papenhoven.
stokgoed: Genk.
maan: Roermond en Maasniel.
ruts: Heel.
snoek: Beesel.
stekelbaars: Simpelveld.

/ karp (202)
○ karper (146)

N 83 (1981) (087), SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 27 (1938) (070), ZND A1 (1940sq) (079);
Bree Wb. (149), Echt Wb. (064), Genk Wb. (148, 319), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (211), Hasselt Wb. (079, 210), Maaseik Wb. (026), Meeswijk Wl. (307), Meeuwen Wl. (117), Roermond Wb. (125), Sint-Truiden Wb. (130), Sittard Wb. (175), Stokkem Wb. (056), Tungalroy Wb. (177), Uikhoven Wl. (072), Weertlands Wb. (B2-05);
Achten, P. (1995) (Inl.), Veldeke 05 (1930) (206).

BLANKVOORN, VOORN

Blankvoorn (*Rutilus rutilus*) 15 - 35 cm.

De blankvoorn of kortweg voorn is een zeer talrijke vis in alle rivieren, tot in brak water toe. Licht van kleur met een iets donkerder rug en lichtrode staart, vinnen en ogen.

Voorns zijn voor roofvissen als snoeken de belangrijkste voedselbron, maar ook zeer gewild bij hengelsporters.

voorn (ook *vore*): verspr. in Nl. Lb.; ook in Ophoven en Hoeselt.

voortje (*voornke*): Maasbree.

voor: Blerick, Venlo en Steyl.

voortje (*voornke*): Blerick en Venlo.

voon: Gennep en Jeuk.

voors: Venlo.

ruts: freq. Oostlb., Weertlds., Horns,

Centr.Maaslds., Maaskemp. en Trichterlds.; ook in Bilzen, Hoeselt, Zonhoven, Jeuk, Kwaadmechelen en Venlo.

rutsje (*rutske*): Nederweert en Maastricht.

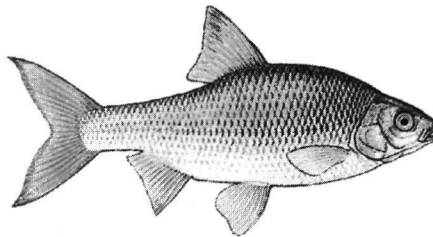
maasruts: Weert.

maaskets: Weert.

geeloo: Weertlands Wb.

pratmoes: Venlo.

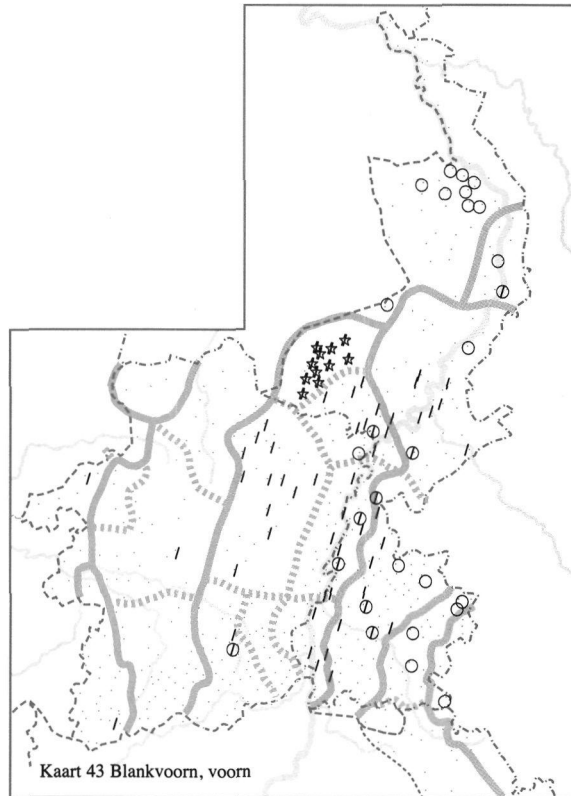
witvis: Meijel.

WLD III, 4.2

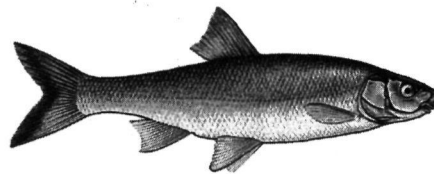
/ ruts (71)
○ voorn (28)
☆ geelooig (12)

N 83 (1981) (091), ZND m
(Houben);
Bree Wb. (240), Genk Wb. (270),
Gronsveld Wb. (394), Maaseik Wb.
(041), Meerlo-Wanssum Wb. (316),
Meeswijk Wl. (539), Roermond
Wb. (249), Sittard Wb. (347),
Tungelroy Wb. (177), Uikhoven
Wl. (141), Valkenburg Wb., Venlo
Wb. (267), Weertlands Wb. (B2-
03, B2-09);
Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v.
(1933-41), Dolmans, H. (zj.hs),
Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J.
(1939), Vossen, A. (zj.hs).

SNEEP

Sneep (*Chondrostoma nasus*) 40 cm.
De sneep is een zeldzaam geworden
riviervis, niet bijzonder smakelijk en
lijkt wat op de voorn vanwege de lichte
kleur van flanken en buik en de roze
vinnen. Opvallend is de laaggelegen
dwarse bek, waardoor het lijkt alsof de
sneep een neus ("koemuil") heeft.
Voor de overgang van **koemuil (koe-
moel)** naar **koemel**, vergelijk **bakhuis**
– **bakkes**, enz.

sneep: verspr. Centr.Maaslds.; ook in
Eys, Vlodrop, Schimmert, Weert en
Bree.

koemoel: freq. Weertlds. en
Noord.Oostlb.; ook in Wessem,
Gennep en Tienray.

koemel: freq. Zuid.Oostlb.,

Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook
in Stevensweert en Tongeren.

klommel: Stokkem.

katvis: Kwaadmechelen.

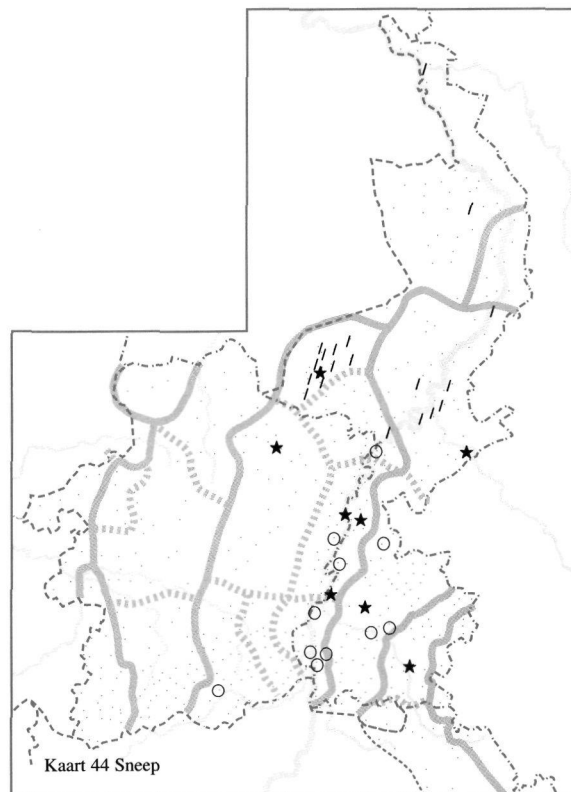
meerkat: Blerick en Venlo.

meep: Vaals.

meerjood: Venlo.

/ koemoel (21)
 ○ koemel (11)
 ★ sneep (8)

N 83 (1981) (099);
 Meeswijk Wl. (337), Roermond
 Wb. (140), Sittard Wb. (190),
 Stokkem Wb. (061), Tegelen Wb.
 (096), Tongeren Wb. (280),
 Valkenburg Wb., Venlo Wb. (187),
 Weertlands Wb. (B2-05).

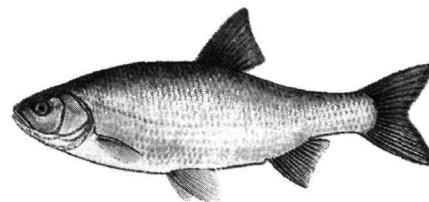

WINDE

N 83 (1981) (090);
 Echt Wb. (132), Gennep Wb., Roermond Wb.
 (326), Stokkem Wb. (124), Tegelen Wb. (131).

Winde (*Leuciscus idus*) 30 - 50 cm.
 Algemeen bekende voornachtige
 riviervis, leeft in de paaitijd in grote
 scholen vaak vlak aan de oevers. De
 mondingopening is enigszins omhoog
 gericht en rug hoger dan van de voorn.
 De winde wordt ook gekweekt als vij-
 vervis. Het vlees is smakelijk, maar hij
 wordt toch niet vaak gegeten.

winde (ook *win*, *wing*, *winj*): verspr.
 in Nl. Lb.; ook in Stokkem.

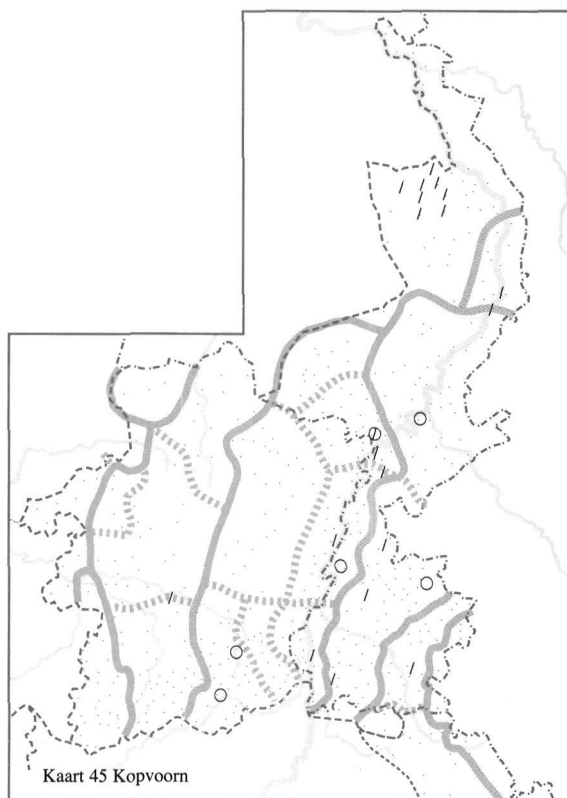

maan: Meijel en Wessem.
koemel: Itteren.
snoekbaars (snoekbaas): Kwaad-
 mechelen.
voorn: Venlo.
dikrug: Montfort.

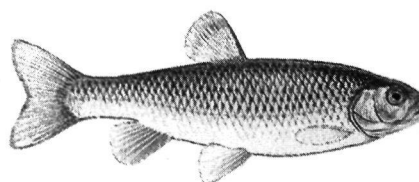
KOPVOORN

/ meun (21)
○ mulder (6)

N 83 (1981) (093, add.);
Echt Wb. (083), Gronsveld Wb.
(280), Hasselt Wb. (244),
Meeswijk Wl. (429), Sittard Wb.
(231), Tegelen Wb. (102),
Tongeren Wb. (363, 370),
Valkenburg Wb., Venlo Wb. (188),
Venray Wb. (295);
Daelen, J.v. (1933-41).

Kopvoorn (*Leuciscus cephalus*) 70 cm.
De kopvoorn is een grote voornsoort,
talrijk in langzaam stromende rivieren
en grote beken. De kopvoorn heeft een
grote bek, is slank met opvallend
grote, omrande schubben; de vis is
goed eetbaar.

kopvoorn: Born.

maan: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Tegelen, Thorn, Stevensweert,
Echt/Gebroek, Meeswijk,
Maastricht, Tongeren en Hasselt.

meun: Venray Wb. en in Eys en
Venlo.

molenaar: Heer en Heugem.

mulder (ook *muller*): Herten (bij
Roermond), Brunssum, Thorn,
Stein, Hoeselt en Tongeren.

voorn (*vore*): Velden.

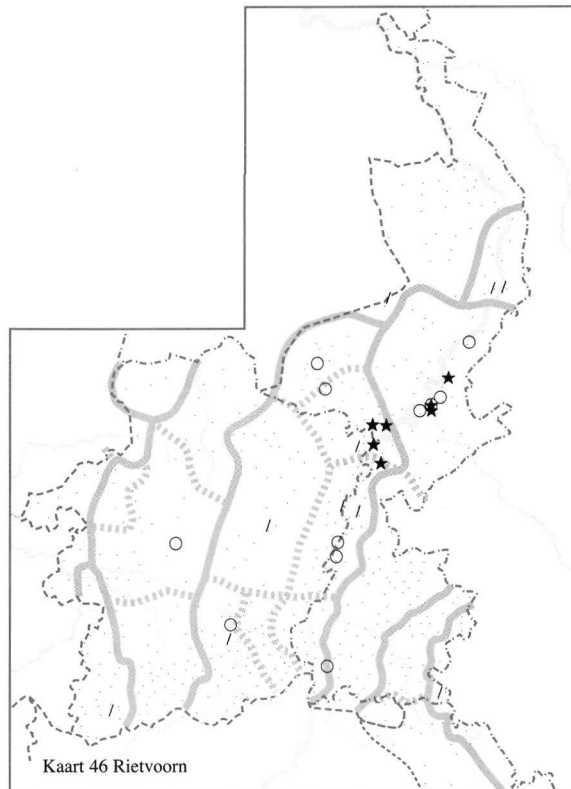
koemel: Stein.

ruts: Stein en Gronsveld.

RIETVOORN

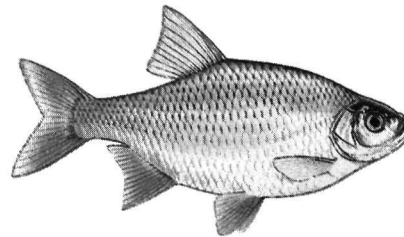
/ rietvoorn (13)
 ○ ruts (11)
 ★ rietruts (8)

N 83 (1981) (092);
 Echt Wb. (098), Hasselt Wb. (382),
 Lommel Wl. (267), Roermond Wb.
 (245), Zonhoven Wl. (2.097);
 Verheggen, P. (zj.hs).

Rietvoorn (*Scardinius erythrophthalmus*)
 30 cm.

De rietvoorn of ruisvoorn is kleiner en gedrongener dan de kopvoorn. De mondspleet is steil naar boven gericht en de vinnen zijn intens rood. Hengelaars vissen er graag op en het vlees is smakelijk.

rietvoorn (ook *rietvoren*): Vaals, Ophoven, As, Grevenbicht/Papenhoven, Born, Hoeselt, Jeuk, Blerick, Venlo en Meijel.

rietvoor: Meijel, Blerick en Venlo.

ruisvoorn: Eys.

rietruts: freq. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Echt/Gebroek.

ruts: verspr. Noord.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Gronsveld, Weert, Tungelroy, Bilzen en Zonhoven.

rutsje (*retske*): Hasselt.

maasruts: Weert.

maaskets: Weert.

roodoog (ook *rooiog*): Lommel en Kwaadmechelen.

goudruts: Itteren.

blankvoorn: Eys.

marotte (fr.): Stein.

kruidruts: Heer en Heugem.

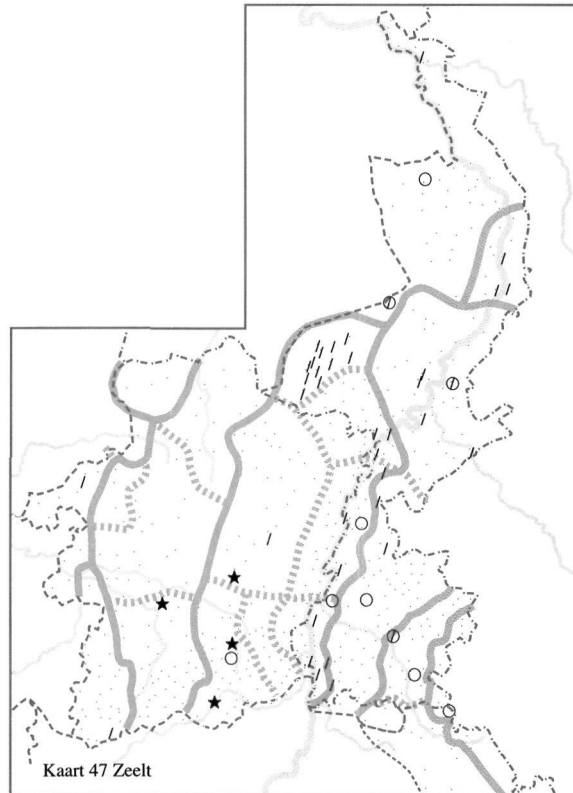
voorn (ook *voren*): Waubach, Velden en Vlodrop.

voon: Gennep.

ZEELT

/ louw (47)
○ zeelt (11)
★ lepper (4)

N 83 (1981) (096);
Echt Wb. (077), Genk Wb. (187),
Gronsveld Wb. (275), Hasselt Wb.
(536), Heerlen Wb., Sittard Wb.
(221), Tegelen Wb. (101), Tongeren
Wb. (327), Tungalroy Wb. (177),
Valkenburg Wb., Weertlands Wb.
(B2-06).

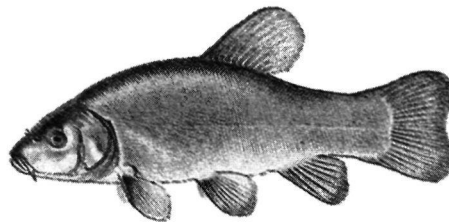
Zeelt (*Tinca tinca*) 35 - 55 cm.
De zeelt is een enigszins verborgen
maar toch veel in poldersloten voorko-
mende vis, zwartgroen van kleur met
opvallend afgeronde vinnen en zeer
kleine slijmerige schubben. Voor het
overige lijkt de lichaamsvorm met de
hoge rug en de afgeplatte buiklijn veel
op de karper. Het vlees is smakelijk.

zeelt: zeldz. in Nl. Lb.; ook in Hoeselt.

louw: verspr. in Nl. Lb., zeldz. in
Belg. Lb.

louwtje (*louwke*): Tegelen.

lep: As en Stein.

lepper: Genk, Bilzen, Tongeren en
Hasselt.

hanneskuit: Heel.

hanskuit: Kapel-in-'t-Zand.

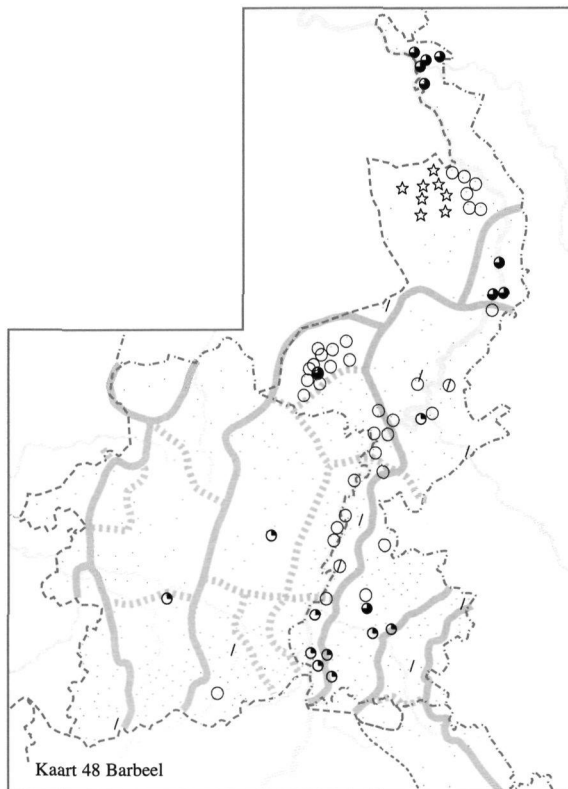
meun: Tungalroy.

slei: Valkenburg en Heerlen.

BARBEEL

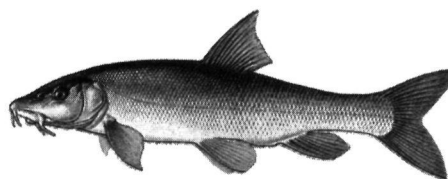
○ berf	(43)
⊙ berp	(18)
● berm	(13)
/ barbeel	(10)
☆ snorrekat	(8)

N 83 (1981) (098), ZND m (Dupont, Houben); Echt Wb. (028), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (046), Hasselt Wb. (057), Maaseik Wb. (013), Meerlo-Wanssum Wb. (065), Meeswijk Wl. (077), Roermond Wb. (019), Sittard Wb. (040), Stokkem Wb. (027), Tegelen Wb. (077), Tongeren Wb. (057), Uikhoven Wl. (010), Valkenburg Wb., Venray Wb. (422), Weertlands Wb. (B2-01); Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b).

Barbeel (*Barbus barbus*) 1 m.
De barbeel is een in onze streken zeer zeldzaam geworden grote karpersoort. In Nederland komt hij alleen nog in Limburg voor. Hij leeft bij voorkeur op de bodem van snelstromend helder water. De barbeel is lang en slank, met een scherp ingesneden staart en met opvallende baarddraden aan de dikke lippen. De rug is dondergroen; de vinnen zijn in de paaitijd diep rood.

barbeel: verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Hoeselt, Jeuk en Meijel.
berf: freq. langs de Maas; ook in Weertlands Wb.

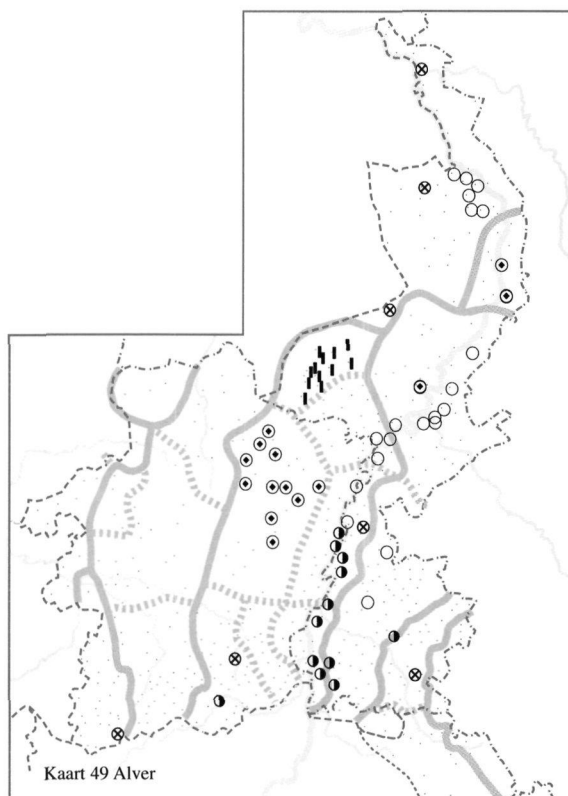

berp: verspr. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Herten (bij Roermond), As en Hasselt.
berpje (*berbke*): Bree en Maastricht.
berm: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in Gennepe Wb., Schimmert en Weert.
snorrekat: Venray Wb.
baars: Maasniel.

ALVER

○ avel	(27)
◐ abel	(18)
⊙ aveltje	(16)
■ maasruts	(12)
⊗ alver(tje)	(10)

N 83 (1981) (097);
 Bree Wb. (054), Gronsveld Wb.
 (004), Hasselt Wb. (047), Maaseik
 Wb. (011), Meerlo-Wanssum Wb.
 (055), Meeswijk Wl. (041),
 Meeuwen Wl. (016), Roermond
 Wb. (015), Sittard Wb. (011),
 Stokkem Wb. (024), Tongeren Wb.
 (002, 385), Uikhoven Wl. (005),
 Venlo Wb. (092), Weertlands Wb.
 (B2-06);
 Daelen, J.v. (1933-41), Kats, J.
 (1939), Vossen, A. (zj.hs).

Alver (*Alburnus alburnus*) 15 cm.
 De alver is een klein roofkarpertje,
 lichtgekleurd met een parelmoeren
 glans. Het leeft voornamelijk van mug-
 genlarven die het van vlak onder de
 wateroppervlakte vangt en is zelf weer
 voedsel voor andere roofvissen.
 Hengelaars gebruiken het ook als lokaas
 voor het vissen op grotere roofvissen.

alver: verspr. in Noord- en Midden-
 Limburg; ook in Eys, Hoeselt en
 Jeuk.

alvertje: Meijel.

alvermannetje (*alvermenneke*):
 Meeuwen.

abel: freq. langs de Maas in Zuid-
 Limburg; ook in Klimmen en
 Tongeren.

avel (ook *havel*): verspr.

Noord.Oostlb., Horns en aanslui-
 tend Centr. Maaslds.; ook in
 Meerlo-Wanssum Wb. en in
 Geverik/Kelmond, Sittard en Venlo.

avelkje (ook *avelke*): Bree Wb.; ook in
 Haelen, Velden en Venlo.

aver: Blerick en Nunhem.

avertje (*averke*): Blerick.

ambeletsje: Hasselt.

maasruts: Weertlands Wb.

maasrutsje (*maasreutske*):
 Nederweert.

winde (*wing*): Vlodrop.

schijterd: Stein.

zandkruiper: Meijel.

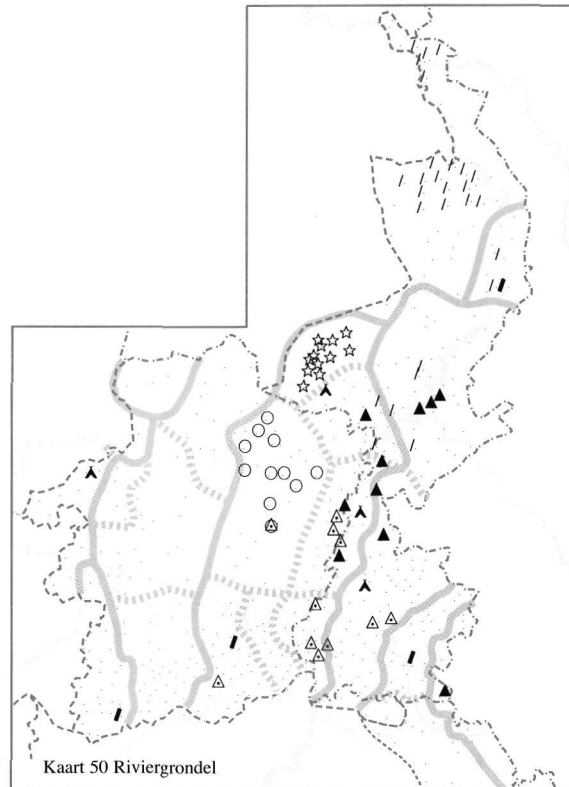
RIVIERGRONDEL

/ grondje	(33)
○ gieweik	(22)
△ geuvie	(15)
▲ geuf	(12)
☆ zandgeufje	(12)
▲ geufje	(4)
/ grondel	(4)

N 83 (1981) (094), ZND m
(Houben);

Bree Wb. (114), Echt Wb. (046,
051), Genk Wb. (117), Gennep
Wb., Limburgs Id. (086), Meerlo-
Wanssum Wb. (129), Meeswijk
Wl. (228), Sittard Wb. (108),
Stokkem Wb. (047), Tongeren Wb.
(188, 199), Tungalroy Wb. (177),
Valkenburg Wb., Venlo Wb. (139),
Venray Wb. (188), Weertlands Wb.
(B2-12);

Daelen, J.v. (1933-41), Kats, J.
(1939), Mertens, A.M. (1885b).

Kaart 50 Riviergrondel

Riviergrondel (*Gobio gobio*) 15 cm.
Kleine slanke karperachtige bodemvis,
met twee voeldraden en opvallend
grote vinnen. De grondeling is een
veelgebruikte aasvis door hengelaars op
roofvissen.

grondel: Eys, Hoeselt, Jeuk en Venlo.

grondeling: Houthalen.

grond: Swalmen.

grondje: alg. Kleverlds., verspr. Zuid-
geld.Lb. en Noord.Oostlb.; ook in
Grathem, Stevensweert en Echt/-
Gebroek.

geuf: verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.;
ook in Vaals, Bilzen en Ittervoort.

geufje (geufke): Geverik/Kelmond,
Tungalroy, Born en Kwaadmechelen.

zandgeuf: Thorn en Wessem.

zandgeufje (zandgeufke): Weertlands
Wb.

geuvie: freq. Zuid.Oostlb., Centr.-
Maaslds. en Trichterlds.; ook in
Limburgs Id., As en Tongeren.

geuving: Stein.

giep: Tongeren.

geut: Susteren.

greufje (greufke): Weert.

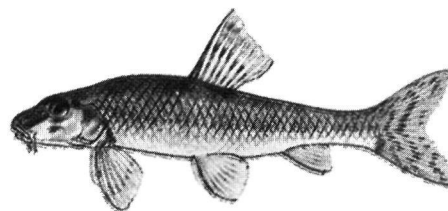
gieweik: Bree Wb.

grieweik: Bree.

grolling: Genk.

katvisje: Meijel.

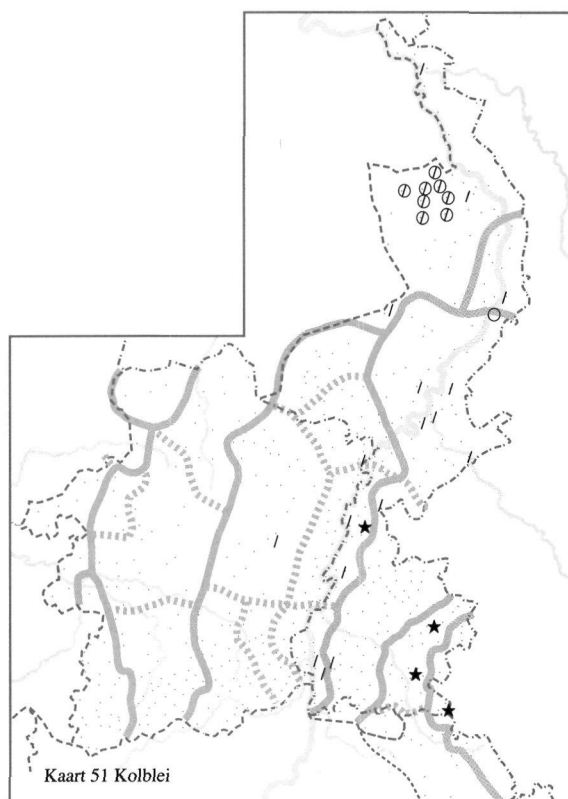
modderkruiper: Venray en Maastricht.

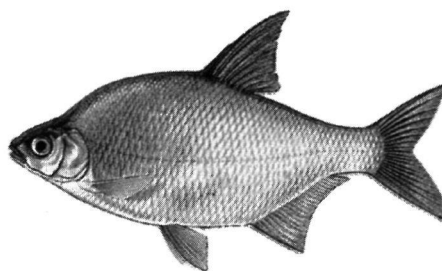
KOLBLEI

/ blijk (34)
○ puinoog (9)
★ blei (4)

N 83 (1981) (089c);
Heerlen Wb., Roermond Wb.
(036), Tegelen Wb. (110), Venray
Wb. (122, 344).

Kolblei (*Blicca bjoerkna*) 35 cm.
De kolblei lijkt door z'n hoge rug op
de brasem, maar is wat kleiner en ble-
ker van kleur. Hij komt in onze stre-
ken nog algemeen voor in vrijwel alle
watertypen. Economisch, als eetbare
vis, is de kolblei van weinig waarde.

kolblei: Thorn.

blei: Vaals, Heerlen, Eys en Born.

blijk: verspr. langs de Maas; ook in
Eys, Vlodrop, As en in Venray Wb.

platte (een -): Kwaadmechelen, Venlo
en As.

platterd: Sittard.

platvis: Meijel en Ell.

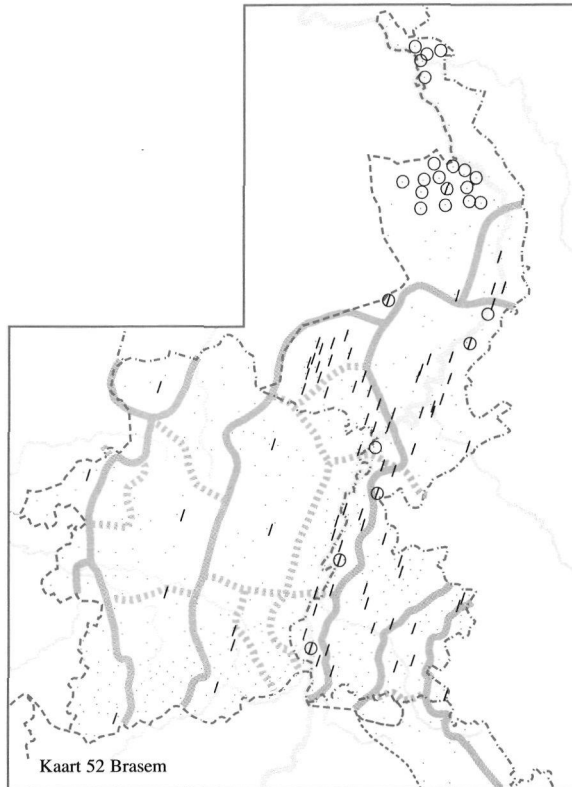
maankarp: Kwaadmechelen.

puinoog: Venray Wb. en in Tegelen.

BRASEM

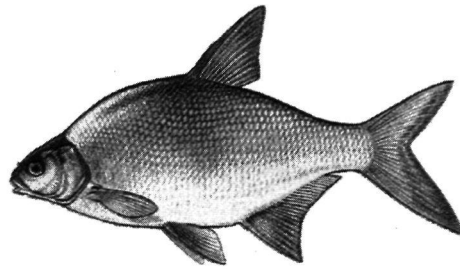
/ brasem (113)
 ○ brassem (35)

N 83 (1981) (089a), ZND m (Dupont, Franssen, GrGr., Houben); Echt Wb. (034), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (079), Hasselt Wb. (087), Lommel Wl. (045), Meerlo-Wanssum Wb. (084), Meeswijk Wl. (123), Roermond Wb. (044), Sittard Wb. (059), Stokkem Wb. (031), Tegelen Wb. (079), Tongeren Wb. (093), Tungalroy Wb. (177), Venlo Wb. (107), Venray Wb. (131), Weertlands Wb. (B2-01); Daelen, J.v. (1933-41), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b).

Brasem (*Abramis brama*) 75 cm.
 De brasem behoort tot de grootste zoetwatervissen van Europa; hij kan wel tot 7 kg zwaar worden; hij houdt van een modderige bodem, waarin hij overdag rust; 's nachts komt hij aan de oppervlakte. De brasem komt in alle watertypen, zoet en brak, stromend en stilstaand water, voor. Hij heeft een opvallend hoge rug met een korte rugvin. De rug is donkergekleurd, flanken en buik zijn licht. Hij heeft een soort slurfachtige, uitstulpbare mond.

brasem: freq. in heel Lb., behalve in het Kleverlds.

brassem: freq. Kleverlds.; ook in Steyl, Reuver, Susteren, Stevensweert, Stein en Maastricht.

blasem: Tungalroy.

platte, een -: Thorn.

JONGE BRASEM

N 83 (1981) (089b);
Hamont Wl. (052), Meerlo-Wanssum Wb. (073),
Stokkem Wb. (029), Tegelen Wb. (078);
Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953) (047),
Kats, J. (1939).

De benaming van de jonge brasem is apart onderzocht, omdat er nogal eens verwarring optreedt met andere vissen, met name met de kolblei.

Hij is zilverachtig van kleur en komt vaak in grote scholen in de nabijheid van de oever voor.

bliek: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

bliekje (blikseke): Stein en Maastricht.

brasem: Venlo en Gulpen.

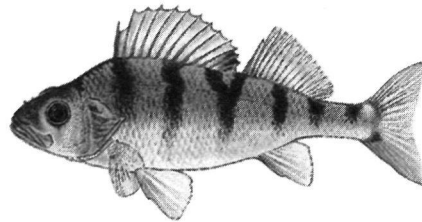
brasempje (brasemke): Maastricht.

jonge brasem: Vaals.

BAARS

N102 (1998) (029);
Genk Wb. (061, 145), Gronsveld Wb. (047),
Hasselt Wb. (054, 359), Heerlen Wb., Meerlo-
Wanssum Wb. (055), Meeswijk Wl. (045),
Roermond Wb. (017), Sittard Wb. (030), Stokkem
Wb. (053), Tongeren Wb. (082), Zonhoven Wl.
(1.041);
Achten, P. (1995) (Inl.).

Baars (*Perca fluviatilis*) 40 cm.
De baars is een algemeen voorkomende roofvis, in stilstaand en stromend water. Hij heeft opvallende donkere strepen op de rug als een camouflagepak en, zoals alle baarsachtigen twee rugvinnen, waarvan de voorste krachtige stekels heeft.

baars (ook *baas*): verspr. in heel Lb.

bolbaars: Hasselt.

snoekbaars: Boekend en Klimmen.

stekelbaars: Heel.

berp: Maastricht.

brasem: Bree.

jood: Stokkem, Hasselt en Genk.

POS

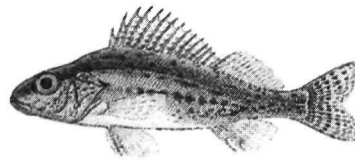
Pos (*Gymnocephalus cernua*) 15 cm.
De pos is een kleine baarsachtige, komt talrijk voor in rivieren, liefst op diepe plaatsen; hij heeft een lichtbruine rug en een blanke buik, bezet met donkerbruine stippen. De twee rugvinnen zijn aaneen gegroeid.

pos: Waubach, Geverik/Kelmond, Heer, Heugem en Hoeselt.

schele pos: Herten (bij Roermond).

jood: freq. in Nl. Lb., verspr. in het oosten van Belg. Lb.

joodje: freq. in Nl. Lb.

koolbaars: Vaals.

koolbaarsje (koolbaasje): Stein.

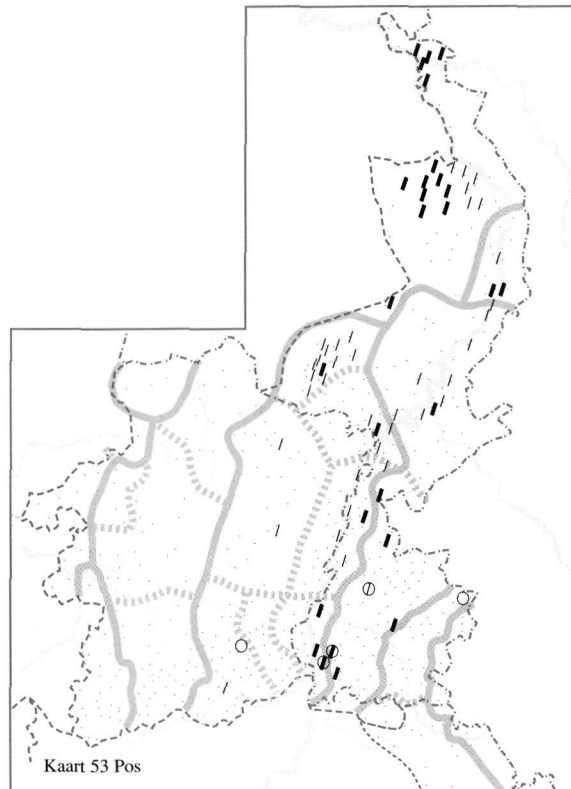
kuilekop: Valkenburg.

baars: Meijel.

grondje: Sittard.

/ jood (51)
 // joodje (32)
 ○ pos (5)

N 83 (1981) (095);
 Echt Wb. (059), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (195), Maaseik Wb.
 (024), Meerlo-Wanssum Wb. (148),
 Meeswijk Wl. (284), Roermond
 Wb. (117), Sittard Wb. (124, 158),
 Tegelen Wb. (091), Tongeren Wb.
 (233), Valkenburg Wb., Venlo Wb.
 (157), Venray Wb. (222),
 Weertlands Wb. (B2-04).

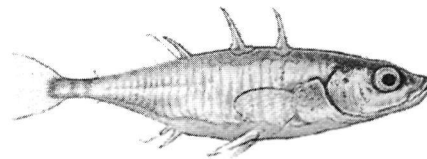

STEKELBAARS

Stekelbaars (*Gasterosteus aculeatus*) 8 cm.

De stekelbaars is eigenlijk geen echte baars, maar lijkt er iets op vanwege de voorste rugvin die tot drie vrijstaande stekels is ontwikkeld. In plaats van buikvinnen heeft hij ook een soort stekels (beenplaatjes). Hij was vroeger zeer algemeen in beken en sloten in onze streken, maar is nu op veel plaatsen verdwenen. Het is een echte roofvis die uit is op broed van andere vissen en daarom in kweekvijvers schadelijk.

Voor **djag** in **stekeldjag**, zie het Hasselts Wb.; bij **pap-pens** in Tegelen wordt opgegeven dat de stekelbaars zo genoemd wordt "vlak voor het kuitschieten"; de benaming moet wel metonymisch opgevat worden.

stekelbaars: freq. in Nl. Lb. behalve Ripuar. en Weertlds.; ook in Ophoven, Opplabbeek, Meeswijk, Houthalen en Jeuk.

stekelbaarsje (ook *stekelbaarske*, *stekelbaaske*): verspr. in Nl. Lb.; ook in Kwaadmechelen en Loksbergen.

stekelbag: Hoeselt en Sint-Truiden.

stekeldjag: Zonhoven en Hasselt.

stekelmet: Hoeselt en Bilzen.

stekelschang: Zonhoven en Genk.

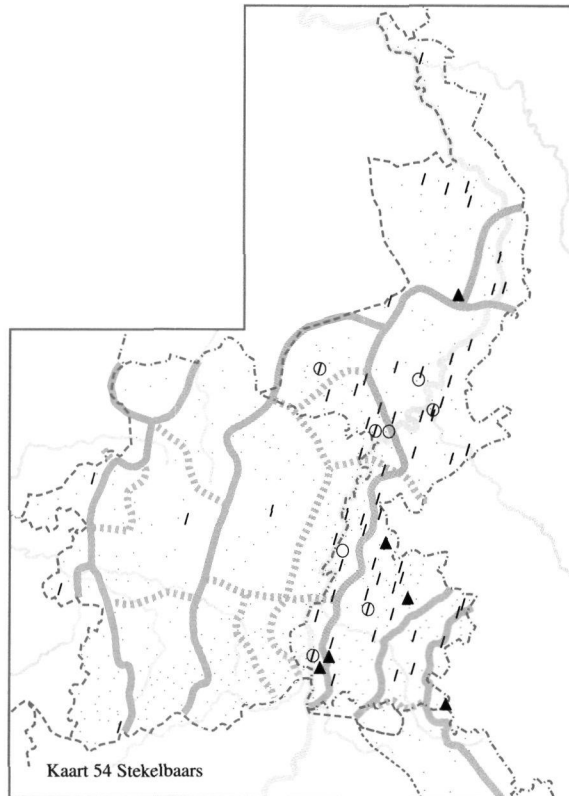
stekelschankje (*stekelschankske*): As.

stekelvisje (*stekelviske*): Tegelen en Venlo.

WLD III, 4.2

/ stekelbaars(je) (69)
○ baars(je) (9)
▲ stekeltje (6)

N 83 (1981) (088);
Genk Wb. (316), Haspengouws Id.
(218), Hasselt Wb. (428), Meeswijk
Wl. (614), Sint-Truiden Wb. (218),
Sittard Wb. (399), Tegelen Wb.
(107, 111, 119), Tongeren Wb.
(530), Venlo Wb. (250), Zonhoven
Wl. (2.173);
Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v.
(1933-41), Veldeke 03 (1928)
(115).

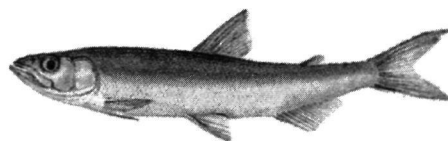
stekeltje (*stekelke*): verspr. Zuid-
Oostlb.; ook in Vaals, Heugem en
Maasbree.
stekel: Bree.
stekebaarsje (*stekebaasje*): Blerick.
stekerse: Haspengouws Id.
stekeling: Tongeren.
stechling: Gulpen.
steekvis: Venlo en Steyl.
steekvisje (*steekviske*): Tegelen en
Venlo.
strekel: Venray.
baars: verspr. langs de Maas en in

Schimmert.
baarsje (*baarske*): Weert en Maas-
tricht.
geupje (*gupke*): Klimmen.
grondje: Beesel.
jood: Stevensweert.
katvis: Opglabbeek.
koemel: Stein.
pap-pens: Tegelen.
roodborstje (*roodborske*): Stein.
roodvisje (*roodviske*): Tegelen.
rutsje (*rutske*): Weert.

SPIERING

N 83 (1981) (102);
Roermond Wb. (277).

Spiering (*Osmerus eperlanus*) 30 cm.
De spiering is een beenvis, eigenlijk

van zout water, maar die ver de rivieren opzweemt om kuit te schieten en zodoende ook in onze streken bekend is. Het is een kleine witte zilverachtige vis met een groenachtige rug en een min of meer doorzichtige schedel.

spiering (ook *spierink*): freq. in Nl.

Lb., verspr. in Belg. Lb.

spiereeling: Maastricht.

spriet: Maastricht.

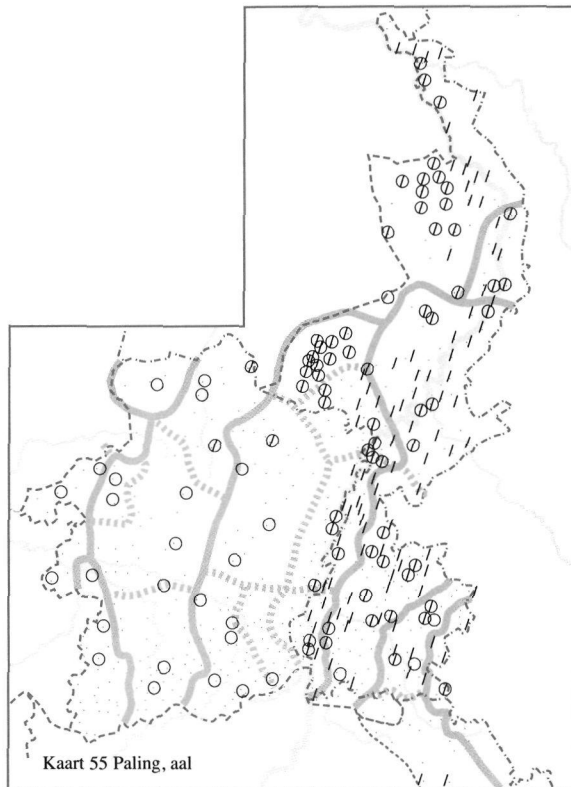
pin: Stein.

sprot: Hoensbroek.

PALING, AAL

/ aal (373)
○ paling (142)

DC 10 (1941) (026), SGV (1914) (001, 028), Willems (1885) (053b, 053d), ZND 23 (1937) (080), ZND m (Franssen, Houben); Beverlo Wb. (008), Echt Wb. (022), Genk Wb. (255), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (187), Hamont Wl. (342), Hasselt Wb. (340), Heerlen Wb., Limburgs Id. (026), Lommel Wl. (224), Maaseik Wb. (023), Meerlo-Wanssum Wb. (039), Meeswijk Wl. (001, 470), Meeuwen Wl. (168), Meijel Wb. (112), Roermond Wb. (001, 214), Sittard Wb. (085), Stokkem Wb. (051, 084), Tongeren Wb. (468), Tungalroy Wb. (177), Uikhoven Wl. (001), Venlo Wb. (091, 210), Venray Wb. (095, 344), Weertlands Wb. (B2-01, B2-07), Zonhoven Wl. (2.037); Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41),

Dolmans, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Jaspar, E. (1921-28), Veldeke 10 (1935) (593).

Paling (*Anguilla anguilla*) 150 cm. De paling komt algemeen voor aan de Europese kusten en rivieren. Hij trekt de Atlantische Oceaan over naar de Bermuda Eilanden om daar te paaien en sterft daar dan; de jonge aaltjes gaan op de golfstroom terug naar Europa en na drie jaar ontwikkelen ze zich daar van "glasaaltjes" tot volwas-

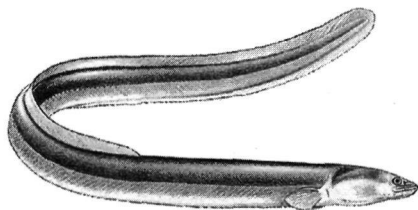
sen palingen.

De paling heeft een lang slangachtig lichaam met een doorlopende rugvin en vormt een zeer gewild gerecht.

paling (ook *palin*, *palink*): alg. in Belg. Lb., freq. in Nl. Lb.

aal: alg. in Nl. Lb. en aansluitend Centr.Maaslds. in België; ook in

WLD III, 4.2

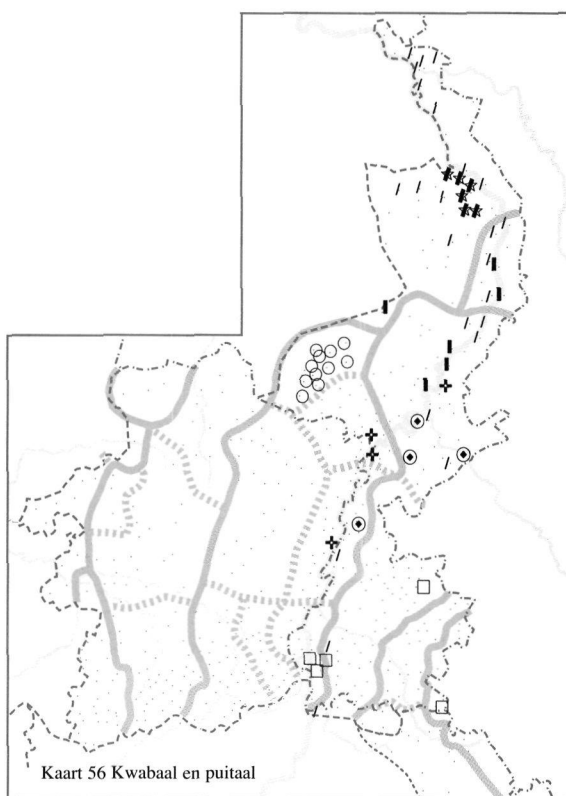
Bree, Hamont en Peer.
aalt: Moelingen.

aaltje (*aalke*): Schinveld.
beekaal: Heythuysen.
haasaal: Heythuysen.
kwakaal: Venlo.
aalskwak: Panningen.
aalput: Limburgs Id.
peul: Spekholzerheide.
leum: Spekholzerheide.
zeek: Genk en Epen.

KWABAAL EN PUITAAL

/ kwabaal	(31)
○ aalput	(12)
▤ aalskwab	(6)
▥ kwakaal	(6)
☆ meun	(6)
□ kwab	(5)
+ aalskuit	(4)
⊙ puitaal	(4)

N 83 (1981) (100), SGV (1914) (029);
Echt Wb. (053), Gennep Wb.,
Meerlo-Wanssum Wb. (039, 180,
195), Meeswijk Wl. (028),
Roermond Wb. (153), Sittard Wb.
(131), Weertlands Wb. (B2-01),
Zonhoven Wl. (1.337);
Vossen, A. (zj.hs).

Kwabaal (*Lota lota*) 40-80 cm. Puitaal (*Zoarces viviparens*) 50 cm. De kwabaal (hier afgebeeld) is een zoetwaterroofvis, als nachtdier niet vaak waargenomen of gevangen en vanwege de doorlopende rug- en gerekte buikvin enigszins gelijkend op de paling. De namen van deze vis

lopen zeer dooreen met die van de puitaal, een zoutwatervis van de kust en van brak water; het wijfje van deze puitaal brengt levende jongen ter wereld. Ook de puitaal lijkt vanwege de doorlopende rug- en buikvinnen enigszins op de aal, maar ze zijn geen familie.

kwabaal: freq. Kleverlds.,
Zuidgeld.Lb. en Noord.Oostlb.;
ook in Amby, Urmond en Eijsden.

kwab: Vaals, Brunssum, Heer,
Maastricht en Heugem.

kwakaal: verspr. Noord.Oostlb.; ook
in Velden, Venlo en Meijel.

kwakbol: Borgharen.

aalkwab: Venlo en Stein.

aalskwab: Meerlo-Wanssum Wb.

aalskwak: Sevenum, Maasbree en
Helden/Everlo.

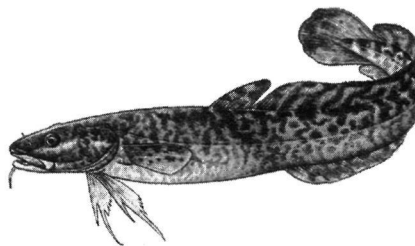
puitaal: verspr. Noord.Oostlb.; ook in
Born.

puut: Venlo.

aalpuut: alg. Weertlds.

aalkuit (ook *haalkuit*): Meeswijk en
Sittard.

aalskuit (ook *haalskuit*): Swalmen,
Stevensweert, Thorn en Meeswijk.

aal: Venlo en Klimmen.

hansaal: Echt/Gebroek.

hanskuit: Beegden, Echt/Gebroek en
Sint-Odiliënberg.

hollandse kuits: Grevenbicht/-
Papenhoven.

loup (fr.): Maasbracht.

lomp: Kwaadmechelen en Zonhoven.

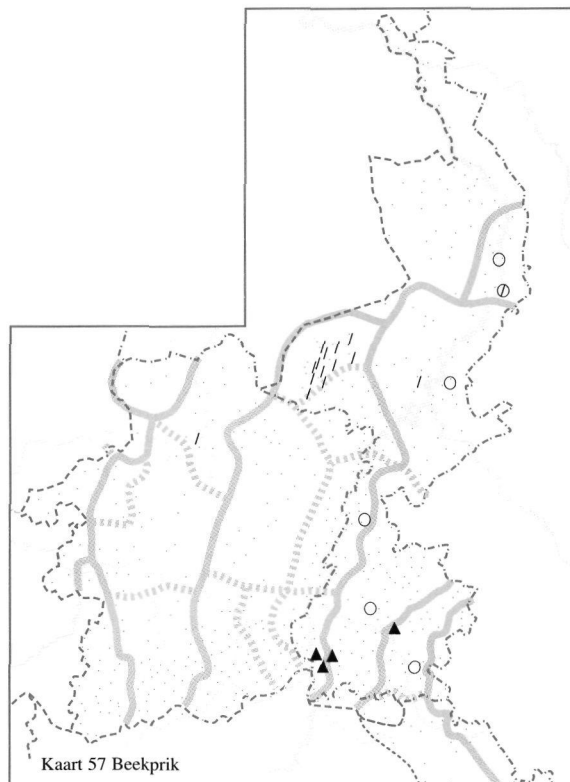
meun: Meerlo-Wanssum Wb.

paling: Bilzen.

BEEKPRIK

/ negenoog (15)
○ prik (7)
▲ windel (6)

N 83 (1981) (103);
Echt Wb. (085, 135), Sittard Wb.
(401), Tegelen Wb. (119), Venlo
Wb. (199), Weertlands Wb. (B2-
07).

Prik, beekprik (*Lampetra fluviatilis*)
40 cm.

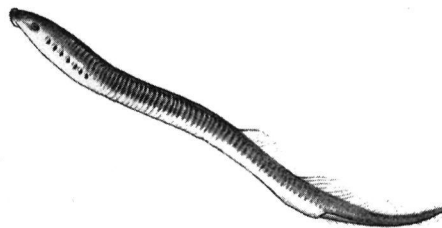
De prik heeft een slangachtig lichaam en hecht zich met een zuigmond aan de prooi die hij tot bloedens toe verwondt met zijn raspachtige kaken.

Opvallend is het paaigedrag van de prik. De diertjes komen in de herfst van de kust de rivieren op, in de brongebieden maakt het mannetje het nest, een kuil van 50 cm doorsnee, waarin het wijfje de eitjes legt; beiden sterven dan van uitputting. De larven komen uit en blijven 3 jaar in de bovenlopen; daarna wisselen ze van gedaante (krijgen tanden en andere kenmerken) en trekken naar de kust.

prik: Eys, Swalmen, Schimmert, Born, Velden en Venlo.

beekprik: Eksel.

negenoger: Echt/Gebroek en Venlo.

negenog: Weertlands Wb.; ook in Haelen en Eksel.

zevenoger: Stevensweert en Echt/Gebroek.

steenbiggel: Sittard.

steenbijterd: Sittard.

steenprikker: Tegelen.

bloedzuiger: Kwaadmechelen, Heel en Vlodrop.

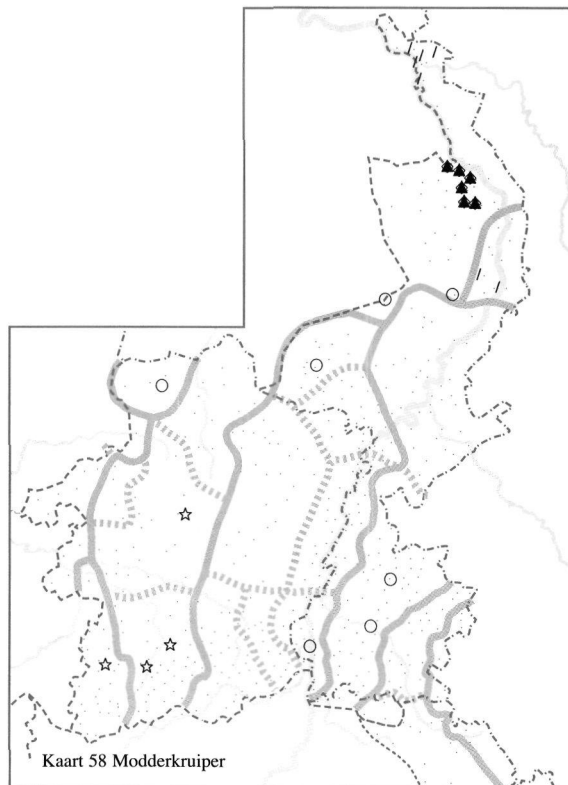
windel: Heer, Klimmen, Maastricht en Heugem.

zandmoeker: As.

MODDERKRUIPER

- / meerkat (7)
- modderkruiper (7)
- ▲ metkort (6)
- ◇ weeraal (6)
- ☆ grondeling (5)

N100 (1997) (009);
Gennep Wb., Meerlo-Wanssum
Wb. (195, 324), Stokkem Wb.
(080), Venlo Wb. (187).

Modderkruiper of weeraal (*Misgurnus fossilis*) 30 cm.

Een lange vis met donkere overdwarse strepen en tien baarddraden om de bek. Hij leeft in de modderige bodem van stilstaand water, sloten en vijvers. Bij naderend onweer wordt de modderkruiper onrustig en gaat trillen. Opvallend gedrag is ook de zogenaamde “accessoire darmademhaling”: in zuurstofarm water hapt hij naar lucht boven water, slikt die lucht in, haalt er in zijn spijsverteringsorganen zuurstof uit en stoot vervolgens de verbruikte lucht als “winden” weer uit.

modderkruiper: Schinnen, Valkenburg, Weert, Maastricht, Lommel, Meijel en Maasbree.

modderaal (*moddelaal*): Schimmert.

mooskruiper: Zolder en Jeuk.

weeraal: Meerlo-Wanssum Wb.

donderkopje (*donderkopke*): Hoensbroek.

donderpad: Tessenderlo.

dondervisje (*donderviske*): Maasbracht.

meerkat: Gennep Wb. en in Boekend en Venlo.

meerjood (*meerjoods*): Venlo.

meerkol: Weert.

meerval: Heel.

metkort: Meerlo-Wanssum Wb.

slijkduiveltje (*slijkduivelke*): Lommel.

sloevervisser: Kerkrade.

steenbijter: Eksel en Diepenbeek.

hanskuit: Echt/Gebroek.

aalskuit: Stokkem.

dikkopje: Lauw.

grondeling: Houthalen, Hoepertingen, Wellen en Sint-Truiden.

grondje: Reuver.

zandgeufje (*zandgeufke*): Weert.

sliesser: Kerkhoven.

toterkruiper: Maasbree.

2.2 Visvangst

In deze paragraaf komen enkele benamingen aan de orde die met de visvangst van doen hebben

De benamingen voor **visnet** en **fuik** zijn wel onderzocht maar leverden onvoldoende materiaal voor een lemma op; zij zijn in de materiaalbasis opgenomen.

VISSEN (WERKWOORD)

Echt Wb. (069, 127), Gronsveld Wb. (529), Hamont Wl. (516), Lommel Wl. (376), Meerlo-Wanssum Wb. (168, 266, 278), Meeswijk Wl. (708), Meeuwen Wl. (229), Roermond Wb. (308), Sittard Wb. (338), Stokkem Wb. (082, 106), Tungelroy Wb. (177), Venlo Wb. (245), Venray Wb. (248, 377, 441), Zonhoven Wl. (2.256).

In dit lemma gaat het om niet-professionele zoetwatervisvangst.

In enkele woordenboeken worden speciale vismethoden behandeld: **koekelen** is het vissen met carbid dat de vissen verdooft; **repen** en een stulpmand (**stulpen**) zijn vangattributen; **snoeken** is gereserveerd voor de snoekvangst.

koekelen: Meerlo-Wanssum Wb.,

Venray Wb. en in Echt.

op zink vissen: Stokkem.

repen: Sittard.

repen leggen: Venray Wb.

snoeken: Meerlo-Wanssum Wb. en in Venlo.

stulpen: Meerlo-Wanssum Wb.,

Venray Wb. en in Stokkem.

vissen: Roermond, Gronsveld,

Tungelroy, Meeuwen,

Echt/Gebroek, Meeswijk,

Hamont, Zonhoven en Lommel.

VISAAS

Het aas waarmee gevist wordt. Doorgans zijn het wormen of maden of kleine visjes; bij **schinaas** wordt opgemerkt dat het bestaat uit kleine vliegjes.

aas: freq. in Nl. Lb.; ook in Beverlo.

aast: Meterik.

lokaas: Eygelshoven.

schoraas: Blerick en Venlo.

schar: Reuver.

schinaas: Venray Wb.; ook in Heerlen en Berg-en-Terblijt.

schietaasje (*schietaaske*): Maastricht.

sprokaas: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Oost-Maarland.

sprok: freq. Noord.Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Tongerlds.; ook in Bree, Neerpelt, Eksel, Blerick en Meijel.

sprotaas: Beek en Wijk.

sprot: verspr. langs de Maas; ook in Weert.

houtsprot: Haelen.

strok: Geistingen.

wormaas: Blerick.

worm: Waubach, Boshoven, Kerensheide, Maastricht, Oost-Maarland en Hoepertingen.

wormpje (ook *wormke*): Bocholtz, Hoensbroek, Weert en Romershoven.

spekworm: Lummen.

haarworm: Grathem.

visjeswormpje (*visjeswormke*): Einighausen.

vleesworm: Opheers.

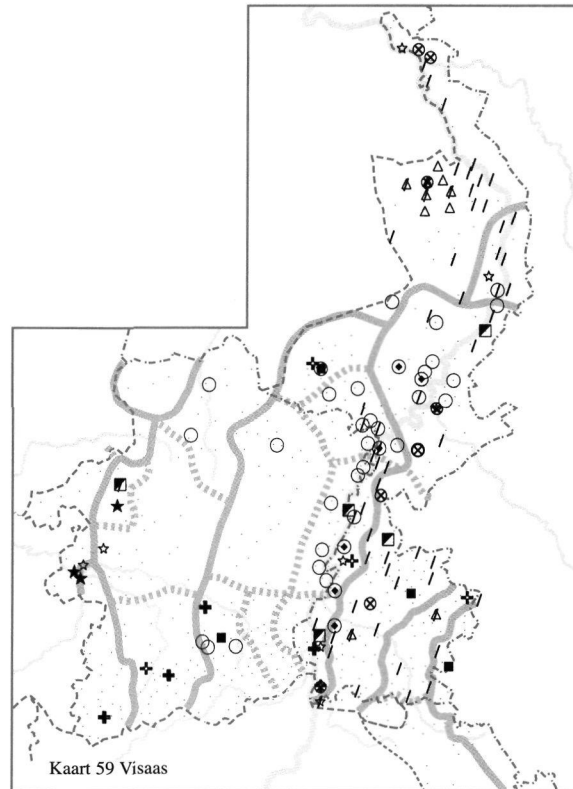
vleesmade (ook *vleesmaai*): Beringen en Hasselt.

vismade (*vismaai*): Zolder.

houtmade (ook *houtmaai*): Beringen, Haelen en Donk (bij Herk-de-Stad).

/ aas	(69)
○ sprok	(37)
△ schinaas	(10)
☆ made	(9)
⊗ sprokaas	(8)
⊙ sprot	(7)
✦ worm	(6)
■ voer	(5)
★ houtmade	(4)
✦ pierinkje	(4)
■ wormpje	(4)

N 26 (1964) (027), SGV (1914) (001);
 Meerlo-Wanssum Wb. (039),
 Meeswijk Wl. (708), Sittard Wb.
 (382), Stokkem Wb. (103c), Venray
 Wb. (398), Zonhoven Wl. (2.050).

stekmade (*stekmaai*): Maaseik.
voermade: Spalbeek.
watermade: Halen.
made (*maai*): Roermond, Weert,
 Stein, Wijk, Eijsden, Lummen,
 Linkhout, Boekend en Middelaar.
pier: Sevenum, Boekend en
 Zonhoven.
pierik: Boshoven.
piering: Zelem en Grote-Spouwen.
pierinkje (*pieringske*): Maastricht,

Diepenbeek, Borgloon en Borlo.
snoekenvisje (*snoekeviske*): Stokkem
 en Sittard.
visvoer: Meeswijk.
voer: Belfeld, Sittard,
 Grevenbicht/Papenhoven, Limmel
 en Beverlo.
onderkruiper (*ongerkruiper*): Puth.
wiedering: Heerlen.
vers de vase (mv. fr.): Leopoldsburg.

VISHENGEL

Bree Wb. (106), Gennep Wb., Gronsveld Wb.
 (529), Kerkrade Wb. (103, 295), Lommel Wl.
 (093, 116), Maaseik Wb. (019), Meerlo-Wanssum
 Wb. (312), Meeswijk Wl. (707), Meeuwen Wl.
 (103), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.465, 1.468),
 Roermond Wb. (013, 308), Sittard Wb. (471),
 Stokkem Wb. (118), Tegelen Wb. (084, 089, 115,
 127), Tungalroy Wb. (177);
 Veldeke 07 (1932) (303).

De lange stok waaraan de vislijn wordt
 vastgemaakt bij het vissen.

hengel: Kerkrade Wb.; ook in Tege-
 len, Meeuwen, Niel-bij-St.-Truiden
 en Lommel.
angel: Roermond.

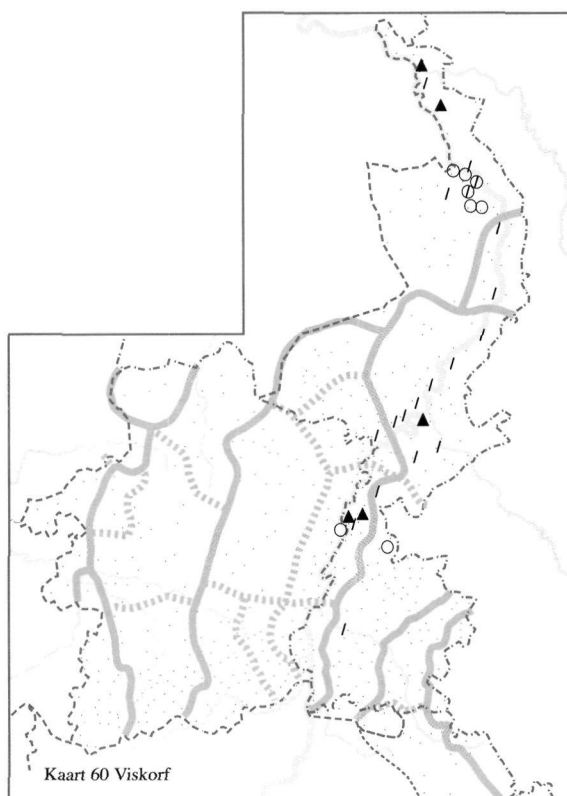
visgaard (ook *visgaard*): Kerkrade Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en Gennep Wb.; ook in Tegelen, Roermond, Sittard, Gronsveld, Tungalroy, Stokkem en Meeswijk.
gaard (ook *geer*): Bree Wb. en

Gennep Wb.; ook in Tegelen, Maaseik en Lommel.
topgaard: Gennep Wb.
snoekengard: Reuver.
vislijn: Niel-bij-St.-Truiden.
snik: Tegelen.

VISKORF

/ viskast (20)
○ aalskorf (8)
▲ beun (5)

SGV (1914) (002, 009);
Meerlo-Wanssum Wb. (039),
Sittard Wb. (085), Stokkem Wb.
(051).

De mand of korf waarmee gevist wordt, met name op paling.

viskorf: Sittard.
aalskorf: Meerlo-Wanssum Wb.; ook in Sittard en Stokkem.
korf: Borgharen.
visben: Schinveld.
ben: Steyl.

beun: Herten (bij Roermond), Grevenbicht/Papenhoven, Buchten, Gennep en Afferden.
viskaar: Venlo, Posterholt en Berg-en-Terblijt.
viskast (ook *viskas*): freq. langs de Maas.
viskist: Eijsden.

3 Reptielen en amfibieën

In dit hoofdstuk komen enkele reptielen, of kruipende dieren, en enkele amfibieën, of tweeslachtige dieren, aan de orde.

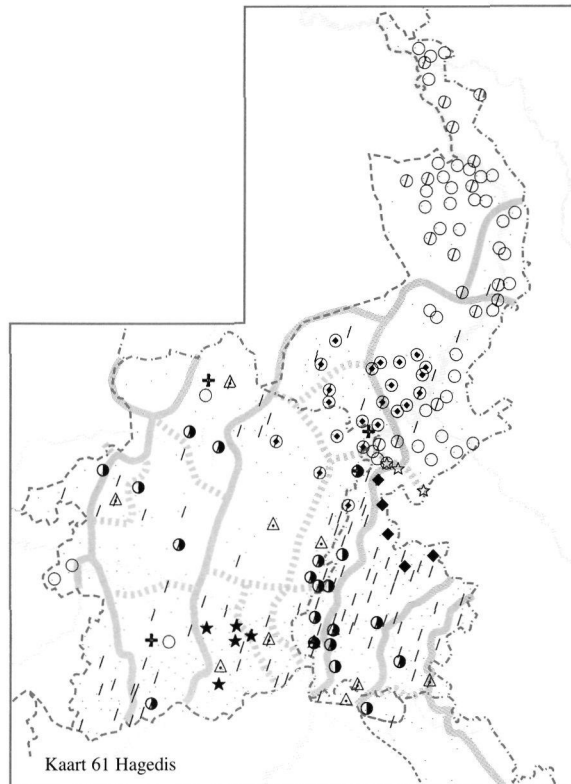
3.1 Reptielen

Vier soorten reptielen komen min of meer regelmatig in onze streken voor, de hagedis, de hazelworm, de gladde slang en de adder.

HAGEDIS

/ hagedis	(187)
○ ektis	(95)
⊙ ekvis	(28)
● ertis	(24)
△ muurhagedis	(11)
◆ es	(8)
☆ scheldes	(6)
★ slangtis	(6)
✦ salamander	(5)

DC 07 (1939) (009), DC 17 (1949) (009), N 12 (1961) (add), SGV (1914) (025, add), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 47 (1950) (007a, 007b), ZND B2 (1940sq) (316), ZND m (Bellefroid, Dupont); Beverlo Wb. (097), Echt Wb. (020), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (374), Haspengouws Id. (064), Hasselt Wb. (011 add), Heerlen Wb., Limburgs Id. (069), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (103), Meeswijk Wl. (246), Roermond Wb. (097), Sint-Truiden Wb. (177), Sittard Wb. (018), Tegelen Wb. (074), Tungalroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (055), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (088), Venray Wb. (157), Zonhoven Wl. (1.195); Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41),

Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Verheggen, P. (zj.hs), Weijnen BN 06 (1939) (005).

Van de vele bekende soorten komt in onze streken de kleine hagedis (*Lacerta vivipara*, ong. 15 cm, hier afgebeeld) nog algemeen voor; zeldzaam maar nog regelmatig waargenomen rond Maastricht, is de muurhagedis (*Lacerta muralis*, 20 cm, afgebeeld op het stofomslag); de benamingen worden hier samen behandeld.

De kleine hagedis leeft bij voorkeur in enigszins drassig, schaduwrijk terrein; de muurhagedis is daarentegen een typisch zoonaanbidder en preferereert warme muren of een rotsige en zanderige bodem. Ze voeden zich met insecten. De hagedis en de salamander worden in de volksmond nogal eens door elkaar gehaald.

hagedis (ook *agedis*, *agevis*, *akkerdis*, *haagdis*): freq. Oost.Zuidlb., Centr.Maaslds. en Truierlds., verspr. in overig Lb.

hagedisje (*hagediske*): Wijchmaal en Valkenburg.

muurhagedis (ook *muurhazedis*): Vijlen, Amby, Mheer, 's-Gravenvoeren, As, Eisden, Maastricht, Rosmeer, Riksingen, Sint-Huibrechts-Lille en Beringen.

kruiphagedis: Lanaken.

ektis (ook *abdis*, *jabedis*, *nektis*, *vektis*): alg. Kleverlds. en Zuidgeld.-Lb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nederweert, Maasbracht, Stevensweert, Laak, Genooi/Ohé, Echt/Gebroek, Overpelt, Wellen, Loksbergen en Halen.

ekvis: freq. Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Limburgs Id. en in Nederweert, Weert, Bree, Neeroeteren en Grevenbicht/Papenhoven.

ertis (ook *artits*, *herdis*, *herdist*, *hertist*, *retis*): verspr. Centr.Maaslds. en het zuiden van Zuid.Oostlb.; ook in Gulpen, Sint-Martens-Voeren, Maastricht, Borgharen, Eksel, Peer, Stal, Zonhoven, Heers en Oostham.

estis: Haspengouws Id.

es (ook *hes*): verspr. in het noorden van Zuid.Oostlb.

esje (*ieske*): Munstergeleen.

evis: Neeroeteren.

esdik: Montfort.

hevis: Elen en Lanklaar.

apstis: Diepenbeek.

dis: Puth.

distelen: Hamont.

scheldes: Echt/Gebroek, Pey en Koningsbosch.

slangtis (ook *langtis*): verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.

engevis: Lanklaar.

ralbedis: Borgloon.

muurektis: Belfeld, Reuver en Eisden.

muurekvis: Maaseik.

muuvertis (*muurhertis*): Opglabbeek.

muures: Dieteren en Broeksittard.

heislangetje (*heislangske*): Lommel.

viervoet: Kerkrade.

viervoetje: Eygelshoven.

viervoeter: Nuth/Aalbeek.

viervoetige gilles: Vaals.

vierpotige hond: Einighausen.

droogvenijn (*droogvernijn*): Halen.

lézard (fr.): Hasselt.

eidechse (du.): Vaals en Montzen.

pad: Venlo en Welkenraedt.

salamander: Kessenich, Maaseik, Maastricht, Neerpelt en Ulbeek.

HAZELWORM

N 83 (1981) (125), N100 (1997) (008); Kerkrade Wb. (101), Tongeren Wb. (507).

Hazelworm (*Anguis fragilis*) 45 cm. De hazelworm is een slangachtig dier zonder poten, verwant aan de hagedis,

leeft bij voorkeur in loofbossen onder vochtige bladeren en voedt zich met regenwormen en insecten. Hazelwormen houden een winterslaap vanaf oktober, vaak in grote groepen bij elkaar. In Jeuk wordt bij de opgave **hoeislang** aangetekend: "omdat er rond de streek van Hoei veel zijn".

hazelworm: verspr. in heel Lb.

hoeislang: Jeuk.

heislangetje (*heislangske*): Lommel.

glasslang: Zolder.

steenslangetje (*steeslangke*): Kerkrade.

blinde slang (ook *blindslang*): Echt/Gebroek en Montzen.

slang: Swalmen.

slangetje (*slangske*): Ospel.

spilleworm: Tessenderlo.

blinde worm: Echt/Gebroek.

slinger: Wellen en Tongeren.

kleine hagedis: Maasbracht.

palinkje (*palingske*): Eigenbilzen.

eideks: Koningsbosch.

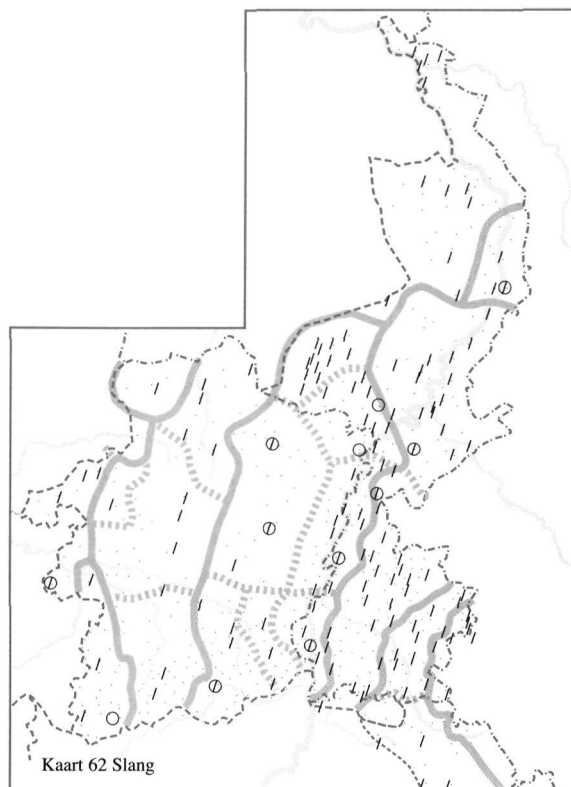
hagedis: Klimmen.

salamander: Kerkhoven en Horst.

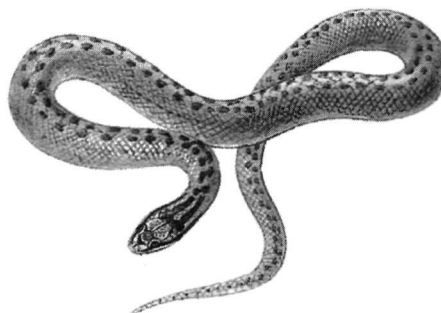
SLANG

/ slang (209)
○ serpent (13)

N 83 (1981) (125), Willems (1885) (009b), ZND m (Franssen, GrGr., Houben, Marchal, Matthys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Gennep Wb., Gronsveld Wb. (418), Hasselt Wb. (406), Kerkrade Wb. (248), Limburgs Id. (233), Meeswijk Wl. (577), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.308), Roermond Wb. (272), Tongeren Wb. (499, 505), Tungalroy Wb. (176), Venlo Wb. (240), Weertlands Wb. (B2-09); Boileau, A. (1954-71), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 15 (1940) (005), Verheggen, P. (z.j.hs).

Verzamelnaam voor een grote groep reptielen met een lang, slank, lenig en pootloos lichaam. In onze streken komen, naast de inheemse adder (zie volgend lemma), nog enkele ring-slangachtigen (Colubriæ) voor zoals de ringslang (*Natrix natrix*, ong. 1 m) in waterrijke omgevingen en de gladde slang (*Coronella austriaca*, 70 cm, hier afgebeeld) in droge omgevingen.

slang (ook *slank*): alg. in heel Lb.

slangetje (*slangske*): Reuver en Maastricht.

serpent: Montfort, Susteren, Grathem, Ophoven, Bree, As, Stein, Maastricht, Tongeren, Jeuk, Loksbergen en Venlo.

boekweitworm (*bokesworm*): Sevenum.

slinger: Limburgs Id.

adder: Urmond, Merkelbeek en Maastricht.

sloek: Maasniel.

ADDER

N 83 (1981) (126), SGV (1914) (025).

Adder (*Vipera berus*) 70 cm.
De adder is een bekende gifslang waarvan de beet levensgevaarlijk kan zijn. Hij leeft op vochtige zonnige plaatsen, in veen- en heidevelden. Hij heeft een donkere opvallende zigzag-streep op de rug. De adder is een nachtdier en voedt zich met kleine knaagdieren, maar ook met kikkers en hagedissen. Hij overwintert in een hol in de grond.

adder (ook *aar*, *nadder*): alg. in Lb.

addertje (*adderke*): Maastricht.

bospaling: Lutterade.

slang: Doenrade, Klimmen, Grevenbicht/Papenhoven, Obbicht, Sint-Pieter en Eigenbilzen.

slangetje (*slangske*): Grevenbicht/Papenhoven.

vergiftige slang: Gennepe en Heel.

spilworm: Eksel.

kruidsoffer: Reuver.

trenter: Kaulille.

kraddel: Echt/Gebroek.

3.2 Amfibieën

Amfibieën zijn tweeslachtige dieren, oorspronkelijk zo genoemd omdat ze aanvankelijk in het water leven als vissen en later op het land als dieren met longen. Veel amfibieën blijven overigens hun hele leven waterdieren. Drie soorten komen in deze paragraaf ter sprake: de kikker, de pad en de salamander.

KIKKER

○ kwakkerd	(109)
/ kwakvors	(96)
∕ kwakvros	(62)
◇ kikvors	(53)
☆ vors	(30)
⊙ kwakker	(20)
□ paddenmoek	(14)
△ kwekkerd	(12)
★ vros	(11)
● kikmauw	(8)
⊖ kruts	(8)
△ kwekker	(8)
▼ kwak	(6)

RND (020f, 020g), SGV (1914) (017), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (121), ZND 14 (1926) (001), ZND 16 (1934) (004), ZND B2 (1940sq) (306), ZND m (GrGr., Raymaekers);

Beverlo Wb. (124), Bree Wb. (172), Echt Wb. (073), Eupen Wb. (045, 136), Genk Wb. (182), Gronsveld Wb. (254), Hamont Wl. (253), Hasselt Wb. (220, 240), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (168), Limburgs Id. (158, 187), Lommel Wl. (168), Maaseik Wb. (028), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (361), Meeuwen Wl. (120, 133), Meijel Wb. (110), Roermond Wb. (153), Sint-Truiden Wb. (138, 139, 158), Sittard Wb. (204, 482), Stokkem Wb. (065, 122), Tegelen Wb. (098), Tongeren Wb. (314, 659), Tungalroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (077), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (343), Venray Wb. (235, 263), Weertlands Wb. (B2-07), Zonhoven Wl. (1.317);
Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs),

Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, J. (1959), Grond, A. (1948) (124), Heyden, L.v.d. (1927), Jansen, M. (1911), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (105), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) - 33 (1958) (*passim*), Vossen, A. (zj.hs).

De groene kikker (*Rana esculenta*, 10 cm) is de meest voorkomende en bekendste kikker, maar er zijn ook andere soorten inheems zoals de bruine kikker (*Rana temporaria*) en de kleine lichtgroene boomkikker (*Hyla arborea*).

De kikvors is een typisch waterdier en een goede zwemmer, die zich daarbij graag in de zon ophoudt. Hij heeft karakteristieke voortplanting: uit het kikkerdril komen na ongeveer een week kikkervisjes voort die na onge-

veer vier maanden de metamorfose van visje tot amfibie ondergaan.

kikker: Siebengewald en Venlo.

kwakvors (ook *kwakvos*, *kwakvost*, *kwekvors*, *kwekvos*): freq. Tongerlds., Dommellds., Demerkemp., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Noord.Oostlb., Maaskemp., Trichterlds., Bilzerlds., Beringerlds., Lonerlds., Truierlds., Brab.Lb. en Lommels; ook in Gronsveld, Neeritter, Grathem, Maaseik en Rotem.

kwakvros (ook *kwakfrots*, *kwekvros*): freq. in het zuiden van Oost.-Zuidlb., Geullds., Tongerlds. en Lonerlds., verspr. Ripuar., Zuid.Oostlb., Trichterlds. en Bilzerlds.

kwakker: freq. Trichterlds., verspr. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Schin-op-Geul. Weert, Rekem, Sint-Huibrechts-Lille, Loksbergen en Venlo.

kwakkerd (ook *kwakked*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Simpelveld, Bocholtz, Weert, Eigenbilzen, Rosmeer, Beverst, Sluizen en Venlo.

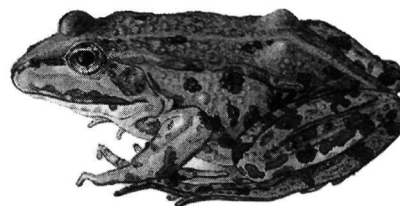
kwak: verspr. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Venlo, Sevenum en Maasbree.

weerkwakkerd: Stokkem en Sittard.

kwaker: Zutendaal.

kwekker: verspr. Noord.Oostlb. en Kleverlds.

kwekkerd: verspr. in het zuiden van

Noord.Oostlb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds.

kwek: Sevenum.

kikvors (ook *kikvos*): freq. Truierlds., Getelds. en Kleverlds., verspr. Westlb.; ook in Reuver, Tessenderlo, Arcen en Venlo.

kikvros: Hoepertingen, Riemst en Zichen-Zussen-Bolder.

kikmauw: Venray Wb.

vors (ook *vos*): freq. Brab.Lb. en Truierlds., verspr. Demerkemp., Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Welkenraedt en Stevensvennen.

vros: verspr. Ripuar. en Geullds.; ook in Tongeren, Hoepertingen, Heers en Wellen.

vrosje (*vroske*): Eupen.

lookvors (ook *lookvos*): Limburgs Id. en Berbroek.

kruts: Kerkrade Wb.; ook in Wau-bach.

paddenmoek: alg. Weertlds.; ook in Limburgs Id. en in Heythuysen.

kroddel: Montzen.

keven: Schinveld.

klabotskop: Sint-Truiden.

koelekop: Heer.

koelkop (jong): Nuth/Aalbeek.

meun: Stramproy.

pad: Wellerlooi en Eupen.

KIKKERDRIL

Kikkerdil of kikkerrit zijn de kluiten of klompen kikkereitjes die het wijfje van de kikker in mei of juni in het water legt, 2000 tot 3000 tegelijk. Na een week komen uit de eitjes de kikkervisjes of dikkopjes te voorschijn.

De kaart heeft alleen het tweede deel van de talrijke samenstellingen in kaart gebracht; de volgorde van de trefwoorden is aan de legenda van de kaart aangepast. Voor het eerste lid van de samenstellingen vergelijk het lemma kikker.

/ (-)eieren, eitjes	(68)
○ (-)geut, gegeut	(68)
△ (-)bibbel, bibber	(51)
◇ (-)drek, gedrek	(27)
☆ (-)gezweel	(23)
□ (-)nest, nesten	(17)
↑ (-)dril	(16)
┃ (-)gerijs	(14)
⊙ (-)rit	(10)
● (-)bed, -bedden	(9)
⊖ (-)gerei	(6)
△ (-)getrek	(6)
▼ (-)gerep	(4)
★ (-)slijm	(4)

DC 09 (1940) (023), RND (051b);
Echt Wb. (073), Eupen Wb. (136),
Genk Wb. (182), Limburgs Id.
(187), Meerlo-Wanssum Wb. (071,
158), Meijel Wb. (111), Sint-
Truiden Wb. (188), Sittard Wb.
(199, 204), Tegelen Wb. (108),
Tungelroy Wb. (176), Venray Wb.
(235), Weertlands Wb. (B2-07);
Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A.
(zj.hs).

eitjes van de kikvors (*eikes van de kikvors*): Velm.

kikvorseneitjes (*kikvosseneikes*): Ginkelom.

kikvorseneieren (*kikvorseneier, kikvosseneier*): Venlo en Borlo.

eieren van de kwakvros (*eier van de kwakvros*): Borgloon.

kwakvorseieren (*kwakvoseier*): Vliermaalroot, Vreeren en Gronsveld.

kwakvroseieren (*kwakvroseier*): verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Kanne, Kortessem en Vechmaal.

kwakvrosseneieren (*kwakvrosseneier*): freq. Tongerlds.; ook in Slenaken, Montzen, Mheer, 's-Gravenvoeren, Vroenhoven, Eijsden en Groot-Gelmen.

kwakkerdeneieren (*kwakkedeneier, kwakkerdeneier*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Bocholtz, Zutendaal, Lanaken en

Eigenbilzen.

kwakkerdeneitjes (*kwakkerdeneikes*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Beesel, Guttecoven en Geulle.

kwakkereieren (*kwakkereier*): Veldwezelt en Voerendaal.

kwakeitjes (*kwakeikes*): Wijlre.

kwekkerdeieren: Koningsbosch.

kwekkerdeneitjes (*kwekkerdeneikes*): Stevensweert.

vorseieren (*voseier*): Tessenderlo.

vrosseneieren (*vrosseneier*): Vaals, Raeren, Walhorn en Heers.

kwakvorsengeut: Kessel.

kwakvorsengegeut: Tegelen.

kwekvorsengeut: Hout-Blerick.

kwakkengeut: Kessel.

kwakkerdengent: freq. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bree.

kwakkerdengengeut (ook *kwakkerdengegeuts*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Einighausen.

kwekkerdengeut: Herten (bij Roermond), Linne, Pey, Maasbracht, Stevensweert en Echt/Gebroek.
kwekkerdengegeut (ook *kwekkerdengegeuts*): Maasniel, Putbroek en Sint-Odiliënberg.
paddengegeut: Tegelen en Steyl.
bibbel: Meerlo-Wanssum Wb.
kikvorsenbibbel: freq. Kleverlds.; ook in Arcen.
kikvorsenbibber: Ottersum.
kwakvorsenbibbel: freq. Kleverlds.; ook in Grubbenvorst en Velden.
kwekkenbibbel: America, Horst en Melderslo.
kweggenbibbel: Sevenum.
paddengezwel: alg. Weertlds.
dril: Beegden en Heer.
kikkerdril: Gulpen, Tegelen, Maasbracht, Blerick, Venlo en Siebengewald.
kikvorsendril: Middelaar en Gennep.
kwakvorsendril: Venlo, Belfeld en Zichen-Zussen-Bolder.
kwakkerdendril: Amstenrade en Houthem.
kwakkerdril: Roermond.
kwakkernest: Oirsbeek.
kwakkerdennest (ook *kwakkerdennet*): freq. in het noorden van Zuid-Oostlb.; ook in Heerlen en Elsloo.
kwakkerdennesten (*kwakkerdennester*): Geleen, Nuth/Aalbeek en Wijlre.
kwakvrossennest: Sint-Geertruid en Mheer.
vrossennest (*vrossennets*): Lontzen.
kikvorsendrek: Beringen.
kwakvorsendrek (ook *kwakvossendrek*): verspr. Westlb.; ook in Genk, Leopoldsburg, Kerkhoven en Lommel.
vorsendrek: Kwaadmechelen, Beverlo en Alken.
vorsengedrek: Stevensvennen.
vrossendrek: Opheers.
paddendrek: Helchteren, Meldert en Loksbergen.
paddengedrek: freq. Demerkemp.; ook in Herk-de-Stad, Duras, Oostham, Zelem en Linkhout.

kwakkerdengerijs: Neeroeteren en Itteren.
paddengerijs: freq. Maakemp.; ook in het Limburgs Id. en in Sint-Pieters-Voeren, Munsterbilzen, Eksel en Peer.
rit: Gennep en Gronsveld.
kikkerrit: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Baarlo, Mook en Meerlo.
kroddelenrit: Vijlen.
eierbed van vrossen: Baelen.
krutsenbedden: Eygelshoven.
kwakkerdenbed: Hoensbroek.
kwakkerdenbedden: Margraten.
vrossenbed: Henri-Chapelle, Kelmis en Walhorn.
vrossenbedden: Hoepertingen.
paddenbed: Eupen.
kwakvorsengerei: Hamont en Overpelt.
paddengerei: freq. Dommelds.
paddengetrek: freq. Truierlds.; ook in Kermt, Stevoort en Zepperen.
paddengerep: freq. in het zuiden van het Truierlds.
slijm van de kwakvros: Berg.
slijmer: Hasselt.
kwakkerslijm: Roermond.
vrossenslijm: Gemmenich en Welkenraedt.
kwakkendrimmelspreien: Helden/Everlo.
kwakkerdensprei: Linne.
kwakkerdenzever: Schinveld.
kwekkenzever: Maasbree.
kwekgezever: Maasbree.
kwakkerdenmoos: Leveroy.
kwakkermoos: Meerssen.
kwakkerdenkuit: Maasbracht en Vlodrop.
kwakkerdenkuit: Vlodrop.
slijk: Moelingen.
paddenslijk: Zonhoven.
git: Paal.
kroddelen: Vijlen.
kilber van de kwakvros: Berg.
kikvorsenbrei: Siebengewald.
kikvorsendribbel: Geysteren.
kikvorsenladder: Geysteren.
kroddelengerims: Raeren.

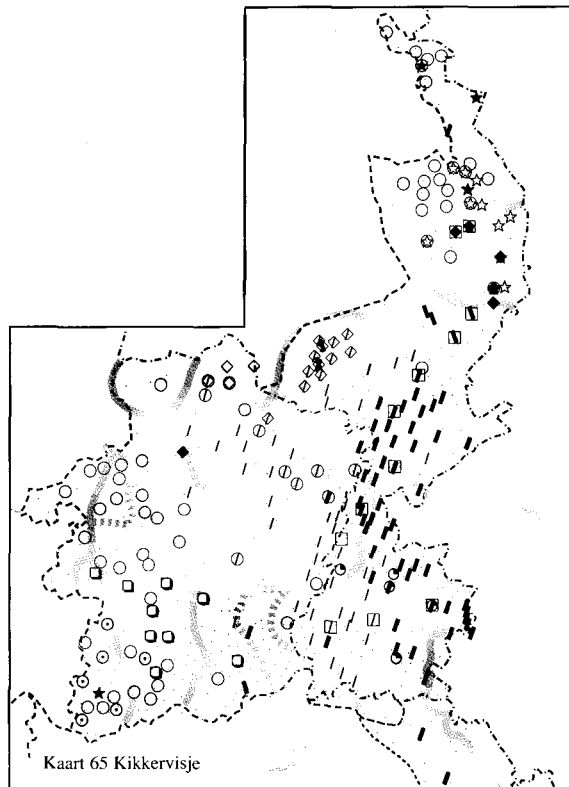
kroddelenwallen: Sittard.
kwakkenbimmel: Beringe.
kwakkerdenbroed: Echt/Gebroek.
kwakkerdenkruid: Borgharen.
kwakkerdenzaad: As.
kwakvorsenbibber: Meijel.
kwakvorsenwiggel (*kwakvossenwig-*

gel): Diepenbeek.
kwakvrosklibber: Gutshoven.
paddenfloets: Eupen.
paddengerek: Halen en Wilderen.
paddengewaad: Sint-Truiden.
paddengewerk: Rukkelingen-Loon.

KIKKERVISJE

/ koelkop(je)	(87)
○ dikkop(je)	(79)
∟ koelkop(je)	(60)
◇ uilenkop(je)	(18)
☆ pannenstaart(je)	(13)
□ kwekker(tje)	(12)
▣ kaalkop(je)	(9)
∟ koelkop	(7)
⊙ klabotskop	(6)
◆ kwakvors	(6)
⊙ kwakkerd	(5)
★ kikvors	(4)

DC 09 (1940) (022, 023), DC 17 (1949) (023), SGV (1914) (add), ZND 34 (1940) (025); Bree Wb. (171), Genk Wb. (078, 170), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (232), Hasselt Wb. (108), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (161), Limburgs Id. (146), Maaseik Wb. (027), Meerlo-Wanssum Wb. (217), Meeswijk Wl. (358), Meeuwen Wl. (126), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.271), Roermond Wb. (140), Sittard Wb. (188), Stokkem Wb. (061), Tegelen Wb. (109), Tongeren Wb. (107), Tungalroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (083), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (208, 210), Venray Wb. (142), Weertlands Wb. (B2-05, B2-07, B2-10), Zonhoven Wl. (1.125); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b),

Veldeke 33 (1958) (029), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs).

Het kikkervisje is het larvenstadium van de kikker, een dik zwart bolletje met een platte staart, waarbij later ook kleine pootjes groeien. Ze komen in het voorjaar in enorme aantallen in helder stilstaand of langzaam stromend water voor. Als de kikkervisjes twee cm zijn vindt de metamorfose plaats en komt de longademhaling op gang.

dikkop: freq. Demerkemp., Brab.Lb. en Kleverlds., verspr. Beringerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Nunhem, Neerglabbeek, Genk, Maaseik, Rotem, Rekem, Diepenbeek, Tongeren, Kaulille, Lommel en Blerick.

dikkopje (ook *dikkopke*, *dikkopske*): verspr. Maaskemp., Westlb. en

Truierlds.; ook in Veldwezelt, Tongeren, 's-Herenelderen en Oostham.

kaalkop (ook *kaakop*): verspr. Lonerlds.; ook in Diepenbeek, Stevoort en Herk-de-Stad.

kaalkopje: Hasselt en 's-Herenelderen.

koelkop (ook *koekop*, *koelop*): freq. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., midden Oostlb. en aansluitend Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bergen.

koelkopje (ook *koelkopke*): Roermond, Maasniel, Broeksittard, Heer, Weert en Martenslinde.

koelkop: freq. Zuid.Oostlb., Horns, Maaskemp., Centr.Maaslds. en Trichterlds., verspr. Noord.Oostlb. en Weertlds.; ook in Kerkrade, Wijlre, Bilzen, Neerpelt, Peer, Hechtel en Helchteren.

koelkopje (*koelekopke*, *kuilekopke*): freq. Weertlds. en Maaskemp.; ook in Heerlen, Meerssen, Valkenburg, Sint-Geertruid, Grathem, Maaseik, Lanaken, Maastricht, Overpelt, Eksel en Blerick.

koelkop: verspr. in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Laar, Weert en Mal.

koerlekop: Hulsberg.

koeleboets: Gulpen.

koeleboetsje (*koeleboetske*): Vaals.

koelei: Weert.

koeleitje (*koeleike*): Weert.

koelemuil: Blerick.

koelemuiter: Maasbree.

koemuil (*koemel*): Hout-Blerick.

koelevros: Limburgs Id.

uilenkop: Ospel en Bocholt.

uilenkopje (*oelkopke*, *ulekopke*): freq. Weertlds., verspr. Dommelds.

uilskwak: Helden/Everlo.

muilekop: Maasbree.

molenkop: Zonhoven.

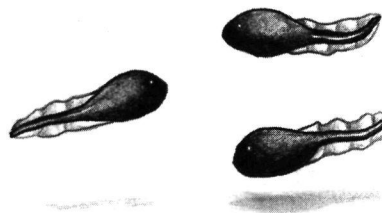
molenkopje (*molenkopke*): Zonhoven.

klabotekop: Runkelen.

klabotekopje: freq. Truierlds.; ook in Hoepertingen.

boterkop: Venlo.

desderkopje (*desderkopke*): Blerick.

platkop: Zepperen en Hoepertingen.

zwartkopje (*zwatkopke*): Mettekoven.

pannenstaart (ook *pannestraat*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.

pannenstaartje: Blerick en Venlo.

paddenstaartje: Venlo.

paddenmeukje (*paddemeukske*): Weert.

kleine kikvors (*kleine kikvos*): Sint-Truiden.

kikvors (ook *kikvos*): Muizen, Gennep, Siebengewald en Meerlo.

kikkertje: Sint-Truiden.

kikkervisje: Siebengewald.

jonge kwakvors: Gronsveld.

jonge kwakvors: Vijlen.

halve kwakvors: Kaulille.

kwakvors (ook *kwekvors*): verspr. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Tegelen en Hechtel.

kwakvorsje (*kwakvoske*): Maastricht.

kwakvorsje (ook *kwakvoske*): Vijlen en Vaals.

jonge kwakker: Houthem.

jonge kwakkerd: Dieteren, Puth en Bocholtz.

kwakker: Nieuwstadt.

kwakkerd: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Elsloo.

kwekker: Baarlo, Kessel, Horst en Melderslo.

kwekkerd: Roosteren, Berg-aan-de-Maas en Itteren.

kwekkertje (ook *kwekkerke*): verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Born en Urmond.

jonge kwek: Maasbree.

jonge kworkel: Beverst.

poelpak: Tegelen.

poelpakje (*poelpakske*): Steyl.

poeterd: Maaseik.

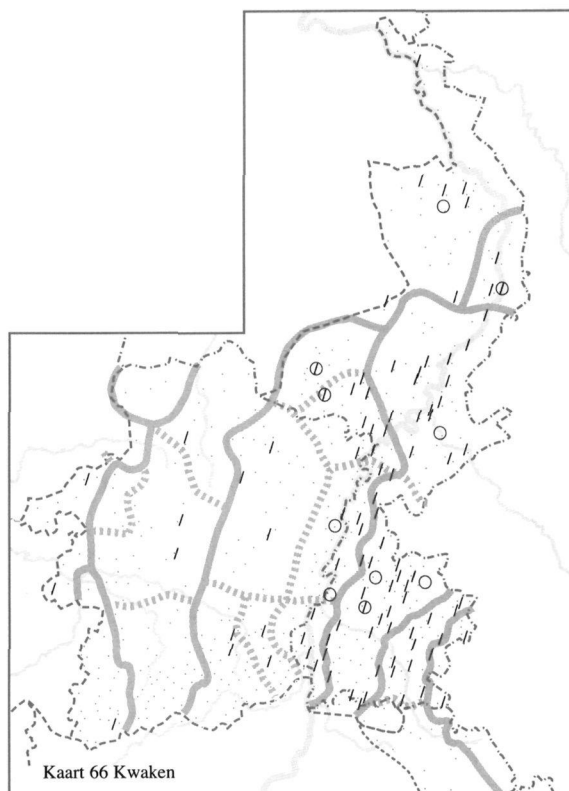
stekelbakje: Ulbeek.

kulle: Hechtel.

KWAKEN

/ kwaken (153)
 ○ kweken (10)

N 83 (1981) (124, add.);
 Meeuwen Wl. (133), Sittard Wb.
 (204), Stokkem Wb. (065),
 Tungelroy Wb. (176), Venlo Wb.
 (178);
 Delahaye, H. (zj.hs), Veldeke 15
 (1940) (003, 104), Veldeke 17
 (1942) (054), Veldeke 25 (1950)
 (068).

Het geluid dat kikkers maken.

kwaken: alg. in Lb.

kweken: Melick, Sweikhuizen,
 Brunssum, Schimmert, Weert,
 Tungelroy, Stokkem, Geulle, Venlo
 en Castenray.

garren: Heerlen.

kaatsen: Sittard.

kaken: Maasbree en Reuver.

zingen: Sevenum en Montfort.

PAD

Gewone pad (*Bufo bufo*) 12 cm.
 Ook van de pad zijn vele soorten
 bekend en bij ons is de donkerbruine
 enigszins pokdalige gewone pad de
 meest bekende. Hij houdt zich op in
 bossen en tuinen en komt ook in kel-
 ders voor. De pad is een nachtdier dat
 zich met insecten, wormen e.d. voedt.
 De voortplanting lijkt op die van kik-

kers; de ouders winden de eierslierten
 om waterplanten, de paddendikkopjes
 komen na twaalf dagen uit en de meta-
 morfose vindt na drie maanden plaats.

pad: alg. in Lb. met uitzondering van
 het *kroddel*-gebied en het Weertlds.

padje (*paddeke*): Limburgs Id.

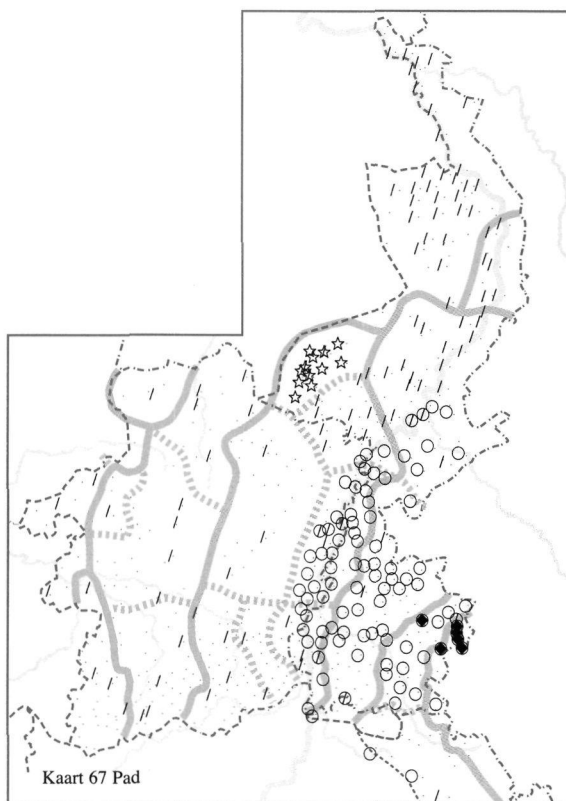
ektis: Linne.

WLD III, 4.2

- / pad (176)
- kroddel (165)
- ☆ zweipad (18)
- ◆ kwattel (7)

DC 07 (1939) (010), RND (020g add), SGV (1914) (027 add, 028, add), Willems (1885) (005b), ZND 14 (1926) (002), ZND B2 (1940sq) (314), ZND m (Dupont, Raymaekers);

Echt Wb. (072), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (248), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (169, 171), Limburgs Id. (144, 187, 297), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (218), Meeswijk Wl. (469), Roermond Wb. (149, 213), Sittard Wb. (199), Tegelen Wb. (108), Tongeren Wb. (425), Tungalroy Wb. (176), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (212), Venray Wb. (348), Weertlands Wb. (B2-12), Zonhoven Wl. (2.036);
Daelen, J.v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b), Roebroek, J. (1886),

Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 08 (1933) (354), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq).

krod: Limburgs Id.

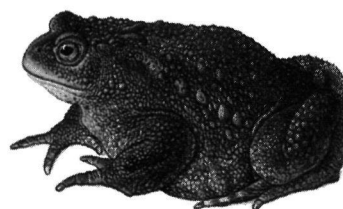
kroddel: alg. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en aangrenzend Noord.Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds. en Trichterlds.; ook in Aubel en Welkenraedt.

schildkrote: Brunssum.

zweipad: Weertlands Wb.; ook in Limburgs Id.

weerpad: Molenbeersel.

klompje (klonkske): Mheer.

kwattel: Kerkrade Wb. en in Heerlen.

kwakkerd: Heerlen.

salamander: Venlo.

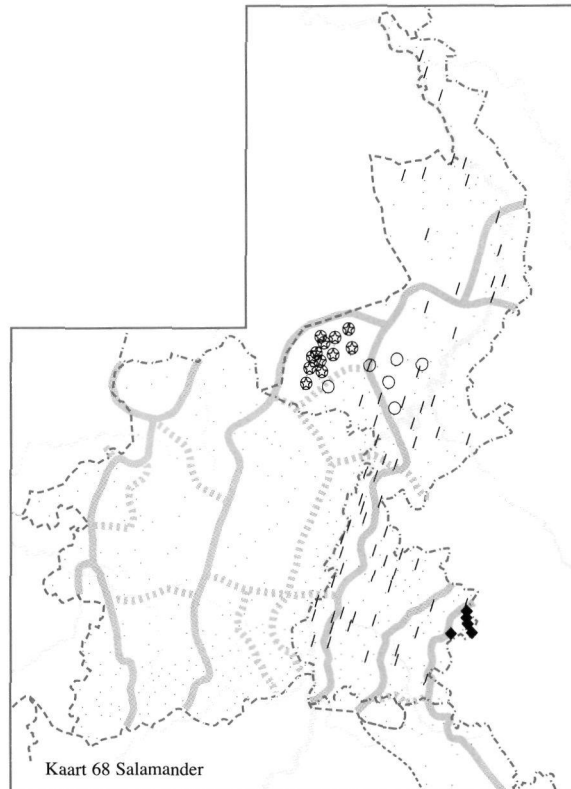
SALAMANDER

Twee soorten salamanders zijn in onze streken inheems, de watersalamander (*Triturus cristatus*, 17 cm) en de zeld-

zamer vuursalamander (*Salamandra salamandra*, 20 cm) in de omgeving van de Geul.

- / salamander (90)
- ekvis (21)
- ☆ meerkol (12)
- ◆ viervoetje (6)

DC 07 (1939) (011), N 12 (1961) (add);
 Kerkrade Wb. (287), Roermond Wb. (251), Sittard Wb. (352), Tungelroy Wb. (176), Venlo Wb. (187, 231), Weertlands Wb. (B2-02, B2-06);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Vossen, A. (zj.hs).

Salamanders leven graag in vochtig terrein, aan de waterkant en zijn goede zwemmers.

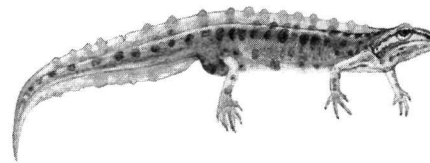
Het wijfje van de bruinzwarte watersalamander (hier afgebeeld) heeft een oranje buik, het mannetje krijgt in de paartijd een een getande kam over de hele rug en staart.

De vuursalamander is gedrongener dan de watersalamander en heeft opvallend gele vlekken over het zwarte lijf. Hij is vaak na regen op bospaden te vinden en piept dan soms.

salamander: alg. in Nl. Lb.

watersalamander: Baarlo, Pey en Schinnen.

ekvis: Weertlands Wb. en aansluitend Noord.Oostlb. en Horns.

ektis: Afferden, Bergen en Horst.

meerkol: Weertlands Wb.

maarkol: Nederweert.

maarkat: Venlo.

viervoet: Nieuwenhagen.

viervoetje (viervoetke): Kerkrade Wb.

kelderhansje (kelderhanske):

Schaesberg.

krabbakker: Siebengewald.

pannenstaart: Lottum.

steenbijter: Vaals.

slantis: Hoeselt.

4 Insecten en andere kleine beestjes

In dit hoofdstuk komt een bonte verzameling diertjes ter sprake, die soms biologisch wel zeer van elkaar verschillen, maar toch in de beleving van de dialectspreker onder de noemer van "insecten en andere kleine beestjes" te vangen zijn; anders dan zoogdieren, vogels en vissen. Het zijn vooral de insecten en hun larven, slakken, wormen en verder andere kleine, lopende en kruipende en vaak lastige of vervelende beestjes.

In de toelichtingen bij de afzonderlijke paragrafen worden ze nader ingeleid en toegelicht.

4.0 Algemeen

In deze paragraaf komen drie collectieve, samenvattende begrippen voor ongedierte ter sprake, het algemene, meest overkoepelende begrip en vervolgens de benamingen die speciaal voor kruipend, respectievelijk vliegend ongedierte in gebruik zijn.

ONGEDIERTE, ALGEMEEN

Het meest algemene en veelomvattend collectief of verzamelnaam van klein ongedierte, insecten, wormen, spinnen, enz.

Na de echte verzamelnamen staan in het lemma een serie soortnamen die als verzamelnaam worden gebruikt, zoals insecten, kevers, enz., daarna staan enkele omschrijvingen en nog enkele onduidelijke opgaven.

Op de kaart zijn enkele trefwoorden, zoals **ongesiefer**, **ongesiefers**, **ongesiefert** en **ongesiefert**, samengenomen; zie de legenda.

ongedierte: freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Demerkemp. en Kleverlds., verspr. Maaskemp., Trichterlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Heerlen,

Waubach, Sint-Martens-Voeren, Roermond, Ospel, Thorn, Maasbracht, Eigenbilzen, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Beverlo, Kwaadmechelen, Tessenderlo, Zelem, Linkhout, Halen, Boekend en Venlo.

ongediert: freq. Kleverlds., verspr. Maaskemp. en Dommelds.; ook in Heythuysen, Baarlo, Rothem, Stramproy, Caberg, Koersel, Beverlo, Kerkhoven en Lommel.

ongedieren: Tessenderlo.

gediert: Meerlo-Wanssum Wb. en Venray Wb.

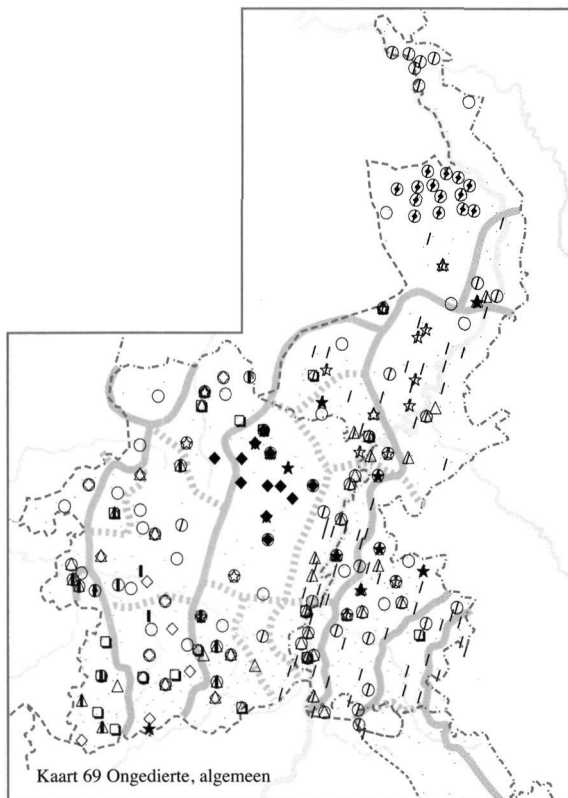
gedierte: Venray en Sittard.

ongesiefer: freq. Ripuar., Oost.-Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in

/ ongesiefer (-s, -t, te)	(151)
○ ongediert (-e, -en)	(104)
△ venijn (-t, -ig)	(57)
◇ beestjes (en sst.)	(23)
☆ geworm (-s, -t, -te)	(21)
⊙ gediert (-e)	(17)
□ insecten	(17)
┆ vuiligheid (-s)	(16)
◆ luizen	(12)
★ wormen	(11)

DC 55 (1980) (008a), N 26 (1964) (001, 001 add, 002 add, 003, 003 add), ZND 40 (1942) (003); Beverlo Wb. (182), Bree Wb. (183), Echt Wb. (089), Genk Wb. (110), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (329), Lommel Wl. (215), Maaseik Wb. (035), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (116, 210), Meijel Wb. (110, 111, 112), Roermond Wb. (203), Sittard Wb. (111, 118, 278, 281), Stokkem Wb. (081), Tegelen Wb. (106), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (119), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (205), Venray Wb. (171, 325), Weertlands Wb. (B2-07); Bakkes, P. (zj.hs), Dolmans, H.

(zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) (007), Veldeke 07 (1932) (282), Veldeke 11 (1936) (656), Veldeke 25 (1950) (008),

Veldeke 32 (1957) (069), Vossen, A. (zj.hs), Vreuls, E. (zj.hs).

Sint-Martens-Voeren, Weert, Boshoven, Opitter, Neroeteren en Eigenbilzen.

ongesiefert: verspr. Noord.Oostlb. en Weertlds.; ook in Beek, Tungalroy, Ell, Maaseik, Borgharen, Zichen-Zussen-Bolder, Houthalen en Sevenum.

ongesieferte (ook *ongesieferde*): verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Heerlen, Stevensweert, Neroeteren en Eigenbilzen.

ongesiefers: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Schaesberg, Sint-Pieters-Voeren en Eijsden.

gesiefer: Hoeselt.

geworm: Ulestraten.

geworms: verspr. Oostlb. en Horns.

gewormt: Egchel, Helden/Everlo, Leuken, Bocholt, Opglabbeek, Neerpelt, Eksel, Meijel en Sevenum.

gewormte (ook *gewormde*): Ulestraten, Geistingen, Genk en Diepenbeek.

ongedoete: Sint-Lambrechts-Herk en Wellen.

ongeduimd: Gennep Wb.

gespuis: verspr. Trichterlds.; ook in Eigenbilzen, Lummen en Venlo.

gevogel: Horn en Stokkem.

onkruid: Neerglabbeek.

onnuttigheids: Hoeselt en Grote-Spouwen.

bocht: Bree.

rotzooi: Vliermaal.

krapsooi: Vliermaal.

beestjes (ook *beeskes*, *beestekes*): verspr. Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Weert, Maastricht, Achel, Gors-Opleeuw, Montenaken en Leopoldsburg.

klein beestjes (*klein beeskes*): Borgloon.

beesten: Bree en Opoeteren.

hoop beestjes (*hoop beeskes*): Wimmertingen.

vervelende beesten: Neerpelt.

vieze beestjes: Hoeselt.

vuile beestjes (ook *vuil beeskes*): verspr. Lonerlds.; ook in Kuringen en Kwaadmechelen.

schadelijke beestjes: Meijel.

schadelijk beestje: Neerpelt en Overpelt.

schadelijk ongesiefer: Arcen.

schadelijke insecten: Opheers.

schadelijke, het —: Houthalen en Vechmaal.

kolerig (beestje): Schimmert.

venijn (ook *venijnt*, *vernijn*): freq. Centr.Maaslds., Trichterlds., Tongerlds. en Truierlds., verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Neeritter, Grathem, Bree, Grote-Spouwen, Neerpelt, Overpelt, Zolder, Hechtel, Lummen, Beringen, Borgloon, Leopoldsburg, Zelem, Halen, Hout-Blerick, Meijel en Sevenum.

venijnig: verspr. Oostlb. en Horns; ook in Borgharen, Borgloon en Blerick.

venijnisch: Hoensbroek.

venijdig: Montfort.

vergif: Sint-Martens-Voeren.

vuiligheid: verspr. Truierlds.; ook in Neeroeteren, Hamont, Hechtel,

Beringen, Sint-Lambrechts-Herk en Halen.

vuiligheids: verspr. Tongerlds.; ook in Spalbeek, Stokrooie en Velm.

klein vuiligheids: Borlo.

vuil gedierte: Herk-de-Stad.

hinderlijke, het —: Iteren.

insecten (ook *insec*): freq. Truierlds.; ook in Welten, Boshoven, Thorn, Bocholt, Maastricht, Neerharen, Wintershoven, Mal, Overpelt, Kaulille, Beringen, Hoepertingen en Kerniel.

kevers: Hout-Blerick.

wormen: verspr. Zuid.Oostlb. en Maaskemp.; ook in Tungalroy, Echt/Gebroek, Urmond, Opheers en Hout-Blerick.

bijen: Leeuwen.

donderbeestjes (*donderbeeskes*): Lommel.

knozelen: Opglabbeek.

luizen: freq. Maaskemp.; ook in Peer.

maden: verspr. Maaskemp.; ook in Koersel en Houthalen.

rupsen: Bree.

rupfels: Wilderen.

paapsen: Genk.

filoer: Welten.

smeeleven: Peer.

schaarwormen: Ulestraten.

duizendpoot: Sittard.

venstervlieger: Kerkrade.

meikegel: Venlo.

wild varken: Ulestraten.

De volgende opgaven zijn omschrijvingen:

dat beest bij venijnig: Maastricht.

ze steken: Middelaar.

KRUIPEND ONGEDIERTE

De verzamelnaam voor ongedierte dat kruipt of wormachtig is.

ongedierte: Beek, Hoensbroek, Borgharen, Hoeselt en Ysselsteyn.

ongedierte dat kruipt: Oirsbeek.

ongesiefert: Maaseik, Borgharen en Ulestraten.

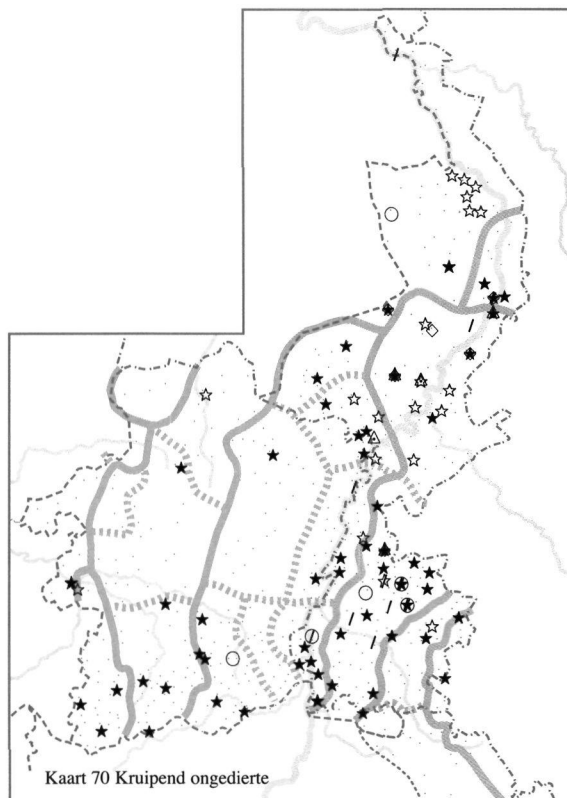
ongesiefers: Puth en Oirsbeek.

ongesiefer: Baarlo, Nuth/Aalbeek,

WLD III, 4.2

★ worm (-en)	(62)
☆ geworm (-s, -t, -te)	(24)
/ ongesiefer (-s, -t)	(11)
◇ pieren, pierikken	(7)
○ ongedierte	(6)
△ slakken	(5)

N 26 (1964) (002a);
Meerlo-Wanssum Wb. (123),
Meijel Wb. (113).

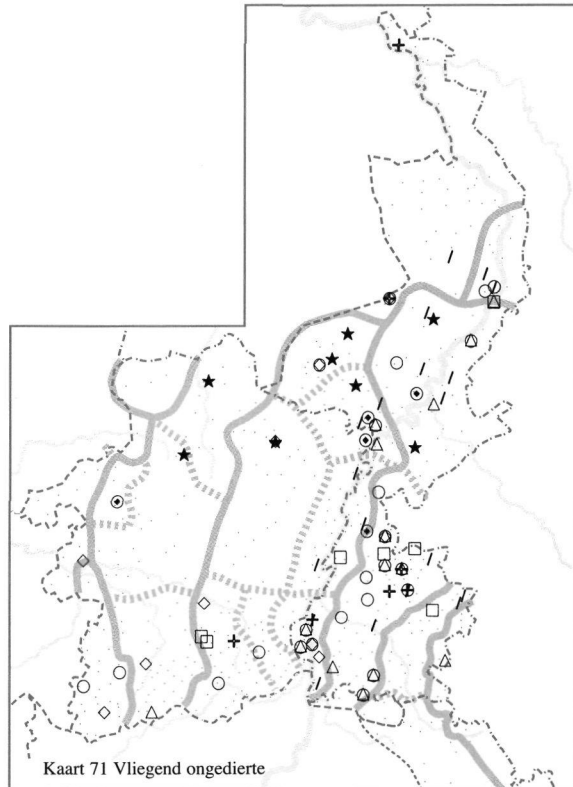
Hoensbroek, Blerick en Middelaar.
kruipend ongesiefer: Valkenburg.
gewormt: freq. Kleverlds.; ook in Panningen, Ell en Oost-Maarland.
gewormte: Halen en Donk (bij Herkede-Stad).
geworms: verspr. Oostlb. en Horns; ook in Heerlen en Guttecoven.
geworm: Swalmen.
worm: verspr. Oostlb.; ook in Maas-tricht.
wormen: verspr. in heel Lb.
wormen en rupsen: Bocholtz.
wormpjes (wormkes): Brunssum, Boshoven, Maastricht en Tongeren.
wormachtig beest: Sittard.
kruipend gewormt: Neerpelt.
kruipdieren: Sint-Martens-Voeren.
kruipbeestjes (kruipbeeskes): Leopoldsburg.
kruipend, het —: Hout-Blerick.
maden: Bree, Lummen en Hasselt.

maden en rupsen: Beringen.
rupsen: Tegelen, Reuver en Grote-Spouwen.
pieren: Blerick en Helden/Everlo.
pierikken: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Meijel.
pieringen: Sittard.
slakken: verspr. Oostlb.; ook in Thorn.
spinnen: Weert.
vliegen: Tungelroy.
kelderslak: Thorn.

VLIEGEND ONGEDIERTE

○ vliegen, vliegjes	(24)
/ ongesiefer (-t)	(19)
△ muggen	(15)
◇ beestjes (-en)	(11)
★ gewormt (-el)	(8)
□ insecten	(7)
+ ongediert (-te)	(7)
⊙ gevogel (-t, -te)	(5)

N 26 (1964) (002b).

De verzamelnaam voor ongedierte dat vliegt.

ongedierte: Hoensbroek, Hoeselt en Borgharen.

ongedierte dat vliegt: Oirsbeek.

vliegend ongedierte: Nuth/Aalbeek.

ongediert: Middelaar en Meijel.

vliegend, het —: Hout-Blerick.

ongesiefer: verspr. Oostlb.; ook in Neeritter, Guttecoven, Mechelen-aan-de-Maas, Blerick, Boekend en Sevenum.

ongesiefer in een lok: Nieuwenhagen.

ongesiefert: Waubach, Maasniel, Maaseik en Borgharen.

vliegend ongesiefer: Grathem, Valkenburg en Oost-Maarland.

gevogelte: Beringen en Ittervoort.

gevogelt: Geistingen.

gevogel: Horn en Einighausen.

gepepels: Ulestraten.

gemugs: Ulestraten.

gewormt: Helden/Everlo, Ospel, Leuken, Bree en Hechtel.

vliegend gewormt: Neerpelt en Ell.

gewormel: Montfort.

beestjes (ook *beeskes*): Bree, Maastricht, Heugem, Diepenbeek, Hoepertingen, Borlo, Linkhout en Meijel.

beesten: Weert.

insecten: Heerlen, Tegelen, Munstergeleen, Jabeek, Stein, Wintershoven en Vliermaal.

vliegen: verspr. Oostlb.; ook in Caberg en Blerick.

vliegjes (*vliegskes*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heythuysen, Weert, Thorn, Wolder/Oud-

Vroenhoven, Maastricht, Grote-Spouwen, Tongeren, Velm, Brustem en Meijel.
vliegende beestjes (*vliegende beeskes*): Maastricht.
vliegbeestjes (*vliegbeeskes*): Leopoldsburg.
pietjes: Eksel.
kevers: Wolder/Oud-Vroenhoven.
aamzeiken: Sittard.
donderwormpjes (*donderwormkes*): Thorn.
bijen: Tegelen en Roermond.
wespen: Roermond.
hommels: Roermond.
motten: Sittard, Puth en Oirsbeek.

muggen: verspr. Oostlb.; ook in Bocholtz, Thorn, Stevensweert, Wolder/Oud-Vroenhoven, Caberg en Opheers.
knozelen: Oirsbeek en Reijmerstok.
maden: Lummen.
rupsen: Sittard.
snuffels: Meijel.
vlinders: Blerick.
pepelen: Sittard.
hommelvlieg: Sittard.
vliegebeest: Hasselt.
praam: Sittard.
schaar: Boekend.
beest dat vloog: Sittard.

4.1 Vliegende insecten

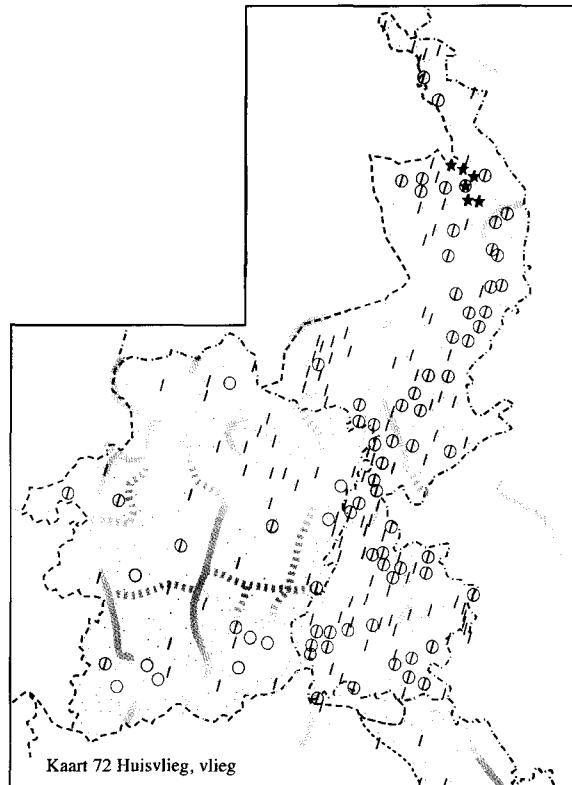
In deze paragraaf komt de uitgebreide groep vliegende insecten zonder harde dekschilden ter sprake; voor de groep die wel harde dekschilden heeft, zie paragraaf 4.2, Kevers.

De benamingen van de bij en de terminologie van de bijenhouderij zijn in het WLD uitgebreid ter sprake gebracht in de aflevering van de imker (deel II, afl. 6 (1991), blz. 1-86) en komen hier dan ook niet nog een keer aan bod.

HUISVlieg, Vlieg

/ vlieg (197)
○ huisvlieg (80)
★ gatvlieg (6)

DC 18 (1950) (006a), SGV (1914) (015, 040), Willems (1885) (009b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 08 (1925) (052);
Bree Wb. (304), Echt Wb. (127), Eupen Wb. (042), Genk Wb. (362), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (534), Hamont Wl. (518), Hasselt Wb. (500), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (296), Lommel Wl. (378), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (114, 313), Meeswijk Wl. (710), Meeuwen Wl. (229), Roermond Wb. (308), Sint-Truiden Wb. (238), Sittard Wb. (468), Stokkem Wb. (119), Tongeren Wb. (650), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (015), Venlo Wb. (278), Venray Wb. (502), Weertlands Wb. (B2-11), Zonhoven Wl. (2.260);
Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Rademackers, H. (zj.hs),

Veldeke 08 (1933) (375), Veldeke 10 (1935) (574), Veldeke 13 (1938) (072), Veldeke 16 (1941) (023, 060), Veldeke 23 (1948) (061), Veldeke 26 (1951) (013), Veldeke 31 (1956) (046), Veldeke 32 (1957) (052), Welter, W. (1933) (095).

Huisvlieg of gewone kamervlieg
(*Musca domestica*) 8 mm.
Zeer algemeen voorkomend insect, mensvolger met name binnenshuis, maar niet stekend, hooguit irritant

door het steeds terugkerend kriebelend huidcontact. Het wijfje legt eieren in mest en afval, de ontwikkelingscyclus is kort en er komen vele generaties per jaar uit.

WLD III, 4.2

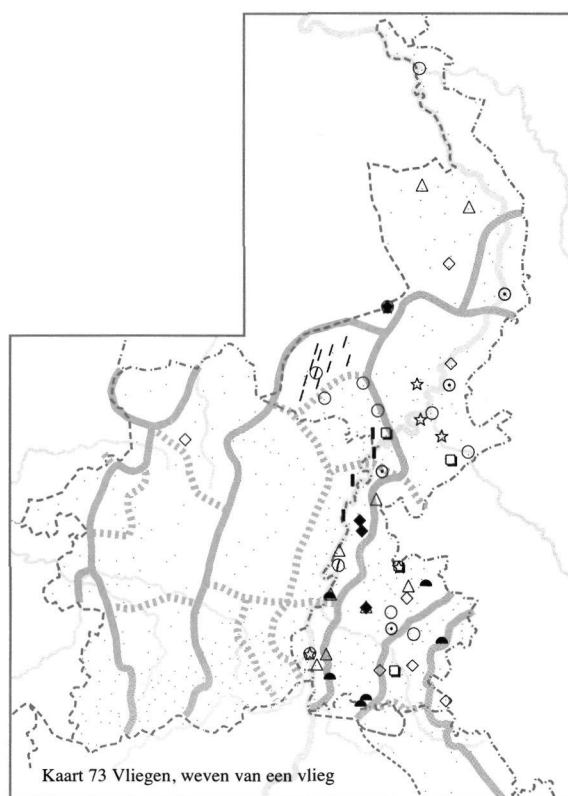
vlieg: freq. in heel Lb.
vliegje (*vliegske*): Maastricht.
dikke vlieg: Thorn.
gatvlieg: Meerlo-Wanssum Wb.
huisvlieg: freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
kiets: Maastricht.
madenschijter: Beegden.
schares: Venlo.
beest: Uikhoven.

VLIEGEN, WEVEN VAN EEN Vlieg

/ tirren	(13)
○ zoemen	(12)
△ draaien	(9)
◇ suizen	(7)
☆ dansen	(6)
▲ zwermen	(6)
□ cirkelen	(4)
! torren	(4)
○ vliegen	(4)
◆ weven	(4)

N 83 (1981) (109);
Maaseik Wb. (046), Weertlands
Wb. (B2-10);
Daelen, J.v. (1933-41), Delahaye,
H. (zj.hs), Veldeke 28 (1953) (082),
Veldeke 33 (1958) (026), Vrijdag,
E. (1950sq).

De ronddraaiende bewegingen die vliegen maken rond het hoofd van mensen en dieren.

vliegen: Swalmen, Klimmen, Echt/Gebroek en Venlo.

rondvliegen: Oirlo.

weven: Schimmert, Born, Guttecoven en Meijel.

draaien: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Urmond, Geulle, Heugem. Venray en Tienray.

ronddraaien: Kwaadmechelen en Itteren.

cirkelen: Gulpen, Posterholt, Doenrade en Wessem.

rondcirkelen: Maasbree.

zoemen: Kunrade, Roermond,

Vlodrop, Wijnandsrade, Weert, Tungelroy, Kelpen, Oler, Stein, Maastricht, Gennep en Meijel.
rondzoemen: Velden.
zoeven: Venlo, Swalmen en Ubachsberg.
zoemelen: Opglabbeek.
zoempen: Ell, Ittervoort en Pey.
suizen: Vaals, Eys, Ingber, Beesel, Hoensbroek, Eksel en Sevenum.
roezen: Thorn, Echt/Gebroek en Schimmert.
zwermen: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerbaan/Kaumer en Geulle.
zweven: Maastricht, Bunde en Amby.
torvelen: Kapel-in-'t-Zand.
dansen: verspr. Oostlb.; ook in Maastricht en Meijel.

kiervelen: Mheer.
krawieren: Jeuk.
tirren: Weertlands Wb.; ook in Stein.
toeren: Meerlo en Klimmen.
torren: Maaseik, Thorn, Stevensweert en Papenhoven.
walven: Blerick.
broezen: Nieuwenhagen, Waubach en Wijlre.
bronken: Kerkrade.
gonzen: Gulpen.
jowen: As.
plagen: Montfort.
rispelen: Mheer en Banholt.

De volgende opgave is een zelfst. nw.:
muggendans: Susteren.

BROMMEN, ZOEMEN VAN EEN INSECT

SGV (1914) (005), ZND m (Driesskens);
 Tungelroy Wb. (175);
 Daelen, J.v. (1933-41), Jaspar, E. (1921-28),
 Mertens, A.M. (1885b).

Het geluid dat vliegen en insecten in het algemeen maken als ze vliegen.

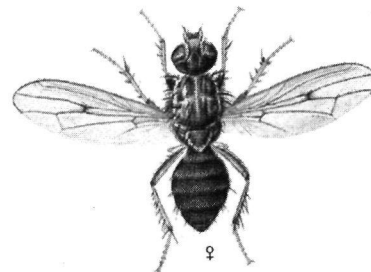
brommen: alg. in Nl. Lb.
zoemen: Maastricht.
gonzen: Bocholt.
grommen: Horn en Ulestraten.
hompen: Tungelroy.
knaaien: Heijen en Lottum.
knoteren: Schimmert.
preutelen: Amby.
ronken: Valkenburg.

STRONTVLIEG

Strontvlieg of gele drekvlieg (*Scatophaga stercorarium*) 10 mm. Algemeen in het voorjaar voorkomende vlieg op mesthopen en op uitwerpselen van dieren in het veld of op de weg. Het mannetje is honinggeel, het wijfje grijsgroen; ze voeden zich met andere insecten.

strontvlieg (ook *strongtvlieg*, *stronkvlieg*, *strontvlie*): alg. in heel Lb.
strontsvlieg (ook *strongsvlieg*, *stronksvlieg*): alg. Ripuar.; ook in Valkenburg en Gronsveld.

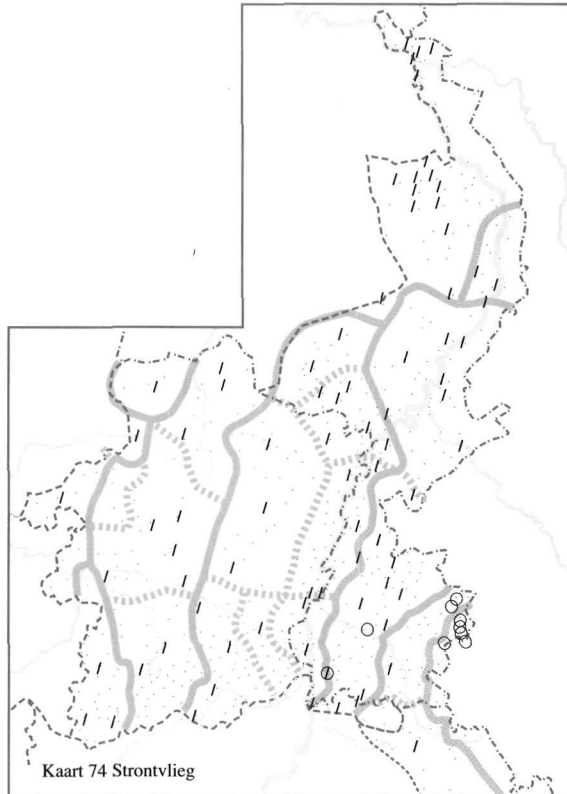
madenschijter: Venray.
waterslijper: Vijlen.

WLD III, 4.2

/ strontvlieg (80)
○ strontsvlieg (10)

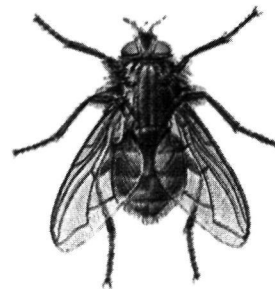
Goossens 1a (1955), Goossens 1b (1960), N 26 (1964) (036), N 83 (1981) (109 add), N 100 (1997) (011);
Gennep Wb., Gronsveld Wb. (468), Kerkrade Wb. (265), Maastricht Wb., Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.362), Tongeren Wb. (538), Tungalroy Wb. (175), Venray Wb. (446);
Daelen, J.v. (1933-41).

BLAUWE VLEESVlieg, BROMVlieg

Blauwe vleesvlieg of bromvlieg
(*Calliphora vicina*) 12 mm.

De bromvlieg is een gedrongen, luidbrommende mensvolgende vlieg die eitjes in geslacht vlees en in kadavers legt, maar ook op vleeswaren en kaas. Hij komt vaak in huizen voor en maakt dan rondjes of vliegt steeds heen en weer in de kamer.

blauwe vlieg (*blauw vlieg*): Blerick.
vleesvlieg: freq. Ripuar. en Oostlb., verspr. Horns en Centr.Maaslds.; ook in Wolfhaag/Raren, Ransdaal, Wijlre, Weert, As, Maastricht en Vlijtingen.

vleeshorzel: Meijel.

spekvlieg: Heel, Vlodrop, Wessem, Opglabbeek en Meijel.

bromvlieg: verspr. Oost.Zuidlb.,

Oostlb., Weertlds., Centr.Maaslds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Thorn, As, Caberg, Borgharen en Kerkrade.

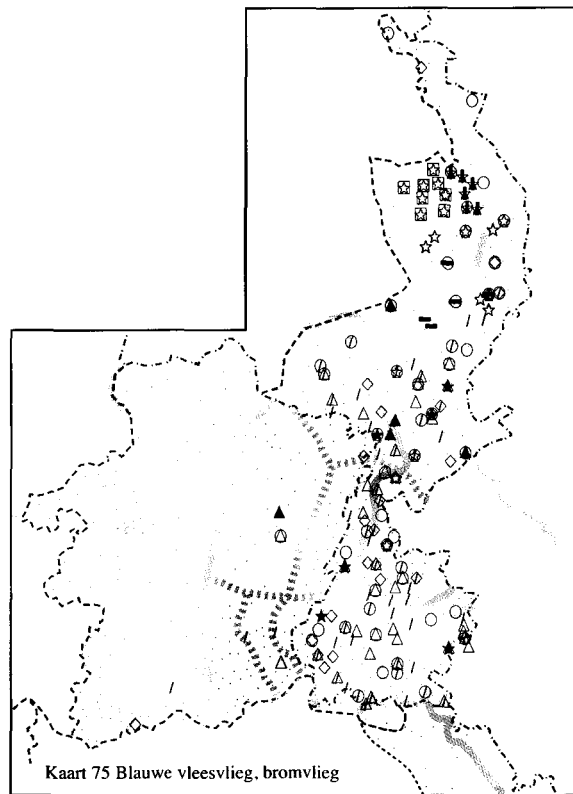
dikke bromvlieg: Lutterade.

brommer: Heythuysen en Kaulille.

dikke vlieg: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb. en Horns, verspr. Weertlds. en Centr.Maaslds.; ook in Eygelshoven, Vaals, Maastricht, Bilzen,

/ dikke vlieg	(64)
○ bromvlieg	(50)
△ vleesvlieg	(40)
◇ strontvlieg	(28)
☆ madenschijter	(26)
□ aasvlieg	(8)
★ madenvlieg	(6)
! tor	(6)
— hor	(5)
▲ spekvlieg	(5)

DC 18 (1950) (006b), Goossens 1b (1960), N 83 (1981) (110, 111, add.); Beverlo Wb. (049), Genk Wb. (212), Gronsveld Wb. (534), Kerkrade Wb. (296), Meerlo-Wanssum Wb. (190, 292), Roermond Wb. (046), Sittard Wb. (410), Tegelen Wb. (102), Uikhoven Wl. (105), Venray Wb. (097, 282), Zonhoven Wl. (1.129); Daelen, J.v. (1933-41).

Kaart 75 Blauwe vleesvlieg, bromvlieg

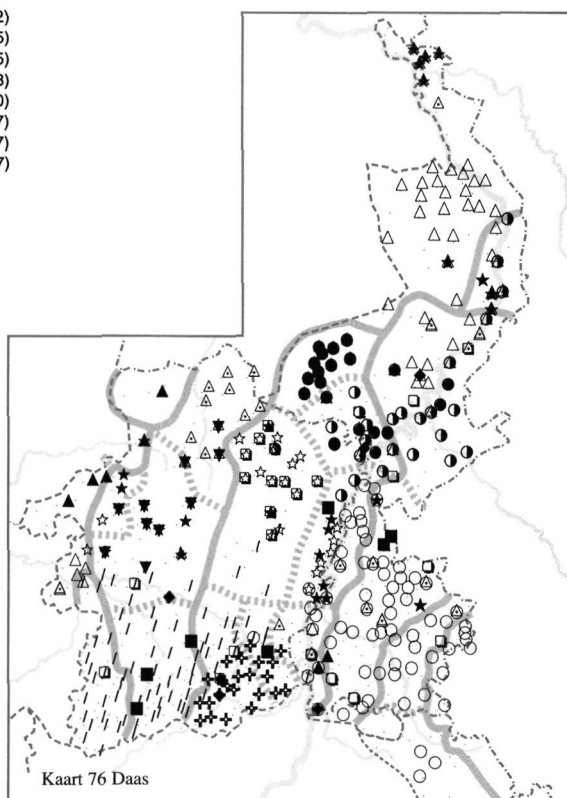
Eigenbilzen, Voort, Blerick, Venlo, Meerlo en Kerkrade.
dikke, een —: Hoeselt.
aasvlieg: Venray Wb.
madenschijter: freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds. verspr. Oostlb.
madenschijterd: Montfort en Uikhoven.
madenschijtster: Putbroek.
madenvlieg: Spekholzerheide, Roermond, Swalmen, Thorn, Stein en Itteren.
mestvlieg: Heythuysen.
molvlieg: Genk.
dolvlieg: Houthalen.
vlieg: Waubach.
dol (ook *dal*): Zelem, Loksbergen, Zonhoven en Stein.
strontvlieg: verspr. Oostlb., Horns en Trichterlds.; ook in Born, Jeuk, Velden, Blerick, Venlo, Gennep, Oirlo en Kerkrade.

strontsvlieg: Amby en Nieuwenhagen.
paardsvlieg (ook *paadsvlieg*): Maastricht en Vaals.
hommelskop: Putbroek.
hor: verspr. in het noorden van Noord.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Blerick.
lol: Kwaadmechelen en Beverlo.
lolpiet: Eksel.
mispel: Reuver.
mug: Beegden.
tor: Meerlo-Wanssum Wb.
tos: Meijel.

DAAS

/ daps	(84)	+ zaps	(22)
○ praam	(76)	◆ bloedzuiker	(15)
△ dees	(53)	● scheelhomp	(15)
△ daas	(50)	● homp	(13)
● scheeldees	(45)	▼ bol	(10)
☆ blinddees	(29)	★ bloedzuiger	(7)
□ paardsvlieg	(25)	▲ dazerik	(7)
★ blinddaas	(23)	■ paardshorzel	(7)

)DC 18 (1950) (005a, 005b, 005c, 007a), DC 45 (1970) (026), Goossens 1a (1955), Goossens 1b (1960), N 26 (1964) (029b, 035, 035 add, 036, 036 add), N 52 (1972) (022 add), N 83 (1981) (111), Roukens 03 (1937) (018), SGV (1914) (006, 015), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (030), ZND 27 (1938) (022), ZND B2 (1940sq) (323); Beverlo Wb. (057), Bree Wb. (067, 215), Echt Wb. (105), Genk Wb. (145, 320), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (347, 367), Hamont Wl. (080), Haspengouws Id. (048), Hasselt Wb. (101), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (229), Limburgs Id. (047, 058), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (090), Meeswijk Wl. (102), Meeuwen Wl. (032), Meijel Wb. (110), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.255), Sint-Truiden Wb. (078, 193), Sittard Wb. (325), Stokkem Wb. (029), Tegelen Wb. (080), Tongeren Wb. (692), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl.

(027, 132), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (110), Venray Wb. (138), Weertlands Wb. (B2-01, B2-03, B2-09), Zonhoven Wl. (1.072, 1.115); Delahaye, H. (zj.hs), Heyden, L.v.d. (1927), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs).

Daas of steekvlieg (*Tabanus bovinus*)
24 mm.

Daas is de verzamelnaam voor gemeenstekende en bloedzuigende vliegen (*Tabanidae*), waarvan de runderdaas (*Tabanus bovinus*) de bekendste is. Dit groot, grijsgekleurd (met iets geel in het achterlijf, maar veel minder dan de wesp) stekend en bloedzuigend insect komt voornamelijk in de buurt van water voor. De wijfjes zuigen bloed bij grote zoogdieren en mensen en achtervolgen hun prooi met grote hardnekkigheid. De steekwond is pijnlijk, brandt en zwelt op.

daas (ook *daams*, *daats*): freq.

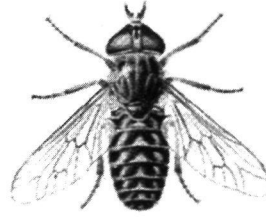
Weertlds., Dommelds., Getelds. en Kleverlds., verspr. Oostlb.; ook in Haspengouws Id. en in Nieuwenhagen, Neeritter, Ophoven, Bree, Stein, Gellik, Maastricht, Hechtel, Zonhoven, Oostham, Blerick en Venlo.

dees (ook *deets*): verspr. Noord-

Oostlb., Getelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Hulsberg, Tungalroy, Maasbracht, Borgharen, Hechtel, Donk (bij Herk-de-Stad) en Oostham.

daasvlieg: Roermond en Maastricht.

dikke daas: Sint-Huibrechts-Lille.
paardsdaas (*paarsdaas*): Neerpelt en Kaulille.
daks: Hasselt.
daps: alg. Lonerlds., Truierlds., in het noorden van Bilzerlds. en Tongerlds. en in het zuiden van Maaskemp. en Demerkemp.; ook in Limburgs Id. en in Kanne.
daaps: Genk.
daant (ook *dont*, *dornt*): Gennep Wb.
dazerik: alg. Zuiderkemp.; ook in Heer, Heugem, Kerkhoven en Lommel.
blinddaas (ook *blinddaarst*, *blinddaat*, *blinddaats*, *blinjaats*, *blinnaas*): verspr. Centr.Maaslds., Demerkemp. en Beringerlds.; ook in Limburgs Id., Gennep Wb. en in Bocholt.
blinddees (ook *blinddeets*, *blingeets*, *blingeets*, *blinneels*, *blinnees*): freq. in het noorden van Maaskemp. en het zuiden van Centr.Maaslds.; ook in Paal, Kerkhoven en Meldert.
scheeldees (ook *scheeldeers*): freq. Noord.Oostlb., Weertlds. en Horns, verspr. Centr.Maaslds. en Zuidgeld.Lb.; ook in Bree.
zaps: alg. in het zuiden van Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Hees en Overrepen.
zap: Lanaken en Riemst.
bol (ook *boli*): verspr. Demerkemp.; ook in Kleine-Brogel, Peer en Beringen.
dikke bol: Zonhoven.
bisbauwel: Meijel.
dol: Beringen, Jeuk en Zonhoven.
doltje (*deulke*): Beesel.
homp: Weertlands Wb.; ook in Tungalroy.
scheelhomp: Weertlands Wb. en in Tungalroy, Kinrooi en Wessem.
praam: alg. Ripuar., Oostlb-Rip. overgg., Zuid.Oostlb. en Trichterlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Waltwilder.
bloedzuiger: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Heerlerheide, Tegelen,

Susteren, Opglabbeek en Sevenum.
bloedzuiker: verspr. Noord.Oostlb. en Horns; ook in Sittard, Weert, Boshoven, Eijsden, Riksingen, Tongeren en Hasselt.
beekbloedzuiker: Tegelen.
zwarte bloedzuiger: Maaseik.
echel: Obbicht, Halen en Kermt.
napzuiker: Grathem.
paardsvlieg (ook *paadsvlieg*, *paardvlieg*): verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Bree Wb. en in Heerlerbaan/Kaumer, Reuver, Horn, Weert, Hunsel, Maastricht, Hoeselt, Riksingen, Kermt en Sint-Truiden.
paardenvlieg: As.
paardsbeest (*paardsbees*, *paarsbeest*): Beringen, Heusden en Oost-Maarland.
paardskop (*paaskop*): Welkenraedt.
paardshorzel (*paadshossel*, *paardswossel*): Gelinden, Hoepertingen, Kortessem, Rosmeer.
paardsmossel (*paasmossel*): Laak en Genooi/Ohé.
paardsworspel (*paarsworspel*): Maaseik.
paardswortel (ook *paadswortel*): Rotem, Broeksittard en Sittard.
paardsworm (*paarsworm*): Mechelen-aan-de-Maas.
paardszuiker (ook *paarszuiker*): Montfort en Wijk.
angelbuts: Wijlre.
steekvlieg: Nieuwenhagen, Waubach, Geleen, Sweikhuizen en Maastricht.
blinde vlieg (*biene vlieg*): Koninksem.
gele vlieg: Susteren.
strontvlieg: Sittard, Bree en Stein.

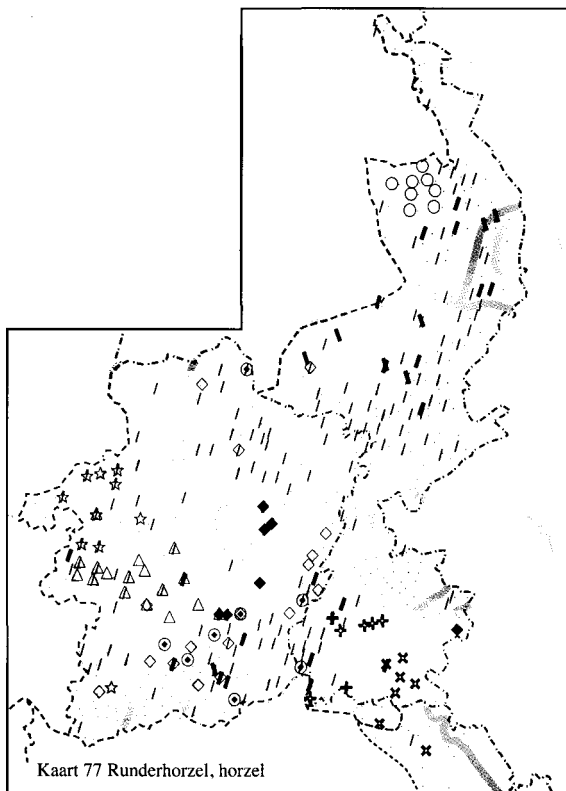
strontsvlieg (*strongsvlei*): Kerkrade.
vlieg: Maastricht.
grijsje (*grijske*): Gennep.
hommel: Hasselt.
oreik: Berg-en-Terblijt.
oreis: Rimborg
oreit: Gulpen
knaas: Gennep Wb.

knozel: Geleen.
lol: Zonhoven.
madenschijter: Meijel.
negenoger: Hout-Blerick.
stopper (ook *stofer*): Genk en Diepenbeek.
stopperd: As.

RUNDERHORZEL, HORZEL

/	horzel	(168)
!	runderhorzel	(20)
△	ronker	(17)
◇	vlieg	(17)
☆	hommeltje	(10)
○	hors	(8)
⊙	horzelvlieg	(8)
∨	koehorzel	(8)
◆	koevlieg	(7)
+	oreik	(7)
×	oreit	(7)

DC 18 (1950) (005a, 005b, 005c),
 DC 45 (1970) (026), Goossens 1a
 (1955), Goossens 1b (1960), N 26
 (1964) (035, 036), N 83 (1981)
 (111), Roukens 03 (1937) (018),
 SGV (1914) (006, 015), ZND 01
 (1922) (a-m), ZND 27 (1938)
 (022), ZND B2 (1940sq) (323);
 Beverlo Wb. (107), Bree Wb.
 (134), Gennep Wb., Hasselt Wb.
 (189), Limburgs Id. (183, 263,
 291), Meeuwen Wl. (107),
 Roermond Wb. (108), Tegelen Wb.
 (089), Tongeren Wb. (223), Venray
 Wb. (207), Zonhoven Wl. (1.077,
 1.223, 2.104);
 Mertens, A.M. (1885b).

Runderhorzel (*Hypoderma bovis*) 15 mm.
 De runderhorzel is een middelgrote lichtbruine soort vlieg en parasiet van het rund. Het legt eitjes op de huid van het gastdier; zodra de larven uitkomen, boren ze zich door de huid naar binnen en komen uiteindelijk in grote bulten vlak onder de huid terecht. Het lastige en gevaarlijke

insect is intensief door de veterinaire dienst bestreden en tegenwoordig zeldzaam.

Zie ook het lemma RUNDERHORZEL-LARVE.

In dit lemma zijn ook de algemene benamingen voor de horzel, zonder opgave van de specifieke soort, opgenomen.

Bij **buigel** wordt opgegeven dat het

een kleine horzelsoort is, met kleur op de vleugels.

runderhorzel (ook *runderhossel*):

verspr. Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Boorsem, Heugem, Oost-Maarland, Martenslinde, Henis, Berg, Godschei, Kerniel en Zelem.

koehorzel (ook *koehorstel*, *koehossel*, *koorstel*, *korstel*): verspr. Noord.-Oostlb. en Weertlds.; ook in Riksingen, Lottum en Arcen.

paardshorzel (*paadshossel*): Loksbergen.

horzel (ook *horjel*, *horrel*, *horstel*, *hortel*, *hortselsel*, *horzelt*, *hossel*, *hossel-tel*, *hotsel*, *jossel*, *orsel*, *orzel*, *ossel*, *ostel*, *worzel*, *wossel*): freq. in heel Lb. met uitzondering van uiterste zuidoosten.

horzeltje (*osselke*): Waltwilder.

hors: Venray Wb.

horspel (ook *hospel*): verspr. Kleverlds.; ook in Bree, Neerglabbeek, Schimmert en Vroenhoven.

horelaar: Hechtel.

oreik: freq. in het zuiden van Zuid.-Oostlb.; ook in Eijsden.

oreit: freq. Oostlb-Rip. overgg.

oreis: Rimborg, Simpelveld en Spekholzerheide.

urel: Limburgs Id., Paal en Stramproy.

oorlog: Limburgs Id.

horzelvlieg (ook *gorzelvlieg*, *hossel-vlieg*): verspr. in Haspengouws; ook in Hamont.

rundervlieg: Gelinden.

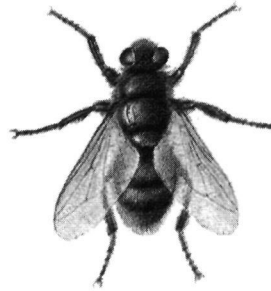
koeienvlieg: Lottum.

koevlieg: verspr. Maaskemp. en Tongerlds; ook in Kerkrade.

hommel: Hees, Vlijtingen, Loksbergen en Halen.

kleine hommel (*kleng hommel*): Sint-Geertruid.

hommelkje (ook *hommelke*): freq. Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Heusden, Lummen en Aalst-bij-St.-Truiden.

hommelaar: Overpelt en Eksel.

ronker: freq. in het zuiden van Demerkemp.; ook in Diepenbeek, Beverst, Paal, Sint-Lambrechts-Herk, Wimmertingen, Donk (bij Herk-de-Stad), Herk-de-Stad en Linkhout.

ronkel: Oostham en Heppen.

steekvlieg: Boorsem.

vlieg: verspr. Haspengouws en Centr.Maaslds.; ook in Weert, Ellikom en Neerpelt.

vliegje: Leut.

stopper: verspr. Tongerlds.; ook in Genk en Godschei.

stopperd: As, Niel-bij-As en Zutendaal.

buigel: freq. in het noorden van Maaskemp.; ook in Zonhoven.

bultangel: Lanaken.

angelbutts: Heerlen.

aambeitel: Elen.

biezemannetje: Genk.

biezeronkel: Beverlo.

blinde koe: Gennep Wb.

bocht: Koersel.

bol (ook *boli*): Eksel en Houthalen.

bolp: Heusden.

bot: Lommel.

brems: Klimmen.

knozel: Puth.

mispel: Maastricht.

paardsdoorn: Gennep Wb.

scheeldees: Wessem en Stevensweert.

scheelhomp: Pey.

glasoog: Rutton.

tahoos (fr. taon): Vorsen.

vuurrooster: Susteren.

wesp: Neeroeteren en Sint-Truiden.

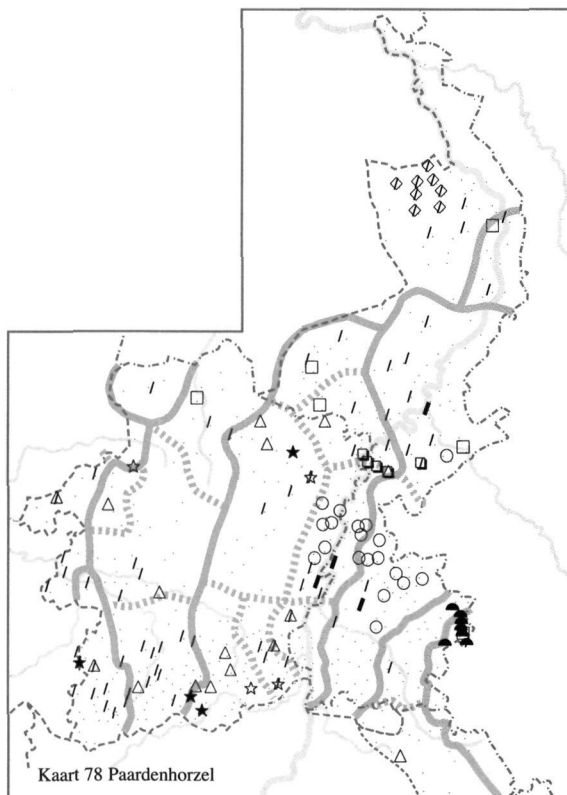
wespe (ook *wespe*): Tongerlo en Stokkem.

worspe: Borgharen en Neeroeteren.

PAARDENHORZEL

/	paard(en/s)horzel	(79)
○	paard(en/s)wortel	(20)
△	paard(en/s)hommel	(16)
◇	paardshors	(8)
▲	paardsoreis	(8)
□	paard(en/s)vlieg	(6)
▣	paardsmossel	(5)
☆	paard(en/s)wesp	(4)
♣	paardshorspe	(4)
★	paardswespe	(4)

DC 18 (1950) (005a), Goossens 1b (1960), N 26 (1964) (036), N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 27 (1938) (022); Kerkrade Wb. (222), Sittard Wb. (303), Stokkem Wb. (084), Venray Wb. (341, 350).

Paardenhorzel (*Gastrophilus intestinalis*)
15 mm.

Een door de intensieve bestrijding zeer zeldzaam geworden parasiet van paarden en ezels. De paardenhorzel is middelgroot, heeft een oranjegeel achterlijf met een puntstaartje, is behaard en lijkt op een bij. De op de haren afgezette eitjes worden door het gastdier opgelikt; de larven boren zich in de maagwand en ontwikkelen zich verder in de ingewanden. De volgroeide larve komt met de uitwerpselen naar buiten en ontpopt zich in de mest.

paardenhorzel (ook *paardenhezel*):

Venray Wb. en in Gulpen, Helden/ Everlo, Opheers en Lommel.

paardshorzel (ook *paadshorles*, *paadshorzel*, *paadshossel*, *paadsjossel*, *paadsossel*, *paadswossel*, *paardshorstel*, *paardsossel*, *paardsworzel*, *paardswossel*, *paarshorstel*, *paarshorzel*, *paarshossel*, *paarshostel*, *paarsorstel*, *paarsostel*, *paarsworzel*, *paashossel*, *paaswossel*): freq. in heel Lb. met uitzondering van uiterste zuidoosten.

paardhorzel (ook *paardhossel*, *paardhotel*, *paards*, *paardsel*): Montfort, Ospel, Opglabbeek en Blerick.

paardshorspel (*paashospel, paarsospel, paasospel*): Roermond, Stein en Schimmert.

paardshoorn (*paadshoorn*): Houthalen.

paardshop (*paadshop*): Welkenraedt.

paardshors: Venray Wb.

paardsoreis (ook *paadsoreis*): Kerkrade Wb. en in Nieuwenhagen.

paardswoest (*paarswoest*): Dilsen.

paardenwoest (*padewos*): Opheers.

paardsworspel (*paarsworspel*): Ulestraten, Neeroeteren, Opoeteren, Maaseik en Widoioe.

paardswortel (*paarswortel, paarswortel*): freq. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Posterholt.

paardenwortel: Geleen.

paardsvuurwortel (*paarsvuurwortel*): Buchten.

paardenhommel (*perehommel*): Beringen.

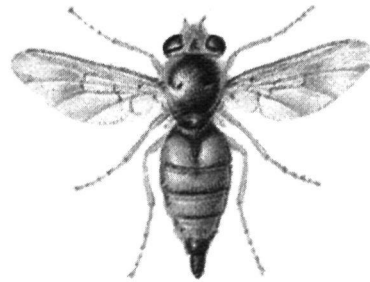
paardshommel (ook *paadshommel, paarshommel, paashommel*): freq. Tongerlds.; ook in Henri-Chapelle, Pey, Molenbeersel, Bocholt, Bree, Lanaken, Hees, Hasselt, Mettekoven, Sint-Truiden en Tessenderlo.

paardenwesp (*perewesp*): Leopoldsburch.

paardswesp (ook *paadsweps*): Neeroeteren, Millen en Zichen-Zussen-Bolder.

paardswespel (*paadswepsel, paarswerspel, perewespel*): Tongerlo, Widoioe, Ruten en Wilderen.

paardsbij (*paarsbij*): Lommel.

paardsdaas (*paarsdaas*): Overpelt.

paardenvlieg: Lottum.

paardsvlieg (ook *paadsvlieg, paarsvlieg*): Vlodrop, Weert, Stramproy, Overpelt en Kerkrade.

paardsmispel (ook *paarsmispel*): Berkelaar en Echt/Gebroek.

paardsmossel (*paarsmossel*): freq. in het noorden van Centr.Maaslds.; ook in Putbroek en Pey.

paardsoester (*paarsoester*): Eisdén.

paardsschaar: Nieuwenhagen.

paardsbeest (*paadsbeest*): Spalbeek.

paardsbemel: Hasselt.

paardshever (*paadshever*): Diepenbeek.

oreik: Meerssen, Ransdaal en Mheer.

oreit: Eys.

krombek: Eisdén.

kromkont: Mook.

kromme, de —: Opoeteren.

mispel: Maastricht.

worspel: Borgharen.

vuurrooster: Dieteren.

SCHAPENHORZEL

DC 18 (1950) (005c).

Schapenhorzel (*Oestrus ovis*) 12 mm. Horzelsoort die op schapen parasiteert, geelachtig met doorschijnende vleugels. De eieren worden gelegd op de neus van schapen; de larven ontwikkelen zich in de neus- of voorhoofdsholten en worden tot 30 mm lang.

Zij worden tenslotte uitgeniest en verpoppen zich in grond. De larven worden gevaarlijk als ze in groter aantal optreden en hebben soms de dood van de gastheer tot gevolg.

schapenhorzel: Tienray en Gulpen.

schaapshorzel (ook *schaapshorstel*): Helden/Everlo, Heythuysen, Arcen,

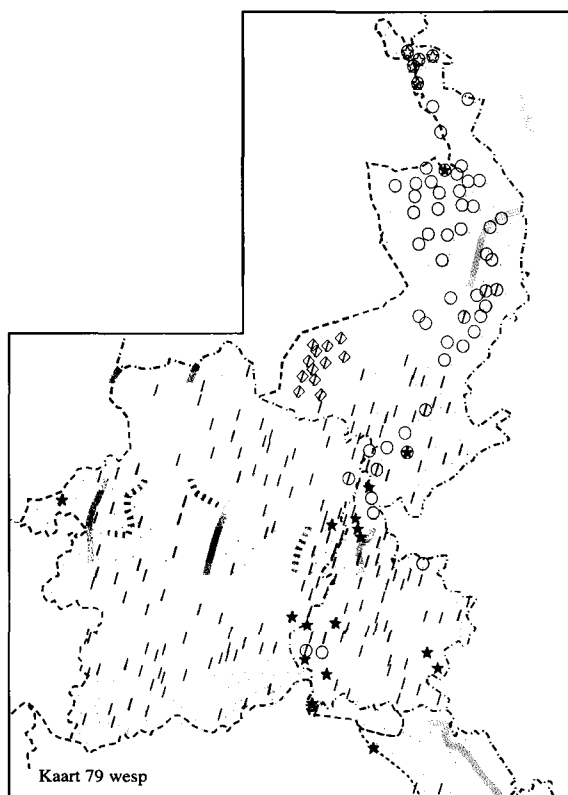
Dieteren en Melderslo.
schaaphorzel: Ospel, Pey en
 Heythuysen.
schaapsvlieg: Kerkrade.
schaapsteek: Blerick.
zwart: Meerssen.

gestreepte (gestreepse): Montfort.
oreit: Eys.
mispel: Maastricht.
teek: Montfort.
vlieg: Weert en Beegden.

WESP

/ wesp	(194)
○ mispel	(58)
★ wespel	(17)
◇ teetje	(13)
☆ wesper	(5)

DC 09 (1940) (010), Goossens 1b (1960), SGV (1914) (024 add, 043, add), Willems (1885) (005b), ZND 27 (1938) (023);
 Echt Wb. (083), Eupen Wb. (210), Genk Wb. (380), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (558), Hamont Wl. (544), Hasselt Wb. (523), Heerlen Wb., Lommel Wl. (398), Maaseik Wb. (032), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (195), Meeswijk Wl. (747), Meeuwen Wl. (237), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.511), Roermond Wb. (184), Sint-Truiden Wb. (244), Sittard Wb. (488), Stokkem Wb. (124), Tegelen Wb. (103), Tongelroy Wb. (175), Venlo Wb. (344), Venray Wb. (285), Weertlands Wb. (B2-10, B2-12), Zonhoven Wl. (2.292);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41).

Gewone wesp (*Paravespula vulgaris*) 11-20 mm.
 De gewone wesp is de meest voorkomende aardwesp, maar er worden ook andere soorten (zoals de Duitse wesp en de gallische wesp die een papierachtig nest maakt) onderscheiden. Aardwespen hebben een niet mis te verstaan kenmerk in het geel-zwart gestreepte achterlijf, bouwen nesten in

de grond (in verlaten muizenholletjes) en zijn verzot op zoete sappen en overrijp fruit. Ze kunnen, in het nauw gebracht bijvoorbeeld tussen kleding en huid, ook de mens vervaarlijk steken.

Bij **teetje** wordt aangetekend dat het een klein soort wesp is.

wesp (ook *esp*, *weps*): alg. in heel Lb.

met uitzondering van Kleverlds.,
Zuidgeld.Lb. en het noorden van
Noord.Oostlb.

wespe (ook *vespel*): verspr.
Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en
Trichterlds.; ook in Simpelveld,
Bocholtz, Aubel, Montfort,
Tessenderlo en Geysteren.

wesper (*vesper*): Gennep Wb.

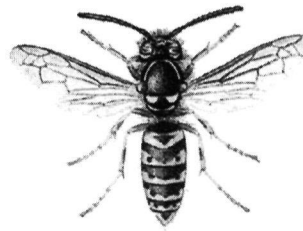
paardenwesp (*perewesp*): Herk-de-
Stad en Duras.

paardwesp (*peerwesp*): Wilderen en
Sint-Truiden.

paardwespel (*peerwespel*): Halen.

teerwesp: Wijer.

mispel (ook *mippel*): alg.
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., freq.
Noord.Oostlb. en verspr. Zuid-
Oostlb.; ook in Maasbracht,
Stevensweert, Maaseik,

Echt/Gebroek en Maastricht.

hespe: Venray.

horze (ook *orsel*): Koersel en Venlo.

paardshorze (*paadwosse*):
Hoepertingen.

oreik: Eupen.

dreen: Swolgen.

bij: Oostham, Gingelom en Mettek-
oven.

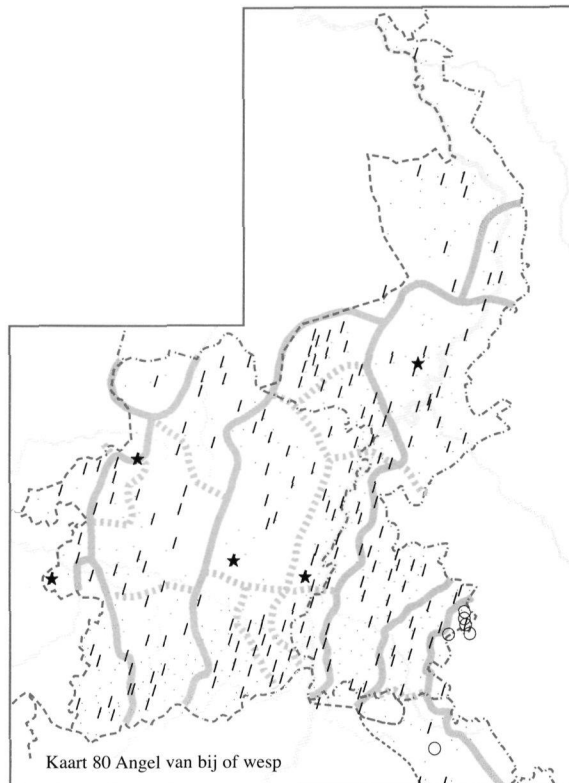
hemelbij: Oostham.

teetje: Weertlands Wb. en in
Tungelroy.

ANGEL VAN BIJ OF WESP

/ angel (195)
○ stachel (du.) (7)
★ ang (5)

N 83 (1981) (114), Willems (1885)
(051b), ZND 32 (1939) (026);
Haspengouws Id. (144), Kerkrade
Wb. (257), Roermond Wb. (013),
Tongeren Wb. (010), Venlo Wb.
(090), Weertlands Wb. (B2-01),
Zonhoven Wl. (1.034).

WLD III, 4.2

Het orgaan waarmee bijen of wespen steken.

angel (ook *dangel*, *nangel*): alg. in heel Lb.

angelkje (*angelke*): Bree en Maastricht.

ang (ook *dang*): Nunhem, Genk,

Opgrimbie, Leopoldsburg en Loksbergen.

dard (fr.): Leopoldsburg.

sauger (du.): Eupen.

stachel (du.): Kerkrade Wb. en in Lontzen.

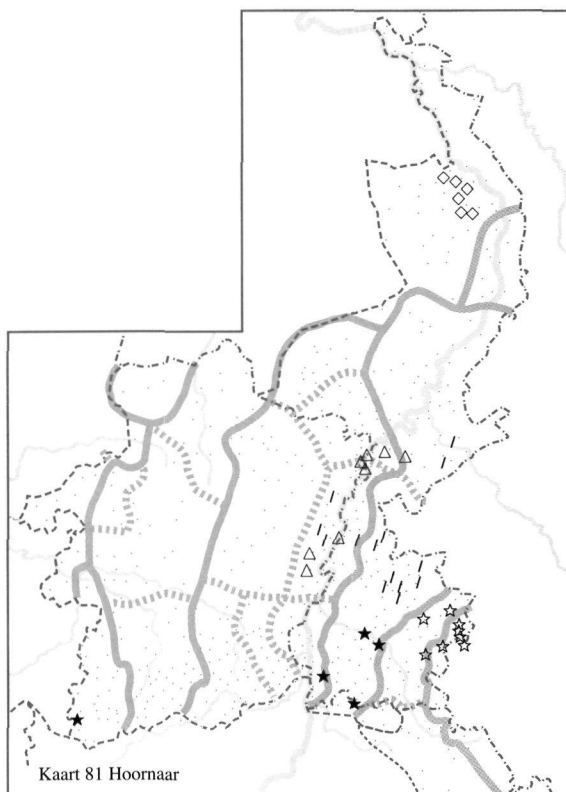
haak: Kaulille.

mes: Haspengouws Id.

HOORNAAR

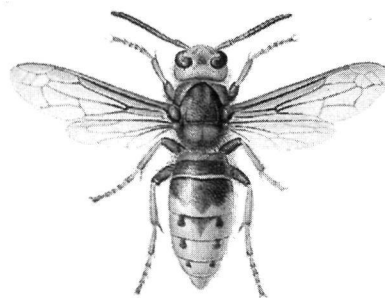
/ paardswortel	(14)
☆ oreis	(9)
△ paardshorzel	(8)
◇ horzel	(6)
★ oreik	(6)

Goossens 1b (1960), Roukens 03 (1937) (018), SGV (1914) (015); Echt Wb. (091), Gronsveld Wb. (179), Haspengouws Id. (091, 173), Kerkrade Wb. (113), Meerlo-Wanssum Wb. (143), Meeswijk Wl. (469), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.468), Valkenburg Wb.; Heyden, L.v.d. (1927).

Hoornaar, hoornaarwesp (*Vespa crabro*) 35 mm.

In onze streken nog wel voorkomende maar noordelijk in Nederland schaars geworden grote tot zeer grote roofwespensoorst die in oude bossen voorkomt en daar in boomholten een papierachtig nest bouwt. Het lijfje is donkerbruin en geel.

paardenwesp (*perewesp*): Haspengouws Id.

paardswesp (ook *paarswesp*): Swalmen, Dieteren en Meerssen.

paardswespel (ook *paarswespel*, *paaswespel*): Obbicht, Nieuwstadt en Broeksittard.

paardshorzel (ook *paarsbossel*, *paars-hostel*, *paarsostel*, *paarsworzel*, *paashossel*): freq. Centr.Maaslds.; ook in Maasbracht en Stevensweert.

paardshospel (*paashospel*): Ulestraten en Schimmert.

paardsworspel (*paarsworspel*): Maaseik.

paardswortel (ook *paardsworstel*, *paarswortel*, *paaswortel*): freq. Oostlb.; ook in Elen, Lanklaar en Meeswijk.

horzel: Meerlo-Wanssum Wb.

mispel: Merselo, Blerick en Echt/Gebroek.

oreit: Slenaken.

oreis: Kerkrade Wb. en in Heerlen, Nieuwenhagen.

oreik (ook *herk*): Haspengouws Id. en in Schin-op-Geul, Valkenburg, Gronsveld, Noorbeek en Niel-bij-St.-Truiden.

paardshommel: Venray.

paardsmispel (ook *paarsmispel*): Maasbree en Echt/Gebroek.

paardsmorsel (*paarsmorsel*): Vlodrop.

paardsworm (*paarsworm*): Kessel en Stramproy.

homp: Nederweert, Weert en Zwartbroek.

vuurrooster: Roosteren en Susteren.

HOMMEL

Hommel, aardhommel (*Bombus terrestris*) 25 mm.

In onze streken algemeen voorkomende, middelgrote insectensoort, met een dik lijfje, een wit achterlijf en enkele gele harige vlekken op de rug. De hommel zit in het voorjaar graag op wilgenkatjes, maar is ook in stadstuinen te vinden; het wijfje nestelt in grond, zoals de nesten van wespen.

hommel (ook *ommel*): alg. in heel Lb.

hommer: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Stein.

hommelt: Gennep Wb. en in Weert.

hommeltje (ook *hommelke*): alg. Weertlds.; ook in Koersel.

hommelaar: freq. Dommellds.; ok in Beek (bij Bree).

hommelbij: Tegelen en Venlo.

goudhommeltje: Rijkhoven.

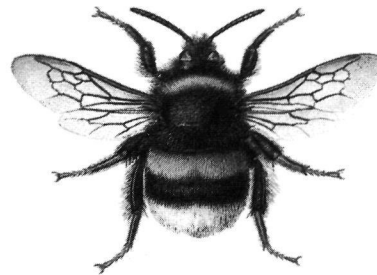
mooshommel: Meerlo-Wanssum Wb.

mooshommeltje (*mooshommelke*): Mheer.

bruine hommel: Vlodrop.

zwarte hommel: Vlodrop.

hom: Mielen-boven-Aalst.

witvot: Echt/Gebroek.

koninginnebij: Sint-Truiden.

broedbij: Haspengouws Id.

dikke bij: Heerlen.

bij: Hoepertingen, Koninksem en Vroenhoven.

paardshorzel (*paadshossel*): Herten.

horzel (ook *hossel*, *hostel*): Horn, Laar, Weert, Thorn, Millen, Zichen-Zussen-Bolder en Lauw.

hooisel: Rутten.

wesp: Piringen, Kuringen, Hoepertingen en Tessenderlo.

dreen: Heerlen.

druiltje (*druilke*): Rotem.

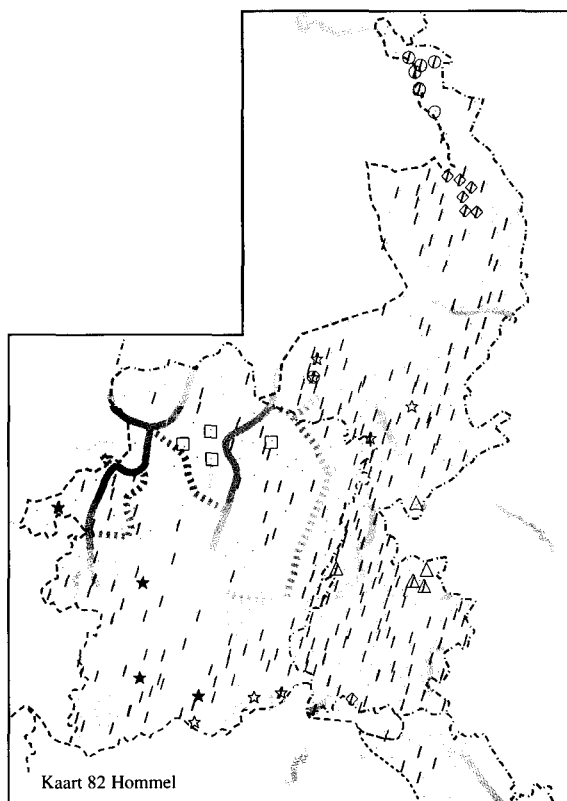
angel: Reuver.

vers: Berg-en-Terblijt.

WLD III, 4.2

/ hommelt(tje)	(272)
○ hommelt	(7)
☆ horzel	(7)
◇ mooshommelt(tje)	(7)
△ hommer	(5)
□ hommelaar	(4)
★ wesp	(4)

DC 07 (1939) (009), DC 09 (1940) (009), N 83 (1981) (113), SGV (1914) (014), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 27 (1938) (021a); Beverlo Wb. (105), Echt Wb. (133), Genk Wb. (137), Gennepe Wb., Haspengouws Id. (301), Hasselt Wb. (185), Heerlen Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (201), Meeswijk Wl. (263), Meeuwen Wl. (105), Nielbij-St.Truiden Wl. (1.479), Roermond Wb. (106), Sint-Truiden Wb. (180), Tongeren Wb. (216), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (062), Venlo Wb. (149), Venray Wb. (205), Weertlands Wb. (B2-04), Zonhoven Wl. (1.218); Achten, P. (1995) (Inl.), Dols, W. (1953) (024), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b).

VLINDER

Verzamelnaam voor een zeer talrijke orde van de Lepidoptera, insecten waarvan het opvallendst kenmerk is de vier vaak zeer kleurige en grote vleugels waarmee ze fladderend vliegen. Ze hebben lange voelsprietten en dunne poten. De larven, rupsen, spinnen zich in in een cocon en ondergaan een complete gedaantewisseling. Op de kaart zijn enkele trefwoorden gegroepeerd met hun afleidingen en samenstellingen, zie de legenda. Zie ook FSA, afl. 1, kaart 4.

vlinder (ook *vlinner*): alg. tot freq. in de noordelijke helft van de twee Lb.; ook in Heerlen, Meerssen, Mheer, Moelingen, Maastricht en Borgharen.

pepel: alg. tot freq. in de zuidelijke helft van de twee Lb.

pepelaar: Neerpelt, Wijchmaal, Hechtel en Hasselt.

pepeling (ook *pepelink*): Tessenderlo.

pepelon: Mheer.

pepeltje (*pepelke*): Valkenburg en Eijsden.

peper: verspr. Oost.Zuidlb.; ook in Heer en Borgharen.

piepevogel: Rotem.

pimpel: Heppen.

piekel: Mheer en Banholt.

molpepel: Kuringen.

motpepel: Kuringen.

mot: Overpelt, Vroenhoven en Eys.

roevogel: freq. in het zuiden van Noord.Oostlb. en aansluitend Horns, Centr.Maaslds. en Zuid.Oostlb.

/ pepel	(200)
○ vlinder	(108)
△ snuffel (en afl.)	(41)
◇ roevogel	(22)
★ kapel (en afl.)	(21)
□ reipstaart	(12)
◆ roepepel	(11)
✚ zomervogel	(11)
▲ venijn(tje)	(9)
* miepmop	(7)
♣ peper	(7)

DC 18 (1950) (008a), GV Gr (1935) (001), N 26 (1964) (042 add), N 83 (1981) (add.), RND (020g), Roukens 03 (1937) (016, 016 add), SGV (1914) (041), Van Gerwen (z.j.) (vi-04), ZND 08 (1925) (057), ZND 16 (1934) (026), ZND 18G (1935) (001), ZND 20 (1936) (add), ZND m (Welter); Beverlo Wb. (289), Echt Wb. (100), Genk Wb. (247), Gronsveld Wb. (352), Hamont Wl. (519), Hasselt Wb. (501), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (192), Limburgs Id. (073, 238), Lommel Wl. (378), Meerlo-Wanssum Wb. (313), Meeswijk Wl. (482), Meijel Wb. (112), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.171), Roermond Wb. (334), Sint-Truiden Wb. (191), Sittard Wb. (307), Stokkem Wb. (086), Tongeren Wb. (440), Tungalroy Wb. (176), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-08, B2-09), Zonhoven Wl. (2.050); Achten, P. (1995) (Inl.), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Goossens, P. (eigen mat.), Jaspas, E. (1921-28), Mertens, A.M. (1885a),

Mertens, A.M. (1885b), Rutten, F. (1959) (023), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 12 (1937) (072), Veldeke 16 (1941) (008), Veldeke 17 (1942) (053), Veldeke 20 (1945) (043), Veldeke 27 (1952) (068), Veldeke 28 (1953) (029), Veldeke 31 (1956) (073), Veldeke 33 (1958) (062), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vreuls, E. (zj.hs), Vrijdag, E. (1950sq), Welter, W. (1933) (188).

roepepel: freq. in het noorden van Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.

roepeper: Born en Schinveld.

roekpepel: Puth.

roemvogel: Putbroek.

kapel: verspr. Oostlb., Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen.

kapelder: Stevensweert.

kapelletje (kapelke): Venlo en Stevensweert.

koekapel: Maastricht.

snuffel: freq. Horns en in het noorden van Maaskemp.; ook in Lozen, Peer, Linde en Meijel.

snuffeltje (snuffelke): Stramproy.

snuffelter (ook snuffetter): freq.

Weertlds. en aansluitend Horns; ook in Limburgs Id. en in Heythuysen, Roggel en Baexem.

snuffeltes: Roggel, Baexem en Grathem.

witvogel: freq. in het noorden van Oostlb-Rip. overgg. en aansluitend Ripuar.

vietvogel: Bocholtz.

vietsvogel (ook vietsvogel): Nieuwenhagen, Kerkrade en Bocholtz.

zomervogel: verspr. in het zuiden van Noord.Oostlb. en het noorden van Centr.Maaslds.

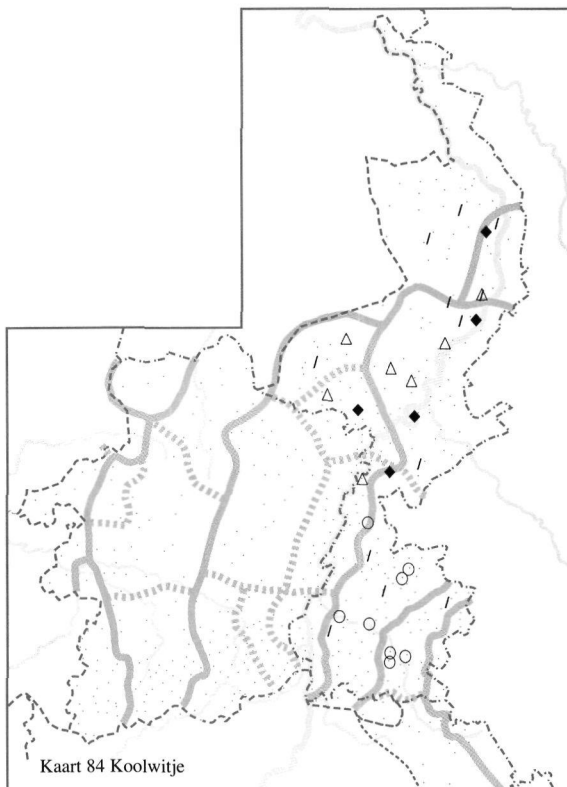
zonvogel: Kerkhoven.
pannenlapper: verspr. Kleverlds.
pannevogel: verspr. Kleverlds.
venijn (ook *venijnt*, *vermijn*, *vernijn*):
freq. Dommellds.; ook in Bocholt,
Meerlo en Swolgen.
venijntje (*vernijnke*, *vernijntje*):
Limburgs Id. en Eksel.
venijnsmus: Baarlo.
rupsschijter: Beesel, Vlodrop en
Posterholt.
rupsschijter: Maasbree.
weggenschijter: Putbroek.
jiepmap: Kaalheide/Onderspekholz.
miepmop: freq. Ripuar.
viepmop: Terwinselen.
vietmop (*fietmop*): Spekholzerheide en
Bocholtz.
falter (du.): Kerkrade.
valk: Vroenhoven.

vliemus (ook *fliemus*): verspr.
Zuidgeld.Lb.
vliedmus: Tienray en Broekhuizen.
vlin: Sevenum.
uil (*nuil*): Heel.
beduil: Venray.
kog: Venray.
koggelenmug: Hegelsom.
koolrups: Beegden.
krekel: 's-Gravenvoeren.
madenvlinder: Mook.
reipstaart: Weertlands Wb.
vuurwormpje: Meerssen.
weibem: Berg.
schmetterling (du.): Nieuwenhagen en
Rimburg.

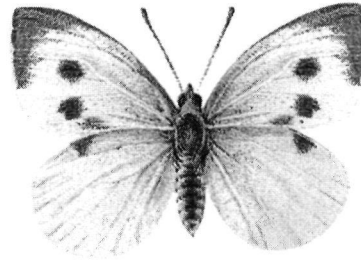
KOOLWITJE

/ koolwitje (12)
○ pepel (8)
△ vlinder (7)
◆ koolvlinder (5)

DC 18 (1950) (008b), N 26 (1964)
(042 add);
Kerkrade Wb..

Koolwitje (*Pieris brassicae*) vleugelspanning 50 mm.
 Zeer algemene, schadelijke vlinder met witte vleugels met een zwart uiteinde die in tuinen en velden voorkomt. De eitjes worden bij voorkeur onder koolbladeren gelegd, die door de geelgroene rupsen vaak tot aan de steel worden afgevreten. De volwassen rupsen verpoppen zich tegen een muur of schutting.

koolwitje: verspr. in Nl. Lb.
koolvlinder: Steyl, Herten (bij Roermond), Pey, Hunsel en Lottum.
koolpepel: Maastricht en Houthem.
koolpepeltje (*koolpepelke*): Valkenburg.
koolvietmop: Spekholzerheide.
gele vietmop: Spekholzerheide.
witte vlinder: Einighausen.
witte pepel: Meerssen, Gronsveld en Sint-Geertruid.
witte piekel: Mheer.
witte roevogel: Dieteren.
vlinder: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Ospel, Tungalroy, Roosteren en Blerick.

pepel: freq. Zuid.Oostlb. en Oost.-Zuidlb.

roepedel: Geleen.

roevogel: Maasbracht, Echt/Gebroek en Dieteren.

snuffelster: Weert, Heythuysen en Roggel.

citroenenvlinder: Vaals.

citroenvlinder: Roermond.

kapel: Venlo en Maastricht.

kapelletje (*kapelke*): Venlo.

lieveheersschaapje (*leveniersschaapke*): Putbroek.

maasvlinder: Kessel.

miepmop: Kerkrade en Bleijerheide.

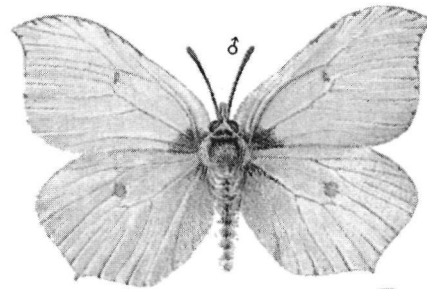
moospepel: Wolfhaag/Raren.

rupsenschijter: Montfort.

rups: Arcen en Helden/Everlo.

CITROENVLINDER

Citroenvlinder (*Gonepteryx rhamni*) vleugelspanning 30 mm.
 Heldergele vlinder (het mannetje; het vrouwtje is lichtgeel tot wit) van het vroege voorjaar in de bossen, maar ook in tuinen en op akkers. De rups is glad en donkergroen.

citroenvlinder: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Waubach, Heerlerbaan/Kaumer, Ittervoort, Geulle en Maastricht.

citroenpepel: Gulpen.

citroen: Born.

citroentje (ook *citroenke*): verspr. Nl. Lb.; ook in Bilzen en Eksel.

gele vlinder: Thorn.

gele pepel: Itteren, Hoeselt, Jeuk en Kwaadmechelen.

gele piekel: Mheer.

geeltje (*geelke*): Swalmen.

groene vlinder: Vlodrop.

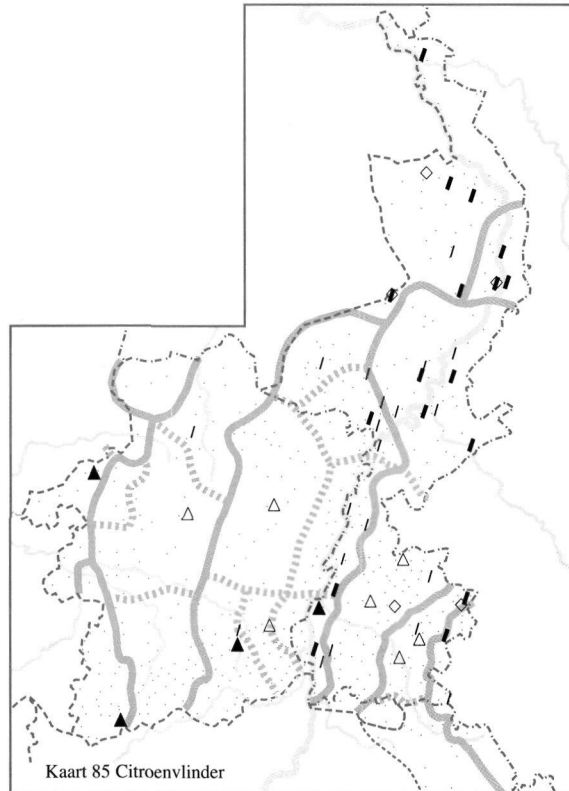
witte pepel: Geulle en Eys.

witje: Meerlo en Born.

WLD III, 4.2

/ citroentje	(23)
/ citroenvlinder	(17)
△ pepel	(7)
◇ koolwitje	(5)
▲ gele pepel	(4)

N 83 (1981) (117).

koolwitje: Nieuwenhagen,
Wijnandsrade, Blerick, Venray en
Meijel.

pepel: verspr. in de zuidelijke helft
van de twee Lb.

roevogel: Pey.

snuffel: Opglabbeek.

vlinder: Tungelroy, Montfort en
Urmond.

schoenlapper: Montfort.

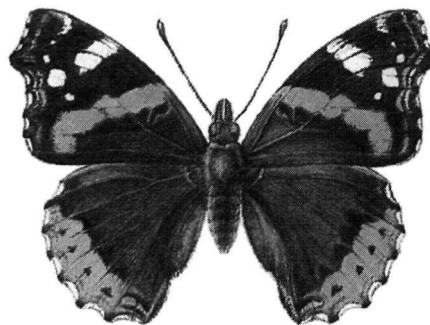
vuurbeestje (vuurbeeske): Maastricht.

ADMIRAALSVLINDER

DC 18 (1950) (008c).

Admiraal of Atalanta (*Vanessa atalanta*) vleugelspanning 60 mm.
Grote kleurige vlinder met donkerbruine vleugels met oranje achtereinden en een opvallend rode streep door de voorvleugels.

Hier ook wel als verzamelnaam voor veelkleurige vlinders.

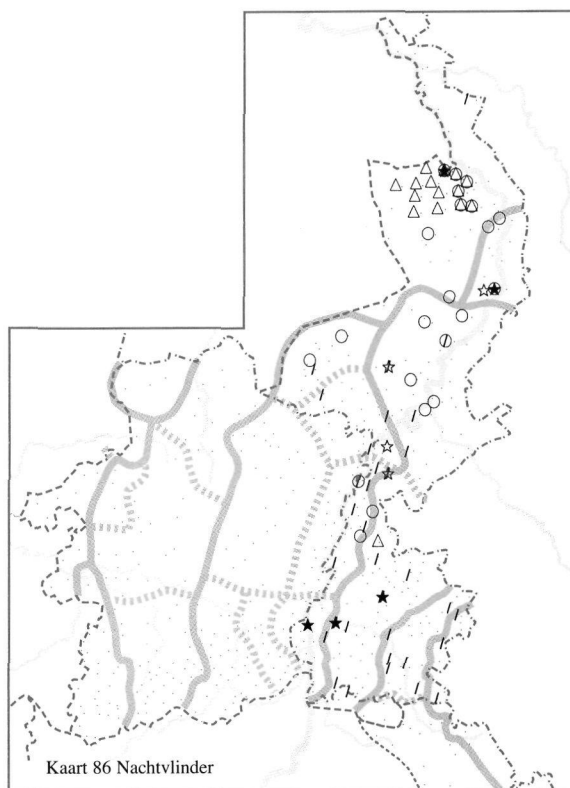
bonte pepel: Sint-Geertruid.
bruine vlinder: Montfort.
bruinemop: Spekholzerheide.
gele pepel: Meerssen.
rode pepel: Gronsveld.
blauwoog: Nieuwenhagen.
pauwoog: Blerick.
koningsvlinder: Kessel.
reuzenvlinder: Steyl.
bintje roevogel: Dieteren.
foks: Vaals.
havervlinder: Hout-Blerick.
huppel: Maastricht.
mottevlieg: Heythuysen.
uil: Beegden.

ummervlinder: Arcen.
kapel: Roermond, Meerssen, Rothem, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick en Venlo.
pepel: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.-Oostlb.
roepepel: Geleen.
roevogel: Maasbracht.
snuffelter: Weert.
vlinder: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Einighausen, Ospel, Tungalroy en Roosteren.
rups: Helden/Everlo.
mul: Blerick.

NACHTVLINDER

/ mot	(35)
○ nachtvlinder	(22)
△ schaar	(15)
★ nachtuil	(5)
☆ uil	(5)

DC 18 (1950) (008d), GV Gr (1935) (001), N 83 (1981) (add.); Echt Wb. (083), Meerlo-Wanssum Wb. (202, 245), Sittard Wb. (365), Tegelen Wb. (076), Valkenburg Wb., Venray Wb. (394); Verheggen, P. (zj.hs).

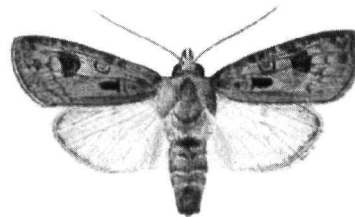

Kaart 86 Nachtvlinder

Verzamelnaam voor een grote familie van nachtinsecten, waarvan de bekendste soort wel de uiltjes (Noctuidae) zijn.

Het zijn gedrongen vlinders met een dik bestoft lijfje, overdag verscholen onder de grond, maar 's nachts geluidloos vliegend

en fouragerend; verblind door kunstlicht, plakken ze tegen de buitenkant van verlichte ruiten. Afgebeeld is het grasuiltje.

nachtvlinder (ook *nachvlinder*): freq. in het midden en noorden van NL.
Lb.

nachtpepel (ook *nachpepel*): Maastricht, Houthem en Gronsveld.

nachtspepel: Wijlre.

nachtkapel (*nachkapel*): Echt/Gebroek.

nachtuil (ook *nachuil*): Geysteren, Nuth/Aalbeek, Meerssen, Borgharen en Venlo.

nachtuiltje (*nachuilke*): Heerlen

nachtsuil (*nachsuil*): Wijlre.

mot: freq. in het midden en zuiden van NL. Lb.; ook in Siebengewald.

motvlinder: Helden/Everlo en Baarlo.

motpepel: Valkenburg.

beduil: Wellerlooi, Tegelen en Steyl.

uil: Heythuysen, Pey, Maasbracht, Blerick en Venlo.

avondmiepmop: Kerkrade.

pepel: Geleen, Amstenrade en Gulpen.

roevogel: Maasniel.

rupsenpop: Beegden.

snuffel: Hunsel.

snuffelster: Weert.

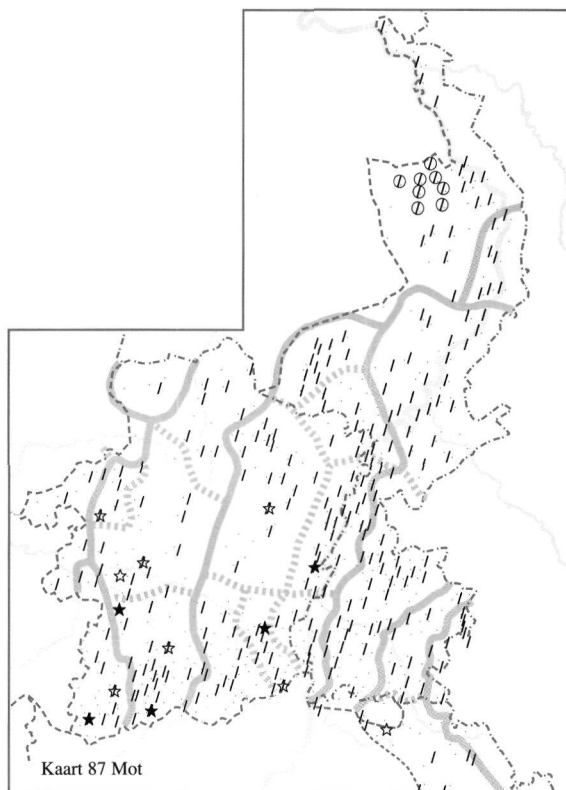
schaar: Venray Wb., Meerlo-Wanssum Wb. en in Sittard.

venijn: Hout-Blerick.

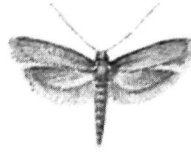
MOT

/ mot	(273)
○ beduil	(8)
☆ motpepel	(8)
★ mottenpepel	(5)

DC 24 (1953) (003), Lk 03 (1953) (003), SGV (1914) (024), Willems (1885) (007b), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 31 (1939) (038); Bree Wb. (197), Echt Wb. (083), Gronsveld Wb. (299), Hamont Wl. (300), Hasselt Wb. (306), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (199), Lommel Wl. (202), Meeswijk Wl. (431), Meeuwen Wl. (153), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.057), Roermond Wb. (188), Sint-Truiden Wb. (172), Tongeren Wb. (368), Tungalroy Wb. (175), Venray Wb. (304, 348), Weertlands Wb. (B2-07), Zonhoven Wl. (1.371); Bakkes, P. (zj.hs), Kats, J. (1939).

Verzamelnaam van kleine en kwetsbare vliegende insecten; van sommige soorten voeden de larven zich met textiel. De bekendste soort is wel de kleermot (*Tineola biselliella*, 7 mm), maar ook de tapijtmot (*Trichophaga tapetzella*, ook 7 mm, maar kleuriger dan de kleermot) is een lastige schadeveroorzaker.

mot: alg. in heel Lb.

motpepel: verspr. Westlb.; ook in Remersdaal, Opglabbeek, Zichen-Zussen-Bolder en Aalst-bij-St.-Truiden.

mottenpepel: Mechelen-aan-de-Maas, Eigenbilzen, Wijer, Heers en Niel-bij-St.-Truiden.

mottenpepeltje (*mottepiepelke*): Zonhoven.

motvlinder: Lommel.

motsnuffel: Gruitrode.

mokpepel: Diepenbeek.

motpiele: Alken.

mottävel: Aubel.

keldermot: Arcen.

pepel: Rekem en Bilzen.

pepeltje (*pepelke*): Krawinkel.

snuffel: Peer en Houthalen.

beduil: Venray Wb.

kattekos: Ulbeek.

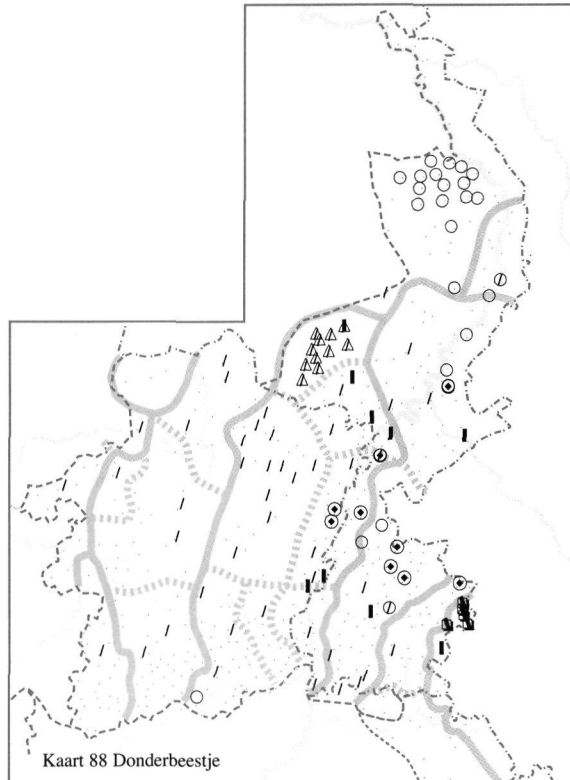
klier: Arcen.

marmot: Sint-Truiden.

DONDERBEESTJE

/ donderbeestje	(60)
○ hommelseestje	(26)
△ knozeltje	(12)
┆ donderwormpje	(9)
⊙ hommelsewormpje	(9)
┆ donderdiertje	(6)
□ zweetwormpje	(6)

N 100 (1997) (015);
 Beverlo Wb. (061), Bree Wb. (083), Genk Wb. (084), Gronsveld Wb. (103), Kerkrade Wb. (076, 268), Limburgs Id. (235), Maaseik Wb. (015), Meerlo-Wanssum Wb. (142), Meeswijk Wl. (263), Meeuwen Wl. (052), Roermond Wb. (064), Stokkem Wb. (080), Tongeren Wb. (111), Uikhoven Wl. (032), Venlo Wb. (114, 149), Venray Wb. (206), Weertlands Wb. (B2-02, B2-05);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Heyden, L.v.d. (1927).

Donderbeestje (Thysanoptera) 1 à 2 mm.

Zeer klein zwart diertje waarvan nauwelijks geledingen te onderscheiden zijn, dat bij naderend onweer plotseling en in grote aantallen op de menselijke huid gaat zitten.

donderbeestje (ook *donderbeeske*, *donderbeesteke*, *donnerbeeske*, *donnerbeesteke*, *donnerbeestje*, *donnerbezeke*): alg. in Belg. Lb., zeldz. in midden en zuiden van Nl. Lb.; ook in Weertlands Wb. en in Venlo en Meijel.

donderbeest: Jeuk.

donderdiertje (*donderdierke*): Kerkrade Wb.

donderpietje (*donderpieteke*): Eksel.

dondervlieg: Spekholzerheide.

dondervliegje (*dondervliegske*):

Lommel, Rekem en Montzen.

donderwormpje (*donderwormke*):

verspr. Horns; ook in Bocholtz, Vlodrop, Valkenburg, Ospel, Uikhoven en Neerharen.

hommelbeestje (ook *hommelbeeske*): alg. Kleverlds., verspr. Oostlb.; ook in Echt/Gebroek, Lauw en Venlo.

hommeldiertje (*hommeldierke*): Obbicht en Koningsbosch.

hommelwormpje (*hommelwormke*, *hommelwormpke*, *ommelwormke*): verspr. Zuid.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Waubach en Boukoul.

onweerdier (*onweerdierke*): Nieuwenhagen.

onweerdier: Chèvremont.

zweetwormpje (*zweetwormke*): Kerkrade Wb.

knozel: Boekend.

knozeltje (*knozelveke*): Weertlands Wb.

friemel (*friemelke*): Eksel.

smilmer: Limburgs Id.

spaan: Zolder.

MUG

Mug of vijversteekmug (*Aedes vexans*) 4 mm.

De mug is wel de bekendste van de stekende insecten, slank en met lange poten, levend aan vijvers of ander stilstaand water, waar ze 's avonds in grote groepen in de lucht hangend "dansen". De wijfjes zijn bloeddorstig en dringen de huizen binnen; onbehaarde (mensen)huid is hun jachtterrein. Ze opereren bij voorkeur 's nachts en vliegen zoemend rond hun prooi. Een in de zomer lastige en irritante mensenvolger die zich ook nog snel vermeerdert.

Bij de opgave **bramelenmieuwis** merkt de informant op: "maakt bramen oneetbaar".

mug (ook *muk*): alg. in heel Lb.

steekmug (*steekmuk*): Beegden en Houthem.

bramelenmieuwis:

Boeket/Heisterstraat en Nederweert.

knozel: verspr. Zuid.Oostlb. en Kleverlds.; ook in Tegelen en Venlo.

knaas: verspr. Kleverlds.

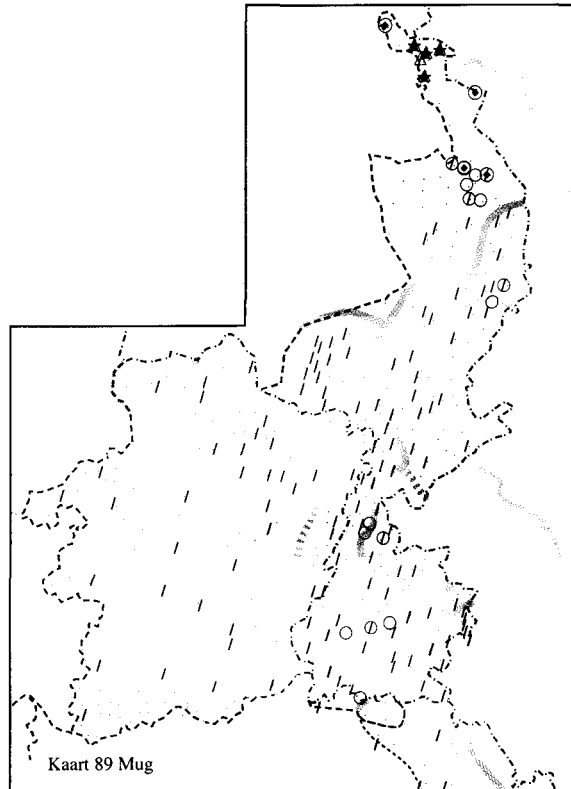
grijsje (*grijske*): Gennep Wb.

vriendje: Gennep Wb.

daas: Blerick.

/ mug	(140)
○ knoziel	(15)
△ vriendje	(5)
★ grijsje	(4)
⊙ knaas	(4)

DC 18 (1950) (007a), N 26 (1964) (002b add, 008 add), Willems (1885) (009b), ZND 34 (1940) (039);
 Bree Wb. (188), Echt Wb. (082), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (296), Hamont Wl. (302), Hasselt Wb. (308), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (199), Lommel Wl. (202), Maaseik Wb. (032), Meerlo-Wanssum Wb. (168), Meeswijk Wl. (432), Meeuwen Wl. (154), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.059), Roermond Wb. (188), Sint-Truiden Wb. (173), Sittard Wb. (245), Stokkem Wb. (075), Tegelen Wb. (095), Tongeren Wb. (369), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (112), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (195 add), Weertlands Wb. (B2-06), Zonhoven Wl. (1.372);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Boileau, A. (1954-71), Daelen, J.v. (1933-41), Delahaye, H. (zj.hs),

Heyden, L.v.d. (1927), Jaspar, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) (013), Vossen, A. (zj.hs), Welter, W. (1933) (131).

LANGPOOTMUG

Langpootmug (*Tipula oleracea*) 23 mm.

De langpootmug is een door zijn lange poten wat onhandig vliegend middelgroot, maar verder niet lastig insect.

De schade zit hier eerder in de larven, die smelten (zie dat lemma), die aan wortels van cultuurplanten vreten.

Opvallend veel "vreemde" benamingen, die doorgaans andere insecten dan deze langpootmug aanduiden, komen in de opgaven voor, en dan nog vaak niet meer dan éénmaal. Deze staan zoveel mogelijk achter in het lemma bijeen.

langpootmug (ook *langpootmuk*): freq. Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Melick, Posterholt, Weert, Ell, Stein, Maastricht, Jeuk en Kwaadmechelen.

langpootvlieg: Stein.

langpootmeun: Maastricht.

langpoot: Venray Wb. en in Spekholzerheide, Heerlen, Schimmert, Ospel, Tungalroy, Guttecoven, Maastricht, Loksbergen en America.

mug met lange poten (ook *muk met lange poten*): Eys, Maastricht, Venlo en Meijel.

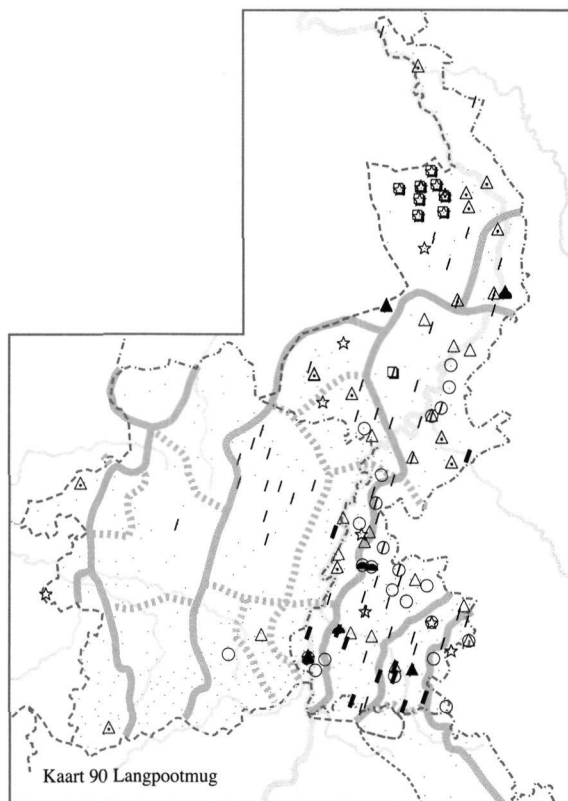
langbeen: Tungalroy.

langbenige: Wanssum.

WLD III, 4.2

/ hooiwagen	(61)
○ snijder	(25)
△ mug	(20)
△ langpootmug	(18)
☆ langpoot	(17)
/ hooiwagel	(12)
□ glazenwasser	(9)
▲ knoziel	(4)
▲ mug met lange poten	(4)

DC 18 (1950) (007b), N 83 (1981) (112);
Bree Wb. (133), Sittard Wb. (144),
Stokkem Wb. (113), Tegelen Wb.
(090), Tungalroy Wb. (175), Venlo
Wb. (150, 344), Venray Wb. (182,
267).

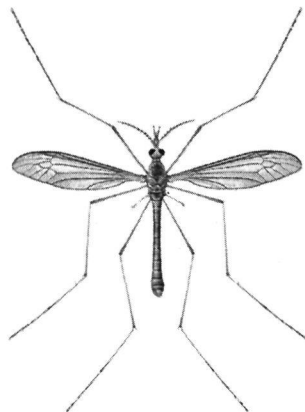

glassnijder: Maasbree, Geleen en Bunde.

glazensnijder: Sevenum, Zonhoven en Valkenburg.

glazenmaker: Oirlo, Amby en Waubach.

glazenwasser: Venray Wb. en in Heythuysen.

poppensnijder: Itteren.

poppenschreur: Tungalroy.

snijder: freq. Ripuar. en Zuid.Oostlb., verspr. Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Gulpen, Ittervoort, Echt/Gebroek, Born, Maastricht, Heugem en Hoeselt.

wuppensnijder: Dieteren.

horlogemaker: Bilzen.

grote mug (grote muk): Heythuysen, Herten (bij Roermond) en Maasbracht.

reuzenmug (reuzenmuk): Weert.

mug (ook muk): verspr. Oostlb.; ook in Kerkrade, Waubach, Wijlre, Weert, Thorn, Grevenbicht/Papenhoven, Urmond, Eigenbilzen, Venlo en Venray.

smug (smuk): Amstenrade.

knoziel: zeldz. Zuid.Oostlb.; ook in Venlo.

hooiwagen (ook hooiwaan): freq.

Oost.Zuidlb., Oostlb., Maaskemp.,
Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in
Eygelshoven, Hushoven, Hunsel,
Kelpen, Oler, Stokkem, Geulle,
Maastricht en Houthalen.

hooiwagel: verspr. Oost.Zuidlb. en
Zuid.Oostlb.; ook in Vlodrop,
Maastricht en Borgharen.

hooizolder: Heerlerbaan/Kaumer.

hooisprong: Putbroek.

hooivlieg: Montfort.

heuschreck (du.): Nieuwenhagen.

hetsespringer: Nunhem.

slijkmug (*slijkmuk*): Stein.

spinnenflikke: Nieuwenhagen.

tenenbijter: Eksel.

potjoekel: Gronsveld.

watervlieg: Kerkrade.

wipkont: Hunsel.

zoemer: Sint-Geertruid.

steekmug (*steekmuk*): Haelen en
Meerssen.

duizendpoot: Broeksittard.

hommel: Reuver.

libel: Heerlen.

roepepel: Nieuwstadt.

roevogel: Beegden.

spin: Gulpen.

garenpaap: Blerick.

heer: Maastricht.

praam: Amby.

schaar: Maastricht.

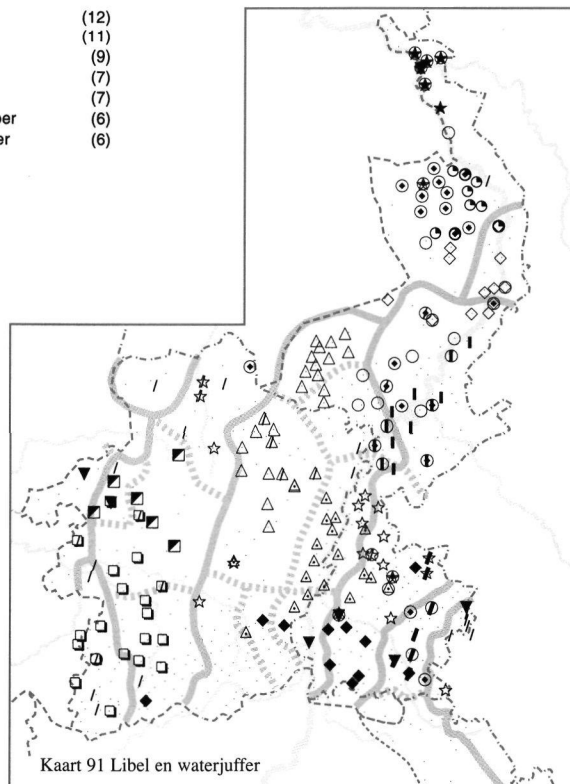
vrijer: Geleen.

emelt: Meijel.

LIBEL, WATERJUFFER

/ waterjut(fer/frouw)	(37)	◇ garenpaap	(12)
○ glas/glazenmaker	(33)	◆ schaar	(11)
⊙ glas/glazensnijder	(31)	⊙ papegaai	(9)
△ poppenschreur	(30)	♣ juffer(tje)	(7)
☆ snijder(tje)	(22)	▼ libel	(7)
△ poppensnijder	(21)	★ schoenlapper	(6)
□ kleer/klerenmaker	(20)	■ tenensnijder	(6)
I wijntemper	(13)		

DC 27 (1955) (013, 013a, 013b), N
83 (1981) (add.), SGV (1914) (042
add), ZND 34 (1940) (035);
Bree Wb. (227), Echt Wb. (132),
Genk Wb. (304), Gennep Wb.,
Gronsveld Wb. (415, 440), Hamont
Wl. (144), Heerlen Wb., Kerkrade
Wb. (305), Maaseik Wb. (044),
Meerlo-Wanssum Wb. (217),
Meeswijk Wl. (498), Meijel Wb.
(110), Roermond Wb. (324), Sint-
Truiden Wb. (115, 140), Stokkem
Wb. (088), Tongeren Wb. (268),
Uikhoven Wl. (131), Valkenburg
Wb., Venlo Wb. (132, 137), Venray
Wb. (182), Weertlands Wb. (B2-
08), Zonhoven Wl. (2.200a);
Daelen, J.v. (1933-41), Heyden,
L.v.d. (1927), Mertens, A.M.
(1885a), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 29 (1954)
(013), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs),

Vossen, H. (zj.hs), Vreuls, E. (zj.hs), Vrijdag, E.
(1950sq).

Verzamelnaam voor de orde van de libellen (Odonata), waartoe ook de waterjuffers en de juffertjes behoren. De twee meest voorkomende en daardoor het best gekende zijn de kleine beekjuffer (*Calopteryx vigo* of *splendens*, 50 mm), met een zeer slank lang achterlijf en blauwgroene of lichte, doorzichtige vleugels, en de grotere blauwgroene glazenmaker (*Aeshna cyanea* of *grandis*, 80 mm, die is afgebeeld), met een grote kop, een groenblauw zwart gespikkeld lijf en doorzichtige vleugels; het is een echte vliegkunstenaar die goed stil kan hangen in de lucht en dan plotseling met een vaart wegschiet.

Opvallend bij deze laatste is dat hij vlinders in de vlucht vangt, de vleugels ervan als het ware afsnijdt en de prooi vliegend opent.

Onderscheid tussen de kleine beekjuffer en de grote glazenmaker kan men in het lemma terugvinden door de toevoegingen **groot** of **klein** bij de woordtypen en door de verkleinwoorden.

In de kaart zijn enkele trefwoorden uit het lemma samengenomen, zie de legenda.

libel: Eygelshoven, Gulpen, Meerssen, Maastricht, Beringen, Kwaadmechelen en Gennep.

libellule (fr.): Hamont.

waterjuffer (ook *waterjongfer*): freq. Ripuar., verspr. Maaskemp. en

Dommellds.; ook in Ubachsberg, Beesel, Baexem, Ophoven, Maaseik, Heusden, Heppen, Mettekoven, Muizen, Meldert, : Gennep en Wellerlooi.

waterjuf: Panningen.

waterjuffertje (ook *waterjufferke*): Bree, Geleen en Gulpen.

waterjuffrouw: verspr. Truierlds.; ook in Schulen, Heers en Lommel.

waterjuffrouwkje (*waterjuffrouwke*): Beringen en Hasselt.

juffer (ook *jongfer*): Brunssum, Ubachsberg en Heerlen.

juffertje (ook *jufferke*): verspr. Oost.-Zuidlb.; ook in Schinveld.

juffrouw: Diepenbeek, Maastricht en Valkenburg.

madammetje (*madammeke*): Leopoldsburg en Hechtel.

jonkerjan: Sittard.

waternimf: Achel.

waterpimfel: Leopoldsburg.

waterpepel: Beverlo.

watersnuffel: Tungalroy.

watersnuffer: Grote-Brogel.

waterspin: Gruitrode, Maaseik, Houthalen, Wellen en Oostham.

waterschaar: Heers.

glassnijder: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Meerssen en Berkelaar.

glazensnijder: freq. Kleverlds.; ook in Voerendaal, Vijlen, Tegelen, Baexem, Schinnen en Hamont.

kleine glazensnijder: Wanssum .

grote glazensnijder: Wanssum .

glasmaker: Heythuysen.

glazenmaker (ook *glazenmiejer*): freq. Horns en Kleverlds., verspr. Oost.Zuidlb. en Noord.Oostlb.; ook in Geleen, Echt/Gebroek, Sint-Truiden, Lottum en Venlo.

kleine glazenmaker: Nuth/Aalbeek.

glazenwasser: Blerick en Linne.

poppensnijder: freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds; ook in Opoeteren, Genk, Lanaken, Neerharen en Martenslinde.

poppenschreur (ook *poppenschreuder*): alg. Weertlds., freq.

- Maaskemp.; ook in Stramproy en Tungelroy.
- kleine poppenschreur:** Ospel en Weert.
- grote poppenschreur:** Ospel en Weert.
- kleermaker:** freq. Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Beringen en Meldert.
- kledermaker:** verspr. Lonerlds. en Truierlds.
- kledersnijder:** Tongeren.
- snijder:** freq. in het noorden van Zuid.Oostlb. en aansluitend Centr.Maaslds., verspr. Dommelds.; ook in Vaals, Genk, Diepenbeek en Venray.
- snijdertje** (ook *snijderke*): Geleen en Vaals.
- grote snijder:** Venray.
- naaister:** Venray.
- stikker:** Velm.
- schaar:** freq. in het zuiden van Zuid.Oostlb.; ook in Mechelen, Merkelbeek, Veldwezelt, Eigenbilzen en Heers.
- haarsnijder:** Sint-Huibrechts-Lille, Diepenbeek en Klimmen.
- haarslenter:** Lommel.
- tweedekker:** Tienray.
- garenpaap:** freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Noord.Oostlb. en Kleverlds.
- schoenlapper:** Gennep Wb. en in Afferden.
- scharensliiep:** Voort en Voerendaal.
- spekschreur:** Maaseik.
- tenensnijder:** freq. Demerkemp. en Beringerlds.
- tenenbijter:** Sint-Huibrechts-Lille en Kaulille.
- wratsnijder** (*wartsnijder*): 's-Heren-elden.
- hooiwever:** Heythuysen.
- fietepper:** Vlodrop.
- wijntempel:** verspr. Noord.Oostlb.; ook in Berkelaar en Echt/Gebroek.
- wijntemper:** freq. Noord.Oostlb. en aansluitend Horns; ook in Pey en Echt/Gebroek.
- tempelheer:** Montfort.
- heer:** Heerlen, Valkenburg, Amby en Maastricht.
- spaanse heer:** Maastricht en Gronsveld.
- spaanse juffrouw:** Bemelen en Gronsveld.
- spaanse vlieg:** Sibbe/IJzeren en Margraten.
- klein vliegje** (*klei vliegske*): Gelinden.
- dokter:** Horst.
- engel:** Maastricht.
- oreik:** Meerssen en Rothem.
- nuer:** Lommel.
- blauwpaardje:** Hunsel.
- papegaai:** Meerlo-Wanssum Wb. en in Lottum, Meterik en Horst.
- schrijvertje** (*schrijverke*): Sint-Truiden.
- snuffelter:** Hushoven.
- spin:** Kuringen.
- vlinder:** Genk.

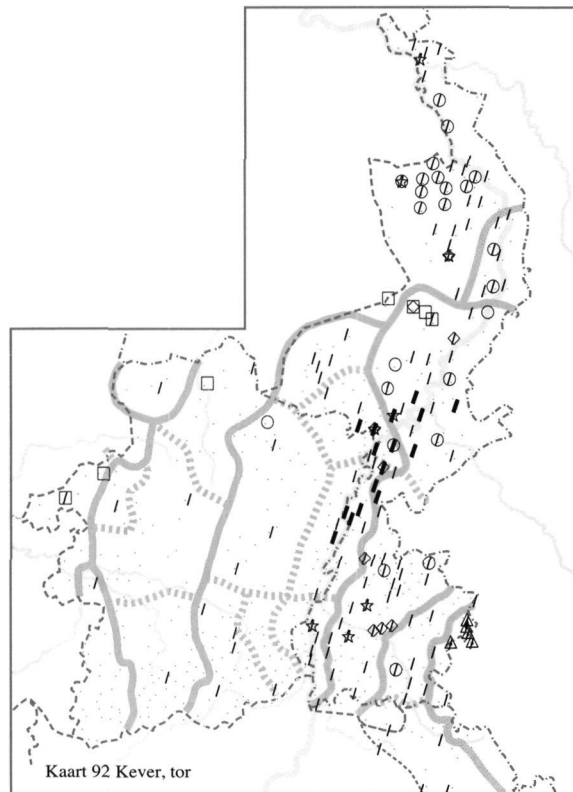
4.2 Kevers

In deze paragraaf komen , als vervolg op de vliegende insecten zonder schilden van paragraaf 4.1, de groep vliegende insecten met harde dekschilden aan bod, waaronder de bij de meeste soorten vliezige vleugels samengevouwen zijn. De larven ondergaan een complete metamorfose van worm naar insect.

KEVER, TOR

/ kever	(140)
○ tor	(24)
▄ keverd	(16)
◇ meikever	(9)
☆ worm	(8)
□ mulder	(7)
△ schoester	(6)

DC 30 (1958) (003), N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (017, 017 add, 038), Willems (1885) (050h), ZND m (Drieskens);
 Beverlo Wb. (123), Echt Wb. (060), Eupen Wb. (079), Genk Wb. (151), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (215), Hamont Wl. (208), Kerkrade Wb. (147, 253), Lommel Wl. (145), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (156), Meeswijk Wl. (309), Roermond Wb. (130), Stokkem Wb. (055), Tongeren Wb. (262), Venlo Wb. (159), Venray Wb. (225, 459);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Beenen, P. (1973), Boileau, A. (1954-71) (160sq), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 07 (1932) (302), Veldeke 23 (1948) (041, 042), Veldeke 25 (1950) (025).

Verzamelnaam voor de Coleoptera, insecten met een hard dekschild.

kever: frq. in heel Lb.

kevertje (*keverke*): Reuver.

keverd: freq. in oostelijk Horns, aansluitend Noord.Oostlb. en Centr.-Maaslds.; ook in Dieteren en Susteren.

kleverd: Einighausen en Sittard.

kegel: Steyl, Belfeld, Arcen, Velden

en Blitterswijck.

tor: freq. Noord.Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Gulpen, Schinveld, Puth, Maasbracht en Bocholt,

vlaskegel: Lottum.

meikever: verspr. Oostlb.; ook in Thorn, Echt/Gebroek en Sevenum.

meikegel: Baarlo, Steyl, Lottum, Oirlo en Swolgen.

molenaar: Maastricht.

mulder: verspr. Zuiderkemp. en het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Meijel en Neerpelt.
predikant (*spriddekant*): Nederweert.
ronkel: Beverlo.
schoester: Kerkrade Wb.
boekweitkevertje (*bokeskeverke*): Stevensweert.
boekweitkeverd (*bokeskeverd*): Grevenbicht/Papenhoven.
eikenmulder: Overpelt en Peer.
lieveherenbeestje: Thorn.
molentandje: Weert.
snijder: Heek.
krekel: Blerick.
kreverik: Broeksittard.
coloradokever: Maastricht.
mot: Valkenburg.
worm: Heel, Schimmert, Berg-en-Terblijt, Thorn, Borgharen,

Gennep, Merselo en Sevenum.
wormpje (*wormke*): Obbicht.
beestje: Lottum.
bloes: Stevensweert.
goudsmid: Blerick.
grondzuiker: Maastricht.
paardsworm: Amby.
hoor: Sevenum.
hanneskesstruik: Weert.
kaasiever: Stramproy.

MEIKEVER

/ meikever	(373)
○ mulder	(142)
▮ meikegel	(38)
◇ meikeverd	(17)
★ mullender, -eter	(9)
⊗ muldenaar	(7)
◎ molenaar	(4)

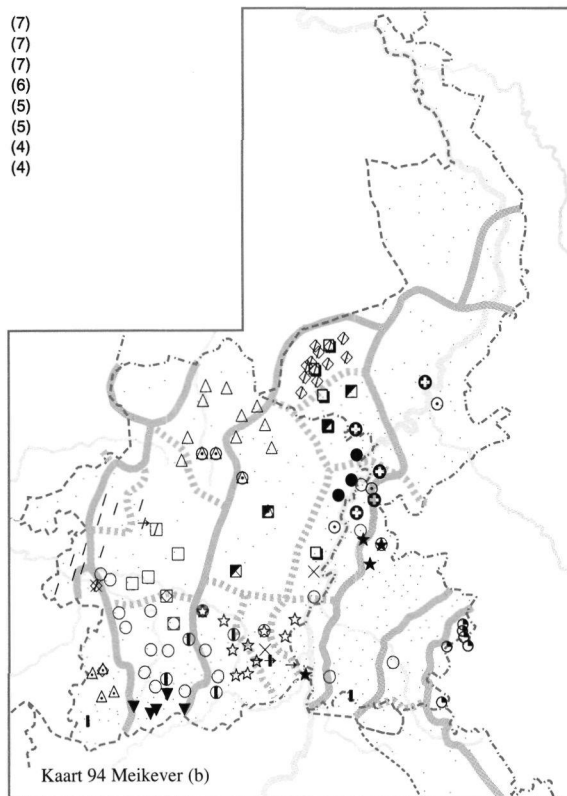
DC 18 (1950) (009a), N 26 (1964) (033 add), N 83 (1981) (119, add.), Roukens 03 (1937) (096), SGV (1914) (017 add, 023), Van Gerwen (z.j.) (vi-05), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (159), ZND 16 (1934) (005), ZND B2 (1940sq) (304), ZND m (Houben, Put); Beverlo Wb. (160), Bree Wb. (196), Echt Wb. (060), Genk Wb. (199, 212), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (302), Haspengouws Id. (140, 142, 147, 171, 180, 213, 292), Hasselt Wb. (240, 294, 525), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (147, 185, 198), Limburgs Id. (045, 071, 130, 170, 202), Lommel Wl. (203), Maaseik

WLD III, 4.2

/ predikant	(51)	● bisbabel	(7)
○ kever	(30)	⊙ keveling	(7)
△ eikenmulder	(25)	△ zeiworm	(7)
◇ koning/kje	(21)	▼ pruisworm	(6)
☆ ronkkever	(13)	⊙ keverd	(5)
□ bijzap	(12)	□ schoenmaker	(5)
★ klever(d)	(10)	■ smid	(4)
! preekheer	(9)	× voormannetje	(4)
⊙ boekweitkever	(8)		

Wb. (013, 032), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (193), Meeswijk Wl. (408, 433), Meeuwen Wl. (064), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.052, 1.209, 1.336), Roermond Wb. (186), Sint-Truiden Wb. (140, 156, 169, 171, 251), Stokkem Wb. (030, 072, 075), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (262, 346, 363, 462, 502), Tungelroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (113), Venlo Wb. (189, 195), Venray Wb. (305), Weertlands Wb. (B2-05, B2-06, B2-08), Zonhoven Wl. (1.059, 1.368); Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885a), Natura Lb. 85 (1976) (106), Veldeke 06 (1931)

(238), Veldeke 12 (1937) (070), Veldeke 15 (1940) (053), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs).

Meikever (*Melolontha melolontha*) 25 mm.

Vroeger een algemeen bekende en onder schoolkinderen populaire middelgrote kever met een licht bruinrood schild, een zwarte kop en borststuk en een witte beharing op de buik. Het mannetje heeft grotere voelsprietten dan het vrouwtje, een stomp puntstaartje en is witbestoft, vanwaar de associatie met de molenaar. Het vrouwtje heeft een glad schild. Volwassen kevers eten (grote hoeveelheden) boombladeren, met een zekere voorkeur voor beuken. De larven zijn engerlingen, zie dat lemma. Het talrijke materiaal is in twee kaarten ondergebracht; de eerste geeft de geografische verspreiding van de meest frequente trefwoorden en hun

vormvarianten en afleidingen (**meikever** en **mulder/molenaar**; op de tweede staan de andere trefwoorden bijeen die vier maal of vaker zijn opgegeven.

meikever (ook *meikeer*, *meikevel*):

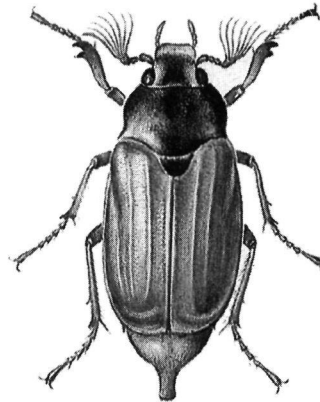
alg. tot freq. in NL. Lb., verspr. in Belg. Lb.

meikeverd: verspr. Noord.Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Dieteren en Opglabbeek.

meikegel: freq. Zuidgeld.Lb. en aansluitend Kleverlds. en Noord.Oostlb.

mulder (ook *muller*): alg. in Belg. Lb. en Weertlds., verspr. Kleverlds., Noord.Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Haspengouws Id. en in Sittard, Lanaken, Vroenhoven en Venlo.

muldertje (*mulderke*): Borgloon.
muldenaar: Roermond en Maasniel.
mullender (ook *mullener*): Heerlen en Gronsveld.
mulleter: Kerkrade Wb.
molenaar: Maastricht, Heer en Heugem.
eikenmulder (ook *eikenmuller*): alg. Dommellds. en aansluitend noordelijk Maaskemp.; ook in Hechtel.
eikmulder: Limburgs Id.
predikant (ook *brizekant, pittekant, pratekamp, preutekant, pritelekant, prittekant, prizekamp, prizekanp, prizekant, spiritelekant, spittelekant, spredikant, sprittelekant*): alg. Beringerlds., Getelds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Haspengouws Id. en Weertlands Wb. en in Herk-de-Stad.
predikaris: Limburgs Id.
preekheer: verspr. langs de taalgrens en in Bilzen en Kortesseem.
preker: Peer.
predikt (ww.-vorm): Obbicht.
capucijn: Kuringen.
capucijnder: Sittard.
pater: Broekom.
patertje (*paterke*): Borgloon.
bloedronker: Beverlo.
bronkvever: Veldwezelt.
ronkvever: freq. Bilzerlds., Tongerlds. en aansluitend Trichterlds.
ronker: Eigenbilzen en Borgloon.
ronkel: Heppen en Beverlo.
boekweitvever (ook *bogetvever, bok-eskever, boketvever*): Maasniel, Dieteren, Ophoven, Meeuwen, Opglabbeek, Stokkem, Wijchmaal en Peer.
koning: Weertlands Wb. en in Hasselt.
koninkje (*koningske*): Diepenbeek, Hasselt, Herk-de-Stad en Sint-Truiden.
kever: freq. Lonerlds., verspr. Tongerlds.; ook in Wijlre, Sittard, Gronsveld, Roosteren, Guttecoven, Rekem, Bilzen, Eigenbilzen, Schulen en Berbroek.
keverd: Buggenum, Susteren,

Neeritter, Echt/Gebroek en Buchten.
kevelder: Heijen.
keveling: alg. Ripuar.
kevertekavel: Limbricht.
klever: Sittard, Geleen en Kanne.
kleverd: Einighausen en Sittard.
kreverik: Broeksittard.
klevermeis: Limburgs Id., Noorbeek en Eijsden.
meiruitter: Haspengouws Id.
paardenruiter: Haspengouws Id.
hengst: Riemst.
meer ('merrie'): Riemst.
meefje (ook *meefke*): Haspengouws Id. en Sint-Truiden.
bijzap: freq. Demerkemp.; ook in Wimmertingen.
bijzauw: Moelingen.
bisbabel: Limburgs Id. en in Ophoven, Maaseik en Elen.
zeiworm: freq. Truierlds. en in Haspengouws Id.
brouwer: Rosmeer.
kleermaker: Sint-Truiden.
schoenmaker: verspr. Horns en Weertlds.; ook in Eidsen.
schouwveger: Lummen.
smid: verspr. Horns en Maaskemp.
wijntappertje: Hasselt.
voormannetje: Genk, Mechelen-aan-de-Maas, Rosmeer en Herk-de-Stad.
heer: Heerlen.
dametje (*dammeke*): Herk-de-Stad.
engel: Broekom.

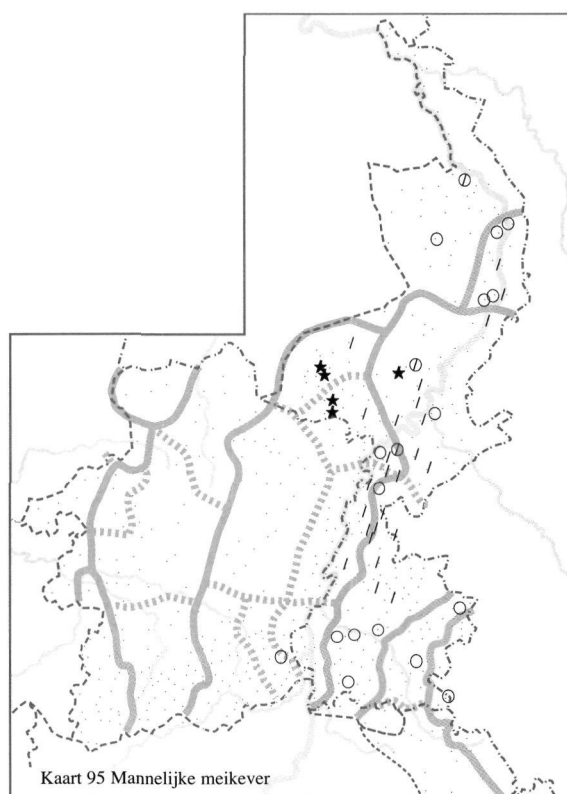
engeltje (*engelke*): Borgloon.
sintjanskever: Mook, Meeuwen en Tongeren.
sintjanskeverd: Opglabbeek.
strontkever: Meerlo en Opglabbeek.
pieterkever: Stramproy.
rooskever: Rosmeer en Vlijtingen.
bloedzuiker: Beringen en Heusden.
grondzuiker: Maastricht.
keikever: Berkelaar.
lieveherenbeestje: Venray.

meikits: Stokkem.
pijpje (*pijpke*): Hoeselt.
pruisworm: freq. langs de taalgrens in Lonerlds.
spikkelkamp: Houthalen.
spinbeest: Mielen-boven-Aalst.
spinos: Haspengouws Id. en Niel-bij-St.-Truiden.
spinnemajoel: Haspengouws Id.
bloes: Stevensweert.

MANNELIJKE MEIKEVER

/ mulder (41)
○ mannetje (19)
★ schoenmaker (7)

DC 18 (1950) (009b, 009c), N 83
(1981) (119).

Zie het lemma MEIKEVER.

mannetje (*manke, manneke*): freq. in het zuiden, verspr. elders in Nl. Lb.
mulder: freq. in het midden van Nl. Lb. ook in Velden, Venlo en Wanssum.

molenaar: Maastricht en Meerssen.
schoenmaker: Heythuysen, Weert, Hushoven, Stramproy en Tungelroy.
schoester: Berkelaar en Putbroek.
schoorsteenveger: Venlo.
schouwveger: Velden.

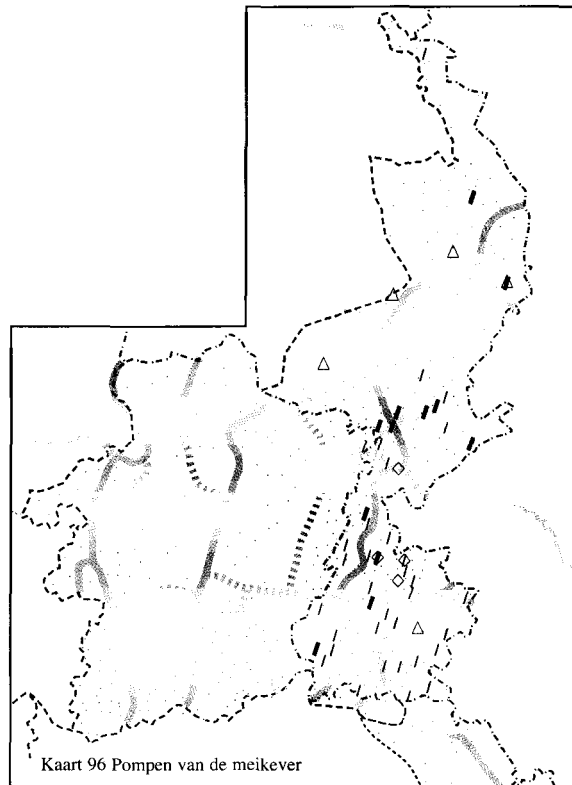
smid: Hunsel.
snijder: Heythuysen.
bakker: Heythuysen.
junikever: Blerick.

koning: Weert en Hushoven.
pater: Nieuwstadt.
roodborstje: Velden.

POMPEN VAN DE MEIKEVER

/ tellen	(37)
/ geld tellen	(12)
△ pompen	(5)
◇ bidden	(4)

N 83 (1981) (119 add, 120);
 Meeswijk Wl. (653).

Het herhaalde malen met de vleugels
 bewegen voordat een meikever
 opvliegt.

pompen: Ten-Esschen/Weustenrade,
 Weert, Venlo, Meijel en Sevenum.

vol pompen: Meijel.

geld tellen: verspr. Oostlb. en Horns;
 ook in Born, Maastricht, Venlo en
 Tienray.

centen tellen: Gronsveld.

tellen: freq. in het midden en zuiden
 van Nl. Lb.; ook in Gennepe.

prediken: Wijlre.

preken: Ittervoort.

bidden: verspr. Zuid.Oostlb.

starten: Vlodrop.

torren (ook *tarren*): Meeswijk en
 Susteren.

proberen: Maastricht.

aanzitten: Meijel.

fladderen: Jeuk.

gaan toeren: Blerick.

razelen: Venlo.

zich gereed maken: As.

slijpen: Susteren.

LIEVEHEERSBEESTJE

/ lieveheer-	(131)
○ lievevrouw-	(82)
◇ olie-/olig-	(46)
⊙ onzelievevrouw-	(38)
☆ molen-	(27)
◆ smout-	(25)
! onzelieveheer-	(24)
△ hemel-	(19)
✚ kevel(aar)-	(15)
□ pimpernel-	(13)
⊖ onslievevrouw-	(7)
! heergod-	(6)
● vrouw-	(6)

DC 49 (1974) (005), N 12 (1961) (add), Roukens 03 (1937) (022), ZND 05 (1924) (028), ZND 15 (1930) (006), ZND B2 (1940sq) (317); Bree Wb. (181), Echt Wb. (076), Genk Wb. (191, 299), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (271), Hamont Wl. (327), Hasselt Wb. (325), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (104, 206), Limburgs Id. (164), Lommel Wl. (179), Maaseik Wb. (030), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (186), Meeswijk Wl. (381), Meeuwen Wl. (164), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.110), Roermond Wb. (163, 205), Sint-Truiden Wb. (160), Sittard Wb. (216, 379), Stokkem Wb. (067), Tegelen Wb. (075, 102), Tongeren Wb. (333, 507), Tungelroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (111), Venlo Wb. (091, 183), Venray Wb. (273, 339), Weertlands Wb. (B2-04, B2-07, B2-08), Zonhoven Wl. (1.333);

Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Mertens, A.M. (1885a), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 33 (1958) (025), Vossen, A. (zj.hs), Welter, W. (1933) (189).

Lieveheersbeestje (*Coccinella septempunctata*) 7 mm.

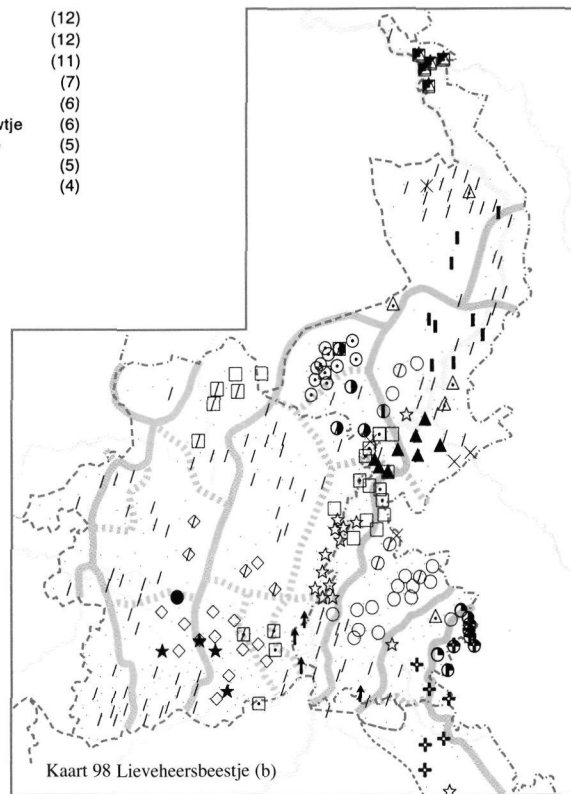
Zeer algemeen en nuttig klein insect dat zich voedt met bladluizen, met opvallend donkerrode dekschilden met zwarte stippen. Naast de "klassieke" met zeven stippen komen ook die iets kleinere rode met twee stippen (*Adalia bipunctata*) en de zwarte met vier rode stippen (*Exochomus quadripustulatus*) algemeen voor. Het is een algemeen geliefd diertje dat niet geschuwd wordt in de nabijheid van mensen.

Het zeer gevarieerde material is in twee overzichtskaarten ondergebracht.

In de eerste kaart zijn de opgaven op het eerste element geordend, zoals in het lemma hieronder, en samengenomen; in de tweede kaart op het tweede element van de samenstellingen. Zie voor de *kip*-benamingen ook WLD, deel I, afl. 12 over het pluimvee.

lieveheersbeestje (ook *—beeske*): freq. Maaskemp. en Kleverlds., verspr. Oostlb. en Horns; ook in Hechtel, Jesseren, Arcen en Venlo.
lieveheerbeestje (ook *—beeske*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Geleen, Bree, Zutendaal, Grubbenvorst, Venlo en Venray.

/ -beestje	(199)	□ -koekje	(12)
○ -wormpje	(29)	○ -mannetje	(12)
△ -lammetje	(23)	▲ -schaapje	(11)
◇ -pulletje	(22)	○ -vrouwtje	(7)
☆ -paardje	(20)	★ -bolletje	(6)
□ -hennetje	(17)	● -lievevrouwtje	(6)
✦ -diertje	(15)	■ -vlammetje	(5)
┆ -musje	(15)	× -vogeltje	(5)
○ -tandje	(14)	↑ -tientje	(4)

lieveherebeestje (ook *—beeske*): verspr. Oostlb. en Bilzerlds.; ook in Stevensweert, Echt/Gebroek, Borgharen, Itteren, Velden, Blerick en Wanssum.

lieveheertjesbeestje (*lieveheerkesbeestje*): Grubbenvorst.

lieveherensbeestje: Mook.

lieveherebeest: Venlo.

onslieveheersbeestje (*—beeske*): Maastricht.

onslieveherebeestje (*slievenherenbeestje*): Tongeren.

onzelieveheerbeestje (*—beeske*): Hasselt.

onzelieveheersbeestje (ook *—beeske*): Venray Wb. en in Bilzen en Oostham.

onzelieveherebeestje (ook *—beeske*, *—bezeke*): verspr. Trichterlds.; ook in Roermond, Meerssen, Meeuwen en Vechmaal.

lieveherevogeltje (*—vogelke*): Broeksittard.

lieveheersmusje (ook *—muske*): Baarlo en Grathem.

lieveheremusje (*—muske*): Belfeld en Beesel.

lieveherehennetje: verspr. Centr.Maaslds.; ook in Limbricht en Wessem.

lievehereschaapje (*—schaapke*): verspr. Centr.Maaslds.; ook in Linne, Montfort en Maasbracht.

lieveheerslammetje (*—lamke*): Gennep Wb. en in Swalmen en Maasniel.

lieveheerspaardje: Beegden.

lieveherepaardje: verspr. Centr.Maaslds.

onzelieveherepaardje: Lanklaar.

onzelieveheersbijtje: Baexem.

onzelieveherebijtje (*—bijke*): 's-Gravenvoeren.

lieveheerswormpje (–wormke):
Grathem.

lieveherebintje:
Grevenbicht/Papenhoven.

lieveherebolletje (–bolleke):
Kortessem en Tongeren.

onzelieveherebolletje (–bolleke):
Tongeren.

onzelieveherepulletje (–pulleke):
Kortessem en Koninksem.

lieveherekuikje (–kuikske, –kuukske):
verspr. Horns en Bilzerlds.;
ook in Dieteren, Susteren en
Maaseik.

lieveheretientje (ook –tieneke):
Lanaken, Veldwezelt en
Vroenhoven.

lieveheersvlammetje (–vlamke):
Gennep Wb.

heergodsdierkje (heergodsdierke):
Kerkrade Wb.

deherenhennetje: Neerpelt.

herentientje: Mheer.

lieievrouwbeestje (ook –beeske, –
beesteke, –bezeke): freq.
Demerkemp., Lonerlds. en
Truierlds., verspr. Maaskemp.;
ook in Eksel, Wijchmaal, Heppen,
Beringen, Kwaadmechelen en
Loksbergen.

lieievrouwbeestje (ook –beeske, –
bezeke): freq. Maaskemp. en Dom-
mellds., verspr. Lonerlds.;
ook in Herkenbosch, Moelingen,
Nederweert, Houthalen, Schulen,
Lommel en Maasbree.

lieievrouwjesbeestje (–vrouwkes-
beesteke): Zolder.

onzelievevrouwbeestje (ook –bees-
ke): freq. Truierlds., verspr. Demer-
kemp. en Lonerlds.; ook in Beek
(bij Bree) en Loksbergen.

onzelievevrouwbeestje (ook –bees-
ke, –beesteke, –bezeke): Molen-
beersel, Kinrooi, Meeuwen, As,
Sint-Huibrechts-Lille, Zolder,
Stevoort, Hoepertingen en Tessen-
derlo.

onzelievevrouwjesbeestje (–beeste-
ke): Heusden.

vrouwbeestje (–beeske, –bezeke):
Peer, Kozen en Mielen-boven-
Aalst.

lieievrouwvogeltje (–vogelke):
Kessenich.

lieievrouwvogeltje (–vogelke):
Venray, Vlodrop en Posterholt.

lieievrouwhennetje (–henneke):
Eksel.

lieievrouwhennetje (ook –henne-
ke): Nieuwstadt, Rotem, Achel en
Hamont.

onzelievevrouwhennetje (–henne-
ke): Hamont en Sint-Huibrechts-
Lille.

vrouwhennetje: Nieuwstadt.

onzelievevrouwemusje (–muske):
Horst en Sevenum.

vrouwemusje (–muske): Sevenum.

lieievrouwkuikje (–kuukske):
Sluizen.

lieievrouwkuikje (–kuukske):
Nederweert en Weert.

lieievrouwpulletje (–pulleke):
verspr. Tongerlds.; ook in Genk,
Zutendaal en Grote-Spouwen.

lieievrouwepulletje (–pulleke):
Genk, Gelieren/Bret, Diepenbeek,
Hoeselt, Houthalen, Kortessem en
Wellen.

onzelievevrouwepulletje (–pulleke):
Martenslinde, Zonhoven, Sint-
Lambrechts-Herk en
Wimmertingen.

onzelievevrouwepulletje (–pulleke):
Vliermaalroot en Riksingen.

vrouwepulletje (–pulleke): Zutendaal.

lieievrouwepietje (–pieteke): Eksel.

moedergodssterretje (–*sterreke*):
Montzen.

lievevrouwkje (–*vrouwke*): Tungelroy, Tessenderlo, Merselo en Venray.

onslievevrouwkje (ook –*vrouwke*):
Hasselt.

hanslievevrouwkje (–*vrouwke*):
Hasselt.

hemellieuevrouwkje (–*vrouwke*):
Hasselt.

onzelieuevrouwbolletje (–*bolleke*):
Ulbeek en Vliermaal.

kevelaarsbeestje: Haelen en Bugenum.

kevelaarsmusje (–*muske*): Neer.

kevelaarswormpje (–*wormpke*):
Roggel.

kevelaarwormpje (–*wormpke*):
Roggel.

kevelewormpje (–*wormpke*):
Baexem en Grathem.

keverswormpje (–*wormpke*):
Heythuysen en Baexem.

kevelaarvrouwkje (–*vrouwke*):
Molenbeersel.

kevelarenvrouwkje (–*vrouwke*):
Neeritter.

kevelevrouwkje (–*vrouwke*):
Nederweert en Zwartbroek.

kevelvrouwkje (–*vrouwke*): Nederweert.

kevelaar: Kinrooi.

kevertje (*keverke*): Hunsel.

oliebeestje: verspr. Noord.Oostlb.;
ook in Gulpen, Blerick en Venlo.

oliediertje (–*diereke*): Kelmis.

oliemusje (–*muske*): Beesel.

olieschaapje (–*schaapke*): Herten (bij
Roermond) en Sint-Odiliënberg.

oliepietje: Eynatten en Raeren.

oligbeestje (–*bezeke*): Slenaken.

oligdiertje (ook –*diereke*, –*dierke*):
Vaals, Eys, Vijlen, Montzen en
Welkenraedt.

oligslammetje (–*lamke*): Heerlen.

oligsmusje (–*muske*): Bocholtz.

oligswormpje (–*wormke*):

Simpelveld, Nieuwenhagen,
Schaesberg en Hoensbroek.

oligsmannetje (ook –*manke*): freq.
Ripuar.; ook in Nieuwenhagen.

oligsmudje: Waubach.

smoutbeestje (ook –*beeske*): verspr.
Zuid.Oostlb. en Lonerlds.; ook in
Genk.

smoutwormpje (–*wormke*, –*wormpke*):
freq. Zuid.Oostlb.; ook in
Bunde.

smoutkevertje: Neeroeteren.

lievelammetje (–*lamke*): Meijel.

braaf beestje: Peer.

draaihennetje (*draaihenneke*):
Neerpelt.

goudbeestje: Maasbree.

hemelbeestje: Kessel, Overpelt,
Broekhuizen en Maasbree.

hemellammetje (–*lamke*): Gennep
Wb.

hemelmusje (–*muske*): Broekhuizen,
Panningen en Helden/Everlo.

molenpaardje: freq. Centr.Maaslds.;
ook in Schin-op-Geul en Eupen.

molentandje: Weertlands Wb. en in
Limburgs Id.

mulderinnetje (*mulderinneke*): Sint-
Huibrechts-Lille.

pietje (*pieteke*): Eksel.

pimpernel: Nieuwenhagen.

pimpernelletje (*pimpwernelleke*):
Weertlands Wb.

roodborstje (*roodboske*): Heers.

melenschijter: Tegelen.

tierenhennetje (–*henneke*): Overpelt.

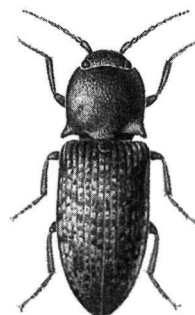
tranengietertje (–*gieterke*):
Overpelt.

vliegmusje (–*muske*): Horst.

KNIPTOR

Meerlo-Wanssum Wb. (164), Weertlands Wb. (B2-03).

Kniptor (*Adelocera murina*) 17 mm. Algemene grijze middelgrote tor waarvan de bekendste eigenschap is dat hij, op zijn rug gelegd, met een knippend geluid de dekschilden over elkaar klapt en met een salto op z'n pootjes terecht komt. Hij is te vinden in tuinen en velden, bossen en weiden. De larven zijn de (schadelijke) ritnaalden, zie het lemma RITNAALD, LARVE VAN DE KNIPTOR.

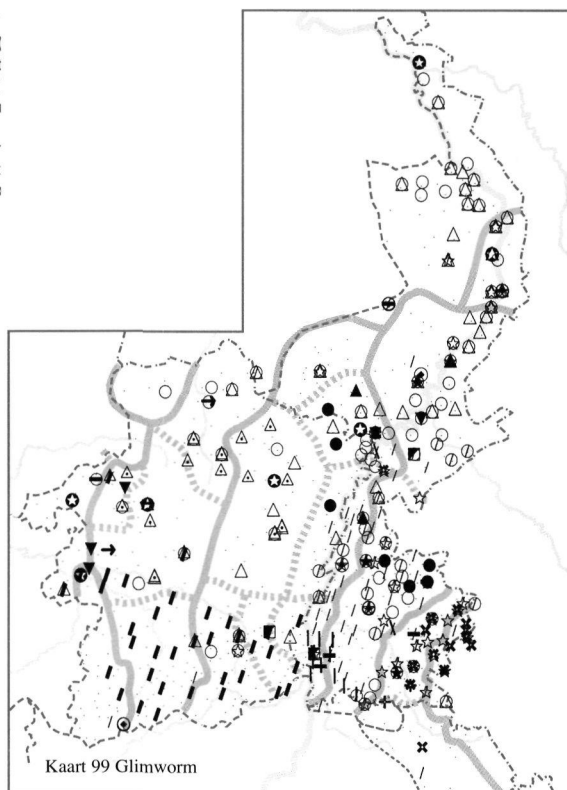

hanneskeknik: Weertlands Wb.
knapper: Meerlo-Wanssum Wb.

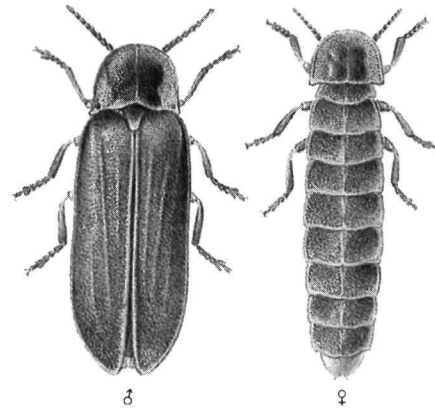
GLIMWORM

/ vuurworm(pje)	(180)	⊙ glimkever
○ glimworm(pje)	(158)	\ vuurvlieg
△ lichtworm(pje)	(70)	▼ nachtlucht
! vuurmade(tje)	(64)	★ vuurman
☆ gloeiworm(pje)	(57)	— vuurkever
l vuurbeestje	(31)	■ kever
△ lichtmade(tje)	(28)	▲ lichtkever
✱ johanneswormpje	(20)	→ madelicht
⊕ dwaallicht(je)	(10)	† sintjansvc
● goudworm(pje)	(10)	

GV Gr (1935) (003), N 83 (1981) (118a, 118b), SGV (1914) (011), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (072), ZND 18G (1935) (003), ZND B2 (1940sq) (299), ZND m (Godelaine); Gronsveld Wb. (545), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (135, 304), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (188), Meeswijk Wl. (380), Sint-Truiden Wb. (241), Sittard Wb. (477), Valkenburg Wb.; Daelen, J.v. (1933-41), Jaspar, E. (1921-28), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 01 (1926) (014), Veldeke 31 (1956) (115), Veldeke 33 (1958) (057).

Glimworm (*Lampyris noctiluca*) 12 mm. In het zuiden en uiterste noorden van onze streken voorkomend en tot de verbeelding sprekend insect dat op vroege zomeravonden licht geeft. Het mannetje heeft lichtbruine dekschilden en vliegt, vaak in grote aantallen, op warme juli-avonden onder de bomen; het wijfje is ongevleugeld en kruipt over de grond. Beide hebben aan het achterlijf een gecompliceerd fel geel lichtgevend orgaan. Op de kaart zijn de verkleinwoorden met het grondwoord samengenomen.

glimworm: verspr. in heel Lb. met uitzondering van Ripuar., Weertlds. en Lonerlds.

glimwormpje (ook *glimwormke*): freq. Zuid.Oostlb., verspr. in overig Nl. Lb.

glimwormde: Wessem.

glinsterworm: Guigoven.

glinsterwormpje (*glinsterwormke*): Kessel.

glimkever: Nunhem, Schimmert, Stein, Jeuk, Venlo en Meijel.

glimmer: Swalmen en Bree.

glimmerd: Montfort.

gloeiworm (ook *gloeieworm*): verspr. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Kessel, Thorn, Stein, Maastricht, Hoeselt en Gennep.

gloeiwormpje (*gloeiewormke*): freq. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Simpelveld, Kerkrade, Tegelen, Beesel, Weert, Echt/Gebroek, Maastricht en Sevenum.

gloeikeyver: Nieuwenhagen.

gloeikeyvertje (*gloeikeyverke*): Weert.

gloeiërd: Montfort.

gloedige worm: Maastricht.

lichtworm (ook *lichworm*): verspr. Noord.Oostlb., Maaskemp., Dommelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Grathem, Meeswijk, Rekem, Veldwezelt, Koersel, Kuringen, Kortessem en Loksbergen.

lichtwormpje (*lichtwormke*, *lichtwormke*, *lichwurpke*, *luutwormke*): freq. Noord.Oostlb. en Kleverlds., verspr. Horns; ook in Vaals, Dieteren, Susteren, Weert, Opitter, Bilzen, Hamont, Arcen en Venlo.

lichtmade (ook *lichtmaai*): freq. Maaskemp.; ook in Bilzen, Peer, Linde, Kuringen, Zonhoven en Beringen.

lichtmadetje (*lichtmaaike*, *lichtmaai-tje*, *lichtmake*): Neerglabbeek, Eksel, Heusden, Hechtel, Heppen en Oostham.

madelichtje (*maailichtje*, *maailichte-ke*): Koersel, Overpelt en Lummen.

lichtkever: Beesel, Ell, Thorn en Born.

lichtbeestje (*lichbeeske*): Benzenrade en Schaesberg.

lichtje (*lichteke*): Wijchmaal.

vuurworm: freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.-Oostlb. en Lonerlds.; ook in Eys, Welkenraedt, Maasbracht, Borgharen, Eijsden, Rosmeer, Hamont, Borlo en Loksbergen.

vuurwormpje (*vuurwormke*): freq. Ripuar., Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds., verspr. Noord.-Oostlb. en Trichterlds.; ook in Stramproy, Stevensweert, Meijel en Sevenum.

vuurkever: Heer, Heugem, Kwaadmechelen en Meijel.

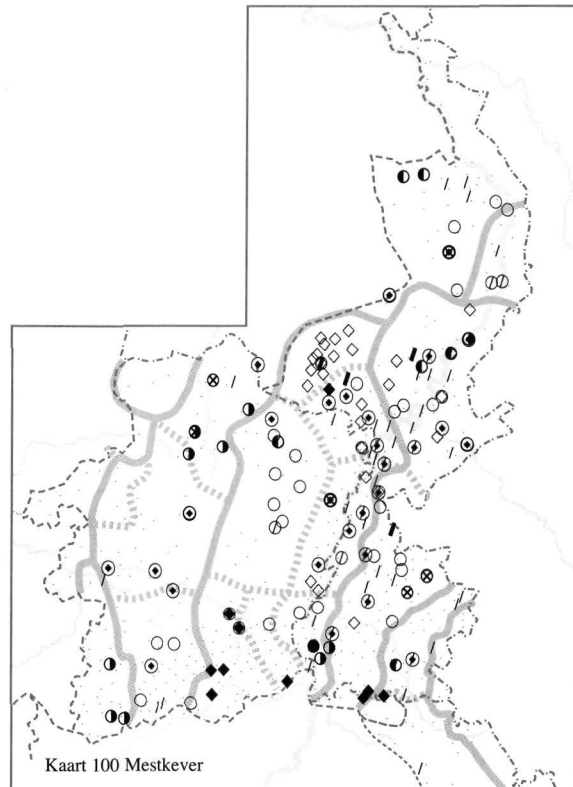
vuurkevertje (*vuurkeverke*):
Brunssum en Kunrade.
vuurmade (ook *vuurmaai*): alg.
Haspengouws.
vuurmadetje (*vuurmaaike, vuurma-
ke*): 's-Herenelderen, Schulen,
Oostham, Loksbergen en Halen.
vurenmade: Ulbeek.
vuurvlieg: Maastricht en Gulpen.
vuurvliegje (*vuurvliegjske*): Stevens-
weert, Maastricht en Klimmen.
vuurbeestje (*vuurbeeske*): freq.
Zuid.Oostlb. en Trichterlds.
vuurkoninkje (*vuurkonike*):
Brunssum.
vuurman: Haelen en Lutterade.
vuurmannetje (*vuurmanneke, vuur-
manke*): Gulpen en Bocholtz.
vuurpijlte (*vuurpijlke*): Borlo.
vuurveuren: Loksbergen.
dwaallicht: Gennep.
dwaallichtje (ook *dwaallichje, dwaal-
lichtske, dwaallichte*): Neeritter,
Gruitrode, Koersel, Tessenderlo,
Halen en Grubbenvorst.
dwazenlicht: Well.
waaslicht: Gulpen.
wazenlichtje (*wazenlichtske*): Eys.
nachtlichtje (ook *nachlichke, nach-
lichtske, nachlichtske, nachlichte-
ke*): Herten (bij Roermond), Thorn,
Beverlo, Meldert en Linkhout.
nachtwormpje (*nachwormke*):
Dieteren.
goudworm: Munstergeleen,
Stramproy, Kinrooi en Rotem.
goudwormpje (*goudwormke*):
Schinveld, Brunssum en
Amstenrade.
johanneswormpje (ook *johannes-
wormke*): alg. Ripuar., freq.
Zuid.Oostlb.; ook in Montzen en
Echt/Gebroek.
janswormpje (*janswormke*): Epen en
Vijlen.
johannawormpje: Vaals.
jannesvlieg: Eupen.
jansvliegje (*jansvliegjske*): Welken-
raedt.

johannesvlieg: Eupen.
sintjanskever: Neerharen.
sintjanslichtje (*sintjanslichje*):
Lottum.
sintjansvonkje (*sintjansvonkske*):
Mechelen en Slenaken.
junikever: Stein.
junikevertje (*junikeverke*): Gemme-
nich.
juliwormpje (*juliwormke*): Kerkrade.
meikever: Maastricht.
kever: Montfort, Eigenbilzen en
Maastricht.
krekel: Amby.
vlimmetje (*vlimpke*): Kapel-in-'t-
Zand.
zilverwormpje (*zilverwormke*):
Herten (bij Roermond).
schemerworm: Opglabbeek.
zomerworm: Opglabbeek.
bliewit: Roermond en Maasniel.
broedworm: Ospel.
dauwormpje (*dauwormke*):
Buggenum.
donderworm: Heel.
donderwormpje (*donderwormke*):
Heel.
heiworm: Opgrimbie.
houtworm: Houthalen.
kapellenuil: Heel.
kelderslak: Rotem.
onzelieveherebeestje: Gulpen.
lievevrouwwormpje (*lievevrouw-
wormke*): Stramproy.
oligswormpje (*oligswormke*): Vijlen.
paardsworm (*paarswrom*):
Buggenum.
pee: Thorn.
pitswormpje (*pitswormke*): Geleen.
schaverik: Vlijtingen.
spekormpje (*spekormke*):
Stevensweert.
spolworm: Wijchmaal.
worm: Meijel.
zeiltje (*zeilke*): Halen.

MESTKEVER

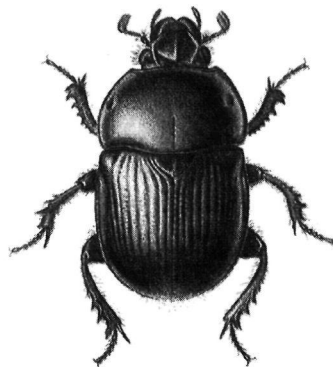
/ mestkever	(64)
○ strontkever	(45)
⊙ strontvlieg	(29)
◇ paardsworm	(26)
● strontbeest	(11)
◆ paardskever	(10)
● stronthommel	(7)
⊗ strontworm	(7)
/ mestvlieg	(4)

N 83 (1981) (122), Roukens 03 (1937) (017), ZND 14 (1926) (029);
 Echt Wb. (060), Maastricht Wb., Sittard Wb. (410), Valkenburg Wb., Weertlands Wb. (B2-07), Zonhoven Wl. (2.186).

Mestkever is de algemene naam voor kevers die van mest leven; de bekendste twee soorten zijn de grote zwarte mestkever (*Geotrupes stercorarius*, ong. 2 cm) die vooral op de hei voorkomt en z'n nest volpropt met mest en de kleine veldmestkever (*Aphodius fimetarius*, 5-8 mm), een klein algemeen voorkomend kevertje met een oranjebruin schild en een zwart borststukje dat leeft op en van halfdroge paarden- en koeienmest. Reeds vroeg in het voorjaar zijn ze in het veld en rond de boerderijen te vinden.

mestkever (ook *meskever*): freq.
 Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns en Centr.Maaslds., verspr. in de rest van Lb.
mestkeverd: Herten (bij Roermond).

mestvlieg: Roggel, Broeksittard, Weert en Zwartbroek.
mestworm: Grathem.
mest: Haelen.
strontkever: freq. Maaskemp., verspr. Oostlb., Trichterlds., Lonerlds.,

Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Weert, Ell, Ophoven, Rotem, Stein, Bilzen, Eigenbilzen, Beverst en Houthalen.

strontskever (*stronkskever*): Nieuwenhagen.

strontkegel: Grubbenvorst.

strontvlieg: verspr. Oostlb., Horns, Centr.Maaslds. en Demerkemp.; ook in Eys, Bocholt, Hamont, Hoepertingen, Meijel en Sevenum.

strontsvlieg: Oirsbeek.

strontworm: Brunssum, Hoensbroek, Rotem, Neerpelt, Eksel en Sevenum.

strontworm: Mheer.

strontwormpje: Meeswijk.

strontbeest (ook *strontbees*): verspr. Dommellds. en Truierlds.; ook in Reuver, Heer, Maastricht, Heugem en Hechtel.

strontbij: Meijel.

stronthommel: Gulpen, Beesel, Nunhem, Bree, Maastricht, Merselo en Venray.

strontbijzap: Zonhoven.

strontmulder: Kwaadmechelen.

strontkleverd: Sittard.

strontpiet: Eksel.

stronts (*stronks*): Vaals.

schijtkrevel: Lommel.

paardskever (ook *paadskever*):

verspr. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Slenaken, Noorbeek, Terlinden, Tungelroy en Overrepen.

paardskegel: Maasbree en Blerick.

paardsvlieg (*paasvlieg*): Geleen. Centr.Maaslds.; ook in Weertlands Wb.

paardenworm: Venray.

paardsworm (ook *paarsworm*, *paasworm*): verspr. Oostlb., Horns en

paardsbeest: Linkhout.

paardsluis: Gennep.

paardsgeschaar (*paarsgeschaar*): Valkenburg.

paardsschaar (*paadsschaar*): Kerkrade.

schaar: Nieuwenhagen.

kever: Eigenbilzen en Montzen.

braamvlieg: Meijel.

dodengraver: Meijel.

duivel: Tessenderlo.

hirschkäfer (du.): Bocholtz.

luiszak: Lommel.

molenvarken: Urmond.

mulder: Thorn, Sittard en Schimmert.

scheeldaas: Belfeld.

schoester: Vijlen.

vlieg: Meijel.

vlooizak: Lommel.

wild varken: Maastricht.

zwarte kever: Kanne.

zwarte worm: Roggel.

GOUDEN TOR

Gouden tor (*Cetonia aurata*) 18 mm. De gouden tor is een middelgrote groenzwarte kever met een geelgouden glans op de dekschilden die bij het vliegen gesloten blijven. Van medio mei tot in de volle zomer zijn ze te vinden op bloeiende rozen, meidoorns en jeneverbessstruiken.

goudkever (ook *goldkever*): freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.

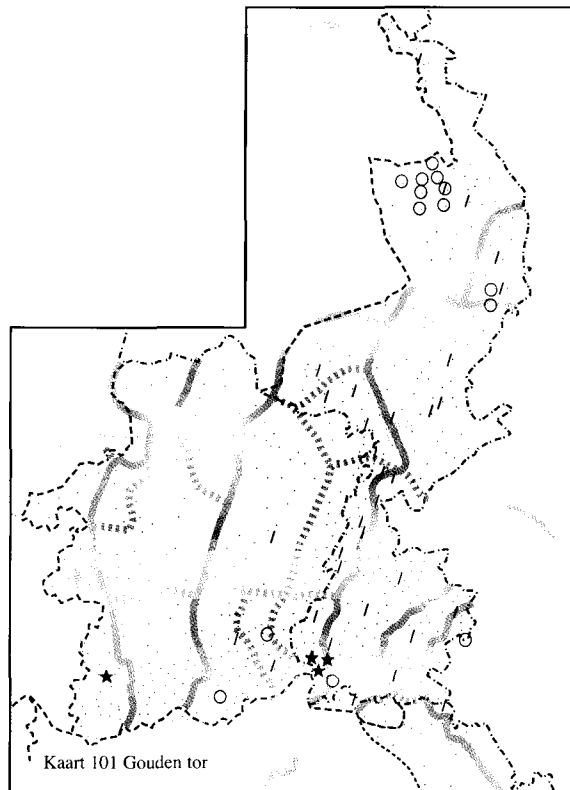
gouden loopkever: Eys.

goudsmid (ook *goldsmid*): Venray Wb. en in Kerkrade, Tegelen,

/ goudkever (40)
 ○ goudsmid (17)
 ★ hovenier (4)

N 83 (1981) (121);
 Gronsveld Wb. (158), Sint-Truiden
 Wb. (187), Tegelen Wb. (086),
 Tongeren Wb. (192), Venray Wb.
 (169).

Gronsveld, Eigenbilzen, Tongeren
 en Blerick.
goudhaan: Sevenum.
goudbeestje (*goudbeeske*): Maas-
 tricht.
goudje (*gouwke*): Ophoven.
koperkever: Kwaadmechelen.
grondkever: Nunhem.
hovenier: Heer, Maastricht, Heugem
 en Sint-Truiden.

tuinman: Montfort.
capucijner: Sittard.
smid: Loksbergen.
korenmulder: Eksel.
meikever: Merkelbeek.
strontbeest (*strontbees*): Maastricht.
strontkever: Vlodrop.
knozel: Sittard.
zwaab: Sittard.
kever: Eigenbilzen.

WATERTOR

N 100 (1997) (012c);
 Sittard Wb. (434).

Watertor is de algemene naam voor
 kevers die onder de waterspiegel leven.
 De bekendste soort is de spinnende
 watertor of waterkever (*Hydrous*
piceus, 35-45 mm), een grote, pikzwar-

te en bolvormige tor, vroeger zeer alge-
 meen in stilstaand water en sloten, die
 zich met waterplanten en (en soms met
 viskuit) voedt. Ze ademen lucht in door
 hun sprieten. Opvallend aan hun
 gedrag is het huisje dat het wijfje voor
 de eieren spint, afgesloten door een
 soort mast.

WLD III, 4.2

Een andere bekende soort is de geelgerande watertor (*Dytiscus marginalis*, 35 mm), een glanzend groene roofkever die zich met zwakke en zieke (kleine) vissen voedt.

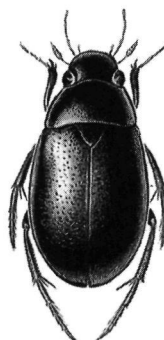
watertor: Maasbree, Eksel en Schimmert.

watertorretje (*watertorke*): Doenrade.

waterkever: Swalmen, Weert, Ell, Kinrooi, Maasbracht, Echt/Gebroek en Boekend.

regendier: Kerkrade.

tor: Venlo en Achel.

zwaab: Vijlen.

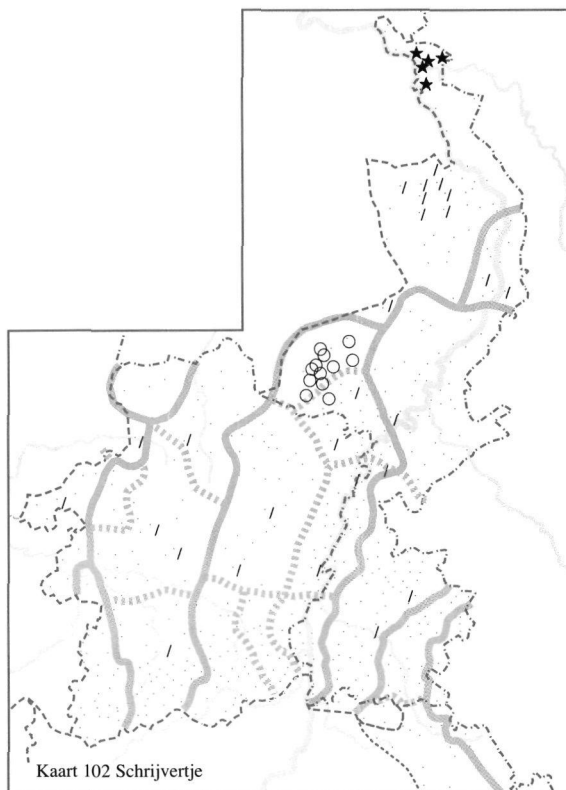
tonnetje (*tonke*): Sittard.

zwart beest (*zwarte beest*): Zolder.

SCHRIJVERTJE

/ schrijvertje (32)
○ broedmug (13)
★ koffieboontje (5)

N 100 (1997) (012a, 012c);
Gennep Wb., Tungleroy Wb. (175),
Venray Wb. (406), Weertlands Wb.
(B2-01);
Vossen, A. (zj.hs).

Kaart 102 Schrijvertje

Schrijvertje of draaikever (*Gyrinus natator*) 5-7 mm.
Vroeger kwam het door Gezelle beroemd geworden zeer kleine schijverke nog algemeen voor, maar het

heeft zeer onder de watervervuiling geleden. Het is een klein glanzend zwart roofkevertje dat kringen op het wateroppervlak maakt en bliksemsnel onderduikt bij gevaar.

schrijvertje (ook *schrijverke*): verspr.
in heel Lb.

schrijver: Achel.

bootsmannetje (*bootsmanneke*):
Tessengerlo.

kringelbeestje: Maasbree.

schaatsenrijder: Ospel.

schaatser: Vijlen.

broedmug (*broedmuk*): Weertlands
Wb. en in Tungelroy.

broedwormpje (*broedwormke*):
Nederweert.

koffieboontje: Gennep Wb.

schoenmakertje (*schoenmakerke*):
Lommel.

watervlieg: Jeuk en Chèvremont.

watervlo: Heel en Waubach.

watervlooi: Horst.

watermug (*watermuk*): Maasbracht.

waterding (*waterdink*): Bree.

waterjuffer: Lauw.

snijder: Swalmen.

4.3 Larven

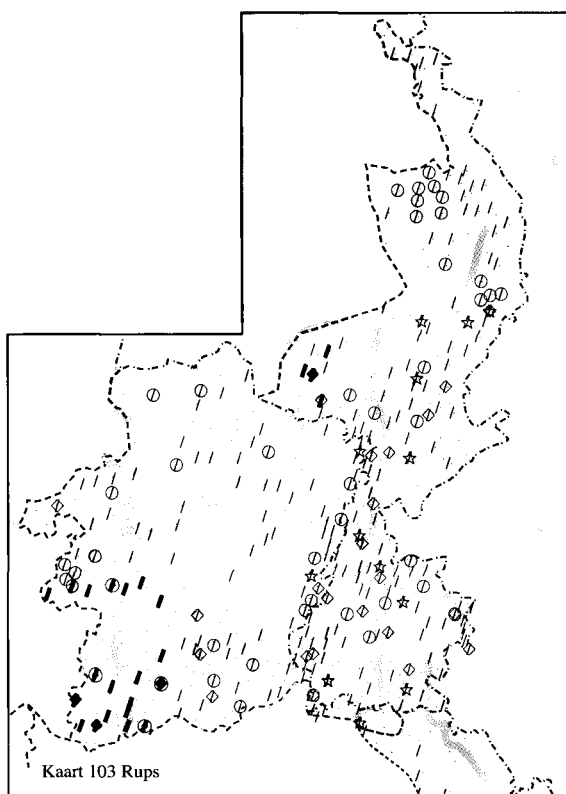
Larven vormen het tussenstadium van de dieren met gedaantewisseling; in de periode van de ontwikkeling die ligt tussen het ei en het volwassen dier worden de dieren larve genoemd. Ze hebben vaak het voorkomen van een wormpje.

In de deze paragraaf komen enkele bekende larven van de insecten uit de voorgaande paragrafen ter sprake; soms zijn de larven veel beter bekend dan de volwassen dieren, voornamelijk daar waar de larven schadelijk zijn.

RUPS

/ rups	(640)
○ koolrups	(47)
▬ rupsel	(44)
◇ groene rups	(25)
☆ moosrups	(14)
◆ groene rupsel	(4)
◎ koolrupsel	(4)

DC 09 (1940) (024 add), DC 46 (1971) (016), N 26 (1964) (038, 038 add, 039, 039 add, 042 add), SGV (1914) (030), Willems (1885) (016a), ZND 06 (1924) (023); Bree Wb. (241), Echt Wb. (101), Eupen Wb. (160), Genk Wb. (275), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (393), Hamont Wl. (399), Haspengouws Id. (196), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (241), Lommel Wl. (271), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (240), Meeswijk Wl. (539), Meeuwen Wl. (186), Meijel Wb. (112), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.265), Sint-Truiden Wb. (205), Sittard Wb. (346), Stokkem Wb. (093), Tegelen Wb. (111), Tungelroy Wb. (176), Venlo Wb. (345), Venray Wb. (247, 383), Weertlands Wb. (B2-08), Zonhoven Wl. (2.109); Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs),

Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Maar, H.v.d. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Urlings, R. (zj.hs), Verheggen, P. (zj.hs).

De algemene naam voor de eerste verschijningsvorm na het ei in de gedaantewisseling van vlinders. Bij uitbreiding ook wel gebruikt voor het larvenstadium van andere insectsoorten; vergelijk het lemma FRUITWORM.

rups (ook *rup*, *rusp*, *trups*): alg. in heel Lb. behalve in Lonerlds. en Truierlds., waar het verspr. voorkomt.

rupsel (ook *ruspel*): freq. Lonerlds., Truierlds. en aansluitend Demerkemp., verspr. Weertlds.; ook in

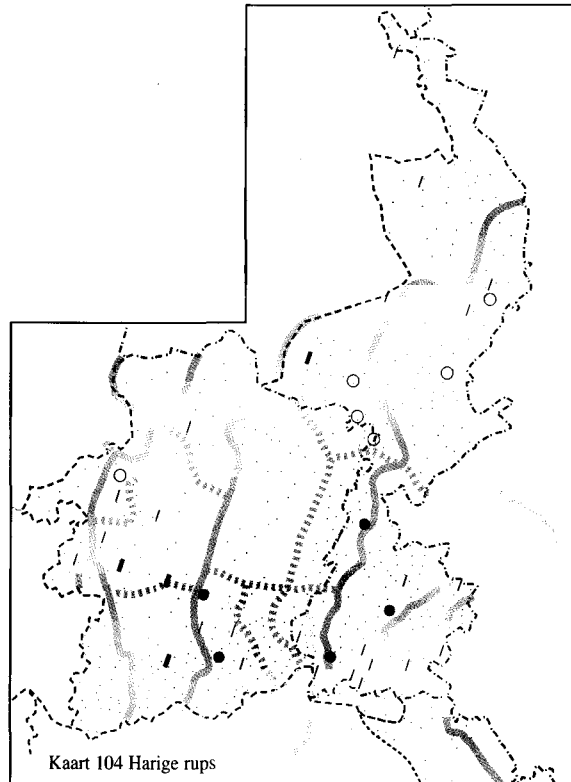
Haspengouws Id. en in Tungalroy en Loksbergen.
rups in het moos: Hoensbroek.
rups van het koolwitje: Maasniel.
groene rups: verspr. Oostlb., Horns, Trichterlds. en Tongerlds.; ook in Bleijerheide, Nieuwenhagen, Eys, Boorsem, Geulle en Tessenderlo.
groene rupsel (ook *groen ruspel*): Weert, Borgloon, Velm en Borlo.
koolrups (ook *koolrusp*): freq. Getelds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds., verspr. Oostlb., Centr.Maaslds. en Tongerlds.; ook in Nieuwenhagen, Ell, Grathem, Bree, Neerharen, Oost-Maarland, Grote-Spouwen, Neerpelt, Hechtel, Lummen, Beverlo, Donk (bij Herk-de-Stad) en Lommel.
koolrupsel: Spalbeek, Opheers,

Borgloon en Sint-Truiden.
koolworm: Hechtel.
koolmade (*koolmaai*): Beringen.
moosrups: verspr. Oostlb.; ook in Mechelen, Sint-Martens-Voeren, Geistingen, Guttecoven en Mechelen-aan-de-Maas.
moosworm: Sint-Martens-Voeren.
kabuisrups (*kappesrups*): Middelaar.
rupsenschijter: Panningen.
rupsenzaad (ook *ruspenzaad*): Boeket/Heisterstraat en Koningsbosch.
made (*maai*): Beringen en Stein.
kapel: Rothem.
miepmop: Bleijerheide.
mot: Rothem.
smeelde: Heugem.
snijgerd: Stevensweert.

HARIGE RUPS

/ rups (27)
 ○ haarrups (7)
 ● harenrups (5)
 / rupsel (4)

N 26 (1964) (040).

Rupsensoort met lange haren; in het bijzonder die van de processierups-spinner.

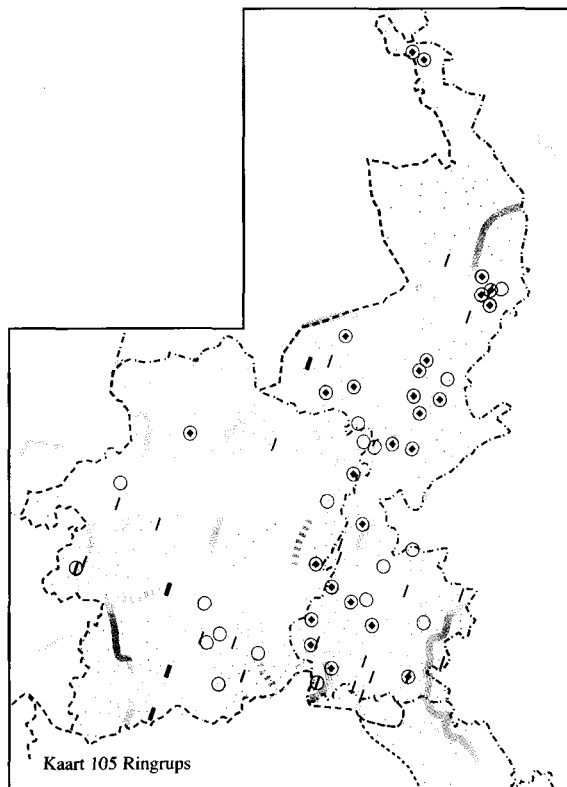
- harige rups:** Ottersum en Milsbeek.
harenrups: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Diepenbeek en Riksingen.
haarrups: verspr. Horns; ook in Heugem, Tegelen, Swalmen en Beverlo.
haarrupsel (ook *haarrupsel*): Weert en Borlo.
rups met haren: Puth.
rups met haar op: Neerpelt.
rups met lang haren: Grote-Spouwen.
rups: verspr. in heel Lb.
rupsel (ook *ruspel*): verspr. in het zuidwesten van Belg. Lb.; ook in Boshoven.

- pootrups:** Vliermaal.
potenrups: Bree.
heggenrups: Grathem en Heugem.
haagrupsel: Sint-Truiden.
bruine rups: Bleijerheide.
dikke rups: Oost-Maarland.
vette rups: Linkhout.
processierups: Helden/Everlo.
jeukrups: Montfort.
koekoeksrups: Geulle.
lijsterrups: Munstergeleen.
koerups: Mechelen-aan-de-Maas.
bastaardsatijnrups: Ulestraten.
vlinderrups: Venlo.
joosje pik (*aaske pek*): Geistingen en Rotem.
duizendpoot: Opheers.
spinselmot: Maaseik.

RINGRUPS

- ⊙ ringelrups (30)
/ rups (28)
○ ringrups (19)
rupsel (4)

N 26 (1964) (039, 040, 042).

Lange slanke, kleurig gestreepte rups, zo genoemd omdat de moedervlinder haar eieren in een ring om de takken van vruchtbomen legt.

ringrups (ook *rinkrups*): verspr. in Nl. Lb. en Belg. Lb.

ringrupsel (*rinkrupsel*): Borgloon.

ringelrups: verspr. in Nl. Lb.; ook in Eksel.

ringeliesje (*ringellieke*): Stevensweert.

appelenrups: Grathem.

bladrups: Munstergeleen.

struikrups: Oost-Maarland.

takkenrups: Munstergeleen.

bandrups: Grathem.

potenrupsel: Spalbeek.

pepelrupsel: Borlo.

rups: verspr. in Nl. Lb. en Belg. Lb.

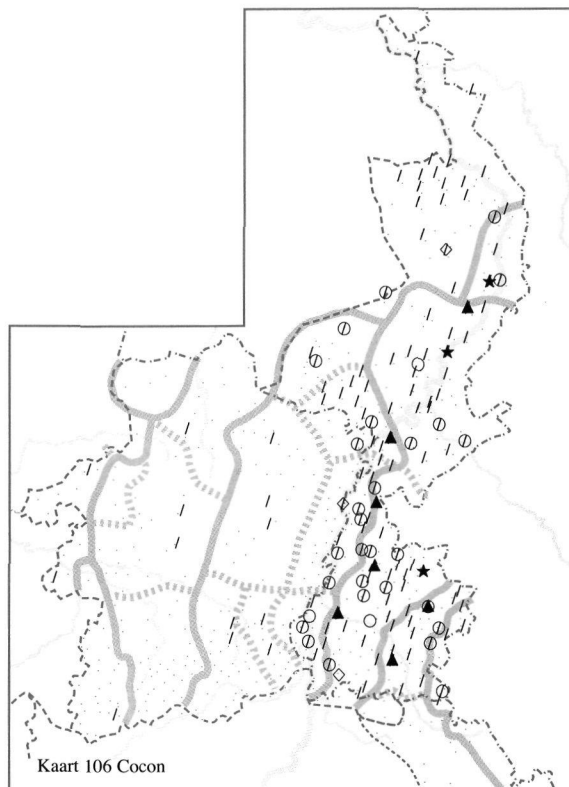
rupsel (ook *ruspel*): Boshoven, Hasselt, Opheers en Borgloon.

goesje: Brunssum en Hoensbroek.

COCON

/ pop	(303)
○ cocon	(34)
▲ larve	(7)
◇ spinsel	(5)
★ popje	(4)

DC 18 (1950) (008e, 008f), N 83 (1981) (115, 116);
Genk Wb. (275), Venlo Wb. (219),
Venray Wb. (363), Zonhoven Wl. (2.067).

Omhulsel in de vorm van een tonnetje, gesponnen van uitgescheiden draden, waarin de rupsen van de meeste vlindersoorten zich als pop inspinnen.

pop: freq. in heel Lb.

pops: Hushoven.

popje (*popke*): Blerick, Beesel en Brunssum.

prop: Heythuysen.

rupsenpop: Tungelroy en Genk.

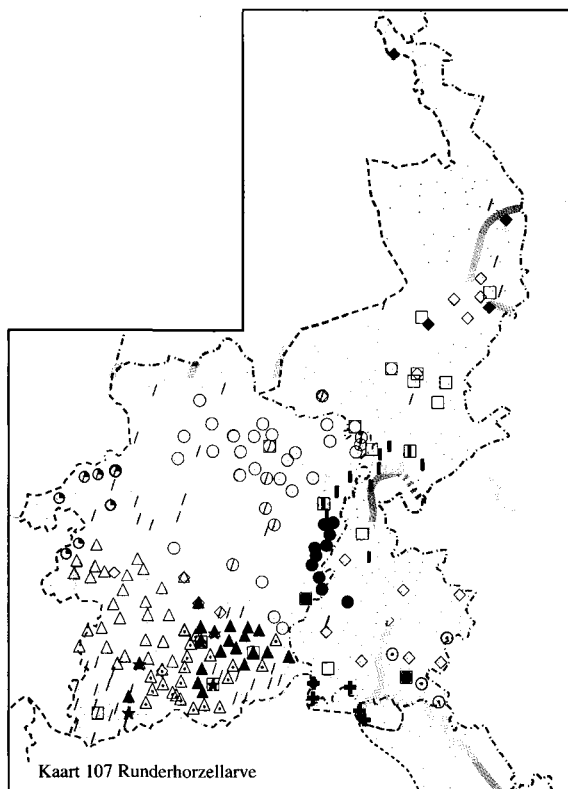
verpopte rups: Eys.
miepmoppop: Kerkrade.
vietmoppop: Spekholzerheide.
cocon: verspr. in Nl. Lb. met uitzondering van Kleverlds.
huisje (*huiske*): Arcen.
tonnetje (*tonke, tonneke*): Venlo en Houthem.
verpoppinghuls: Gulpen.
rupsenbocht: Venlo.
rupsenkoof: Helden/Everlo.
rupsennest (ook *rupsennes*): Montfort en Wolfhaag/Raren.
nest: Roermond.

rupsenweb: Blerick.
spinnenweb: Helden/Everlo.
spinsel: Sevenum, Grevenbicht/Papenhoven en Sint-Geertruid.
koninkje (*koningske*): Meterik.
larve: verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Maasbracht.
vlinder: Nunhem.
pepel: Sittard.
rups: Venlo.
worm: Gronsveld.
meikeverd: Beegden.
mest: Stein.

RUNDERHORZELLARVE

/ made	(71)
○ angel	(40)
△ madenknoek	(30)
◇ worm	(29)
△ madenknoop	(25)
□ paardsworm	(21)
▲ madenknoeb	(17)
I aambeitel	(15)
⊙ angelbut	(13)
● angelsbeitel	(13)
⊙ madenbut	(7)
✦ warbos	(7)
◆ horzelworm	(6)
★ koemade	(6)

DC 18 (1950) (005a, 005b, 005c),
 DC 45 (1970) (026), Goossens 1a
 (1955), Goossens 1b (1960), N 26
 (1964) (032 add, 035, 035 add,
 036, 036 add);
 Echt Wb. (022), Genk Wb. (208),
 Tongeren Wb. (363), Zonhoven
 Wl. (1.034).

De larve van de runderhorzel (*Hypoderma bovis*; verg. het lemma RUNDERHORZEL) komt uit eitjes die op de huid van koeien zijn afgezet. De

jeuk veroorzakende larven worden door de koe opgeslikt, waarna ze zich door de slokdarmwand en het spierweefsel heen naar de wervelkolom begeven,

waar ze zich in het wervelkanaal inboren en daar blijven tot ze de grootte van ca 13 mm hebben bereikt. In het voorjaar boren ze zich een uitweg door de huid heen. Eerst vormen ze zich een buil onder de huid en dit is de tijd, dat ze bestreden kunnen worden. De schade is zeer groot, daar de in de huid geboorde gaten de waarde ervan sterk verminderen. Valt de larve uit de buil op de grond (in juli), dan verpopt ze zich daar en komt na een maand het volwassen insect te voorschijn. De runderhorzellarve is het best bekend en gevreesd als de zwelling onder de huid van de runderen. Daarom is vaak met een meervoudsvorm (het nest larven) geantwoord of met een term die de zwelling (zoals **-bei** met afleidingen en samenstellingen ervan) aangeeft. In het lemma is zij dan ook steeds d.m.v. de lexicale variant aangegeven of de opgave in het meervoud was gegeven. De opgave **makenik** in Spalbeek moet worden begrepen als een afleiding van het diminutief van *made*: *make*.

angel (ook *angelen*, *angels*): alg. Maaskemp., verspr. Horns en Dommellds.; ook in Heythuysen, Gellik, Veldwezelt, Hechtel, Zonhoven en Heppen.
anger: Mechelen.
angelbeet (ook *angelbeten*): Achel, Neerpelt en Eksel.
angelenbeet: Heusden en Zolder.
angelbeitel (ook *angelbeitelen*): Nieuwstadt, Geleen en Vijlen.
angelsbeitel (ook *angelsbeitelen*): freq. Centr.Maaslds.; ook in Ulestraten en Neerharen.
angelsbult (ook *angelsbulten*): Bergen-Terblijt, Ottersum en Milsbeek.
angelsbout: Klimmen.
boutangel (*boutangelen*): Lanaken.
angelsknobbel: Kessenich.
angelbutts (ook *angelbussen*, *angelbuttsen*): verspr. Ripuar. en Oost.-Zuidlb.

angerbutts (*angerbuttsen*): Mechelen.
angelgat (*angelgater*): Tegelen.
angelworm (*angelwurm*): Neerpelt.
angsbeitel: Einighausen.
amelsbeitel: Leut en Rekem.
aambeitel (ook *aambeitelen*, *aambeitels*): freq. in het noorden van Centr.Maaslds. en aangrenzend Oostlb. en Horns.
aambeitelworm: Stevensweert.
aambeit: Montfort.
hamelsbeitel: Opgrimbie.
made (ook *maai*): freq. Bilzerlds., Tongerlds. en Truierlds., verspr. Horns, Maaskemp., Demerkemp., Beringerlds. en Lonerlds.; ook in Horn, Rothem, Klimmen, Elen, Sint-Huibrechts-Lille, Wijchmaal, Kerkhoven, Kwaadmechelen, Oostham, Lommel, Velden, Venlo, Middelaar, Broekhuizenvorst en Meijel.
made van de runderhorzel (*maai* —): Boekend en Maasniel.
made van de paardenhorzel (*maai* —): Riksingen.
makenik (dim.afl. van *made*): Spalbeek.
madenbeit (*maaibeit*): Kermt.
madenbutts (*maaiibuts*, *maaiibutsen*, *madenbust*): freq. Brab.Lb. en aansluitend Beringerlds.
madenknoop (*maaienknuup*, *maai-kneup*, *maaiknip*, *maaiknoop*, *maaiknuup*, *madenkneup*, *madenknuup*): freq. zuidelijk Lonerlds. en aansluitend Tongerlds.; ook in Hees en Herderen.
madenknoopje (*madenknuupke*): Groot-Gelmen.
madenknoeb (*maaienknoeben*, *maai-knoben*, *maaiknoeben*): freq. Bilzerlds. en Tongerlds.; ook in Vroenhoven, Gelinden en Overrepen.
madenknoebel (*maaienknoebels*): Wilderen.
madenknook (*maaienkneuk*, *maaienknuuk*, *maaikneek*, *maaiknoken*, *maaiknook*, *maaiknuuk*, *maden-*

- kneek, madenkneuk, madenkniek, madenknoken, madenknuuk*): freq. noordelijk Lonerlds. en Truierlds. en aansluitend Demerkemp.; ook in Diepenbeek en Linkhout.
- madenknots** (*madenknotsen*): Halen.
- madenpot** (*maienpotten*): Lummen.
- veldmade** (*velmaai*): Tongeren.
- huidmade** (*huidmaai*): Lommel.
- horzelmade** (*horzelmaai*): Tegelen, Hechtel en Bree.
- runderhorzelmade** (*runderhostelmaai*): Boekend en Grathem.
- koemade** (ook *koemaai*): verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Eisden.
- beestenmade** (*beestenmaai*): Sint-Truiden.
- paardenmade** (*paardenmaai*): Neerpelt.
- paardsmade** (ook *paarsmade, paardsmaai*): Tegelen en Opheers.
- paardshorzelmade** (*paarshostelmaai*): Grathem.
- worm** (ook *wormen, wurm, wurmen*): verspr. Oost.Zuidlb. en Oostlb.; ook in Bocholtz, Waubach, Eys, Mechelen, Tungelroy, Vucht, Kerensheide, Oost-Maarland, Diepenbeek, Beverst, Spalbeek, Godschei, Beringen, Borgloon, Hout-Blerick, Boekend en Maasbree.
- worm van de horzel**: Boekend.
- rode worm**: Neer.
- wormbult** (*wormbulten*): Kaulille.
- wormknobbel**: Geulle.
- horzelworm** (ook *horstelworm, horzelwurm*): Tegelen, Helden/Everlo, Neerharen, Arcen en Middelaar.
- runderworm** (*runderwurm*): Gronsveld en Mechelen.
- veeworm**: Ospel.
- koeworm** (ook *koewurm*): Blerick, Panningen en Borgloon.
- paardenworm** (ook *paardenwurm, pereworm*): Geistingen, Beverlo en Neerpelt.
- paardhorzelworm** (*paadhosselwormen*): Brustem.
- paardsworm** (ook *paardswurm, paardswurm, paarsworm, paarswormen, paarswurm*): verspr. Noord.Oostlb.; ook in Mechelen, Einighausen, Gronsveld, Neeritter, Stevensweert, Bree, Rotem, Neerharen, Grote-Spouwen, Vliermaal, Tongeren, Borlo en Blerick.
- paardswortel** (*paadswortel, paaswortel*): Puth, Oirsbeek en Hoensbroek.
- weiworm** (*weiwurm*): Helden/Everlo.
- met-worm**: Mesch.
- met-eter**: Posterholt.
- met-vreter**: Posterholt.
- larve**: Baarlo, Maastricht en Noorbeek.
- horzellarve**: Leuken en Baarlo.
- runderwesp**: Ulestraten.
- horzelknoop**: Swalmen en Hoensbroek.
- knobbel** (*knobbelen*): Stokkem en Loksbergen.
- warbos**: verspr. Oostlb-Rip. overgg. en Trichterlds.; ook in Mheer.
- een dikke vette**: Hout-Blerick.
- mug**: Grote-Spouwen.
- knozel** (ook *knozelen*): Geleen en Valkenburg.
- rups**: Waubach.
- teek**: Linne, Maaseik, Borgloon en Grubbenvorst.

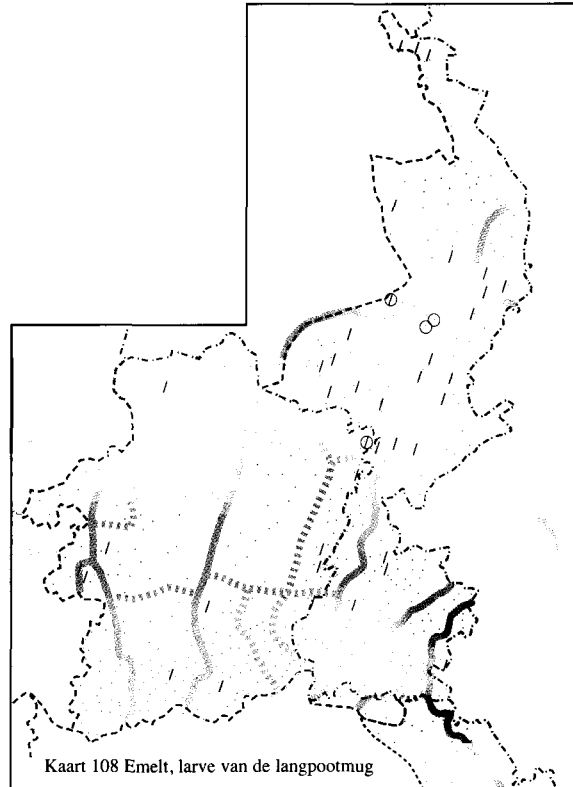
EMELT, LARVE VAN DE LANGPOOTMUG

De larven van de LANGPOOTMUG (zie dat lemma) of emelten kunnen grote schade aanrichten aan de zachte plantewortels. Ze zijn op vergelijkbare

wijze als de ritnaald en de aardrups schadelijk voor de land- en tuinbouw.

/ emelt (43)
 ○ weiworm (4)

N 26 (1964) (034);
 Tungalroy Wb. (175).

emelt (ook *emel, emels, melt*): verspr.
 in heel Lb.

klein van een langpoot: Borlo.

grauwe worm: Nunhem.

grijsmade: Vliermaal.

graanworm: Hechtel.

korenworm: Beverlo.

worm in het koren: Einighausen.

grasrups: Neeritter.

grasworm: Gronsveld.

weimade (ook *weimaai*): Bree en
 Geistingen.

weiworm: Egchel, Helden/Everlo,
 Geistingen en Meijel.

made in de wei (*maai* —): Neerpelt.

meel: Ulestraten.

schietworm: Tegelen.

spekmade (*spekmaai*): Rekem.

made (*maai*): Beringen.

rups: Waubach.

worm: Kerensheide, Margraten en
 Oost-Maarland.

meikever: Mechelen.

RITNAALD, LARVE VAN DE KNIPTOR

Van sommige soorten kniptorren (o.a. *Agriotes lineatus* en *Lacon murinus*; verg. het lemma KNIPTOR) kunnen de larven (ritnaalden of koperwormen) zeer schadelijk zijn. Ze leven 3 tot 4 jaar in de bodem en voeden zich met

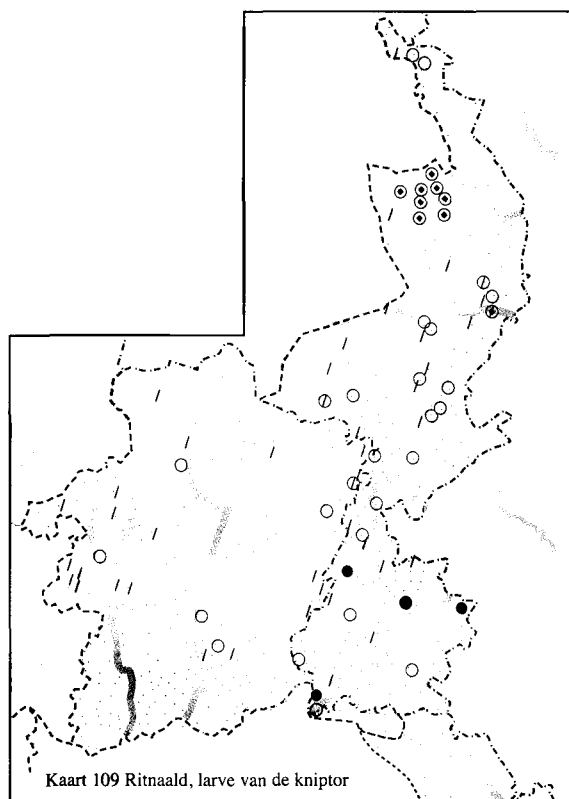
fijne zachte wortels van een zeer groot aantal gewassen zoals granen, aardappels, bieten, groenten, enz.

ritnaald (ook *ritnaal*): freq. in heel Lb. met uitzondering van Ripuar.

WLD III, 4.2

- / ritnaald (47)
- koperworm (32)
- ⊙ schietworm (18)
- worm (4)

N 26 (1964) (032);
Tegelen Wb. (113), Venray Wb.
(398).

en Oostlb-Rip. overgg.
ritnaaldworm: Mechelen.
koperworm: verspr. in heel Lb. met
uitzondering van Ripuar.
koperwormpje: Bocholtz.
goudworm: Borgharen.
geelworm: Borgloon.
gele tor: Grathem.
aardappelenworm: Neerharen.
patattenworm: Tegelen.
krottenworm: Tongeren.
wortelworm: Oost-Maarland.
grondworm: Rotem en Opheers.
ijzerworm: Wolder/Oud-Vroenhoven.

ringworm: Klimmen.
schietworm: Venray Wb. en in
Tegelen.
steekworm: Blerick.
paardmade (paarmaai): Grote-
Spouwen.
knobbelluis: Heugem.
eemol: Heythuysen.
kniptor: Schimmert.
made: Hoepertingen.
rups: Waubach.
worm: Waubach, Hoensbroek,
Kerensheide en Oost-Maarland.
wormpje (wormke): Wintershoven.

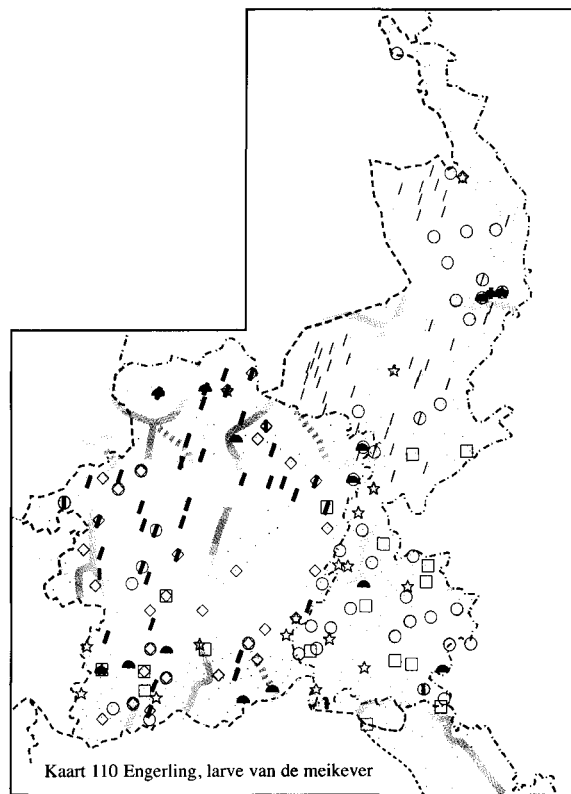
ENGERLING, LARVE VAN DE MEIKEVER

Larve van de meikever. Uit de 60 tot 70 eieren die het wijfje van de kever 20 tot 25 cm diep in de grond legt, ontwikkelen zich larven met drie paar

poten en met sterke kaken. In het eerste jaar zijn zij klein en voeden zich met humusdeeltjes. Het jaar daarop zijn zij sterk gegroeid en voeden zich

/ spekworm	(75)
○ engerling	(59)
▧ spekmade	(41)
◇ made	(36)
☆ worm	(26)
□ larve	(21)
● pop	(16)
┆ rups	(9)

DC 18 (1950) (009d), N 26 (1964) (033), ZND 34 (1940) (037); Haspengouws Id. (270), Meeuwen Wl. (200), Roermond Wb. (011), Tegelen Wb. (117), Tungalroy Wb. (175), Venray Wb. (426), Weertlands Wb. (B2-09).

met wortels van allerlei planten, ook van heesters en bomen. Verpopping in het derde jaar; reeds in het najaar komt uit de pop de kever te voorschijn, die tot het volgend voorjaar in de grond blijft. Engerlingen kunnen grote schade aan het gewas aanrichten; natuurlijke vijanden zijn mol, spitsmuis en verschillende vogels.

engerling (ook *engeling*): verspr. in heel Lb. met uitzondering van Weertlds., Maaskemp. en Dommelds.

rups van de meikever: Meerssen.

worm van de meikever: Waubach.

made van de ronkkever (*maai* —): Hoeselt.

worm van de mulder: Velm.

meikeverlarve: Spekholzerheide.

meikevermade (*meikevermaai*): Rotem.

meikevertemade (*meikevertemaai*):

Mechelen-aan-de-Maas.

predikantenmade (*presikantenmaai*):

Beringen.

kevermade (ook *kevermaai*): Diepenbeek, Wellen en Tongeren.

meikeverworm: Arcen.

keverworm: Borgloon en Gronsveld.

predikantenworm (*presikantenworm*): Linkhout.

spekworm: freq. Noord.Oostlb.,

Weertlds., Horns, Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Pey, Eijsden en Wijchmaal.

spekmade (ook *spekmaai*): freq.

Maaskemp., Dommelds. en Dommmerkemp., verspr. Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Rotem, Neerharen, Heppen, Paal, Nieuwerkerken, Kwaadmechelen en Lommel.

spelmade: Jeuk.

made (ook *maai*): verspr. Maaskemp., Bilzerlds. en Lonerlds., zeldz. in overig Lb.

larve: verspr. Oostlb., zeldz. in overig Lb.

vuurmade: Haspengouws Id.

levende made: Sint-Truiden.

rups: Vijlen, Mesch, Bocholt, Hechtel, Schulen, Tessenderlo en Blerick.

rupszaad: Sint-Truiden.

worm: verspr. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds. en Truierlds; ook in Heythuysen, Wintershoven, Sint-Huibrechts-Lille, Gutshoven, Venlo en Wanssum.

witte worm: Voort.

gele worm: Hasselt.

graswormpje (*graswormpke*): Oost-Maarland.

meelworm: Berg-en-Terblijt.

moutrupsworm: Munstergeleen.

ritnaaldworm: Mechelen.

pop: freq. Zuidgeld.Lb.; ook in Bocholtz, Beek, Geistingen, Grote-Brogel, Maaseik, Val-Meer, Mal, Neerpelt, Zepperen, Wellen, Sint-Truiden en Lommel.

meikever: Mechelen, Heythuysen, Thorn en Grevenbicht/Papenhoven.

mulder: Thorn en Muizen.

predikant (*presikant*): Beringen.

schoenmaker: Thorn.

akkermannetje: Roermond.

dikvot: Maasniel.

kont: Maasniel.

emelt: Valkenburg.

kostganger: Puth.

soektor: Grathem.

spinbeest: Muizen.

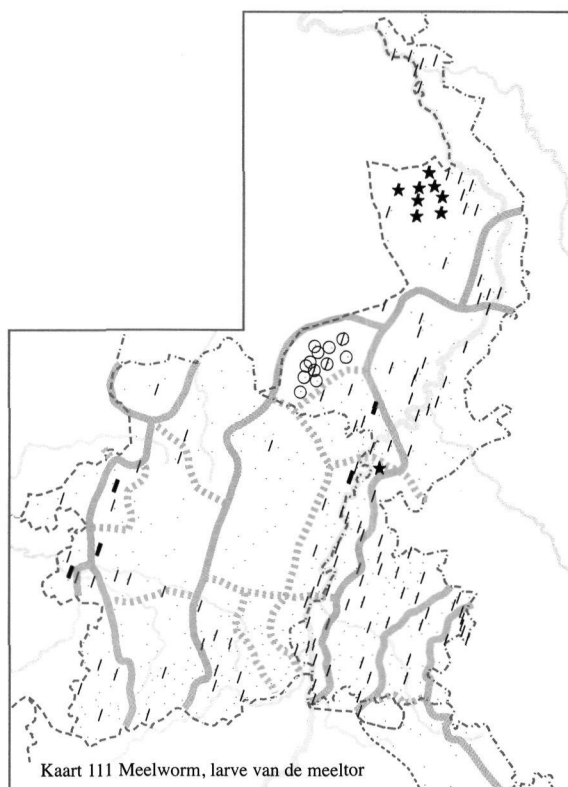
warbô (wa.): Montzen.

wijfje: Hechtel.

MEELWORM, LARVE VAN DE MEELTOR

- / meelworm (172)
- kalender (12)
- ★ meel (9)
- ! meelmade (5)

N 26 (1964) (031);
Gennep Wb., Kerkrade Wb. (189),
Meerlo-Wanssum Wb. (193),
Meijel Wb. (111), Sittard Wb.
(229), Venray Wb. (283, 290),
Weertlands Wb. (B2-05).

Kaart 111 Meelworm, larve van de meeltor

Larve van de meeltor (*Tenebrio molitor*), een 14-16 mm lange tor met pikzwarte bovenkant en roodbruine onderzijde, die in bakkerijen, molens, pakhuizen e.d. wordt gevonden. Meer bekend dan de tor is zijn larve, de meelworm, die rolrond is met glanzende huid en voorkomt in meel, afval en mest. De meelworm vormt geliefd voedsel voor vogels, hagedissen en vissen en wordt daartoe wel gekweekt.

meelworm: alg. in heel Lb.

meelmade (ook *meelmaai*): Grathem, Maaseik, Lummen, Beverlo en Halen.

meelmijt: Baarlo, Neeritter en Stevensweert.

made in het meel: Neerpelt.

graanworm: Zolder.

droogworm: Mheer.

kalander: Weertlands Wb.

meel: Venray Wb. en in Echt/Gebroek.

korenwolf: Thorn.

korenwolfje (*korenwolfke*): Mechelenaan-de-Maas.

worm: Kerensheide.

wormpje (*wormke*): Wintershoven en Grote-Spouwen.

wilde worm: Geistingen.

leven, het —: Helden/Everlo.

made: Hoepertingen.

ritnaald: Thorn.

spint: Venlo.

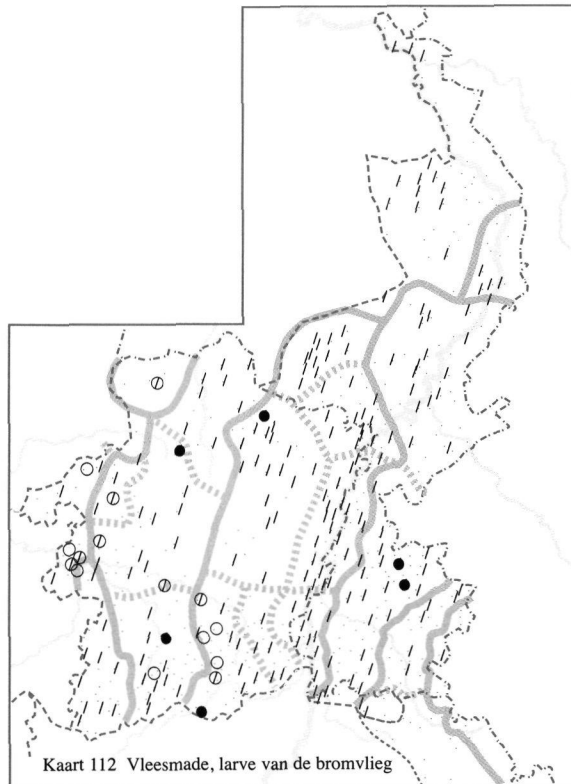
zwaab: Sittard.

dauwworm: Tungalroy.

VLEESMADE, LARVE VAN DE BROMVLIEG

/ made (302)
○ vleesmade (17)
● worm (6)

N 26 (1964) (030), ZND 38 (1942) (007), ZND m (Franssen); Beverlo Wb. (156), Bree Wb. (184), Gronsveld Wb. (280), Hasselt Wb. (286), Heerlen Wb., Lommel Wl. (186), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (397), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.001), Sint-Truiden Wb. (171), Sittard Wb. (228), Stokkem Wb. (071), Tegelen Wb. (101), Tongeren Wb. (363), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (105), Venlo Wb. (187), Venray Wb. (282), Weertlands Wb. (B2-06), Zonhoven Wl. (1.344); Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 32 (1957) (056), Vossen, A. (zj.hs).

De eieren van de **BROMVLIEG** of blauwe vleesvlieg (zie dat lemma) ontwikkelen zich reeds in het wijfje tot maden die, dus levend, worden afgezet op rottend vlees en afval, soms in open wonden. De poppen zijn tonvormig en bruin van kleur.

made (ook *maai*, *maan*): alg. in heel Lb.

madetje (dim.; *maaike*): Rekem.

vleesmade (ook *vleesmaai*): verspr. Tongerlds. en Getelds.; ook in Lummen, Hasselt, Beringen, Voort, Donk (bij Herk-de-Stad), Kwaadmechelen en Lommel.

worm: Oirsbeek, Hoensbroek, Bocholt, Herstappe, Hechtel en Wellen.

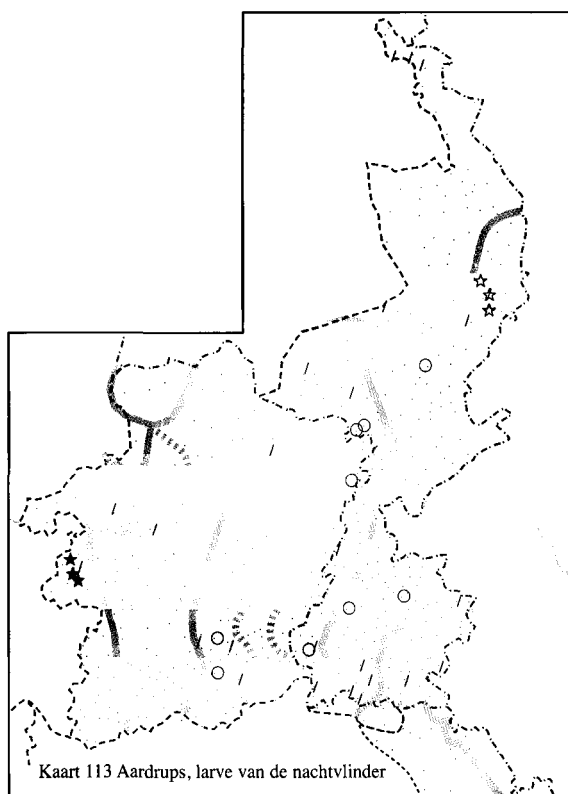
vleesworm: Spalbeek, Sittard en Sint-Pieters-Voeren.

schijtaak: Maastricht.

AARDRUPS, LARVE VAN DE NACHTVLINDER

/ rups	(28)
○ aardrups	(9)
☆ grijze worm	(5)
★ grijze rups	(4)

N 26 (1964) (041).

Aardrupsen zijn de grauwe, dikke, onbehaarde, in rusttoestand opgerolde larven van enkele nachtvlingersoorten of uilen (Noctuidae) uit het geslacht *Agrotis*. Zie het lemma **NACHTVLINDER**. De aardrupsen kunnen vooral in droge warme zomers zeer schadelijk worden

door het aanvreten van zachte delen van allerlei planten, vooral van wortelgewassen en koolsoorten.

aardrups (ook *aadrups*): verspr. Oostlb., Horns en Tongerlds.; ook in Maaseik en Maastricht.

grauwe aardrups: Maasniel.
grijze aardrups: Maasniel.
grondrups: Riksingén.
grondmade (*grondmaai*): Beverlo.
rups: verspr. in heel Lb.
rupsel (ook *ruspel*): Boshoven,
 Opheers en Hasselt.
grauwe rups: Nunhem.
grijze rups (ook *grijze rusp*): Zelem,
 Halen en Donk (bij Herk-de-Stad).
grijze rupsel (*grijze ruspel*): Weert.
grijze made (*grijs maai*): Beringen.
grijze worm: Blerick, Boekend en
 Tegelen.

grijze vreter: Stevensweert.
dode rups: Grote-Spouwen.
doodsmade (*doodsmaai*): Grathem.
nachtmade (*nachmaai*): Lummen.
doorvreter: Swalmen.
glimworm: Geistingen.
groene worm: Hout-Blerick.
pop: Borgloon.
spekworm: Ospel.
bladroller: Mechelen.
vlinderrups: Montfort.

LARVE VAN DE LIBEL

Meerlo-Wanssum Wb. (271), Tegelen Wb. (118),
 Venray Wb. (431).

De larven van de libellen leven in het water en voeden zich met kleine dieren. Ze bewegen zich door het water door water in te slikken en weer uit te pompen, om er zuurstof uit te halen.

Ze zijn zeer gezocht als visaas en veel van de opgaven uit het lemma VISAAS zijn in feite benamingen voor deze larvesoort. Zie dat lemma.

sprok: Venray Wb. en in Tegelen.
sprokkel: Meerlo-Wanssum Wb.

HOUTWORM

Houtworm is de gebruikelijk benaming voor de droog-houtboorders, waarvan de voornaamste soort de Anobium punctatum is, die voorkomt in meubelen en bouw hout van naald- en loofhout, meest oud hout. De bekende houtwormgaatjes zijn de uitvlieggaatjes van de kevertjes die er niet in terugkeren. Niet zelden wordt de (doorgaans verborgen) worm genoemd naar het zichtbare product: het meel of de molm. De eigenlijke benamingen van de molm en van door de houtworm beschadigde voorwerpen komen ter sprake in de aflevering over de woning, in de paragraaf meubels.

houtworm (ook *holtworm*, *outworm* en Ripuar. *holsworm*, *holtsworm*,

hootsworm): alg. in Nl. Lb., freq. in Belg. Lb. met uitzondering van Westlb. en Brab.Lb. waar het verspr. voorkomt.

houtwormpje (*holtwormke*, *houtwormke*): verspr. Oostlb.; ook in Weert, Gerdingen, Peer en Horst.

houtworm (buiten Ripuar.): Eys en Tungelroy.

houtmade (ook *houtmaai*, *outmade*): verspr. Demerkemp.; ook in Neerrepen, Berg, Beverlo, Alken, Wellen, Herk-de-Stad, Sint-Truiden, Kwaadmechelen en Zelem.

milver (ook *mirvel*): freq. Lonerlds. en Truierlds., verspr. Beringerlds.; ook in Haspengouws Id. en in Zutendaal, Ketsingen, Spalbeek, Leopoldsburg, Kwaadmechelen,

WLD III, 4.2

/ houtworm(pje)	(210)
○ molm	(51)
△ milver	(36)
◇ worm	(30)
✦ memel	(16)
☆ houtmade	(12)
★ made	(9)

DC 23 (1953) (013a), Lk 01 (1953) (013a), N 26 (1964) (028), ZND 38 (1942) (045), ZND m (Michiels); Beverlo Wb. (108), Gennep Wb., Haspengouws Id. (145), Kerkrade Wb. (113), Meerlo-Wanssum Wb. (142), Sint-Truiden Wb. (168), Sittard Wb. (143), Tongeren Wb. (224, 388), Venray Wb. (194); Veldeke 21 (1946) (044).

Tessengerlo, Linkhout, Halen en Lommel.

memel: verspr. Maaskemp. en Dommellds.; ook in Ulestraten, Maaseik, Eisden, Gellik, Hoeselt, Hechtel, Hoepertingen, Sint-Truiden, Halen en Lommel.

molm (ook *nolm*, *olm*): freq. Tongerlds. en Westlb., verspr. Zuid.-Oostlb. Maaskemp. en Centr.-Maaslds.; ook in Leopoldsburg, Linkhout, Lommel en Hout-Blerick.

made (ook *maai*): verspr. Maaskemp.; ook in Sittard, Molenbeersel, Hoelbeek, Montenaken en Jeuk.

worm: freq. Maaskemp. en Centr.-Maaslds., verspr. Bilzerlds., Tongerlds. en Lonerlds.; ook in Heythuysen, Merkelbeek, Brunssum, Ospel, Boshoven,

Stramproy, Thorn, Lanaken, Peer en Venray.

meubelworm: Gronsveld.

muitel: Rotem.

meelworm: Meijel, Rotem en Rosmeer.

meelwormpje (*meelwormke*): Maasniel.

oorworm: Neerpelt.

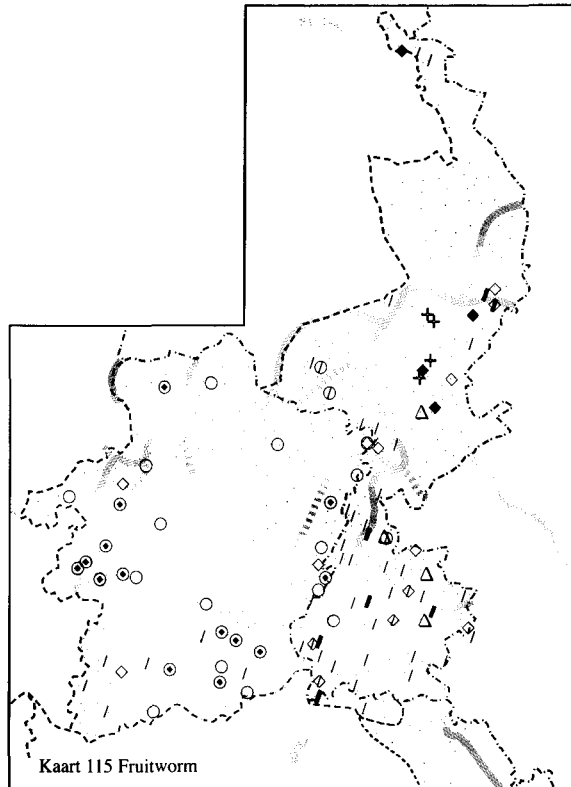
schietworm: Borgharen.

sprok: Wellen.

FRUITWORM

/ worm	(60)
○ made	(22)
⊙ appelmade	(15)
◇ appelworm	(15)
∕ wormpje	(7)
◆ appelenworm	(4)
△ fruitworm	(4)
+ liesje met de kont	(4)

DC 23 (1953) (013 add), N 26 (1964) (026).

De larven van het fruitmotje (*Enarmonia pomonella*) tasten vruchten aan en veroorzaken wormstekigheid bij appel en peer. De grijze vlinder -die korte tijd actief is bij zonsopgang en ondergang, als de temperatuur tenminste 15° is- legt eieren op bladen, vruchten en twijgen. De jonge rupsen dringen in de vrucht. De schade aan het fruit is aanzienlijk en de fruitworm wordt dan ook intensief bestreden.

fruitworm: verspr. Oostlb.; ook in Welten.

appelworm: verspr. Oostlb.; ook in Kerkrade, Geistingen, Stevensweert, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Oost-Maarland, Beverlo, Brustem en Blerick.

appelwormpje (*appelwormke*): Maasniel.

appelenworm: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Middelaar.

appelenwormpje (*appelenwormke*): Blerick en Boekend.

appelmade (ook *appelmaai*): verspr. Tongerlds.; ook in Rotem, Boorsem, Grote-Spouwen, Lummen, Spalbeek, Beringen, Borgloon, Herk-de-Stad, Linkhout, Halen en Lommel.

appelmadetje (*appelmaaike*): Hechtel.

appelenmade (*appelenmaai*): Hasselt.

appelmannetje (*appelmanke*): Horn.

worm: freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns, Centr.Maaslds., Trichterlds. en Truierlds.; ook in Bleijerheide, Bocholtz, Sint-Martens-Voeren, Weert, Boshoven, Wintershoven, Ketsingen, Hoepertingen, Ottersum, Milsbeek en Meijel.

wormpje (*wormke*): verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Wijk, Eijsden en Hout-Blerick.

made (ook *maai*): verspr. Centr.-Maaslds., Tongerlds. en Demerkemp.; ook in Sittard, Rothem, Weert, Tungalroy, Geistingen, Bree, Neerpelt, Beringen, Opheers, Borgloon, Leopoldsburg en Tessenderlo.

pier: Helden/Everlo.

piertje (*pierke*): Meijel.

pierikje (*pierikske*): Meijel.

toereliesje (*toerelieske*): Grathem.

liesje (*lieske*): Heythuysen, Roggel en Nunhem.

liesje met de kont (*lieske* —): verspr. Noord.Oostlb.

miesje met de kont (*mieske* —): Egchel.

kitswormpje (*kitswormke*): Montfort.

madetjepui (*maaikepui*): Zelem en Donk (bij Herk-de-Stad).

oorworm: Ittervoort en Stevensweert.

rups: Tungalroy.

steekworm: Genk en Vliermaal.

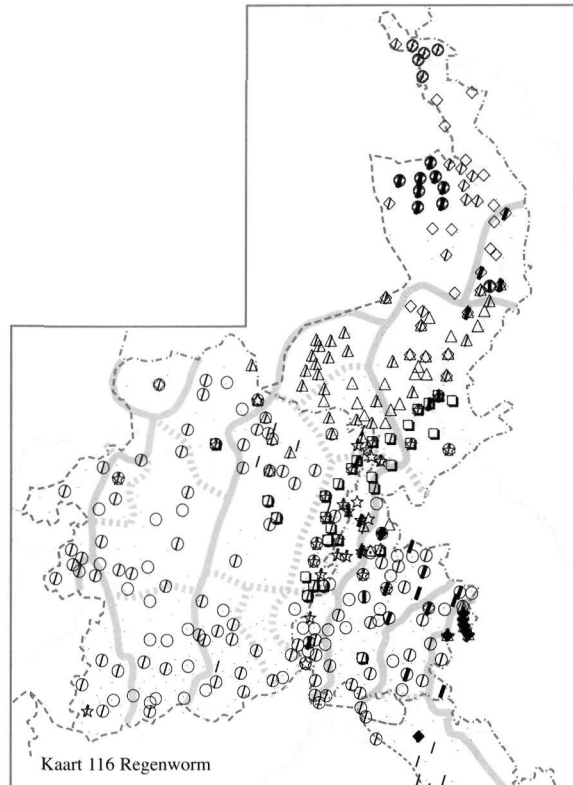
4.4 Slakken en wormen

In deze paragraaf komen enkele vertegenwoordigers van de klassen der slakken en ringwormen aan de orde.

REGENWORM

/ worm	(195)
○ piering	(149)
△ pierik	(62)
◇ pier	(53)
☆ pierling	(32)
! regenworm	(30)
□ piereling	(29)
! dauwworm	(15)
○ dauwpier	(14)
◆ vresseem	(8)
✱ tatter	(6)
△ pielworm	(5)

DC 40 (1965) (006), N 26 (1964) (024, 024 add, 025, 025 add), SGV (1914) (028), Van Gerwen (z.j.) (vi-07), Willems (1885) (010a, 013b), ZND 14 (1926) (003), ZND 33 (1940) (020), ZND B2 (1940sq) (315), ZND m (Drieskens, Dupont, Franssen, GrGr., Houben, Langohr, Mathtys, Raymaekers, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (202, 218), Bree Wb. (217), Echt Wb. (092), Eupen Wb. (230), Genk Wb. (248), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (353, 563), Hamont Wl. (352, 552), Haspengouws Id. (173), Hasselt Wb. (348, 530), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (224, 270, 301, 313), Lommel Wl. (232, 406), Maaseik Wb. (037), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (221, 332), Meeswijk Wl. (482, 759), Meeuwen Wl. (172, 239), Meijel Wb. (112), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.172, 2.523), Roermond Wb. (059, 221, 327), Sint-Truiden Wb. (059, 246), Sittard Wb. (307, 493), Stokkem Wb. (086, 125), Tegelen Wb. (108), Tongeren Wb. (441, 683), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (126), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (214, 289), Venray Wb. (140, 148, 353, 372), Weertlands Wb. (B2-07, B2-12), Zonhoven Wl. (2.050, 2.306); Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Beenen, P. (1973), Boileau, A. (1954-71), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Dols, W. (1953),

Heyden, L.v.d. (1927), Heynen, P. (1960sq), Jansen, M. (1911), Jaspar, E. (1921-28), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Rademaekers, H. (zj.hs) (006), Roebroek, J. (1886), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 01 (1926) (018), Veldeke 02 (1927) (2.60), Veldeke 04 (1929) (163), Veldeke 11 (1936) (655, 656), Veldeke 13 (1938) (069), Veldeke 14 (1939) (036), Veldeke 27 (1952) (013), Veldeke 29 (1954) (008), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Welter, W. (1933) (035, 131).

Regenworm, gewone aardworm of pier (*Lumbricus terrestris*) 10-30 cm. Zeer algemeen voorkomende, doorgaans roze worm van vooral leemachtige bodem, nuttig voor de verbetering van de grond vanwege de doorluchting en van belang voor de humusvorming en compostering, ook als voedsel voor vogels en onder de grond levende zoogdierpjes als mollen en spitsmuisen.

regenworm (ook *rengeworm*): verspr. Ripuar., Oost.Zuidlb., Oostlb., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Aldeneik, Guttecoven en Maastricht.

rengelworm: Heythuysen en Herten (bij Roermond).

regelworm: Sint-Truiden.

regenworm: Velden.

regenpiering: Maastricht.

rengelpierik: Grathem.

worm: freq. in heel Lb.

wormpje (*wormke*): Zolder en Maastricht.

geworms: Ulestraten.

aardworm: verspr. Zuidgeld.Lb.; ook in Montfort en Beverlo.

pielworm: verspr. in het midden van Zuid.Oostlb.

pier: alg. Zuidgeld.Lb., Kleverlds. en in het noorden van Noord.Oostlb.; ook in Heerlen, Gruitrode, Echt/Gebroek en Lommel.

pierik: alg. Weertlds. en Horns, freq. Noord.Oostlb., verspr. Maaskemp.; ook in Kerkrade Wb. en in Eyselshoven, Broeksittard, Hamont, Lozen, Hout-Blerick, Venlo en Meijel.

piering (ook *pierink*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Maaskemp., Centr.Maaslds., Trichterlds., Tongerlds., Dommellds., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Ripuar., Geullds., Bilzerlds., Beringerlds. en Getelds.; ook in

Haspengouws Id. en in Posterholt, Kinrooi, Leopoldsburg, Oostham, Tessenderlo, Lommel en Blerick.

pierlik: Boorsem.

pierling (ook *pierlink*): freq. Centr.-Maaslds., verspr. Oostlb.; ook in Ophoven, Stevensweert, Borg-haren, Kanne, Lozen, Peer, Beverlo en Niel-bij-St.-Truiden.

piereling (ook *perelink*, *pierelink*): verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Maasbracht, Stevensweert, Niel-bij-As, Neerharen, Oplabbeek en Peer.

pieling: Einighausen.

spierling (*spierlink*): Aldeneik.

aardpierik: Grathem.

dauwpierik: Tegelen en Nunhem.

dauwpier: Gennep Wb., Venray Wb. en in Blerick.

dauwworm: Venray Wb. en in Roermond, Maasniel, Schimmert, Obbicht, Maastricht, Blerick en Venlo.

piet: Tessenderlo en Halen.

peets: Stevensweert en Susteren.

pieteling (*pietelink*): Maaseik.

piezeling: Stokkem.

ping: Riksingen.

pinkeling (*pinkelink*): Rotem.

haarworm: Maastricht en Valkenburg.

boekweitworm (*bokesworm*): Panningen.

tatter: Kerkrade Wb.

vressem: Kerkrade Wb. en in Montzen en Sittard.

werns: Bilzen.

berg: Sint-Truiden.

doren: Geistingen.

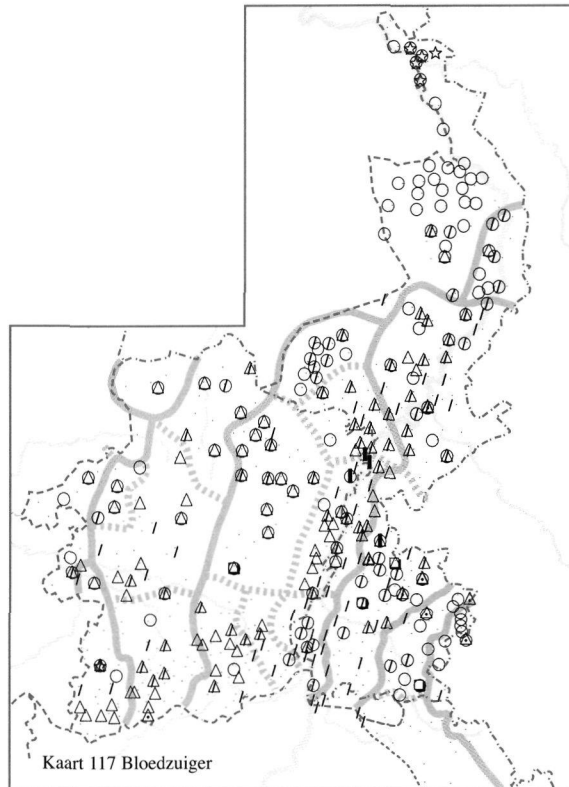
made: Lummen en Spalbeek.

sprok: Hoeselt.

BLOEDZUIGER

/	bloedzuiker	(150)
○	bloedzuiger	(140)
△	echel	(116)
△	bloedechel	(8)
☆	teek	(6)
■	bloedzuikerd	(4)
□	kop	(4)

DC 30 (1958) (021), DC 54 (1979) (021), N 26 (1964) (029a, 029a add, 029b add), SGV (1914) (004, 008 add), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 33 (1940) (015); Beverlo Wb. (207, 222), Bree Wb. (089, 328), Genk Wb. (088), Gennepe Wb., Gronsveld Wb. (064), Hamont Wl. (105), Hasselt Wb. (077), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (062), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (074), Meeswijk Wl. (187, 594), Meeuwen Wl. (032, 061), Meijel Wb. (110), Nielbij-St.Truiden Wl. (1.315), Roermond Wb. (037, 071), Sint-Truiden Wb. (090), Sittard Wb. (050, 085), Stokkem Wb. (038), Tongeren Wb. (126), Tungleroy Wb. (177), Valkenburg Wb., Venray Wb. (123), Weertlands Wb. (B2-01); Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41),

Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 31 (1956) (115), Veldeke 32 (1957) (074).

Bloedzuiger (*Hirudo medicinalis*) 10 cm.

Bloedzuigers zijn familie van de regenwormen die in stilstaand of langzaam stromend water leven en van een zuigmond zijn voorzien, waarmee ze bloed van zoogdieren kunnen zuigen. Ze zijn donker van kleur en wat gedrongener dan de regenworm. Vroeger werden ze gekweekt als medicinale hulpmiddelen om aderlatingen uit te voeren.

De benaming **kop** vindt haar verklaring in het werkwoord *kopzetten*, 'een bloedzuiger zetten'.

bloedzuiger: alg. in Nl. Lb., freq. in Belg. Lb. met uitzondering van Haspengouws waar het verspr. voorkomt.

bloedzuiker: freq. Oostlb., Centr.Lb., Demerkemp., Lonerlds. en Truierlds., verspr. Oost.Zuidlb., Dommellds., Zuidgeld.Lb. en Kleverlds.; ook in Vaals, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Paal en Halen.

bloedzuikerd: Sittard, Maaseik, Laak en Genooi/Ohé.

echel (ook *hechel*): freq. in Belg. Lb., Noord.Oostlb., Horns, Centr.-Maaslds. en aansluitend Zuid.-Oostlb.; ook in Ospel, Maastricht, Grubbenvorst, Meterik en Sevenum.

bloedechel: verspr. Oostlb.; ook in Bleijerheide, Heerlen, Rimbürg en Opheers.

nechel: Echt/Gebroek.

zuikechel: Schinveld en Schinnen.

zuikels: Brunssum.

zuikester: Heerlen.

duiveltje: Achel.

oreik: Rothem.

elk: Panningen en Helden/Everlo.

kop: Vijlen, Doenrade, Schimmert en Genk.

meivlieg: Rothem.

praam: Rothem.

spaanse vlieg: Meeswijk.

spekmade (*spekmaai*): Beverlo.

teek: Gennep Wb. en in Sint-Truiden.

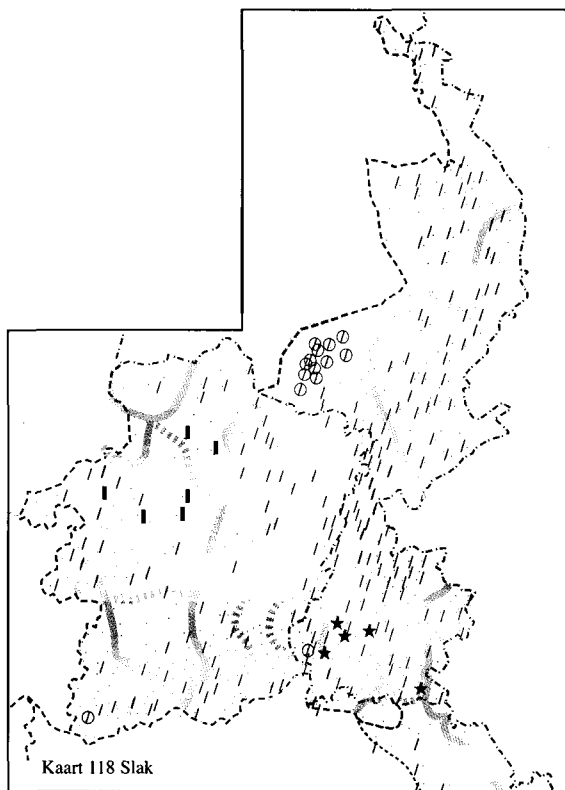
zevenoog: Maaseik.

blinddaas (*blinddaats*): Beverlo.

SLAK

/ slak	(454)
○ kelderlak	(15)
■ slaks	(8)
★ karekol	(6)

DC 17 (1949) (019a), RND (46;84), SGV (1914) (033, 038 add, 052 add), Willems (1885) (010a), ZND 06 (1924) (063a), ZND A1 (1940sq) (125); Bree Wb. (261), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (421), Hamont Wl. (428), Hasselt Wb. (405), Heerlen Wb., Lommel Wl. (293), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (579), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.551, 2.307), Roermond Wb. (272), Sittard Wb. (376), Tungalroy Wb. (176), Venlo Wb. (242), Weertlands Wb. (B2-05, B2-09), Zonhoven Wl. (2.141); Bakkes, P. (zj.hs), Daalen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Kats, J. (1939), Roebroek, J. (1886), Rutten, F. (1959) (084), Veldeke 01 (1926) (023), Veldeke 32 (1957) (074).

Kaart 118 Slak

Algemene benaming van de naaktslakken (Limacidae), op het land levende weekdieren die algemeen voorkomen, bij voorkeur in vochtige omgevingen, in velden, bossen maar ook in kelders. De meeste soorten zijn ongeveer 5 tot 6 cm lang, maar de grote soorten als de kelderslak en de zwarte wegslak halen wel 15 cm.

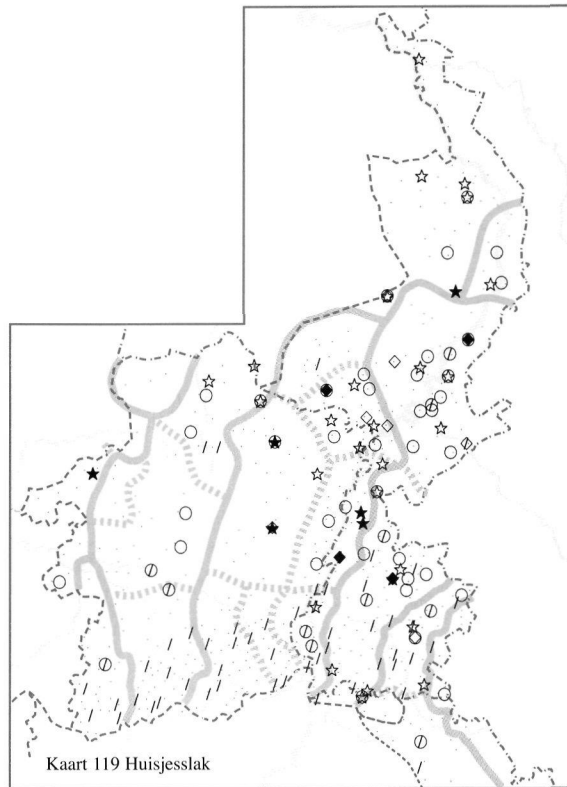
slak: alg. in heel Lb.
slakje (slakske): Sittard.

slaks: verspr. in het noorden van Westlb.
kelderslak: Weertlands Wb. en in Maastricht en Niel-bij-St.-Truiden.
purperslak: Maastricht.
karakol: verspr. in het zuiden van Zuid.Oostlb.; ook in Vijlen.
sneger: Stevensweert.

HUISJESSLAK

/	karakol	(98)
○	slak	(63)
☆	huisjesslak	(27)
◇	slakkenhuisje	(8)
★	huisslak	(6)
◆	slakkenhuis	(4)

N 83 (1981) (127), SGV (1914) (019 add, 032 add, 033 add), ZND 06 (1924) (063b), ZND B2 (1940sq) (308); Hasselt Wb. (191), Heerlen Wb., Maastricht Wb., Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.216), Roermond Wb. (129), Sint-Truiden Wb. (137, 212), Sittard Wb. (168), Tongeren Wb. (257, 563), Uikhoven Wl. (072), Valkenburg Wb.; Achten, P. (1995) (Inl.), Jaspar, E. (1921-28).

Algemene benaming voor de slakkensoorten (Helicidae) die in kalkachtige spiraalvormige huisjes leven die ze op hun rug meedragen en waarin ze zich kunnen terugtrekken. De meest bekende

is de gewone huisjesslak (*Cepaea nemoralis*), waarvan het huisje 25 mm breed wordt, geel-bruin gestreept, in bossen, tuinen en bij huizen. De grootste en gastronomisch bekendste is de wijngaard-

slak, donkerbruin en tot 4 cm groot.

Karakol is een ontleening uit het Waals (*caracole*).

Slakkenhuis voor 'huisjesslak' is een pars-pro-toto of een geval van "Romaanse" volgorde, zoals **poort-schuur** voor 'schuurpoort' (WVD.I, afl. 2 (1985), p. 427).

huisjesslak (*huiskeslak*): verspr. in Nl. Lb. en het noordoosten van Belg. Lb.

huisslak: Bree, As, Born, Guttecoven, Kwaadmechelen en Maasbree.

slak met huisje: Wijnandsrade.

slak met slakkenhuis: Oirlo.

slak met slakkenhuisje (ook *—huiske*): Nieuwstadt en Kerkrade.

slakkenhuis: Reuver, Schinnen, Tungalroy en Stein.

slakkenhuisje (*slakkenhuiske*):

Ubachsberg, Heythuysen, Vlodrop, Ittervoort, Wessem, As en Meijel.

slak: verspr. in heel Lb.

schulp (*schulp*): Tongeren.

karakol (ook *kakrol*, *kakkerol*, *krakol*): alg. Haspengouws en het zuiden van Nl. Lb.; ook in Beesel, Roermond, Vlodrop, Weert, Tungalroy, Ophoven, Wijchmaal, Peer, Kuringen en Hasselt.

wijngaardslak: Meijel en Venlo.

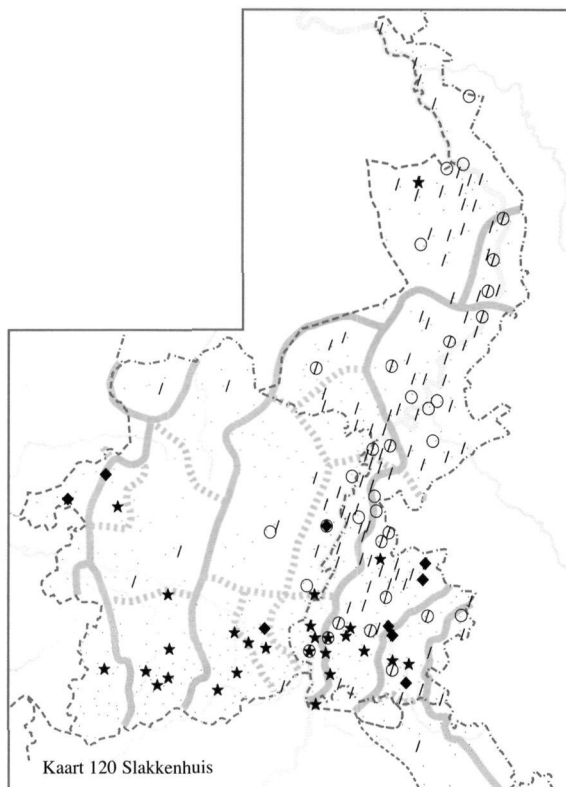
haagslak: Ophoven.

kelderslak: Pey.

SLAKKENHUIS

- / slakkenhuisje (161)
- slakkenhuis (40)
- ★ karakol (33)
- ◆ slakkenpotje (10)

DC 17 (1949) (019b), N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (033), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 06 (1924) (063b), ZND m (GrGr., Langohr, Vanderbeeken); Gronsveld Wb. (211), Lommel Wl. (294), Maastricht Wb., Sittard Wb. (376); Daelen, J.v. (1933-41).

De kalkachtige gewonden schaal waarin de meeste slakken leven.

slakkenhuis: verspr. in Nl. Lb.,
Centr.Maaslds. en Horns; ook in
As.

slakkenhuisje (ook *slakkenhuiske*):
freq. in Nl. Lb., verspr. in Belg. Lb.
met uitzondering van
Haspengouws.

slakkenpot: Lanklaar.

slakkenpotje (ook *slakkenpotteke*):
Ransdaal, Mechelen, Schinveld,
Brunssum, Klimmen, Eigenbilzen,

Oostham en Tessenderlo.

slaksenpotje (*slaksenpotteke*):
Tessenderlo, Heusden en
Houthalen.

karakol (ook *krakol*): freq. Haspen-
gouws en het zuiden van Nl. Lb.;
ook in Munstergeleen, Hasselt,
Beringen, Tessenderlo en Venray.

karakollenhuisje (*karakollenhuiske*,
krakollenhuiske): Meerssen en Eys.

huisje (*huiske*): Valkenburg.

schulp: Maastricht.

slak: Amby.

4.5 Andere lopende en kruipende beestjes

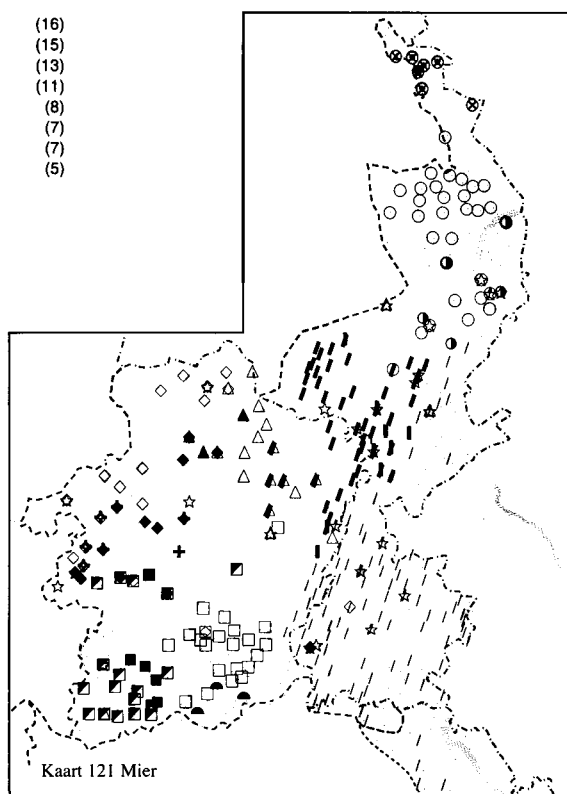
In deze paragraaf komen alle overige kleine en vaak lastige of irriterende, maar in sommige omstandigheden ook wel nuttige, diertjes voor, kleine insecten als de mier, het zilvervisje en de oorworm, vlooien en luizen, teken en mijten, en ook de spinnen en tenslotte het landschaaldier: de pissebed.

Opvallend bij deze groep is de vaak uitzonderlijke lexicale rijkdom en verscheidenheid van de naamgeving en tevens het al eerder gesignaleerde verschijnsel dat benamingen onder invloed van afkeer of irritatie snel en gemakkelijk van referent wisselen. Affectief geladen benamingen (in positieve of negatieve zin) komen bij vele diersoorten voor.

MIER

/ am(e)zeik	(206)	◆ mierzeik	(16)
/ am(e)zeiksel	(86)	◎ zeikdemmel	(15)
○ zeik(s)dempel	(65)	! am(e)zeik-afl.	(13)
◇ muurzeik(er/d)	(52)	⊙ zeikdeem	(11)
☆ mier	(42)	▲ piesworm	(8)
□ moemet	(42)	+ brag	(7)
△ zeik(s)worm	(38)	■ moeremet	(7)
▣ mier(e)met	(30)	▲ zeiksmoor	(5)
⊗ zeiklem(d)	(17)		

DC 43 (1968) (009a, 009c), N 26 (1964) (044, 044 add, 047, 047 add, 047 add, 047 add), N102 (1998) (031, 032a), SGV (1914) (023 add, 052 add, add), Van Gerwen (z.j.) (vi-08), Willems (1885) (015a), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 08 (1925) (152a), ZND B2 (1940sq) (302);
 Beverlo Wb. (162), Bree Wb. (324), Echt Wb. (022), Genk Wb. (209), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (178), Hamont Wl. (560), Haspengouws Id. (144, 175), Hasselt Wb. (298), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (207), Limburgs Id. (026, 093, 165, 195), Lommel Wl. (198), Maaseik Wb. (011), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (334), Meeswijk Wl. (768), Meeuwen Wl. (242), Meijel Wb. (113), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.038), Roermond Wb. (014), Sint-Truiden Wb. (170), Sittard Wb. (023), Stokkem Wb. (123), Tegelen Wb. (132), Tungalroy Wb. (175), Uikhoven Wl. (006), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (291), Venray Wb. (555), Weertlands Wb. (B2-01), Zonhoven Wl. (2.276);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Daelen,

J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Natura Lb. 85 (1976) (107), Roebroek, J. (1886), Urlings, R. (zj.hs), Veldeke 07 (1932) (331), Veldeke 15 (1940) (023), Veldeke 16 (1941) (058), Veldeke 27 (1952) (013), Veldeke 30 (1955) (023), Veldeke 32 (1957) (069), Veldeke 39 (1964) (044), Verheggen, P. (zj.hs), Vossen, A. (zj.hs), Vossen, H. (zj.hs), Wijnhoven, F. (zj.hs); Weijnen BN 01 (005).

Mier (Zoöl. Bruine wegmier; *Lasius niger*) 3-5 mm voor de werkster, de gevleugelde mannetjes en wijfjes zijn groter.

De mier is een klein en bedrijvig insect, zeer algemeen voorkomend, ook in de buurt van mensen, donkerbruin tot zwart van kleur. De gevleugelden zwermen op warme zomerdagen; na de bruiloftsvlucht werpen de vrouwtjes de vleugels af en sterven de mannetjes; de wijfjes betrekken een onderaards nest, vaak met een "bovenbouw" (zie het lemma MIERENHOOP) en zodra de eerste werksters uitkomen wijden ze zich aan het eieren leggen. Mieren zijn alleseters, verzot op zoetigheid dat ze in een lange rij gaan opzoeken tot diep in de huizen.

In de kaart zijn enkele trefwoorden uit de onderstaande lijst samengenomen; zie de legenda bij de kaart.

mier: verspr. Oostlb. en Horns; zeldz. in overig Lb.

miermet: Genk, Spalbeek, Kermt, Kuringen en Herk-de-Stad.

mieremet: freq. Truierlds. en aansluitend Lonerlds.; ook in Haspengouws Id. en in Kermt en Hasselt.

zwarte mieremet: Jeuk en Mechelen-Bovelingen.

mieremeret: Jeuk.

zwarte mieremeret: Jeuk.

moeremet: verspr. Lonerlds.

moermet: Kuringen.

moemet: alg. Bilzerlds., Tongerlds. en aansluitend Lonerlds.; ook in Limburgs Id. en in Niel-bij-As en Genk.

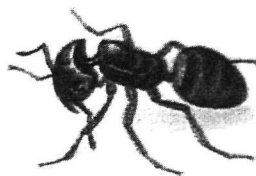
zwarte moemet: Eigenbilzen.

huismoemet: Vliermaalroot.

aammet (*hammet*): Limburgs Id. en As.

aamzeik (ook *haamzeik*, *hoomzeik*, *loomzeik*, *maamzeik*, *waamzeik*): freq. Oost.Zuidlb., Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Trichterlds.; ook in Limburgs Id. en in Zonhoven en Blerick.

zwarte aamzeik: Elsloo en Doenrade.

amezeik (ook *hamezeik*, *homezeik*, *mamezeik*): freq. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg., verspr. Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Maasbracht, Maastricht en Caberg.

zwarte amezeik: verspr. Oostlb.; ook in Kerkrade en Vijlen.

aamzeikel (*maamzeikel*): Lanklaar.

amezeikel: Linne en Echt/Gebroek.

amelezeikel: Maasbracht.

aamzeiker: Stevensweert.

amezeiker: Stevensweert en Eisden.

amelezeiker: Stevensweert.

amezeikse: Wessem.

amelezeiks: Maasbracht.

aamzeiksel (ook *homzeiksel*, *maamzeiksel*, *ormzeiksel*, *waamzeiksel*): freq. Weertlds. en Horns, verspr. Noord-Oostlb., Maaskemp. en Centr.Maaslds.; ook in Limburgs Id. en in Pey.

zwarte aamzeiksel: Baexem, Heel, Weert, Kessenich en Bree.

amezeiksel: verspr. Horns; ook in Heel en Maaseik.

amelzeiksel (*hamelzeiksel*): Grathem.

amelezeiksel: Ospel.

huisaamzeiksel: Ell en Kinrooi.

huisaamelezeiks: Maasbracht.

mierzeik: verspr. Westlb.; ook in Donk (bij Herk-de-Stad) en Halen.

mierzeik: Maastricht.

mierzeiker: Spalbeek.

moerzeik: Lommel.

zwarte moerzeik: Lommel.

moerzeiker: Vliermaalroot.

muurzeik (ook *muzeik*): freq. Dommelds., Demerkemp. en Lommels, verspr. Beringerlds. en Brab.Lb.

muurzeiker (ook *muzeiker*): verspr. Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in Kermt en Sint-Truiden.

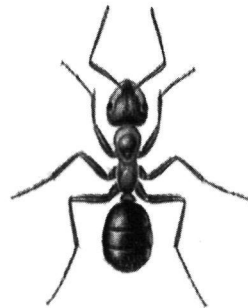
murenzeiker: Ulestraten.
murenzeikerd: Ulestraten.
beddenzeiker: Kanne.
zemelenzeiker: Helden/Everlo.
bezeik: Obbicht.
zeiker: Velden, Helden/Everlo en Baarlo.
zeiksel: Weert.
zeikdeem: Sevenum en Venlo.
zeiksdeem: Panningen en Kessel.
zeiksdeemd: Maasbree.
zeiksdemje: Grathem.
zeikdemp: Venray en Arcen.
zeikdemmel: Gennep Wb.
huiszeikdempel: Venray.
zeikdempel: freq. zuidelijk Kleverlds. en aansluitend Zuidgeld.Lb. en Noord.Oostlb.
zwarte zeikdempel: Tegelen, Arcen, Blerick en Castenray.
zeiksdempel: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Boekend, Sevenum en Maasbree.
vliegende zeiksdempel: Sevenum.
zwarte zeiksdempel: Boekend en Helden/Everlo.
zeikdimsel: Panningen.

zeiksdintel: Panningen.
zeiklem: Gennep Wb. en in Siebengewald.
zeiklemd: Gennep Wb.
zwarte zeiklemd: Middelaar.
zeiksmoor: Kaulille, Eksel en Wijchmaal.
zeikworm: freq. Maaskemp.; ook in Roermond, Meeswijk, Hamont, Lozen, Borlo en Meijel.
zeiksworm (ook *zeisworm*): Sint-Huibrechts-Lille, Peer en Meeuwen.
zwarte zeiksworm: Peer.
piesworm: verspr. Tongerlds. en in Limburgs Id.
piesbed: Zichen-Zussen-Bolder.
piesmarooi: Haspengouws Id.
piesmet: Wolder/Oud-Vroenhoven en Val-Meer.
kormet: Opglabbeek.
mielemot: Mal.
brag: verspr. Demerkemp.; ook in Paal, Beringen, Meldert en Linkhout.
brik: Mechelen-Bovelingen.

RODE BOSMIER

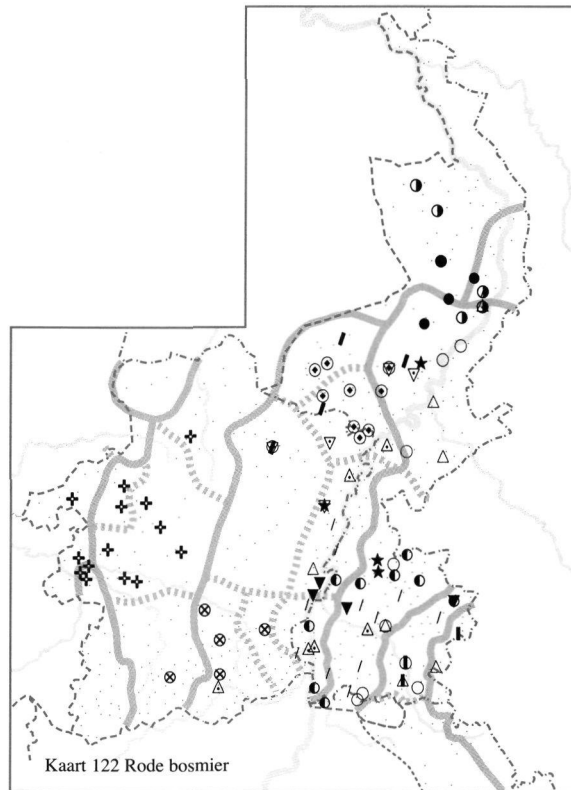
Rode bosmier (*Formica rufa*) 5-8 mm. Zeer algemene donkerrode bos- en parkbewoner, iets groter dan de wegmier, maar met hetzelfde soort brui-loftsgedrag. Bosmieren bouwen grote ondergrondse nesten, met halfbolvormige "mierenhopen" van dennennaalden en kleine twijgjes bovengronds. Tot in een omtrek van 20 m rond hun nest vangen ze elk grijpbaar levend wezen en zijn daarom nuttig en van belang voor het natuurlijk evenwicht in het bos. De steek veroorzaakt een korte maar hevige jeuk. Er is ook navraag gedaan naar de benamingen van de zeldzaam geworden grote donkere reuzenmier (*Camponotus ligniperda*), tot 14 mm, waarvan de nesten zich doorgaans in

boomstronken of in levend hout van sparren bevinden. Er zijn geen andere dan de bekende benamingen van de bosmier gevonden.

/ aamzeik	⊗ rode moemet
+ brag	/ aamzeiksel
○ rode amezeik	▽ bosaamzeiksel
⊙ rode aamzeiksel	! amezeik
⊖ rode zeikdempel	▼ bosaamzeik
● rode aamzeik	● rode zeiksdempel
△ bosamezeik	★ stekkendrager
△ bosmier	

DC 43 (1968) (009b, 009d), N 26 (1964) (045), N102 (1998) (032b); Beverlo Wb. (047), Meijel Wb. (112, 113), Zonhoven Wl. (1.087).

bosmier: Tegelen, Valkenburg, Maasbracht, Maaseik, Maastricht, Wijk en Tongeren.

rode bosmier: Boekend.

bosmieremet: Sint-Truiden en Brustem.

bosmoemet: Vliermaalroot.

bosaamzeik: Waubach, Ulestraten en Boorseem, Rekem.

bosamezeik: Bocholtz, Mechelen, Maasniel, Posterholt, Klimmen en Mechelen-aan-de-Maas.

bosamelezeiks: Maasbracht.

bosaamzeiksel: Heythuysen, Nunhem, Kinrooi, Bree en Rotem.

rode bosaamzeiksel: Heel.

boszeikdempel: Hout-Blerick en Tegelen.

boszeikdimp: Arcen.

boszeiker: Sevenum.

boszeiksel: Weert.

rode mier: Eisden, Wijk en Heugem.

aamzeik (ook *haamzeik*, *hoomzeik*):

verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Schaesberg, Stokkem, Urmond, Wolder/Oud-Vroenhoven, Neerharen en Blerick.

rode aamzeik (ook *rode haamzeik*):

verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Elsloo, Borgharen en Oost-Maarland.

amezeik (ook *mamezeik*): Kerkrade, Eys, Mechelen en Margraten.

rode amezeik: verspr. Oostlb.; ook in Eys en Vijlen.

grote rode amezeik: Klimmen.

grote amezeik: Reuver en Herten (bij Roermond).

dikke amezeik: Swalmen.

vergiftige amezeik: Einighausen.

houtamezeik: Obbicht.

aamzeiksel (ook *ormzeiksel*): Roggel, Ospel, Stramproy en Bree.

rode aamzeiksel: freq. Horns; ook in

- Heythuysen, Baexem, Weert,
Leuken en Bree.
- grote aamzeiksel:** Ospel en Tun-
gelroy.
- amezeiksel:** Stevensweert.
- rode amezeiksel:** Maaseik.
- mieremet:** Groot-Gelmen.
- dikke mieremet:** Borlo.
- rode mieremet:** Kermt.
- rode mieremet:** Velm en Mechelen-
Bovelingen.
- rode mieremeret:** Jeuk.
- grote moemet:** Wintershoven.
- rode moemet:** freq. Tongerlds.; ook in
Eigenbilzen en Borgloon.
- rode mierzeik:** Hechtel.
- rode moerzeik** (ook *rode muzeik*):
Lommel en Neerpelt.
- zeiker:** Helden/Everlo.
- rode zeiker:** Arcen en Meijel.
- zeikdempel:** Horst en Baarlo.
- rode zeikdempel:** verspr. Kleverlds.;
ook in Tegelen, Baarlo en Blerick.
- rode zeiksdempel:** verspr. Kleverlds.;
ook in Helden/Everlo en Boekend.
- grote rode zeiksdempel:** Boekend.
- kleine zeiksdempel:** Sevenum.
- rode zeikdemsel:** Panningen.
- rode zeiklem:** Middelaar.
- rode zeiklemd:** Middelaar.
- rode zeiksel:** Weert.
- rode zeiksworm:** Peer.
- rode zeikworm:** Bocholt en Bree.
- zeikdeem:** Venlo.
- zeiksdeem:** Panningen.
- zeiksdintel:** Panningen.
- zeikmoeier:** Bree.
- zeikworm:** Meijel.
- mielemot:** Mal.
- muurzeiker:** Vliermaalroot.
- pisworm:** Mal.
- rode piesworm:** Tongeren.
- rode muurzeik:** Achel en Neerpelt.
- rode muurzeiker:** Tessengerlo.
- stekkelmuurzeiker:** Leopoldsburg.
- stekkenwagen:** Genk.
- brag** (ook *brak*): alg. Demerkemp.,
Beringerlds. en Brab.Lb.; ook in
Eksel en Donk (bij Herk-de-Stad).
- bragger** (*brakker*): Stevensweert.
- naaldendrager:** Mechelen.
- houtdrager:** Grote-Spouwen.
- stekkendrager:** Neer, Munstergeleen,
Puth en Rotem.
- stekkensleper:** Stevensweert.
- grote, een —:** Waubach.
- termiet:** Schimmert.

MIERENEI

De witte verpopte mierenlarve, in grote hoeveelheden in een mierenest te vinden en geliefd voedsel voor vele vogels.

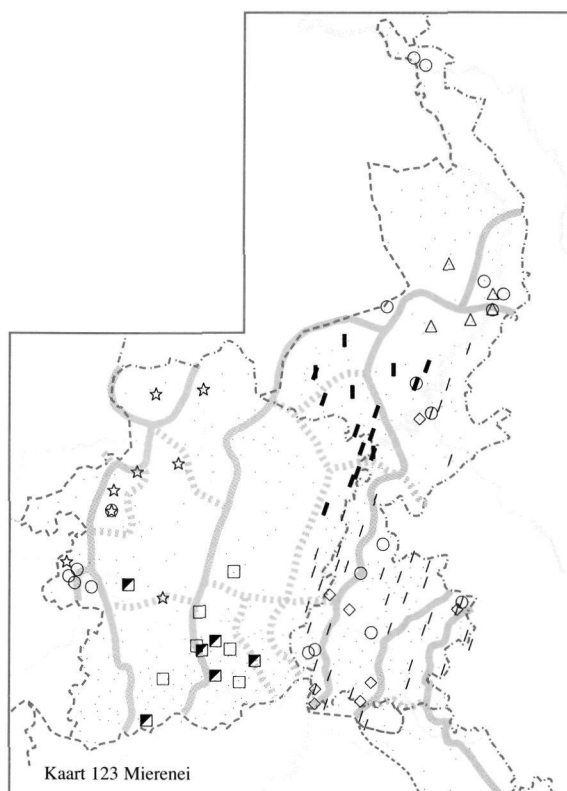
Zie ook het lemma en de kaart MIER; in deze kaart zijn de opgaven op dezelfde wijze gegroepeerd als in de kaart MIER.

- mierenei:** verspr. Oostlb., Truierlds.,
Brab.Lb. en Kleverlds.; ook in
Waubach, Maastricht, Wijk,
Beringen, Boekend en Venlo.
- mierei:** Heugem.
- miermettenei:** Spalbeek.
- miermetteneitje** (*miermetteneike*):
Genk.

- mieremettenei:** Brustem.
- mieremetteneitje** (*mieremetteneike*):
Velm en Sint-Truiden.
- mieremetteneisei:** Borlo.
- moemettenei:** freq. Tongerlds.; ook in
Genk, Borgloon, Grote-Spouwen
en Kermt.
- mielemottenei:** Mal.
- aamzeikei:** Montfort, Munstergeleen
en Brunssum.
- aamzeikeitje** (*aamzeikeike*): Blerick.
- aamzeikenei** (ook *haamzeikenei*):
freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds.
en Trichterlds., verspr. Oost.Zuidlb.
en Noord.Oostlb.
- aamzeikeneitje** (*aamzeikeneike*,
haamzeikeneike): Ulestraten,

/ am(e)zeikenei	(51)
○ mierenei	(26)
∕ am(e)zeiksel(en)ei	(14)
◇ am(e)zeikeneitje	(10)
☆ muurzeik(en/r)ei	(8)
□ moemettenei	(7)
△ zeik(s)dempel(en)ei	(7)
■ muurmettenei	(6)
┃ aamzeikseleitje	(5)

N 26 (1964) (046a, 046b);
Genk Wb. (209).

Eijsden en Oost-Maarland.
amezeikenei: freq. Oostlb. en Trichterlds., verspr. Ripuar. en Oostlb-Rip. overgg.
amezeikeneitje (*amezeikeneike*): verspr. Oostlb.; ook in Nieuwenhagen en Geulle.
aamzeikerei: Maastricht.
aamzeikselei: Neer, Weert, Tungelroy, Geistingen en Rotem.
aamzeikseleitje (*aamzeikseleike*): Ospel, Weert en Heythuysen.
aamzeikselenei: freq. Horns; ook in Haelen en Aldeneik.
aamzeikseleneitje (*aamzeikseleneike*): Ell.
aamzeiksenei: Nunhem.
amezeikselenei: Maaseik.
amezeikselsei: Stevensweert.
amelenzeikseitje (*amelenzeikseike*): Stevensweert.
ei van een aamzeik: Sittard.

muurzeikei: Zelem en Hasselt.
muurzeikeitje (*muurzeikeike*): Lommel.
muurzeikenei: Beringen en Neerpelt.
muurzeikeneitje (*muurzeikeneike*): Hechtel.
muurzeikersei: Leopoldsburg en Beverlo.
murenmettenei: Opheers.
ei van een muremet: Hoepertingen.
pieswormei: Tongeren.
zeikdempeli: Tegelen en Baarlo.
zeikdempelitje (*zeikdempelike*): Blerick.
zeikdempelenei: Helden/Everlo.
zeikdempelsei: Sevenum en Tegelen.
zeikdempeneitje (*zeikdempeneike*): Tegelen.
zeiksdempeleneitje (*zeiksdempeleneike*): Boekend.
zeiksdempelenei: Egchel.
zeiksdemdeinei: Panningen.

zeikdemeneitje (*zeikdemeneike*):

Hout-Blerick.

zeiklemdenei: Middelaar.

zeikwormenei: Bree.

ei van zeiksmorsen: Eksel.

braggenei: Lummen.

ei: Tessenderlo, Meijel en Leuken.

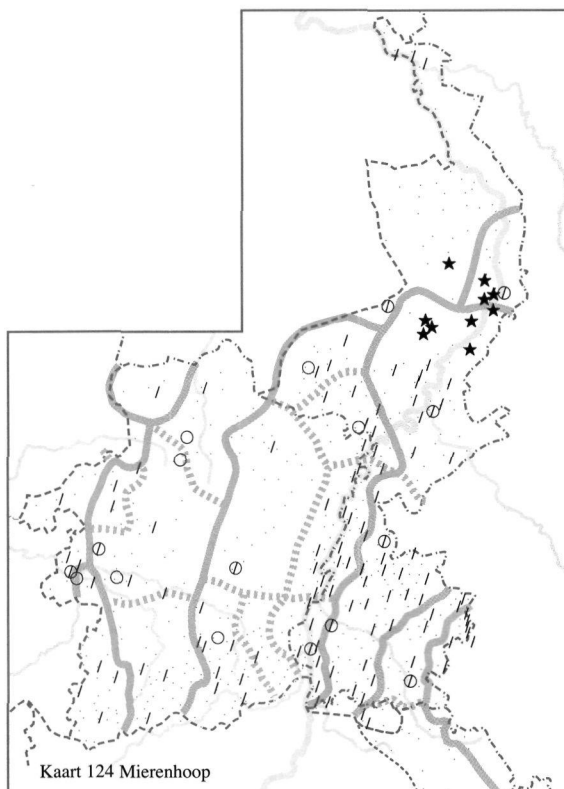
eitje (*eike*): Obbicht.

amezeikenpop: Einighausen.

MIERENHOOP

/ -nest (161)
○ -hoop (19)
★ -bocht (14)

N 26 (1964) (045 add, 046, 046a);
Echt Wb. (022), Genk Wb. (209),
Kerkrade Wb. (207), Meijel Wb.
(111, 113), Sittard Wb. (023),
Tegelen Wb. (132).

Het bovengrondse deel van het mieren-
nest; de eitjes en larven bevinden zich
niet hier, maar in het ondergrondse deel.
Zie ook het lemma en de kaart MIER; in
deze kaart zijn de opgaven naar het
tweede lid gegroepeerd.

mierenhoop: Roermond, Maastricht,
Lummen, Venlo en Meijel.

mierennest (ook *mierennes*): verspr.
Trichterlds., Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Haalen, Sittard,
Valkenburg, Beringen, Herk-de-Stad,

Linkhout en Halen.

miernest: Sint-Truiden.

mierenbocht (*mierenboch*): Blerick en
Egchel.

miermettenhoop: Spalbeek.

miermettennest: Kermt, Sint-Truiden
en Genk.

mielemottennest: Mal.

mieremettennest (ook *mieremetten-
nes*): freq. Truierlds.; ook in
Opheers.

moemettenhoop: Genk en Romers-
hoven.

- moemettennest** (*moemettennes*): freq. Tongerlds.; ook in Grote-Spouwen en Borgloon.
- moeremettennest** (*moeremettennest*): Hoepertingen.
- moomzeikennest**: Margraten.
- aamzeikenhoop**: Rothem.
- amezeikenhoop**: Sittard en Mechelen.
- amezeikselenhoop**: Neeritter.
- amezeikselshoop**: Boshoven.
- aamzeikennest** (ook *aamzeikennes*, *haamzeikennes*, *haamzeikennest*, *hoomzeikennes*, *hoomzeikennest*): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds. en Tichterlds., verspr. Oost.Zuidlb.
- nest aamzeiken**: Oirsbeek.
- aamzeikernest** (*aamzeikernes*): Maastricht en Borgharen.
- aamzeiknest** (*aamzeiknes*): Sittard.
- aamzeikselennest**: verspr. Noord.Oostlb., Horns en Centr.-Maaslds.; ook in Ospel en Weert.
- aamzeikselnest** (ook *aamzeikselest*): verspr. Weertlds., Horns en aansluitend Noord.Oostlb.; ook in Rotem.
- aamzeikselsnest**: Ittervoort.
- amelezeikersnest** (*amelezeikersnes*): Stevensweert.
- amezeikennest** (ook *amezeike-es*, *amezeikennes*): freq. Ripuar., verspr. Oostlb.-Rip. overgg., Oostlb. en Centr.Maaslds.
- nest amezeiken** (*nes amezeiken*): Noorbeek en Reijmerstok.
- amezeikersnest**: Eisden.
- amezeiknest** (*amezeikest*, *amezeiknes*): Maasniel en Montfort.
- amezeikselennest**: Maaseik en Echt/Gebroek.
- amezeikselnest** (*amezeikselnes*): Stevensweert.
- amezeikenbocht** (*amezeikenboch*): Reuver.
- mierzeikenhoop** (ook *mierzeikenoef*): Hechtel, Halen en Donk (bij Herkede-Stad).
- mierzeikennest**: Zolder.
- muurzeikennest**: Neerpelt, Beringen, Zelem en Lommel.
- muurzeikernest**: Linkhout.
- muurzeikersnest** (ook *muuzeikesnest*): Leopoldsburg, Beverlo en Tessenderlo.
- muurzeiknest** (*muurzeiknes*): Hasselt.
- pieswormennest** (*pieswormennes*): Tongeren.
- zeiklemennest**: Middelaar, Ottersum en Milsbeek.
- zeikmorsenhoop**: Eksel.
- zeikdemenbocht** (*zeikdemenboch*): Hout-Blerick.
- zeikdempelbocht** (*zeikdempelboch*): Tegelen.
- zeikdempelenbocht** (*zeikdempelenboch*): Tegelen, Baarlo, Blerick en Sevenum.
- zeikdempelsbocht** (*zeikdempelsboch*): Tegelen.
- zeiksdempelenbocht** (ook *zeiksdempelenboch*): Boekend en Helden/Everlo.
- zeiksdienbocht**: Panningen.
- zeikwormennest**: Meijel en Bree.
- zeikwormnest**: Bree.
- braggennest**: Tessengerlo en Lummen.

KREKEL

Veldkrekkel (*Gryllus campestris*) 20-26 mm.

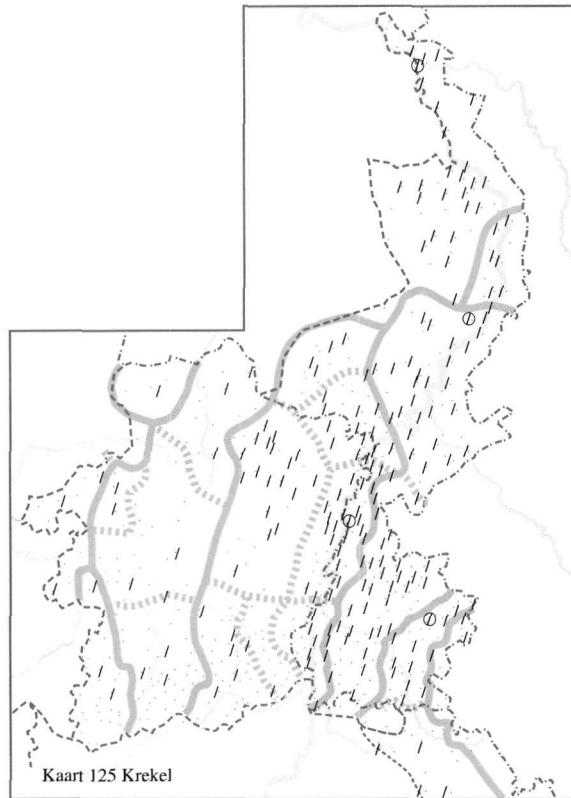
Algemeen voorkomend vrij groot donkerkleurig insect met lichtgrijze vleugels. In de paartijd lokt het mannetje met typerend sjirpend geluid waarbij het de vleugels over elkaar wrijft, de wijfjes. De krekkel wordt vooral gevon-

den in warme droge plaatsen en houdt zich op in een holletje in de grond. Ook in dit lemma staan enkele insectbenamingen die doorgaans voor andere insecten dan de krekkel worden gebruikt, zoals **sprinkhaan** en **zwaab** (voor de kakkerlak).

WLD III, 4.2

/ krekel (322)
○ heikrekel (4)

DC 07 (1939) (012), SGV (1914) (019), Willems (1885) (003b), ZND 01 (1922) (a-m);
Beverlo Wb. (137), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (247), Hamont Wl. (243), Hasselt Wb. (251), Heerlen Wb., Lommel Wl. (163), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (175), Meeswijk Wl. (350), Meeuwen Wl. (130), Sint-Truiden Wb. (155), Sittard Wb. (197), Tongeren Wb. (304), Zonhoven Wl. (1.306);
Achten, P. (1995) (Inl.), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 07 (1932) (331), Veldeke 23 (1948) (042), Veldeke 27 (1952) (013), Veldeke 28 (1953) (008).

krekel (ook *kerkel*, *kreek*): alg. in heel Lb.

heikrekel: Heerlen, Baarlo, Obbicht en Gennep.

schriekrekel: Munstergeleen.

kriek: Lommel.

krieker: Overpelt.

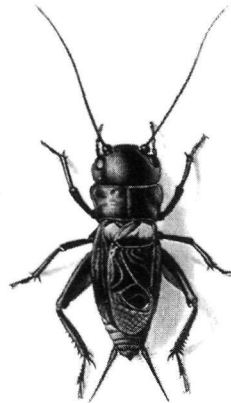
kriekerd: Neerpelt.

kriebel: Helchteren.

krizzel: Vaals.

sprinkhaan: Venlo.

zwaab: Maastricht en Valkenburg.

KAKKERLAK

Kakkerlak of Bakkerstor (*Blatta orientalis*) 18-25 mm.

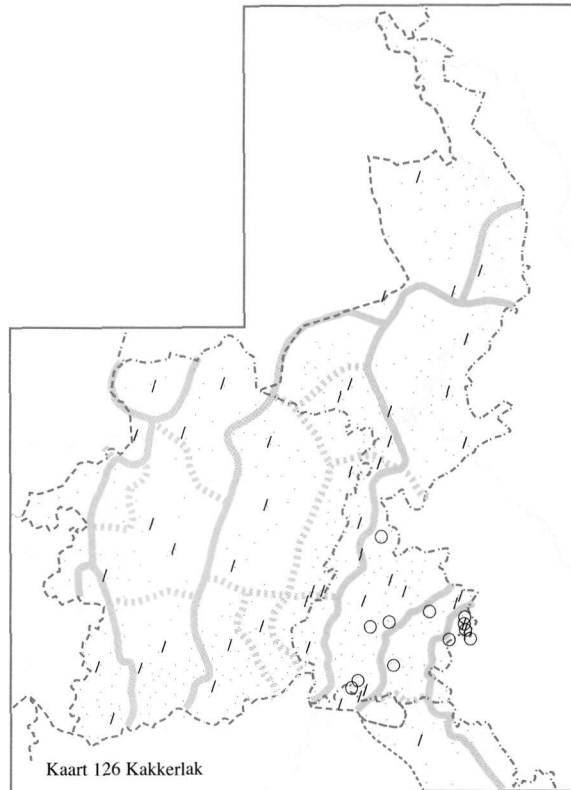
Warmteminnend plat nachtdiertje met lange antennes, dat slecht vliegt maar snel loopt en van afval leeft. Het is niet bijzonder schadelijk, maar lastig

en irritant omdat het etenswaar verontreinigt en een plaag in huizen en openbare gelegenheden is.

Dit lemma is een aanvulling op het lemma **BAKKERSTOR** in WLD.II, afl.1, p. 64-66, waar in lijst N 29 uitdrukke-

/ kakkerlak (57)
 ○ zwaab (17)

N 100 (1997) (013);
 Gronsveld Wb. (247), Heerlen Wb.,
 Kerkrade Wb. (269), Sittard Wb.
 (413), Valkenburg Wb.;
 Heyden, L.v.d. (1927), Veldeke 32
 (1957) (014), Vrijdag, E. (1950sq).

lijk aan bakkers naar de naam van de kakkerlak is gevraagd.

kakkerlak (ook *kakkelak*): freq. in heel Lb.

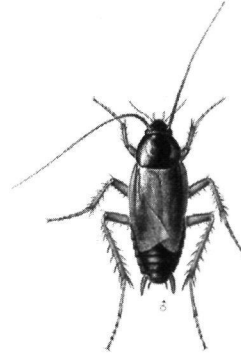
ovenbeest (ook *ovenbees*): Sint-Truiden en Maastricht.

ovenbeestje: Weert.

schouwbeest: Sint-Truiden.

molenvarken: Doenrade en Valkenburg.

zwaab: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Kerkade Wb en in Heerlen en Gulpen.

krekel: Ospel en Gronsveld.

meelworm: Lauw.

wild varken: Achel.

zilervisje (*zilervisje*): Vijlen.

SPRINKHAAN

Veldsprinkhaan (*Omocestus viridulus*)
 13-24 mm.

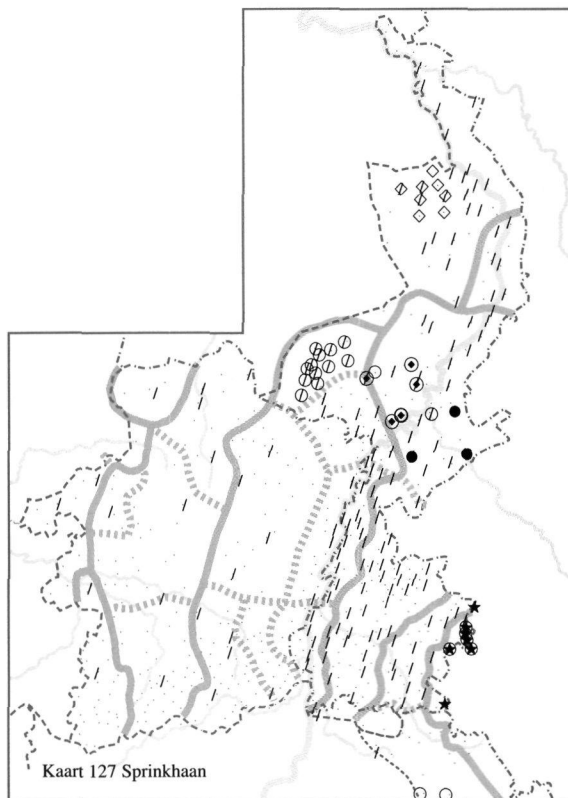
Bij ons zeer algemeen inheems insect van droog grasland; de mannetjes sjil-

pen op warme dagen door met hun poten over de vleugels te strijken; het wijfje legt via een legboor eitjes in de grond.

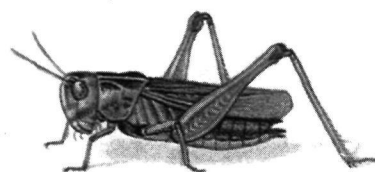
WLD III, 4.2

/ sprinkhaan	(260)
○ hooispringer	(29)
★ hooischrik	(8)
◇ sprinkhannek	(8)
⊙ hooispringerd	(7)
● hooispring	(4)

DC 07 (1939) (013), SGV (1914) (035), Willems (1885) (018d), ZND m (Houben);
 Genk Wb. (311), Gronsveld Wb. (446), Hamont Wl. (449), Hasselt Wb. (424), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (100), Lommel Wl. (312), Meerlo-Wanssum Wb. (271), Meeswijk Wl. (606), Meeuwen Wl. (202), Roermond Wb. (109), Sittard Wb. (392), Tongeren Wb. (525), Tungelroy Wb. (176), Venlo Wb. (150), Venray Wb. (431), Weertlands Wb. (B2-03, B2-09);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Mertens, A.M. (1885a), Rutten, F. (1959) (084), Veldeke 23 (1948) (042), Vossen, A. (zj.hs).

Groter dan de veldsprinkhaan is de geheel groene sabelsprinkhaan (*Tettigonia viridissima*) tot 35 mm, die ook zeer algemeen is in onze streken; de sabelsprinkhaan vliegt ook, terwijl de veldsprinkhaan alleen springt.

sprinkhaan (ook *prinkhaan*, *spinkhaan*): alg. in heel Lb.

sprinkhannek: Venray Wb.

springer: Genk.

hooispringer: Kerkrade Wb., Weertlands Wb. en in Baelen, Eupen, Makset, Beegden en Roermond.

hooispringerd: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Leveroy.

hooispring (*hooisprink*): Asenray/Maalbroek, Montfort, Putbroek en Vlodrop.

grasspringer: Tungelroy.

koolspringer: Merselo en Leunen.

huupsespringer: Panningen en Helden/Everlo.

hetsespringerd: Buggenum.

hooischrik: alg. Ripuar.; ook in Rimburch.

hooipaard: Venlo.

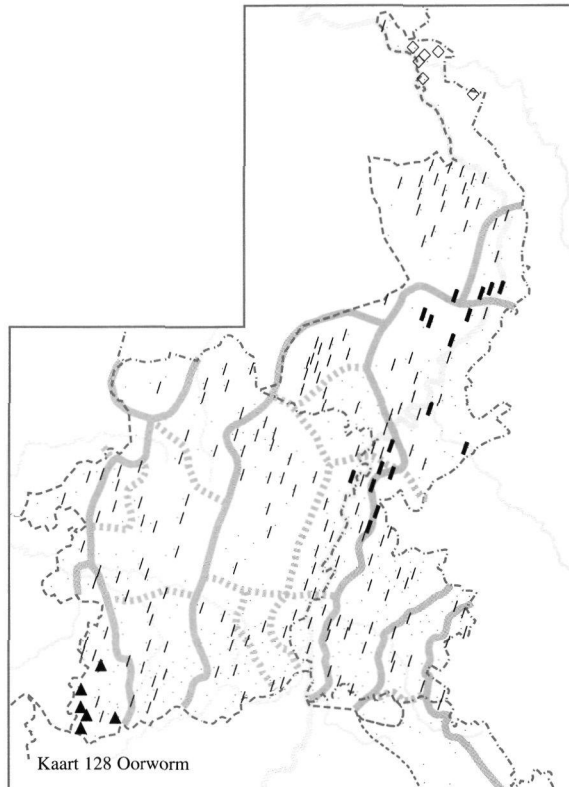
poppensnijder: Spaubeek.

predikant (*spirtelkant*): Weert.

OORWORM

/ oorworm	(230)
! orenworm	(25)
▲ oorbeest	(6)
◇ oorrakel	(6)

DC 18 (1950) (004), Van Gerwen (z.j.) (vi-06), ZND 34 (1940) (043), ZND m (Dupont); Beverlo Wb. (188), Bree Wb. (292), Echt Wb. (122), Gennep Wb., Lommel Wl. (121), Maaseik Wb. (035), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (208), Meeswijk Wl. (459), Meeuwen Wl. (164), Meijel Wb. (111), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.113), Roermond Wb. (206), Sittard Wb. (285), Tungalroy Wb. (175), Venlo Wb. (201), Venray Wb. (318), Weertlands Wb. (B2-07); Achten, P. (1995) (Inl.), Daelen, J.v. (1933-41), Kats, J. (1939), Veldeke 23 (1948) (042).

Oorworm (*Forficula auricularia*) 14-23 mm.

Zeer algemeen en ten onrechte voor “gevaarlijk” gehouden slank insect met een tangvormig orgaan aan het achterlijf (gebruikt ter verdediging). De oorworm verbergt zich overdag onder stenen of bladeren en in schuren en voedt zich met plantenresten en bladluizen.

In het volksgeloof kruipt hij in de oren van mensen om er bloed te zuigen.

oorworm (ook *hoorworm*): alg. in heel Lb. behalve in het uiterste noordoosten en uiterste zuidwesten.

orenworm: verspr. Oostlb. en Zuidgeld. Lb.; ook in Maasbracht, Maaseik, Echt/Gebroek en Maasbree.

oorbeest (ook *oorbees*): freq. in het zuiden van het Truierlds.

orbijter: Grote-Brogel.

oorrakel: Gennep Wb. en in Siebengewald.

oorratel: Arcen.

orenkruiper: Nieuwenhagen.

WLD III, 4.2

pitstang: 's -Herenelderen.

schaarworm: Einighausen en
Nuth/Aalbeek.

scharenworm: Stein.

snoorbeest (*snoorbees*): Mielen-
boven-Aalst.

bloedzuiger: Maasbree.

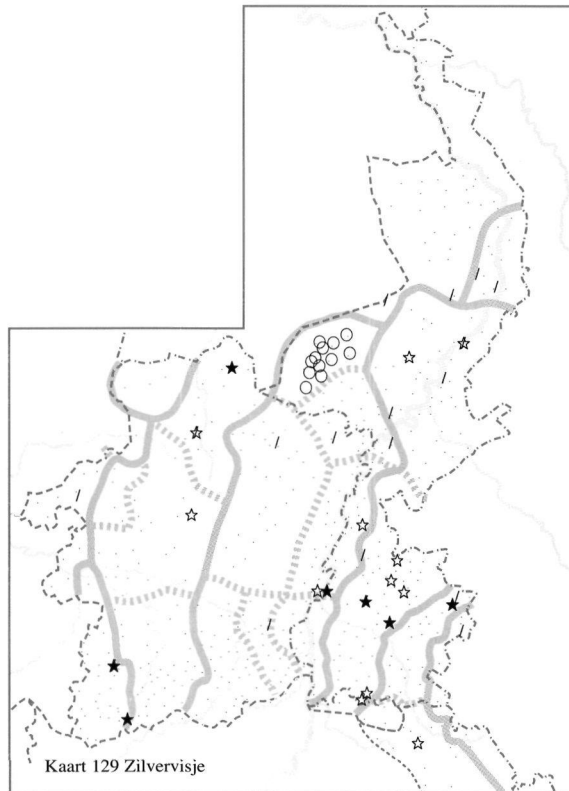
kakkerlak: Heerlen.

worm: Tungelroy en Mettekoven.

ZILVERVISJE

/ zilvervisje (19)
○ schietsmelie (13)
☆ schietworm (13)
★ boekenworm (7)

N 12 (1961) (add), N 100 (1997)
(014);
Limburgs Id. (223), Weertlands
Wb. (B2-09).

Zilvervisje of suikergast (*Lepisma saccharina*) 10 mm.

Nachtdiertje op bij voorkeur vochtige plekken in huizen; 's nachts verlaat het de schuilplaats en gaat zeer snel lopend op zoek naar klein afval. Het lijfje is bedekt met zilverachtig-grijze schubjes.

zilvervisje (ook *zilverviske*): verspr. in heel Lb.

zilverwormpje (*zilverwurmke*):
Koningsbosch.

zilverbeestje: Kerkhoven.
zilverlingetje (*zilverlinkske*): Genk.
zilvermutser: Kerkrade.
visje: Sint-Truiden.
schietvisje (*schietviske*):
 Echt/Gebroek.
schietworm: verspr. Oostlb.; ook in
 Montzen, Guttecoven, Rekem,
 Eksel en Houthalen.
schietwormpje (*schietwurmke*):
 Thorn.
schierter: Limburgs Id.
schietsmelie: Weertlands Wb.
suikergast: Achel.
slinster: Hoeselt en Wellen.
boekenworm: Nieuwenhagen,
 Schimmert, Klimmen, Uikhoven,
 Achel, Sint-Truiden en Jeuk.

boekworm: Chèvremont.
donderbeestje (*donderbeesteke*):
 Zolder.
donderworm: Vijlen.
onweerswormpje (*onweerswurmke*):
 Waubach.
hommelswormpje (*hommelswurmke*):
 Waubach.
ijzeren zeug: Lauw.
kelderrat: Venlo.
milver: Hoepertingen.
pissebed: Kessel.
wild varken: Lommel.
zeevarken: Gulpen.
eekvis: Baexem.

SCHUIMBEESTJE

N 100 (1997) (016);
 Vossen, A. (zj.hs).

Schuimbeestje (*Philaenus spumarius*)
 tot ongeveer 10 mm.
 Het schuimbeestje leeft als larve in het
 zgn. koekoeksspog, dat bestaat uit
 vloeibare uitwerpselen die op planten-
 stengels voorkomen in grasland en aan
 de bosrand. Na de laatste vervelling
 verlaten zij de schuimwoning voor-
 goed; ze zijn dan 5-6 mm lang; kleur
 en tekening zijn zeer variabel.

schuimbeestje: Boekend, Heel en
 Swalmen.
spijbeestje: Maasbree.
spijwormpje (*spijwormke*): Schinnen.
schuim: Noorbeek en Terlinden.
spij: Eigenbilzen.
spuw: Wellen.
tuf: Lommel.
tufbeestje: Meijel.
zeverwormpje (*zeverwormke*): Ell.
koekoeksspeeksel: Kerkhoven.
koekoekspouw: Meijel.
koekoeksspuug: Eksel.

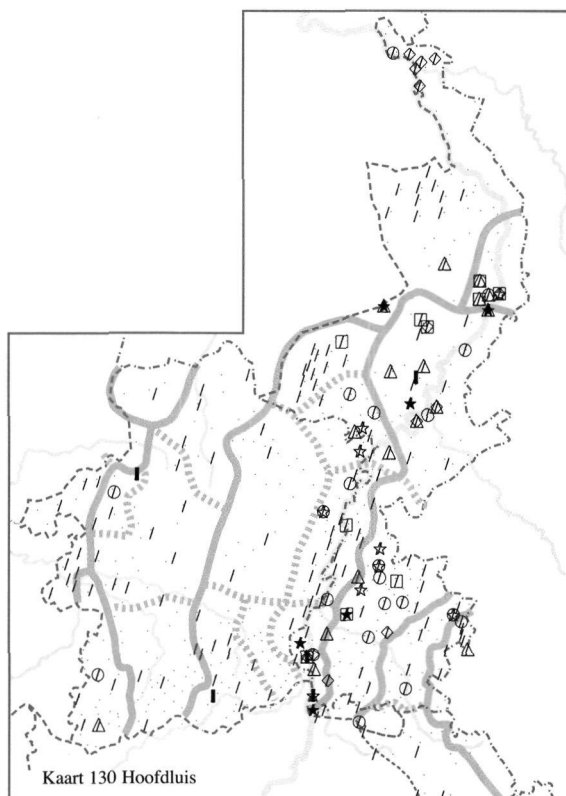

koekoeksspij: Achel, Heel en
 Boukoul.
koekoekstuf: Tessenderlo en Eksel.
duivelsspij: Lutterade.
jodentuf: Nederweert.
smeelft: Bree.
drek: Lommel.
meeldauw: Maasbracht.
milver: Jeuk.
bladluis: Kessel, Sint-Truiden en
 Klimmen.
schimmelhuis: Chèvremont.
kwakkertegeuts: Guttecoven.

HOOFDLUIS

/ luis	(570)
○ kopluis	(24)
△ beestje	(21)
◇ pietje	(15)
☆ bijter	(10)
□ moek	(10)
★ bijtertje	(7)
■ haarluis	(5)

N 26 (1964) (012, 012 add, 012a, 012a add, 012b, 012c, 013, 016 add, 016a, 017 add, 020, 020 add, 021), Willems (1885) (016a), ZND A2 (1940sq) (394), ZND m (Coomans, Drieskens, GrGr., Houben, Matthys, Raymaekers, Reynders, Thomassen, Vanderbeeken, Welter); Beverlo Wb. (154), Echt Wb. (077), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (353), Hamont Wl. (277), Haspengouws Id. (175, 196), Hasselt Wb. (283), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (181), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (393), Meijel Wb. (110, 111), Nielbij-St.Truiden Wl. (1.674, 2.441), Roermond Wb. (169), Sint-Truiden Wb. (159), Sittard Wb. (222, 319), Stokkem Wb. (069), Tegelen Wb. (077, 101), Tongeren Wb. (323, 451), Tungalroy Wb. (176), Uikhoven Wl. (103), Venlo Wb. (185), Venray Wb. (281), Weertlands Wb. (B2-06), Zonhoven Wl. (1.342);

Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Jansen, M. (1911), Kats, J. (1939), Meertens, A.H. (zj.hs), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 03 (1928) (136), Veldeke 23 (1948) (042), Vossen, A. (zj.hs).

Hoofdluis (*Pediculus capitis*) 2 mm. De hoofdluis leeft bijna uitsluitend tussen hoofdharen bij de mens. Het is een van de drie luizensoorten die op de mens voorkomt, naast de kleeerluis (zie dat lemma) en de schaamluis (platje). Luizen hebben zuigende monddelen waarmee ze bloed van hun gastheren opzuigen. De eieren (neten) van hoofdluizen worden tegen de haren afgezet; de hoofdluis veroorzaakt jeuk, huidontsteking soms van ernstige aard, en werd vroeger met petroleum en lijnolie bestreden.

Er komen ook grappige en spottende omschrijvingen onder de antwoorden voor, alsook, ook in dit lemma, benamingen die doorgaans aan andere lastige insecten dan dan de hoofdluis worden gehecht; ze staan achter in het artikel bijeen. Ook een opgave als **luizenkam**, in feite een metonymische benaming te vergelijken met de opgave **spinnenweb** in het lemma SPIN, is niet weggehaald, maar als documentatie gehandhaafd in het lemma.

luis: alg. in heel Lb.
luisje (*luiske*): Wijk.

dikke luis: Stevensweert.
hoofdluis: Borgloon.
kopluis: freq. Oostlb., verspr. Centr.-Maaslds.; ook in Eyselshoven, Nieuwenhagen, Mechelen, Sint-Martens-Voeren, Ell, Grathem, Wijk, Beverlo, Sint-Truiden, Blerick, Boekend en Middelaar.
haarluis: Nunhem, Maastricht, Oost-Maarland, Tongeren en Leopoldsburg.
lijfluis: Grote-Spouwen.
mensenluis: Tungelroy en Diepenbeek.
slaapluis: Sittard.
pietje (ook *pieteke*): verspr. Oostlb.; ook in Gennep Wb. en in Maastricht, Wijk en Venlo.
pieter: Haspengouws Id. en Rotem.
platluis: Sittard.
beestje (ook *beeske*): verspr. Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Bleijerheide, Neeritter, Maasbracht, Maastricht, Heugem, Borlo, Meijel en Sevenum.
bijter: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen, Ittervoort, Geistingen, Rotem, Oost-Maarland en Venlo.
bijtertje (*bijterke*): verspr. Oostlb.;

ook in Caberg, Eijsden en Meijel.
bijterluis: Stevensweert.
moek: verspr. Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Ospel, Obbicht en Maastricht.
oude moek: Bleijerheide.
moelejan: Bleijerheide.
moet: Neer.
luispoekel: Borgharen.
luiszak: Borgharen.
luizenkam (*luizenkamp*): Horn.
luizenkramer: Boshoven.
poes: Heerlen en Tongeren.
poeker: Blerick.
pummel: Panningen.
ruiter: Haspengouws Id.
drek met pootjes: Hoensbroek.
beestje op z'n kop (*beeske*): Maastricht.
familie op de kop: Venlo.
grieks, een — e: Heerlen.
kiem: Weert en Heerlen.
melie: Tungelroy.
vlo: Weert, Einighausen en Mechelen.
vlooizak: Borgharen.
wandluis: Mal.
varkensluis: Grathem en Niel-bij-St.-Truiden.

NEET, LUIZENEI

De op het hoofdhaar afgezette eieren van de hoofdluis.
Naai betekent ook/eigenlijk 'klinknagel', vgl. WLD II, afl. 11, 107-8, lemma **KLINKNAGEL**, en hier het trefwoord **nietnagel**.

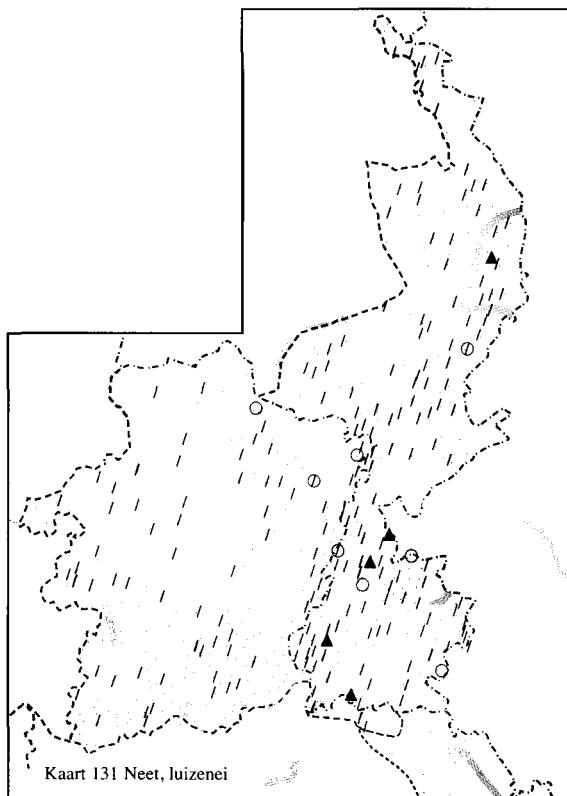
neet (ook *nis*): alg. in heel Lb.
luizenei: Bocholtz, Reuver, Beek, Jabeek, Ophoven, Neeroeteren, Urmond en Lozen.
luizenkop: Genk.

naai: Schinveld en Berg-en-Terblijt.
nietnagel: Heerlen.
neef: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Grubbenvorst.
netel: Brunssum en Gulpen.

WLD III, 4.2

/ neet (289)
○ luizeni (8)
▲ neef (5)

N 26 (1964) (015), SGV (1914) (025), ZND 05 (1924) (012), ZND A1 (1940sq) (203);
Bree Wb. (201), Genk Wb. (217), Gennep Wb., Hasselt Wb. (314), Kerkrade Wb. (203), Maastricht Wb., Sint-Truiden Wb. (175), Tongeren Wb. (378), Zonhoven Wl. (1.380);
Bakkes, P. (zj.hs), Dols, W. (1953), Kats, J. (1939), Urlings, R. (zj.hs).

KLEERLUIS

Kleerluis (*Pediculus vestimenti*) 3,5 mm.

De kleerluis is veel gevaarlijker dan de hoofdluis want overbrenger van allerlei besmettelijke ziekten, o.a. vlektyfus. Het beestje lijkt veel op de hoofdluis, maar kan wat groter worden (tot 3,5 mm) en heeft langere sprietjes. Door de algemene verbetering van de hygiëne is de kleerluis zo goed als verdwenen.

kleerluis: Grote-Spouwen, Beverlo, Brustem, Leopoldsburg, Tessenderlo, Middelaar en Sevenum.

klederluis: freq. Zuid.Oostlb., verspr. Oost.Zuidlb., Noord.Oostlb., Horns, Trichterlds. en Zuidgeld.-Lb.; ook in Bleijerheide en Geulle.

mensenluis: Diepenbeek.

lijfluis: Helden/Everlo, Ell, Maaseik, Hoeselt, Neerpelt en Meijel.

lijfsluis: Ulestraten.

huidluis: Nunhem.

pensluis: Thorn.

neetluis: Tegelen.

luis: freq. Zuid.Oostlb. en Trichterlds.; ook in Kerkrade, Bocholtz, Sint-Martens-Voeren, Boshoven, Stevensweert, Bree, Rotem, Urmond en Romershoven.

kleermot: Borgloon.

mot: verspr. Tongerlds.; ook in Heythuysen, Jabeek, Stein, Oost-Maarland, Spalbeek, Opheers, Borlo, Ottersum en Milsbeek.

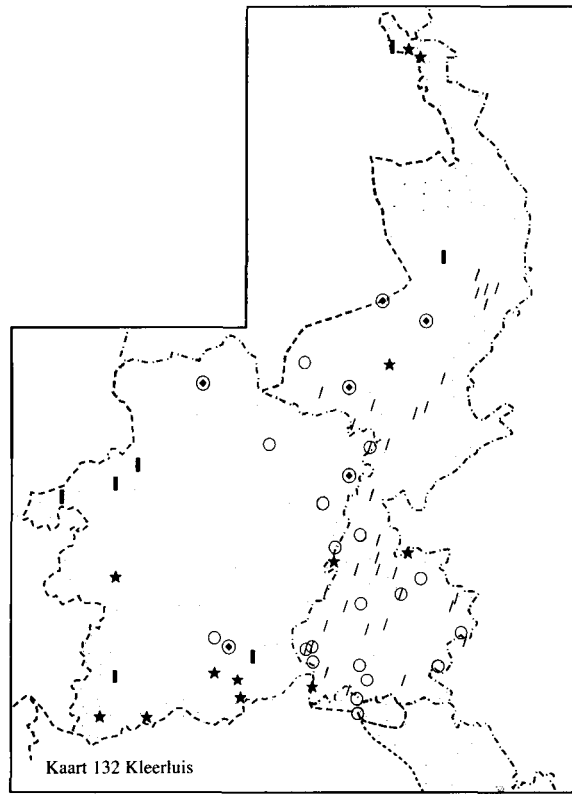
schaaps: Montfort.

vlo: Vliermaal.

schurftluis: Nieuwenhagen.

- / klederluis (41)
- luis (20)
- ★ mot (12)
- ▬ kleerluis (7)
- ⊙ lijfluis (6)

N 26 (1964) (014).

WANDLUIIS

Wandluis (*Cimex lectularius*) 5 mm.
De wandluis og bedwants is donker tot geelbruin, fijn behaard, plat en breed. Hij zuigt bloed op van de slapende mens of dieren; er ontstaan dan kleine gezwellen die na een paar dagen verdwijnen. De wandluis is bang voor licht en schuilt overdag weg in hoeken en gaten, meubels, bedden en achter behang. Besmetting kan optreden bij het kopen van oude meubelen of brandhout.

Wandsluis kan ook als **wantsluis** worden gespeld en is dan een contaminatie van wants en luis.

wandluis (ook *wankluis*, *wanluis*):
alg. in heel Lb.

wandluis: freq. Truierlds.; ook in Limburgs Id. en in Tongeren en Hasselt.

wandsluis (*wansluis*): Brunssum.

weegluis: Echt/Gebroek.

muurluis: Wijk.

wandbeer: Weert.

wants: freq. Ripuar.; ook in Nieuwenhagen, Mechelen, Hoensbroek, Klimmen en Venlo.

walluis: Oostham.

platluis: verspr. Truierlds.; ook in Thorn, Overpelt, Beringen, Sint-Lambrechts-Herk, Mettekoven, Runkelen, Borlo en Jeuk.

platte poos: Heerlen.

aardvlo (*jaardvlooi*): Ulbeek.

keireis: Bilzen.

luis: Muizen en Bocholtz.

olm: Lummen.

pretluis: Nunhem.

punaise (fr.): Maasbracht en Heers.

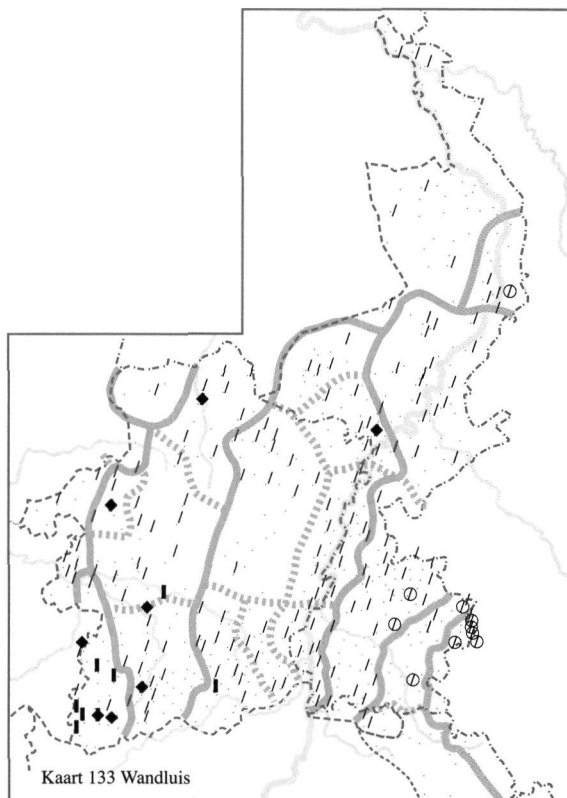
schietworm: Ulbeek.

wild varken: Ulestraten.

WLD III, 4.2

/ wandluis	(246)
○ wants	(15)
┆ wandenluis	(10)
◆ platluis	(9)

N 26 (1964) (017), ZND 34 (1940) (069);
Beverlo Wb. (298), Echt Wb. (130), Hasselt Wb. (515), Kerkrade Wb. (305), Limburgs Id. (283), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.498), Roermond Wb. (319), Sint-Truiden Wb. (243), Sittard Wb. (483), Tongeren Wb. (666);
Bakkes, P. (zj.hs), Kats, J. (1939), Meertens, A.H. (zj.hs), Veldeke 23 (1948) (042).

ZWARTE BLADLUIS

Bladluizen (Aphididae) ong. 2 mm.
De bladluizen vormen een insectenfamilie van hinderlijke plantenvijanden. De dieren verhuizen periodiek van de ene plantensoort naar de andere en de verschillende opeenvolgende generaties kunnen ook anders van lichaamsbouw (met of zonder vleugels) zijn. Vaak komen zeer grote kolonies van luizen voor die de planten grotendeels bedekken en ernstige schade aanrichten. De twee bekendste soorten zijn de zwarte bonen- of kersenluis die de vorm van een plat bolletje heeft en de groene bladluis, ook wel wikkelluis genoemd.

bladluis: freq. in de zuidelijke helft van Lb., verspr. in het noorden, zeldz. Maaskemp.

zwarte bladluis: Venray.

zwarte luis: Bocholtz, Tegelen, Beesel, Susteren, Maastricht en Eijsden.

luis: Waubach, Heythuysen, Schinnen, Gronsveld, Bree, Echt/Gebroek, Venlo en Ysselsteyn.

meeldauw: Beverlo en Oost-Maerland.

meel: freq. Ripuar., verspr. Oostlb-Rip. overgg., Oostlb. en Zuidgeld.Lb.; ook in Sint-Pieters-Voeren, Geistingen, Rekem, Uikhoven, Sevenum en Maasbree.

meelde: freq. Oostlb., Horns en Centr.Maaslds.; ook in Bocholtz, Heerlen en Boshoven

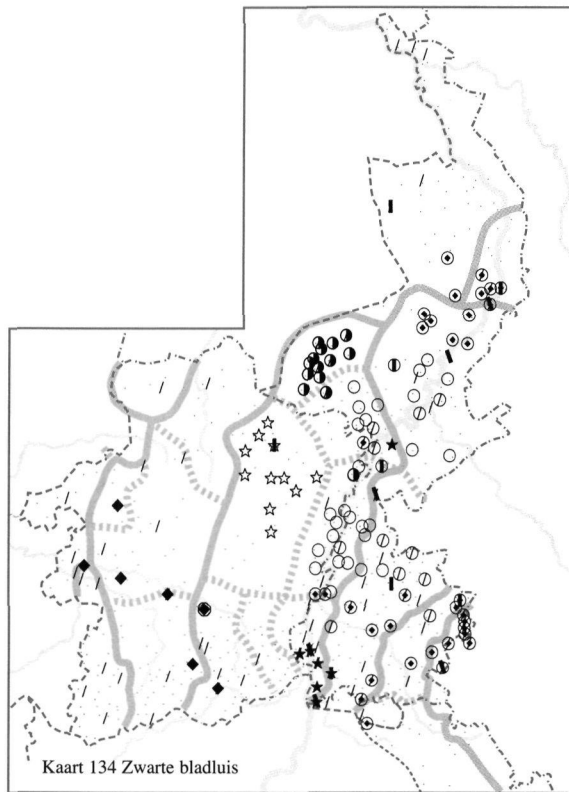
melie: freq. Weertlds.; ook in Tungelroy en Maaseik.

meluw (meluf): Zonhoven.

milver : Spalbeek, Hasselt,

/ bladluis	(113)
○ meelde	(54)
⊙ meel	(45)
● melie	(17)
☆ smeelft	(12)
★ smeelber	(10)
◆ milver	(8)
┆ luis	(8)
∨ zwarte luis	(6)

DC 68 (1993) (018), N 26 (1964) (018), SGV (1914) (052 add); Bree Wb. (263), Echt Wb. (030, 080), Genk Wb. (301), Gronsveld Wb. (272, 426), Hasselt Wb. (295), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (060, 192), Maastricht Wb., Meeswijk Wl. (417), Meijel Wb. (110), Sittard Wb. (047, 234), Stokkem Wb. (074), Tegelen Wb. (102), Tongeren Wb. (075, 361), Valkenburg Wb., Venlo Wb. (190), Weertlands Wb. (B2-06), Zonhoven Wl. (1.356); Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Daelen, J.v. (1933-41), Veldeke 42 (1967) (033).

Diepenbeek, Gors-Opleeuw en Tongeren.
milner: Beringen.
milge: Lommel.
smeel: Krawinkel.
smeelde: freq. Trichterlds.; ook in Gronsveld en Maasbracht.
smeelft: Bree Wb.
smeelber: Genk, Bilzen en Eigenbilzen.
smilver: Diepenbeek, Romershoven en Hoeselt.

smilmer: Hoeselt.
zwarte smilmer: Hoeselt.
bonenluis: Margraten.
bloedluis: Borgloon, Tongeren en Mal.
delf: Hamont en Eksel.
gelft: Meijel.
geluw: Meijel.
hemelzaad: Sevenum.
spint: Thorn.
vliegje (vliegske): Itteren.

GROENE BLADLUIS

DC 68 (1993) (020).

Zie de toelichting bij het lemma ZWARTE BLADLUIS.

bladluis: Beesel, Jabeek, Klimmen, Maaseik, Dilsen, Eijsden, Diepenbeek en Gors-Opleeuw.
groene bladluis: Venray.
groene luis: Tegelen en Susteren.

luis: Simpelveld, Eyselshoven,
Swalmen, Nederweert, Hamont,
Venlo, Ysselsteyn en Meijel.
meel: Maasbree en Kessel.
meelde: Echt/Gebroek en Posterholt.
groene meelde: Limbricht.
groene milver: Hasselt.

smilver: Bilzen en Eigenbilzen.
groene smilmer: Hoeselt.
groen vliegje (*groen vliegske*):
Susteren.
milge: Lommel.
ongesiefert: Ell.

BLOEDLUIIS

N 26 (1964) (019);
Meerlo-Wanssum Wb. (074), Sittard Wb. (050),
Venray Wb. (123).

Bloedluis (*Schizoneuira lanigera*)
De bloedluis is een bastaard bladluis,
schadelijk voor de appelbomen. Het
lijfje is rood, ook inwendig (vandaar
de naam), en behaard met lange witte
draden die de bloedluiskolonies als
witte vlokken in het oog doen vallen.

bloedluis: freq. in heel Lb.
rode luis: Haelen en Oost-Maarland.
rode spin: Hoeselt.

appelmade (*appelmaai*): Boorsem.
boomluis: Susteren en Kerkrade.
vruchtenluis: Nieuwenhagen.
zwelluis: Munstergeleen.
schimmelluis: Swalmen.
schroefluis: Stein.
bladluis: Geistingen, Montfort en
Waubach.
bloedzuiger: Zelem en Donk (bij
Herk-de-Stad).
kankerluis: Stevensweert en
Ulestraten.
luis: Blerick, Maastricht en Bocholtz.
spint: Schimmert.

VLO

Mensenvlo (*Pulex irritans*) 3-4 mm.
De vlo is een klein oranje tot donker-
bruin insect dat als parasiet op mens
en dier leeft en een jeukend irriterend
gevoel teweegbrengt. Hij kan ver-
springen en voedt zich met opgezogen
bloed.

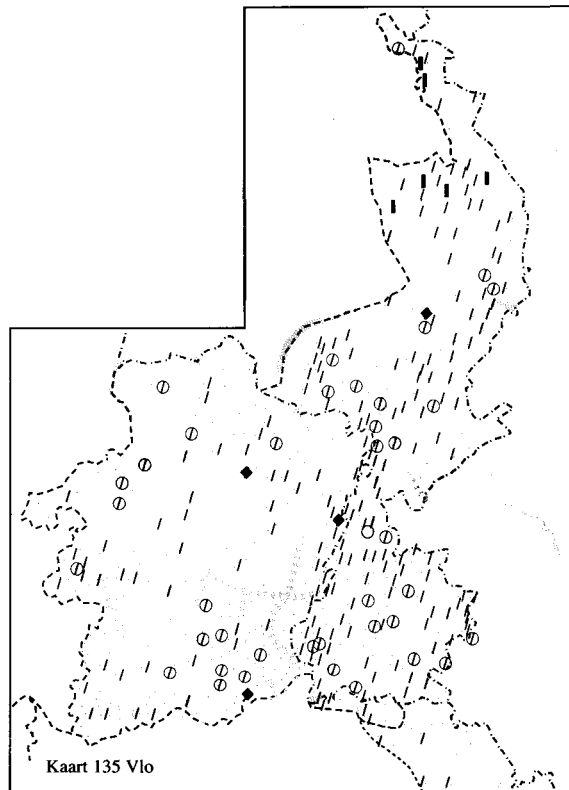
De meervoudsvormen, opgaven bij de
uitdrukkelijke vraag naar het meer-
voud of collectief *vlooien*, zijn niet in
dit lemma verwerkt, maar opgenomen
in de materiaalbasis.

vlo (ook *vlooi*): alg. in heel Lb.
vloch: Romershoven, Vliermaal en
Val-Meer.
vloon: verspr. Kleverlds.
vlootje (*vlieke, vloke*): Bree en Mar-
graten.

mensenvlo: verspr. in heel Lb.
bedvlo (ook *bedvlooi*): Puth en
Ulestraten.
springvlo: Oost-Maarland.
logeur: Uikhoven.
zwarte rijder: Schimmert.
mensenbijter: Stevensweert.
foeket: Heerlen.
beest: Sint-Truiden.
luis: Panningen, Meeuwen, Stokkem
en Mal.
hennenvlo: Hoensbroek.
hondsvlo: Thorn en Hoensbroek.

/ vlo (238)
 ○ mensenvlo (40)
 ■ vloon (6)
 ◆ luis (4)

DC 54 (1979) (017a), N 26 (1964)
 (021 add, 021a, 021c, 022), SGV
 (1914) (041), Willems (1885)
 (004b), ZND m (Drieskens,
 Dupont, Franssen, GrGr., Houben,
 Matthys, Raymaekers, Welter);
 Beverlo Wb. (289), Bree Wb.
 (306), Echt Wb. (128), Hamont Wl.
 (519), Hasselt Wb. (502), Heerlen
 Wb., Kerkrade Wb. (296), Lommel
 Wl. (379), Maaseik Wb. (050),
 Meerlo-Wanssum Wb. (313),
 Meeswijk Wl. (712), Meijel Wb.
 (112), Niel-bij-St.Truiden Wl.
 (2.474), Roermond Wb. (309), Sint-
 Truiden Wb. (062), Sittard Wb.
 (469), Stokkem Wb. (119),
 Tongeren Wb. (651), Tungalroy
 Wb. (176), Uikhoven Wl. (100), Venlo Wb. (278),
 Venray Wb. (503), Weertlands Wb. (B2-11),
 Zonhoven Wl. (2.262);

Bakkes, P. (zj.hs), Cuypers, J. (1890), Daelen, J.v.
 (1933-41), Meertens, A.H. (zj.hs), Veldeke 32
 (1957) (023).

TEEK

Teek (*Ixodes ricinus*), mannetje: 1-2 mm; wijfje in rust 4 mm, volgezogen tot 12 mm.

De teek is een parasiet van de orde van de mijten, die op de huid van zoogdieren leeft. Vooral bij honden en schapen worden ze vaak gevonden. Na de bevruchting zuigt het wijfje zich vol met het bloed van het gastdier en zwelt sterk op voordat ze (grote aantallen) eieren legt.

Ook hier is wederom het grote aantal benamingen opvallend dat doorgaans voor andere insecten wordt gebezigd.

teek: freq. in heel Lb.

steek: Horst.

schapenteek: Venray.

schaapsteek: Maasniel, Tungalroy, Meterik en Sevenum.

schapenluis: Berg-en-Terblijt.

schaapsluis: Rothem.

schapenvlo: Velden.

schapenwants: Nuth/Aalbeek.

schapen: Geleen en en Neerharen.

schaaps: Maasbracht.

houtteek: Thorn.

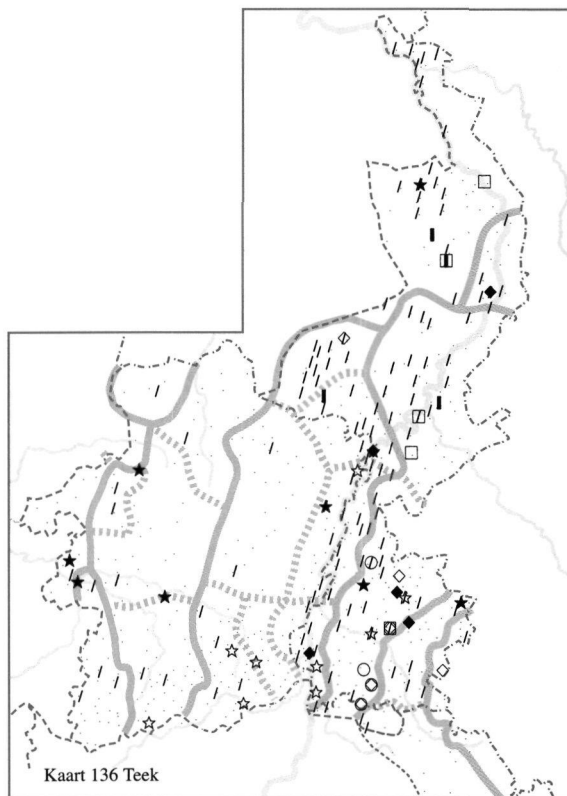
kos-teek: Maastricht.

bloedzuiger: Waubach, Beek, Rotem, Hasselt, Donk (bij Herk-de-Stad), Leopoldsburg, Zelem en Venray.

WLD III, 4.2

/ teek	(129)
☆ bloedzuiker	(10)
★ bloedzuiger	(8)
◇ luis	(6)
◆ mijt	(5)
□ neet	(5)
○ praam	(5)
┃ schaapteek	(4)

DC 30 (1958) (004), N 26 (1964) (009, 009 add);
 Echt Wb. (118), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (482), Meeswijk
 Wl. (640), Roermond Wb. (288),
 Sittard Wb. (421), Tegelen Wb.
 (122), Valkenburg Wb., Venray Wb.
 (452), Weertlands Wb. (B2-10);
 Dols, W. (1953), Urlings, R. (zj.hs).

bloedzuiker: Hoensbroek, Valkenburg, Stevensweert, Aldeneik, Heugem, Oost-Maarland, Grote-Spouwen, Hoeselt, Mal en Opheers.

bloedluis: Einighausen en Schimmert.

bloedspin: Borlo.

zwarte, een — (*zwarre, zwatte*): Neer en Beek.

met-vreter: Nuth/Aalbeek en Ulestraten.

bosmijt: Rothem.

duivenluis: Bree.

wandluis: Lummen.

kebets: Zolder.

krets: Klimmen.

neet: verspr. Oostlb.; ook in Wellerlooi en Sevenum.

luis: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Bocholtz en Ospel.

mijt: Voerendaal, Vaesrade, Stevensweert, Maastricht en Blerick.

dauwworm: Riksingen.

praam: verspr. Zuid.Oostlb.

daps: Vliermaal.

dees: Lottum.

horzel: Horst.

scheelddas (*scheelddaars*): Stevensweert.

knozel: Einighausen en Klimmen.

platluis: Halen.

roe: Klimmen.

tor: Gennep.

vlo: Blerick en Bocholtz.

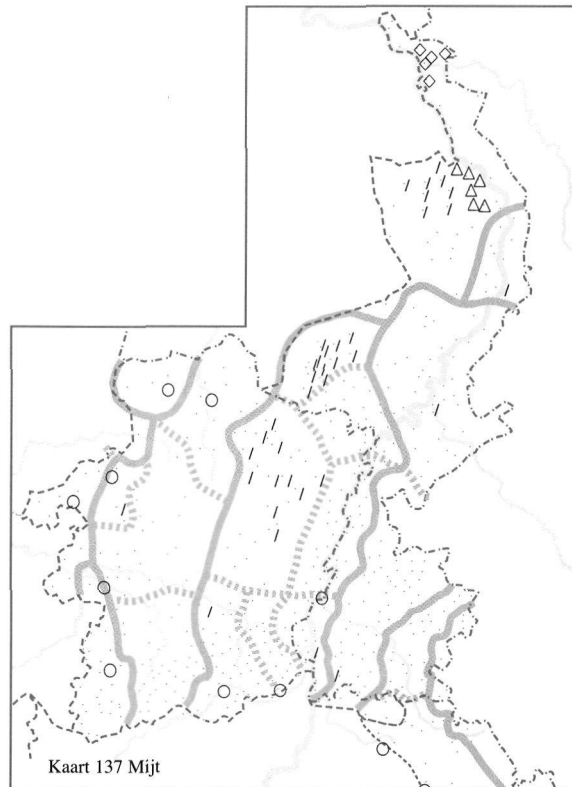
vloon: Ysselsteyn.

varkensvlo (*varkensvlooi*): Blerick.

MIJT

/ mijt (37)
 ○ mot (11)
 △ meel (6)
 ◇ teek (5)

N 26 (1964) (011, 020 add),
 Willems (1885) (007a);
 Bree Wb. (193), Gennep Wb.,
 Gronsveld Wb. (293), Maastricht
 Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (193),
 Roermond Wb. (183), Venray Wb.
 (297), Weertlands Wb. (B2-06).

De Mijten (Acari) vormen een zeer uitgebreide familie van kleine spinachtige diertjes, die veelal parasitair op andere organismes voorkomen en zich voeden aan hun gastheer.

Het algemene woord, los van de enkele soorten die in de volgende drie lemma's ter sprake komen, is vooral afkomstig uit de canonieke woordenboeken.

mijt: Weertlands Wb., Bree Wb.,
 Venray Wb. en in Roermond,

Gronsveld, Maastricht,
 Diepenbeek, Beringen en Venlo.

mijter: Peer.

moet: Maasniel.

made (ook *maai*): Bilzen en Borgloon.

meel: Meerlo-Wanssum Wb.

mot: Aubel, Baelen, Rekem, Val-
 Meer, Tongeren, Overpelt, Herk-
 de-Stad, Sint-Truiden, Oostham,
 Tessenderlo en Lommel.

teek: Gennep Wb.

SCHURFTMIJT

Schurftmijt (*Sarcoptes scabiei* of *carus siro*) 0,3 tot 0,45 mm.

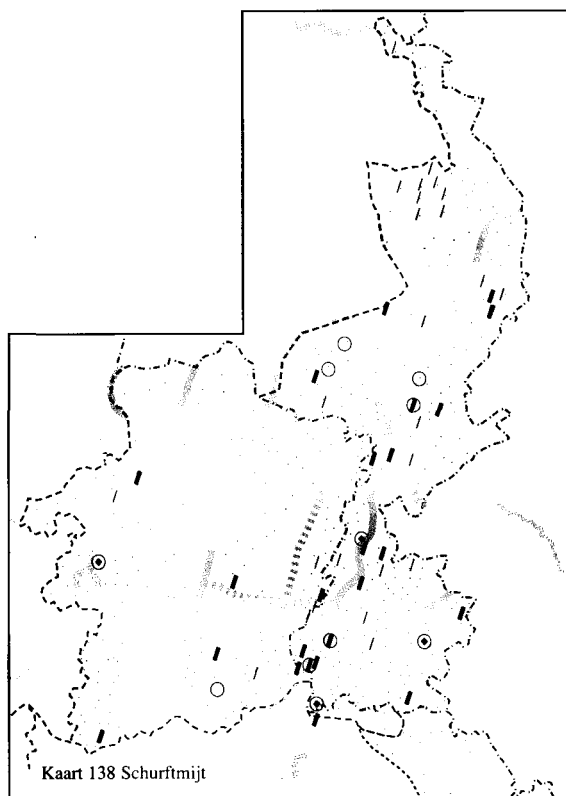
Spinachtig roodgrijs diertje, dat in de huid van mensen en zoogdieren dringt

en daar in de oppervlaktelagen gangen graaft waarin het eieren legt; de larven ontwikkelen zich op de huid verder. De schurftgangen van 1 à 2 cm zijn

WLD III, 4.2

/ schurftmijt	(33)
/ mijt	(30)
○ schurft	(8)
⊙ schurftluis	(4)

N 26 (1964) (010, 010 add);
Venray Wb. (404).

gemakkelijk met het blote oog te herkennen en komen vooral voor tussen de vingers, aan de polsen, op de dijen en de onderbuik.

schurftmijt (ook *schurfmijt*): freq. Oostlb. en Kleverlds., verspr. Centr.Maaslds.; ook in Mechelen, Tungalroy, Stevensweert, Maastricht, Neerharen, Grote-Spouwen, Beverlo, Boekend en Venlo.

schurftluis (ook *schurfluis*): Welten, Guttecoven, Oost-Maarland en Lummen.

schurftneet (*schurfneet*): Ulestraten.

schurftteek: Maasniel.

schurft (ook *schurf*): Nunhem, Horn, Rothem, Ospel, Leuken, Maastricht en Riksingen.

teek: Boekend, Diepenbeek en Hoeselt.

mijt: verspr. Oostlb. en Trichterlds.; ook in Waubach, Mechelen, Weert, Maasbracht, Stevensweert, Genk, Boorseem, Romershoven, Borlo, Leopoldsburg, Blerick en Meijel.

moet: Montfort.

neet: Heythuysen, Oirsbeek en Gronsveld.

krauw: Hoensbroek en Bleijerheide.

krets: Hout-Blerick en Nunhem.

kretsel: Hasselt.

kretsluis: Puth.

kretsmijt: Swalmen.

roe (ook *roei*): Maasbracht, Noorbeek en Reijmerstok.

made (ook *maai*): Egchel en Borgloon.

zwart madetje (*zwat madeje*): Tessenderlo.

echel: Vliermaal.

luis: Nieuwenhagen.

lijfluis: Neeritter.

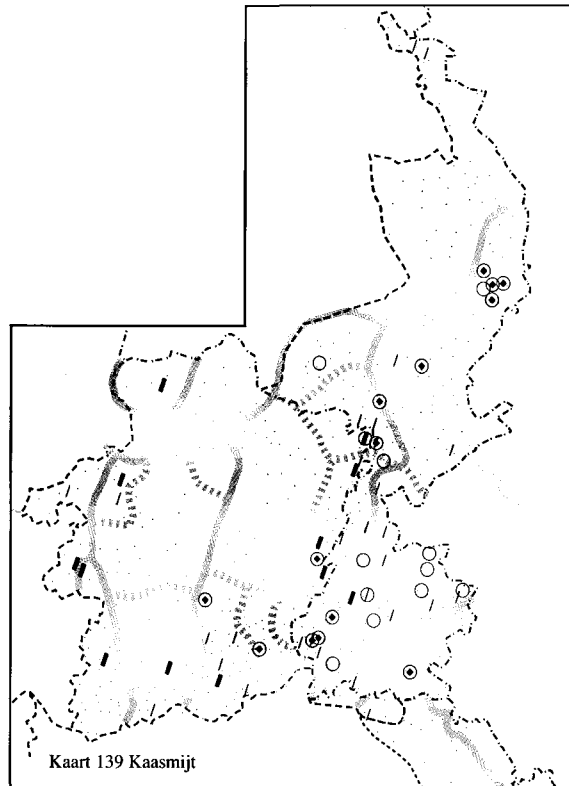
met-eter: Posterholt en Bocholtz.
milver: Opheers.
platluis: Grathem en Mechelen-aan-de-Maas.

ringworm: Geistingen.
wandluis (wanluis): Halen.
worm: Helden/Everlo, Neer en Borgloon.

KAASMIJT

/ made	(32)
○ mijt	(16)
⊙ kaasmijt	(15)
∕ kaasmade	(13)

N 26 (1964) (011a).

Kaasmijt (*Tyroglyphus siro*).

Een bijna onzichtbaar klein (met het blote oog nauwelijks waarneembaar) diertje dat leeft in oude harde kaas. Kaasmijten zijn geelwit van kleur en hebben geen ogen. Duizenden diertjes vindt men bijeen in de kaas die door hun arbeid tot kruimelig stof vergaat.

kaasmijt: Mechelen, Tegelen, Nunhem, Rothem, Grathem, Stevensweert, Mechelen-aan-de-Maas, Maastricht, Wijk, Grote-Spouwen, Diepenbeek, Blerick, Boekend en Venlo.

kaasmade (ook *kaasmaai*): Ulestraten,

Geistingen, Maaseik, Eisdén, Boorseme, Tongeren, Beverlo, Borgloon, Donk (bij Herk-de-Stad), Sint-Truiden, Halen en Lommel.

kaasworm: Velm, Oost-Maarland en Sint-Martens-Voeren.

worm in de kaas: Hoensbroek.

schimmelneet: Montfort.

made (ook *maai*): verspr. in heel Lb.

mijt: freq. Zuid.Oostlb.; ook in Heerlerheide, Waubach, Weert, Geistingen, Echt/Gebroek, Maastricht, Blerick en Hout-Blerick.

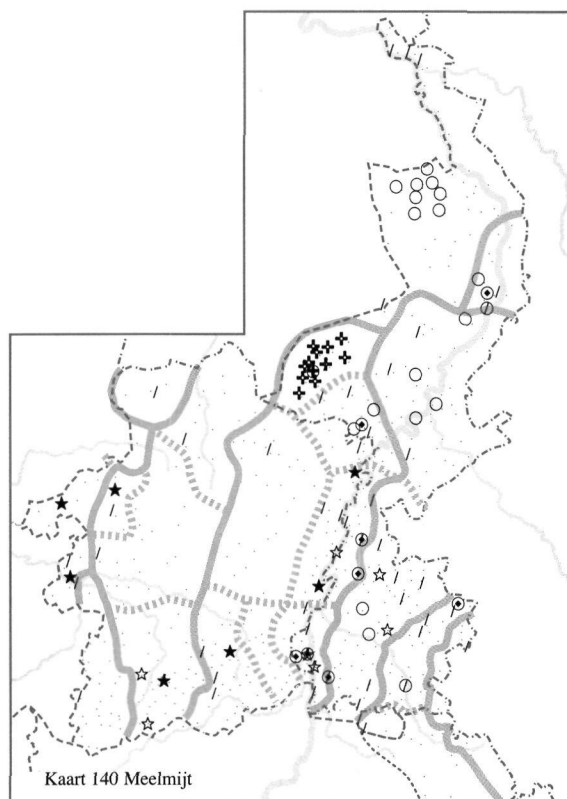
worm: Oirsbeek en Vliermaal.

luis: Boeket/Heisterstraat.

MEELMIJT

/ meelworm	(56)
○ meelmijt	(21)
✦ memel	(12)
⊙ mijt	(10)
☆ made	(7)
★ meelmade	(7)

N 26 (1964) (011b);
Venray Wb. (283), Weertlands Wb.
(B2-06).

Meelmijt (*Tyroglyphus farinae*).
De meelmijt is een zeer kleine mijt-
soort die in vochtig meel leeft.

meelmijt: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in
Venray Wb. en in Mechelen,
Schimmert, Valkenburg, Neeritter,
Grathem, Maastricht en Boekend.

mijt: Waubach, Einighausen, Kra-
winkel, Gronsveld, Weert, Itter-
voort, Wolder/Oud-Vroenhoven,
Maastricht en Blerick.

meelworm: freq. Zuid.Oostlb., verspr.
in overig Lb.

meelteek: Bree.

meelmade (ook *meelmaai*): Aldeneik,
Boorseme, Hoeselt, Beverlo,
Borgloon, Tessenderlo en Halen.

made (ook *maai*): Puth, Klimmen,
Urmond, Maastricht, Heugem,
Hoepertingen en Opheers.

meelkarf: Stevensweert.

korenmijt: Tegelen.

droogworm: Mheer.

schietworm: Lummen en Sint-
Truiden.

schimmelneet: Montfort.

memel: Weertlands Wb.

wevel: Panningen.

dauwworm: Tungalroy.

kalander: Neer, Geulle en Ulestraten.

mot: Eisden.

ovenbeest: Brustem.

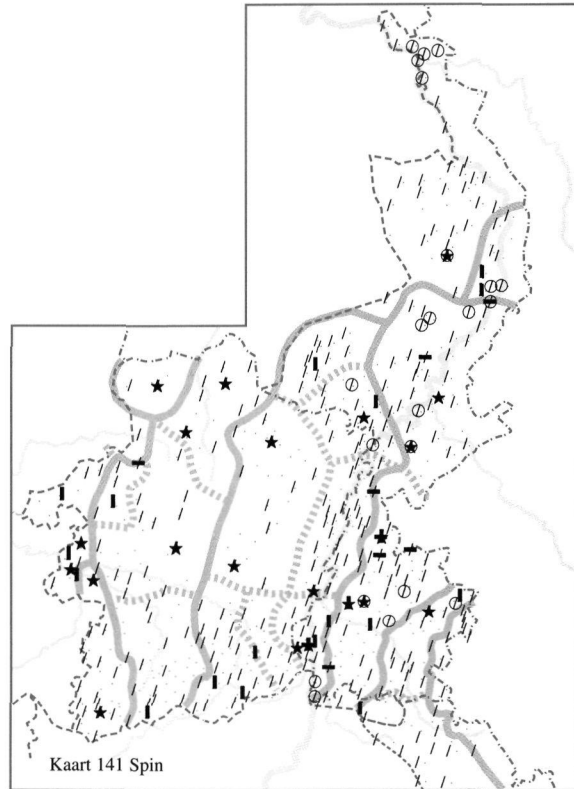
wormpje (*wormke*): Grote-Spouwen.

zaadmijt: Tegelen.

SPIN

/ spin	(622)
○ vrijer	(27)
★ spinnenkop	(24)
┆ huisspin	(23)
— kamerspin	(9)

N 26 (1964) (003 add, 004, 004 add, 005 add, 005b, 007b add), RND (019a), SGV (1914) (034), Willems (1885) (014b), ZND 07 (1924) (023a), ZND B2 (1940sq) (329);
 Echt Wb. (112), Genk Wb. (308), Gennep Wb., Gronsveld Wb. (442), Hamont Wl. (445), Hasselt Wb. (421), Heerlen Wb., Kerkrade Wb. (255), Lommel Wl. (309), Meeswijk Wl. (600), Meeuwen Wl. (201), Meijel Wb. (112), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.335), Roermond Wb. (277), Sittard Wb. (389), Stokkem Wb. (103c), Tongeren Wb. (302, 521), Tungelroy Wb. (176), Weertlands Wb. (B2-09), Zonhoven Wl. (2.161);
 Achten, P. (1995) (Inl.), Bakkes, P. (zj.hs), Kats, J. (1939), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 07 (1932) (282, 302), Veldeke 14 (1939) (007), Veldeke 15

(1940) (021, 022), Veldeke 17 (1942) (053), Veldeke 37 (1962) (052), Welter, W. (1933) (027, 137).

De algemene benaming voor een zeer uitgebreide en verspreide groep geleedpotigen (klasse van de Arachnoidae), met acht poten, zes of acht ogen, een hard schild op het voorste deel van het lichaam en met een week achterlichaam, waarin een orgaan voorkomt dat fijne, maar stevige en snelhardende draden produceert. Spinnen zijn roofdieren: ze jagen op levende prooi.

Prij is eigenlijk kadaver, krenge.

spin (ook *spim*, *sping*, *spinne*): alg. in heel Lb.

gewone spin: Guttecoven.

huisspin: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Waubach, Sint-Martens-Voeren, Weert, Grathem, Maastricht, Wijk, Grote-Spouwen, Tongeren, Mal, Beringen, Opheers, Donk (bij Herk-de-Stad), Tessenderlo, Zelem, Hout-Blerick en Boekend.

kamerspin: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Tegelen, Neer, Maastricht en Leopoldsburg.

kleefspin: Oost-Maarland.

weefspin: Eisden.

vaamspin: Montfort.

spinnenkop: verspr. Oostlb.; ook in Heerlen, Ittervoort, Bree, Genk, Rekem, Wolder/Oud-Vroenhoven,

Maastricht, Sint-Huibrechts-Lille, Eksel, Zonhoven, Herk-de-Stad, Borlo, Meldert, Halen, Lommel en Sevenum.

kobspin: Halen.

kobbe: Montfort en Lummen.

spinnenweb: Siebengewald en Grathem.

spinnenwever: Stevensweert.

vrijer: verspr. Oostlb. en Kleverlds.; ook in Nieuwenhagen, Ell,

Stevensweert, Eijsden, Oost-Maarland, Blerick en Venlo.

caessant: Tongeren.

liefste: Hoensbroek.

schaar: Rothem.

bolvot: Geulle.

knozel: Blerick.

prij met lange poten: Oost-Maarland.

stort: Laak en Genooi/Ohé.

hooiwagen: Mesch.

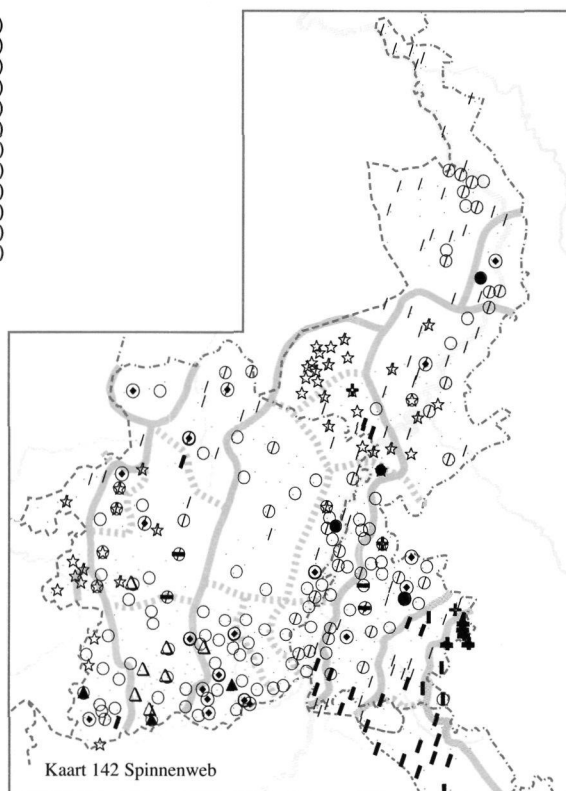
hooiwagel: Wijk.

SPINNENWEB

/ spinnenweb	(182)
○ spinnengeweef	(179)
☆ spinnenkop	(57)
! spinnengeweb	(29)
⊙ spinnenweef	(22)
! spinnengewesb	(14)
— web	(10)
△ spinnengeweer	(9)
● heergodshaar (spinrag in de herfst)	(6)
● geweef	(4)
▲ spinnengeweever	(4)
+ vrijer	(4)

N 26 (1964) (005a add, 007a), RND (019b), ZND 07 (1924) (023b), ZND B2 (1940sq) (330), ZND m (GrGr.); Echt Wb. (049), Genk Wb. (308), Gronsveld Wb. (405, 443), Kerkrade Wb. (104, 255, 306), Maaseik Wb. (044), Meerlo-Wanssum Wb. (270), Meeswijk Wl. (601), Niel-bij-St.Truiden Wl. (2.335), Roermond Wb. (268, 277), Sint-Truiden Wb. (216), Sittard Wb. (216, 390), Stokkem Wb. (048, 103c), Tegelen Wb. (117), Tungalroy Wb. (176), Weertlands Wb. (B2-09), Zonhoven Wl. (2.162, 2.286);

Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885b), Veldeke 07 (1932) (282), Veldeke 15

(1940) (019, 022), Veldeke 20 (1945) (029, 082), Veldeke 23 (1948) (003), Vreuls, E. (zj.hs).

Het netvormig weefsel dat de spin maakt om er zijn prooi in te vangen. Namen voor het diertje zelf (zoals spinnenkop, vrijer, e.d.) en voor het spinnenweb lopen soms dooreen, zoals

ook die van de mol en de molshoop, (cf. deel I, afl. 3) of de huisjesslak en het slakkenhuis in de hier voorafgaande paragraaf.

Bij **heergodsgaren** wordt opgegeven: "spinrag in de herfst".

spinnenweb (ook *spinnenwebbe*):
freq. Oost.Zuidlb., Oostlb., Horns,
Centr.Maaslds., Trichterlds., Dom-
mellids., Demerkemp., Zuidgeld.Lb.
en Kleverlds., verspr. Weertlds.,
Maaskemp. en Brab.Lb.; ook in
Simpelveld, Eygelshoven, Beverlo,
Beringen, Heers en Borlo.

spinweb: Caberg.

web: Kerkrade Wb. en in Beek,
Schimmert, Zonhoven en Hasselt.

spinnengeweb: freq. Oostlb-Rip.
overgg., verspr. Ripuar. en
Zuid.Oostlb.; ook in Ittervoort,
Thorn, Heugem, Oost-Maarland,
Hechtel en Jeuk.

spinnengeweb: freq. Ripuar.; ook in
Heerlen, Vijlen en Eupen.

spinnenweef: freq. Tongerlds., verspr.
Zuid.Oostlb.; ook in Neer,
Mechelen-aan-de-Maas, Bilzen,
Sint-Huibrechts-Lille, Eksel,
Heusden, Heppen, Kortessem,
Niel-bij-St.-Truiden,
Stevensvennen en Velden.

spinnenweefs: Eupen.

spinnenweefsel: Grubbenvorst,
Bocholt en Vliermaal.

spinnenwever: Velm.

spinnengewef (ook *spinnengeef*):
freq. Zuid.Oostlb., Maaskemp.,
Centr.Maaslds., Trichterlds.,
Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en
Truierlds., verspr. Noord.Oostlb.,
Dommellids., Demerkemp.,
Beringerlds., Zuidgeld.Lb. en
Kleverlds.; ook in Vaals,
Heerlerheide, Grathem en Lommel.

spinnengeweb: Roermond en
Raeren.

spinnengewefsel: Venlo en
Maastricht.

spinnengewever: Velm, Opheers en
Berg.

spingeweef: Blerick en Tungelroy.

spingewefsel: Maastricht.

geweef: Hoensbroek, Echt/Gebroek,
Stokkem en Boekend.

kobbengeweef: Montfort.

kobgeweef: Nunhem.

spingetuit: Wijk.

spinnendraad: Halen.

spinnendraden: Kermt.

spinnenrag: Meijel.

spinnenbed: Baelen.

spinnennest (*spinnennes*): Borlo en
Baelen.

spinnennet: Beringen en Binderveld.

spinnenkopnet: Meldert.

net: Gingelom.

spinnest: Oostham.

vrijersnest: Oost-Maarland.

vrijer: Ell, Sittard en Nieuwenhagen.

heergodsgaren: Kerkrade Wb.

spinnengerie: Neerpelt.

spinnengerief: Vlijtingen.

spinnengeweer: freq. Lonerlds.; ook
in Vliermaal en Kermt.

spinnengewerk: Montenaken en
Rukkelingen-Loon.

spinnengewier: Gelinden en Veulen.

spinnengezeef: Vreren.

spinnenwel: Weert.

spinnenkop: alg. Weertlds. en
Getelds., freq. Horns, verspr.
Noord.Oostlb., Demerkemp. en
Truierlds.; ook in Sittard,
Echt/Gebroek, Rotem, Beverlo,
Beringen, Leopoldsborg en
Tessengerlo.

caessant: Kermt.

liefhebber: Sittard.

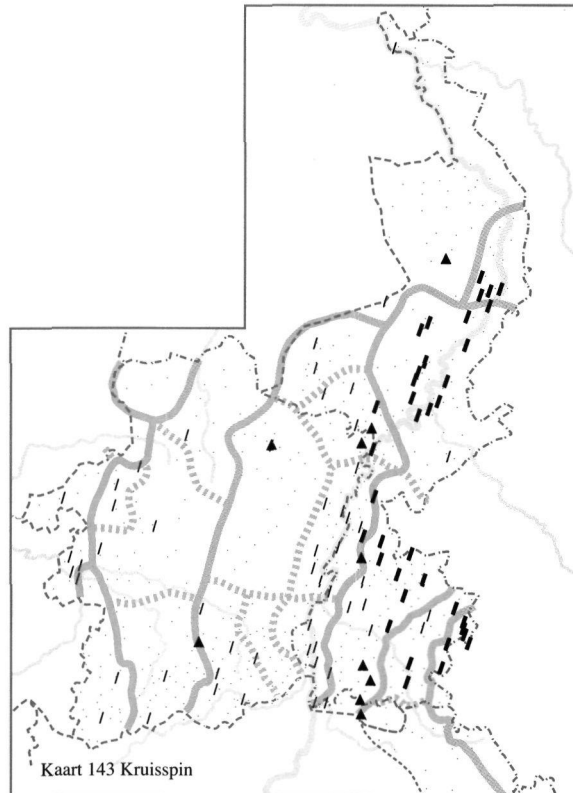
liefste: Thorn.

sintmaartenzomer: Gronsveld.

KRUISSPIN

/ kruisspin	(55)
▨ kruitsspin (lexvar.)	(38)
▲ spin	(10)

N 26 (1964) (005a);
Kerkrade Wb. (170), Meijel Wb.
(110).

Kruisspin (*Araneus diadematus*) wijfje tot 15 mm.

Grote spinsoort van oranje tot donkerbruine kleur, met een lichter kruisvormig motief op de rug en met met stevige poten. De volwassen exemplaren zijn van augustus tot oktober het grootst en actiefst. Kruisspinnen maken ook grote, verticale webben en vangen er flinke vliegen in.

kruisspin (ook *kruitsspin*): freq. in heel Lb. Zie de kaart voor de verspreiding van de lexicale variant *kruitsspin*.

spin: verspr. Zuid.Oostlb.; ook in Sint-Martens-Voeren, Geistingen, Thorn, Bree, Wintershoven en Sevenum.

doodspin: Valkenburg.

witte spin: Oost-Maarland.

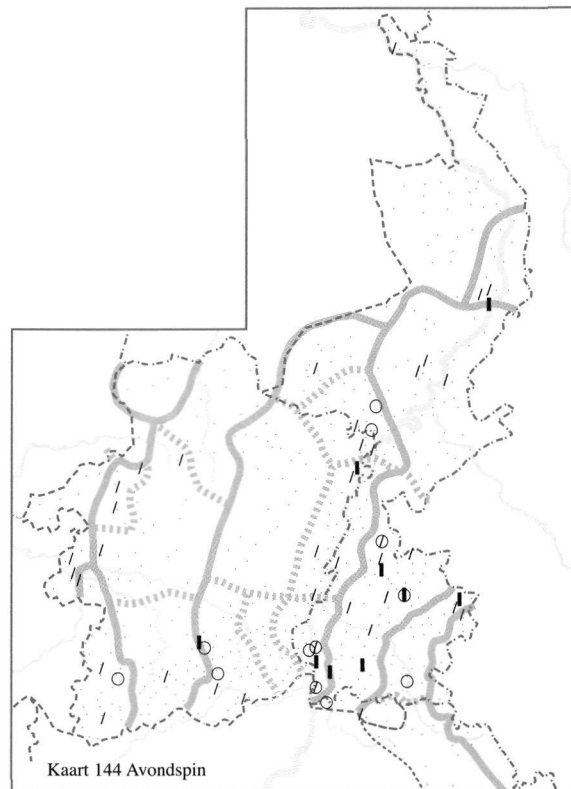
vliegenvanger: Montfort.

hooiwagen: Rothem.

AVONDSPIN

/ avondspin (40)
 ○ geluksspin (12)
 ■ spin (9)

N 26 (1964) (006).

Vraag 6 van vragenlijst N 26 luidt: “(Hoe noemt men de) de (gelukbrengende) spin die men bij avond op muren e.d. ziet zitten (avondspin)?” Onder “avondspin” of “geluksspinnetje” worden doorgaans de fluweelmijten (*Thrombididae*) verstaan, de kleine (2,5 mm) donkerrode fluweelachtig behaarde spinachtige diertjes, die zich met bladluizen en insecteneieren voeden.

avondspin (ook *avesspin*): verspr. in heel Lb.

geluksspin: Mechelen, Sittard, Hoensbroek, Mesch, Grathem, Thorn, Maastricht, Wijk, Oost-Maarland, Vliermaal, Riksingen en Brustem.

geluksspinnetje (ook *geluksspinke*, *geluksspinneke*): Hoensbroek, Wijk en Kerkrade.

gelukbrengende spin: Bree.

geluksjong: Stevensweert.

nachtspin (*nachspin*): Diepenbeek.

gewone spin: Blerick.

spinnenkop: Rotem.

spinnenweb: Bocholtz.

spin: verspr. Oostlb.; ook in Waubach, Aldeneik, Heugem en Wintershoven.

heks: Beringen.

araignée du soir (fr.): Grote-Spouwen.

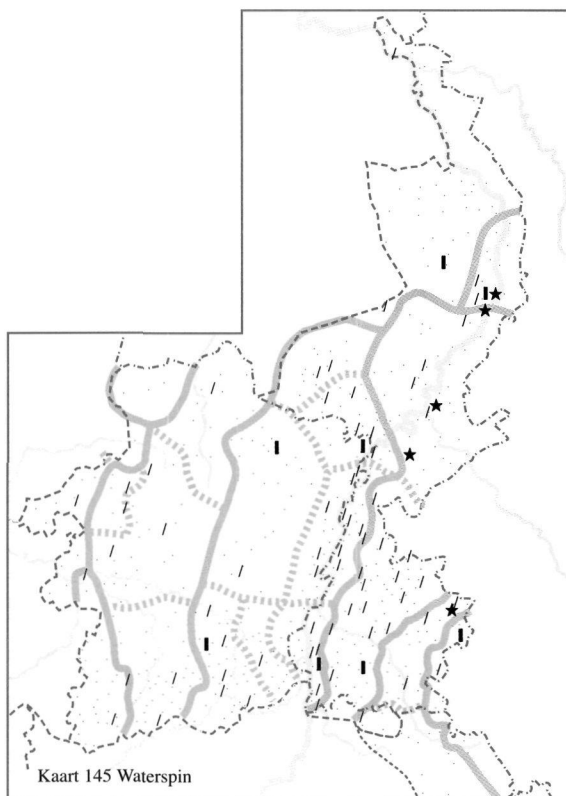
porte espoir (fr.): Maaseik.

spinne am abend (du.): Schimmert.

WATERSPIN

/ waterspin (82)
I spin (8)
★ snijder (5)

N 26 (1964) (005c);
Valkenburg Wb., Venlo Wb. (233);
Veldeke 31 (1956) (115).

Waterspin (*Agryroneta aquatica*) 8-15 mm.

Spinsoort die in schoon stilstaand water leeft en onder water opvallende nesten spint tussen de waterplanten; het zijn klokvormige bouwseltjes die de spin met lucht vult.

waterspin: verspr. over heel Lb.

waterloper: Stevensweert.

watervlo: Grathem en Munstergeleen.

schrijver: Tegelen en Herten (bij Roermond).

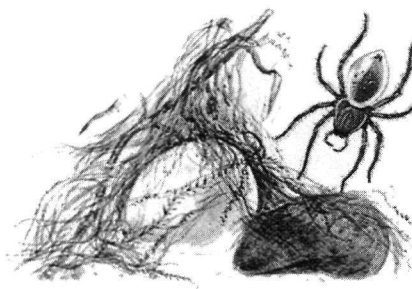
schrijvertje (*schrijverke*): Tegelen en Velm.

snijder: verspr. Noord.Oostlb.; ook in Nieuwenhagen.

kleermaker: Beringen.

schoenmaker: Neerpelt.

tenensnijder: Beverlo.

pater langbeen: Zelem en Donk (bij Herk-de-Stad).

juffer: Beringen.

spin: Kerkrade, Margraten, Geistingen, Bree, Heugem, Wintershoven, Blerick en Sevenum.

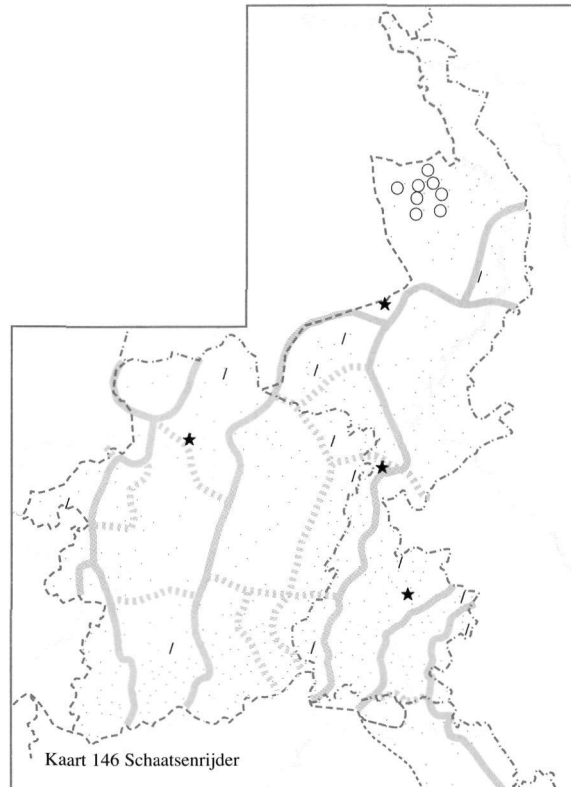
schaar: Venlo.

sprinkhaan: Valkenburg.

SCHAATSENRIJDER

/ waterspin (17)
 ○ snijder (8)
 ★ schaatsers (4)

N 100 (1997) (012b);
 Venray Wb. (420).

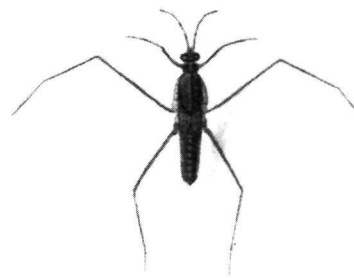

Schaatsenrijder (*Gerris lacustris*) 20 mm.

De schaatsenrijder is een zeer algemeen voorkomend insect dat zich op het oppervlak van stilstaand of langzaam stromend water ophoudt. De uiteinden van de poten zijn sterke behaard en doordat deze haartjes door het haarvet niet nat worden, kan de schaatsenrijder zich snel over het water voortbewegen.

Hij leeft van insecten die hij op de waterspiegel vangt.

waterspin: Kerkrade, Waubach, Doenrade, Ospel, Weert, Kinrooi, Maaseik, Echt/Gebroek, Maastricht, Achel, Eksel, Wellen, Tessenderlo en Boekend.
waterschaatsers: Chèvremont.

schaatsenrijder: Reuver en Boukoul.

schaatsrijder: Venlo.

schaatsers: Hoensbroek, Echt/Gebroek, Eksel en Meijel.

schaatsertje (*schaatserske*): Eksel, Linne en Genk.

slitschoenloper: Kerkrade.

waterskieër: Kerkhoven.

scharenslijper: Roggel.

schoenmaker: Kerkhoven.

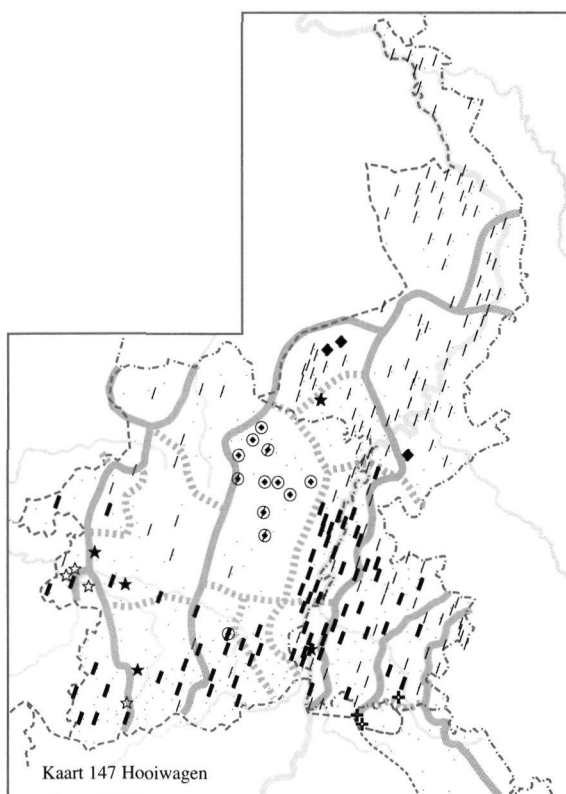
snijder: Venray Wb.
snijdertje (*snijderke*): Reuver.
tenensnijder: Zolder.
tenenbijter: Eksel.
poppensnijder: Opglabbeek en Rekem.
schrijver: Kessel en Guttecoven.
schrijvertje (*schrijverke*): Lommel, Sint-Huibrechts-Lille en Swalmen.
waterjuffer: Bree.
waterkever: Vijlen.
waterloper: Weert en Montzen.

watermug: Jeuk.
watervlo: Noorbeek en Terlinden.
juffertje (*jufferke*): Schimmert.
schaar: Eigenbilzen.
wijntemper: Heel.
langpoot: Waubach.
libel: Horst en Heel.

HOOIWAGEN

- / hooiwagen
- ∕ hooiwagel
- ⊙ ooievaar
- ★ langpoot
- ☆ pater langbeen
- ◆ bramenmeeuwis
- ♣ hemelse geit

DC 54 (1979) (018), N 26 (1964) (005 add, 008), N 83 (1981) (add.), SGV (1914) (015), ZND 01 (1922) (a-m), ZND 01u (1924) (099), ZND B2 (1940sq) (329);
Bree Wb. (290), Gennep Wb., Hamont Wl. (174), Haspengouws Id. (199), Kerkrade Wb. (100), Limburgs Id. (108), Maaseik Wb. (022), Maastricht Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (141), Meeswijk Wl. (265), Meijel Wb. (110), Niel-bij-St.Truiden Wl. (1.483), Roermond Wb. (107), Tungalroy Wb. (175), Valkenburg Wb., Venray Wb. (205), Weertlands Wb. (B2-03);
Daelen, J.v. (1933-41), Heyden, L.v.d. (1927), Mertens, A.M. (1885a), Urlings, R. (zj.hs).

Hooiwagen (*Opilio parietinus*)
De hooiwagen heeft een klein eivormig lichaam, bruin op de rug en met een lichte buik, dat wordt gedragen door vier paar zeer lange en dunne poten die het lichaam enkele centime-

ters boven het oppervlak heffen. Overdag weggescholen, zijn hooiwagens 's avonds actief en gaan op roof uit. Als ze worden aangevallen laten ze de poten gemakkelijk los.

hooiwagen (ook *hooiwaan*, *hoowaan*, *hoowagen*, *ooiwagen*): freq. in heel Lb., behalve in Haspengouws waar het zeldz. is.

hooiwagel (ook *hooiewagel*, *hoowagel*, *ooiwagel*, *oowagel*): freq. Zuid.Oostlb., Centr.Maaslds., Trichterlds., Bilzerlds., Tongerlds., Lonerlds. en Truierlds.; ook in Welten, Gulpen, Mechelen, Spalbeek, Hasselt, Beringen, Tessenderlo en Loksbergen.

hooikar: Heusden.

hoogwagel: Elen.

holwagen: Hamont.

wagen: Maaseik.

luiwagen: Venlo.

kruiwagen: Neeritter.

lankpoot (ook *lankpoot*): Tungalroy, Wijk, Lummen, Kermt en Hoepertingen.

langbeen: Tessenderlo en Wellen.

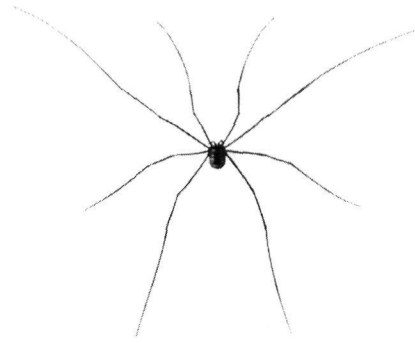
pater langbeen (ook — *lankbeen*): Gelinden, Herk-de-Stad, Linkhout en Halen.

pieter langbeen: Brustem en Opheers.

ooievaar: Bree Wb. en in Bilzen.

bartolomeus ooievaar: Zonhoven.

bramelenmeeuwis: Nederweert, Ospel en Montfort.

grondspin: Romershoven.

muurspin: Halen.

krotenspin: Montzen.

zesspin: Welkenraedt.

spin: Hoepertingen, Voort en Welkenraedt.

spinnenjager: Weert.

hooispringer: Limburgs Id.

hooizolder: Heugem.

poppenschreur: Tungalroy.

roppeschaar: Weert.

bietenbok: Eigenbilzen.

hemelse geit: Epen, Sint-Martens-Voeren en Sint-Pieters-Voeren.

hondje: Echt/Gebroek.

scheper: Haspengouws Id.

teek: Nunhem.

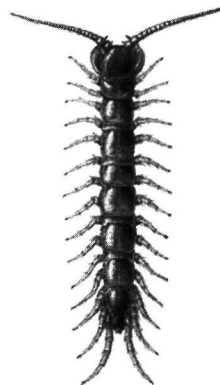
DUIZENDPOOT

Steenloper (*Lithobius forficatus*) 20-30 mm.

De steenloper is de bekendste vertegenwoordiger van de klasse der duizendpoten (Chilopoda). Het is een algemeen voorkomende kruipende geleedpotige onder stenen en los boomschors in bij voorkeur vochtige omgevingen. Opvallend is dat hij voor- en achteruit kan lopen. De duizendpoten voeden zich met kleine spinnnetjes en andere insecten.

duizendpoot: alg. in heel Lb.

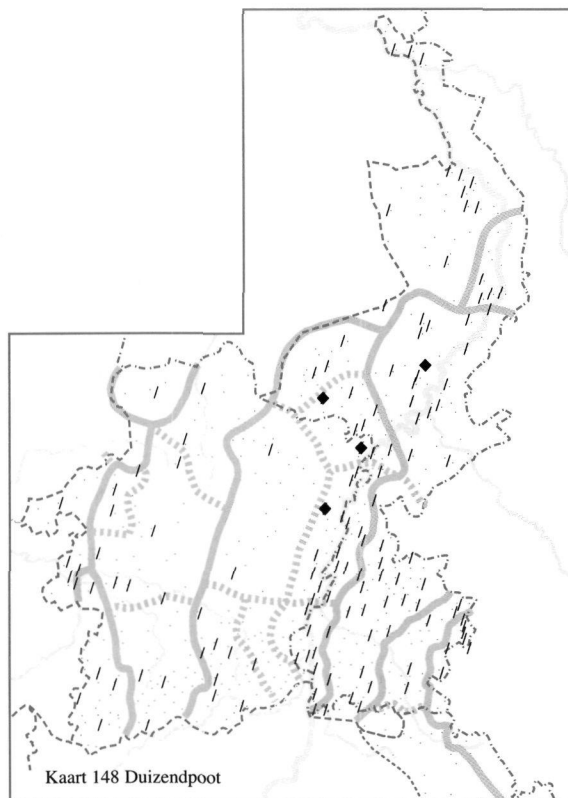
duizendpoter: Bree en Sint-Martens-Voeren.

WLD III, 4.2

/ duizendpoot (180)
◆ duizendbeen (5)

N 26 (1964) (043);
Gronsveld Wb. (102), Hasselt Wb.
(122), Heerlen Wb., Kerkrade Wb.
(075), Maastricht Wb., Meerlo-
Wanssum Wb. (102), Meijel Wb.
(110), Roermond Wb. (069), Sittard
Wb. (073), Tungalroy Wb. (176).

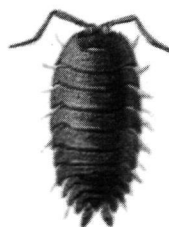
duizendbeen: Neer, Tungalroy,
Geistingen en Rotem.
miezerik: Mechelen-aan-de-Maas.
aamzeiksel: Boeket/Heisterstraat.
hooiwagen: Oirsbeek.

oorworm: Maastricht.
rups: Boshoven en Oost-Maarland.
rupsel (*ruspel*): Boshoven.
wild varken: Ketsingen.

PISSEBED

Pissebed (*Porcellio scaber*) tot 15 mm.
De pissebed behoort tot de schaaldie-
ren, die doorgaans in het water voor-
komen. Dit familielid is een land-
schaaldier, maar houdt ook daar van
vochtige plekken, zowel in gebouwen
en kelders als onder boomschors en
stenen. Pissebedden leven graag in
grote groepen bijeen en leven van rot-
tende stoffen.

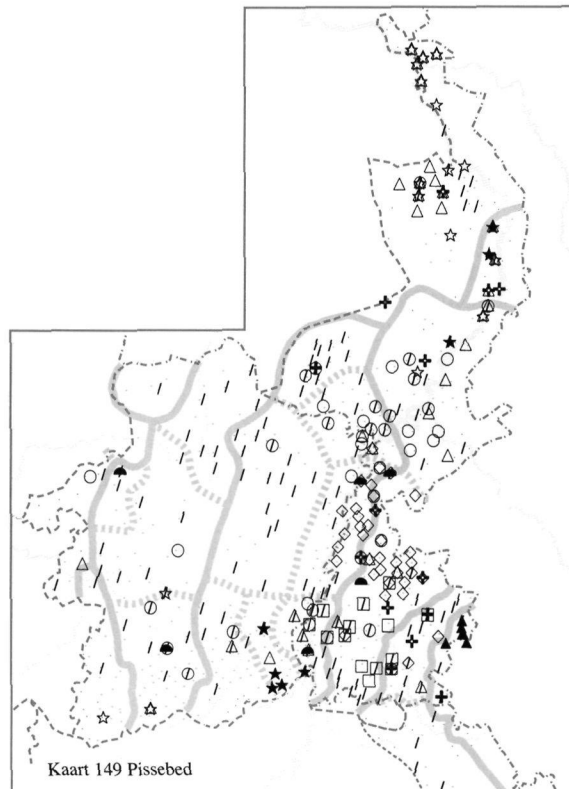
pissebed: verspr. Oost.Zuidlb. en
Oostlb.; ook in Vaals, Weert,

Blerick, Venlo, Oirlo en Meijel.
bedpis: Tegelen.
wild varken: freq. in heel Lb. behalve
in Truierlds. en Brab.Lb. waar het
zeldz. is.

/ varken(tje)	(174)
○ stekelvarken(tje)	(42)
△ keldervarken(tje)	(36)
◇ molenvarken(tje)	(35)
☆ kelderzeug(je)	(19)
□ zeevarken(tje)	(15)
⊕ pissebed	(14)
★ wilde zeug	(8)
● duizendpoot	(6)
▲ kelderhansje	(6)

GV K (1935) (005), N 83 (1981) (123);
 Bree Wb. (298), Echt Wb. (079),
 Gennep Wb., Hasselt Wb. (214),
 Kerkrade Wb. (147), Maastricht
 Wb., Meerlo-Wanssum Wb. (330),
 Sint-Truiden Wb. (236), Stokkem
 Wb. (117), Tegelen Wb. (092),
 Tongeren Wb. (623), Tungalroy
 Wb. (176), Valkenburg Wb., Venlo
 Wb. (161), Venray Wb. (229),
 Weertlands Wb. (B2-12),
 Zonhoven Wl. (2.174);
 Daelen, J.v. (1933-41), Heyden,
 L.v.d. (1927).

wild varkentje (*wild verkske*): Tungalroy, Lummen en Houthem.

dik varken: Waubach.

keldervarken (ook *kellervarken*): freq. Kleverlds., verspr. Oostlb.; ook in Vijlen, Kessenich, Maastricht, Caberg, Vlijtingen, Hoeselt, Heers, Linkhout, Lottum en Velden.

keldervarkentje (*kelderverkske*): Kerkrade, Stevensweert, Lanaken en Blerick.

tapvarken: Swalmen.

molenvarken: freq. Zuid.Oostlb. en Centr.Maaslds.; ook in Heerlerbaan/Kaumer en Eys.

molenvarkentje (*molenverske*): Stevensweert.

mergelvarken: Pey en Montfort.

steenvarken: Tungalroy.

zeevarken: verspr. Oost.Zuidlb. en Zuid.Oostlb.; ook in Bunde en Borgharen.

zeevarkentje (*zeeverkske*): Amby en Gulpen.

stekelvarken: freq. Noord.Oostlb. en Horns, verspr. Zuid.Oostlb. en Lonerlds.; ook in Gulpen, Weert, Altweert, Bree, Maaseik, Echt/Gebroek, Itteren, Bilzen, Zonhoven, Kwaadmechelen en Venray.

stekelvarkentje (*stekelverkske*): Sittard, Amby, Weert, Borgharen en Neerharen.

varken: Bree Wb. en in Bocholtz, Heerlen, Haelen, Weert, Rekem, Elsloo, Maastricht, Caberg, Hoeselt, Tongeren, Schullen, Borgloon, Loksbergen, Bergen en Venray.

varkentje (ook *verkske*): Waubach, Schaesberg, Heel, Merkelbeek, Schimmert, Amby, Kelpen, Oler, Thorn, Stokkem, Maastricht,

- Borgharen, Eksel, Loksbergen en Meerlo.
- varkensbeest** (ook *varkensbees*): Ophoven, Sint-Truiden en Maastricht.
- wilde zeug** (ook *wilde zweug*): freq. Bilzerlds.; ook in Kessel, Kanne, Lottum en Grubbenvorst.
- kelderzeug**: freq. Kleverlds.; ook in Steyl, Nunhem, Hasselt, Borlo, Lottum en Velden.
- kelderzeugje** (*kelderzeugske*): Heers.
- houtzeug** (ook *holtzeug*): verspr. Kleverlds.
- baggelzeug** (ook *baggelzweug*): Veldwezelt en Vroenhoven.
- zeug**: Bergen, Venray en Meijel.
- keldercommies**: Arcen.
- kelderdief**: Heijen.
- kelderhansje**: Kerkrade Wb.
- kelderrat**: Sevenum, Blerick en Venlo.
- keldermot**: Herten (bij Roermond), Stein, Venlo en Meijel.
- steenmot**: Tegelen, Tungalroy en Haelen.
- keldervoorn**: Putbroek.
- molenkuus**: Stein.
- molenpaard**: Stein, Geverik/Kelmond en Heerlen.
- mullender**: Oirsbeek.
- duizendpoot**: Pey, Beek, Roosteren, Maastricht, Heppen en Wellen.
- eekvis**: Stramproy.
- kakkerlak**: Haelen.
- oorworm**: Opgrimbie.
- worm**: Merselo.
- zeikester**: Vlodrop.
- zwaab**: Kerkrade.

ALFABETISCH REGISTER

van trefwoorden, lexicale varianten (cursief) en lemmatitels (hoofdletters).

- A**
- aadrups* 178
 aal 91, 93
 AAL, PALING, ~ 91
aalke 92
 aalkuit 93
 aalkwab 93
 aalruit 92, 93
 aalskorf 98
 aalskuit 93, 95
 aalskwab 93
 aalskwak 92, 93
 aalt 92
 aaltje 92
 aambeï 171
 aambeitel 127, 171
aambeitelen 171
aambeitels 171
 aambeitelworm 171
 aammet 191
 aamzeik 191, 193
 aamzeik, ei van een ~ 195
 aamzeik, rode ~ 193
 aamzeik, zwarte ~ 191
 aamzeikei 194
aamzeikeike 194
 aamzeikeitje 194
 aamzeikel 191
 aamzeiken 118
 aamzeikenei 194
aamzeikeneike 194
 aamzeikeneitje 194
 aamzeikenhoop 197
aamzeikennes 197
 aamzeikennest 197
 aamzeiker 191
 aamzeikerei 195
aamzeikernes 197
 aamzeikernest 197
aamzeiknes 197
 aamzeiknest 197
 aamzeiksel 191, 193, 226
 aamzeiksel, grote ~ 194
 aamzeiksel, rode ~ 193
 aamzeiksel, zwarte ~ 191
 aamzeikselei 195
aamzeikseleike 195
 aamzeikseleitje 195
 aamzeikselenei 195
aamzeikseleneike 195
 aamzeikseleneitje 195
 aamzeikselennest 197
aamzeikselest 197
 aamzeikselnest 197
 aamzeikselsnest 197
 aamzeiksenei 195
- aanklampen 54
 aanslaan 54
 aanzitten 153
 aar 102
 aard 62
 aardappelenworm 174
 aardfis 46
 aardpierik 184
 AARDRUPS, LARVE VAN DE
 NACHTVLINDER 178
 aardrups 178
 aardrups, grauwe ~ 179
 aardrups, grijze ~ 179
aardvis 46
 aardvlo 207
 aardworm 184
 aas 59
 aas 96
aaske pek 168
 aast 96
 aasvlieg 123
abdis 100
 abel 84
 abend, spinne am ~ (du.) 221
 achterblijver 28
achterblijverke 28
 achterblijvertje 28
 achterlingetje 28
achterlingske 28
 ADDER 102
 adder 102
adderke 102
 addertje 102
 ADMIRAALSVLINDER 138
 aflaten 24, 25
agedis 100
agevis 100
akkerdis 100
 akkermannetje 176
 alleen, is niet ~ 26
 ALVER 84
 alver 84
 alvermannetje 84
alvermenneke 84
 alvertje 84
 ambeletsje 84
amelenzeikseike 195
 amelenzeikseitje 195
 amelezeikel 191
 amelezeiker 191
amelezeikersnes 197
 amelezeikersnest 197
 amelezeiks 191
 amelezeiksel 191
 amelsbeitel 171
 amelzeiksel 191
 amezeik 191, 193
- amezeik, grote ~ 193
 amezeik, rode ~ 193
 amezeik, vergiftige ~ 193
 amezeik, zwarte ~ 191
amezeike-es 197
 amezeikel 191
amezeiken, nes ~ 197
 amezeiken, nest ~ 197
amezeikenboch 197
 amezeikenbocht 197
 amezeikenei 195
amezeikeneike 195
 amezeikeneitje 195
 amezeikenhoop 197
amezeikennes 197
 amezeikennest 197
 amezeikenpop 196
 amezeiker 191
 amezeikersnest 197
amezeikest 197
amezeiknes 197
 amezeiknest 197
 amezeikse 191
 amezeiksel 191, 194
 amezeiksel, rode ~ 194
 amezeikselenei 195
 amezeikselenhoop 197
 amezeikselennest 197
amezeikselnes 197
 amezeikselnest 197
 amezeikselsei 195
 amezeikselshoop 197
 ang 132
 ANGEL VAN BIJ OF WESP 131
 angel 97, 132, 133, 171
 angelbeet 171
 angelbeitel 171
angelbeitelen 171
 angelbeten 171
angelbussen 171
 angelbuts 125, 127, 171
angelbutsen 171
 angelen 171
 angelenbeet 171
 angelgat 171
angelgater 171
angelke 132
 angels 171
 angelsbeitel 171
angelsbeitelen 171
 angelsbout 171
 angelsbult 171
angelsbulten 171
 angelsknobbel 171
 angeltje 132
 angelworm 171
angelwurm 171

anger 171
 angerbuts 171
angerbutsen 171
 angsbeitel 171
appelenmaai 181
 appelenmade 181
 appelenrups 169
 appelenworm 181
appelenwormke 181
 appelenwormpje 181
appelmaai 181, 210
appelmaaike 181
 appelmade 181, 210
 appelmadetje 181
appelmanke 181
 appelmannetje 181
 appelworm 181
appelwormke 181
 appelwormpje 181
 apstis 100
araignée du soir (fr.) 221
artits 100
 asempijpen 68
aterblijverke 28
 avel 84
avelke 84
 aveltje 84
 aver 84
averke 84
 avertje 84
avesspin 221
 avondmiepmop 140
 AVONDSPIN 221
 avondspin 221

B

baars 83, 88, 90
 BAARS 88
 baarsje 90
baarske 90
 baas 88
 baggelzeug 228
baggelzeug 228
 bakken 27
 bakker 153
 bakkes 31
 bandrups 169
 bang 34
 bange schijterd 34
 bangelijk 34
 BARBEEL 83
 barbeel 83
 bartolomeus ooievaar 225
 bastaardsatijnrups 168
 beddenzeiker 192
 bedpis 226
 beduil 136, 140, 141
 bedvlo 210
bedvlooi 210
 beekaal 92

beekbloedzuiker 125
 BEEKPRIK 93
 beekprik 94
 beer 58
bees 22
bees, dood ~ 30
bees, kapot ~ 30
beeske 22, 23, 205
beeske, klei ~ 23
beeske, klein ~ 23
beeskes 115, 117
beeskes, klein ~ 115
beeskes, vliegende ~ 118
beeskes, vuil ~ 115
 beest dat vloog 118
 beest 22, 23, 120, 210
 beest, dat ~ bijt venijnig 115
 BEEST, DIER, ~ 22
 beest, dood ~ 30
 beest, kapot ~ 30
 beest, klein ~ 23
 beest, wormachtig ~ 116
 beest, zwart ~ 164
beest, zwarte ~ 164
beestekes 115
 beesten 36, 115, 117
 beesten, kwade ~ 36
 beesten, vervelende ~ 115
beestenmaai 172
 beestenmade 172
 beestje op z'n kop 205
 beestje 22, 23, 149, 205
 beestje, braaf ~ 157
 beestje, klein ~ 23
 beestje, schadelijk ~ 115
 beestjes 115, 117
 beestjes, klein ~ 115
 beestjes, schadelijke ~ 115
 beestjes, vieze ~ 115
 beestjes, vliegende ~ 118
 beestjes, vuile ~ 115
 BEK 31
 bek 31, 32
 beleggen 25
 ben 98
berbke 83
 berf 76, 83
 berg 184
 berijden 25
 berm 83
 berp 83, 88
 berpje 83
 beslaan 25
 bespringen 25
 beun 98
 bezeik 192
 bibbel 106
 bidden 153
biene vlieg 125
 bietenbok 225
 biezemannetje 127

biezeronkel 127
 bij zitten 25
 bij 131, 133
 BIJ, ANGEL VAN ~ OF WESP 131
 bij, dikke ~ 133
 bijen 115, 118
 bijten: dat beest bijt
 venijnig 115
 bijter 205
bijterke 205
 bijterluis 205
 bijtertje 205
 bijzap 151
 bijzauw 151
 bintje roevogel 139
 bisbabel 151
 bisbauwel 125
 blaar 72
 blaarmuis 44
 blaas 71
 blaasje 71
blaaske 71
 bladermuis 44
 bladluis 203, 208, 209, 210
 BLADLUIS, GROENE ~ 209
 bladluis, groene ~ 209
 BLADLUIS, ZWARTE ~ 208
 bladluis, zwarte ~ 208
 bladroller 179
 bladruys 169
 blankvoorn 81
 BLANKVOORN, VOORN 77
 blasem 87
blauw vlieg 122
 BLAUWE VLEESVLIEG,
 BROMVLIEG 122
 blauwe vlieg 122
 blauwoog 139
 blauwpaardje 147
 blees 71
 blei 86
 blik 86, 88
 blikje 88
blikske 88
 bliewit 160
blinddaarst 125
 blinddaas 125, 186
blinddaat 125
blinddaats 125, 186
 blinddees 125
blinddeets 125
 blinde koe 127
 blinde slang 101
 blinde vlieg 125
 blinde worm 101
blindslang 101
blingees 125
blingeets 125
blinjaats 125
blinnaas 125
blinneels 125

blinnees 125
 bloedechel 186
 bloedluis 209
 BLOEDLUIJ 210
 bloedluis 210, 212
 bloedronker 151
 bloedspin 212
 BLOEDZUIGER 185
 bloedzuiger 94, 125, 186, 202, 210, 211
 bloedzuiger, zwarte ~ 125
 bloedzuiker 41, 125, 152, 186, 212
 bloedzuikerd 186
 bloes 149, 152
boch jongen 27
boch 26, 27
 bocht jongen 27
 bocht 26, 27, 61, 114, 127
 boekenworm 203
 boekweitkever 151
 boekweitkeverd 149
 boekweitkevertje 149
 boekweitworm 102, 184
 boekworm 203
 boerenkarp 76
 boerenkarper 76
bogetkever 151
 bok 56
bokeskever 151
bokeskeverd 149
bokeskeverke 149
bokesworm 102, 184
boketkever 151
 bol 125, 127
 bol, dikke ~ 125
 bolbaars 88
boli 125, 127
 bolp 127
 bolvot 218
 bonenluis 209
 bonte pepel 139
boomkoperke 40
 boomkopertje 40
 boomluis 210
 boommarter 49
bootsmanneke 165
 bootsmannetje 165
 bosaamzeik 193
 bosaamzeiksel 193
 bosaamzeiksel, rode ~ 193
 bosamelezeiks 193
 bosamezeik 193
 bosmier 193
 BOSMIER, RODE ~ 192
 bosmier, rode ~ 193
 bosmieremet 193
 bosmijt 212
 bosmoemet 193
 bospaling 102
 boszeikdempel 193

boszeikdimp 193
 boszeiker 193
 boszeiksel 193
 bot 127
 boterkop 108
 boutangel 171
boutangelen 171
 bovien 49, 50
 braaf beestje 157
 braamvlieg 162
 brag 192, 194
 braggenei 196
 braggennest 197
 bragger 194
brak 194
brakker 194
 bramelenmewuis 142, 225
 BRASEM 87
 brasem 87, 88
 BRASEM, JONGE ~ 88
 brasem, jonge ~ 88
brasemke 88
 brasempje 88
 brassem 87
 brems 127
 brik 192
brizekant 151
 broed 74
 broedbij 133
 broedeling 58
 broedmug 165
broedmuk 165
 broedworm 160
broedwormke 165
 broedwormpje 165
 broezen 121
 brommen 121
 BROMMEN, ZOEMEN VAN EEN INSECT 121
 brommer 122
 bromvlieg 122
 BROMVlieg, BLAUWE VLEES-
 Vlieg, ~ 122
 bromvlieg, dikke 122
 BROMVlieg, VLEESMADE,
 LARVE VAN DE ~ 177
 bronken 121
 bronkkever 151
 brouwer 151
 bruine fret 46
 bruine hommelmot 133
 bruine rups 168
 bruine vlinder 139
 bruinemop 139
 buigel 127
 buizerd 48
 bultangel 127
 BUNZING 47
 bunzing 48, 50
bunzink 48

C

capucijn 151
 capucijnder 151
 capucijner 163
 caessant 218, 219
 centen tellen 153
 cirkelen 120
 citroen 137
 citroenenfalter 137
citroenke 137
 citroenpepel 137
 citroentje 137
 CITROENVLINDER 137
 citroenvlinder 137
 COCON 169
 cocon 170
 coloradokever 149
 creperen 29
 creveren 29
 curé 30

D

daams 124
 daant 125
 daaps 125
 DAAS 124
 daas 124, 142
 daas, dikke ~ 125
 daasvlieg 124
daats 124
 daks 125
dal 123
 dametje 151
dammeke 151
dang 132
dangel 132
 dansen 121
 daps 125, 212
 dard (fr.) 132
 das 45, 51
 dat beest bijt venijnig 115
 dauwpier 184
 dauwpierik 184
 dauwworm 177, 184, 212, 216
dauwwormke 160
 dauwwormpje 160
 dazerik 125
de jonge 23
 de pijp uit zijn 29
deerke 23
 dees 124, 212
deets 124
 deherenhennetje 156
 DEKKEN 24
 dekken 25
 delf 209
 desderkopje 108
desderkopke 108

WLD III, 4.2

- deugeniet* 49
deugniet 49
deulke 125
dier 22, 23
 DIER, BEEST 22
dier, dood ~ 30
 DIER, JONG VAN EEN ~ 23
dier, kapot ~ 30
 DIER, KLEINSTE ~ VAN HET NEST 28
 DIER, VROUWELIJK ~ 24
diereke, klei ~ 23
diereke, klein ~ 23
dierke 23
dierke, klei ~ 23
dierke, klein ~ 23
diertje 23
diertje, klein ~ 23
dik varken 227
dikke amezeik 193
dikke amezeik 193
dikke bij 133
dikke bol 125
dikke bromvlieg 122
dikke daas 125
dikke luis 205
dikke mieremet 194
dikke rups 168
dikke vette, een — 172
dikke vlieg 120, 122
dikke, een — 123
dikkop 107
dikkopje 95, 107
dikkopke 107
dikkopske 107
dikrug 79
dikvot 176
dis 100
distelen 100
dode rups 179
dode, een — 30
dodengraver 162
dokter 147
dol 123, 125
dolleke 43
dolletje 43
dolmuis 37
doltje 125
dolvlieg 123
donderbeeske 142
donderbeeskes 115
donderbeest 142
donderbeesteke 142, 203
 DONDERBEESTJE 141
donderbeestje 142, 203
donderbeestjes 115
donderdierke 142
donderdiertje 142
donderkopje 95
donderkopke 95
donderpad 95
donderpieteke 142
donderpietje 142
dondervisje 95
donderviske 95
dondervlieg 142
dondervliegje 142
dondervliegske 142
donderworm 160, 203
donderwormke 142, 160
donderwormkes 118
donderwormpje 142, 160
donderwormpjes 118
donnerbeeske 142
donnerbeesteke 142
donnerbeestje 142
donnerbezeke 142
dont 125
dood bees 30
dood beest 30
dood dier 30
dood lijk 30
dood zijn 29
doodgaan 29
doodsmaai 179
doodsmade 179
doodspin 220
doorloop 61
doorvreter 179
doren 184
dornt 125
draagt 26
draagtijd 26
draaien 120
draaihenneke 157
draaihennetje 157
drach 26
dracht 26
dracht, heeft ~ 26
 DRACHT, DRACHTIG ZIJN 25
drachtig, is ~ 26
 DRACHTIG, DRACHT, ~ ZIJN 25
dragend, is ~ 26
dreen 131, 133
drek met pootjes 205
drek 203
dril 106
droogvenijn 100
droogvernijn 100
droogworm 177, 216
druilke 133
druiltje 133
duivel 162
duivelspij 203
duiveltje 186
duivenluis 212
duizendbeen 226
duizendpoot 115, 145, 168, 225, 228
 DUIZENDPOOT 225
duizendpoter 225
dwaallichje 160
dwaallichske 160
dwaallicht 160
dwaallichte 160
dwaallichtje 160
dwazenlicht 160
 E
echel 41, 125, 186, 214
edelkarper 76
eechhoonke 40
eechhoontje 40
eechhoorke 40
eechhoortje 40
eekhennetje 40
eekhoedertje 40
eekhoeiertje 40
eekhonneke 40
eekhonsje 40
eekhontje 40
eekhontsje 40
eekhoon 40
eekhoonke 40
eekhoonsje 40
eekhoontje 40
eekhoontsje 40
eekhoor 40
eekhoorke 40
 EEKHOORN 39
eekhoorn 40
eekhoornke 40
eekhoornsje 40
eekhoornske 40
eekhoortje 40, 51
eekhoortsje 40
eekhoort 40
eekhoortje 40
eekhoortsje 40
eekhoosje 40
eekhore 40
eekhoreke 40
eekhunneke 40
eekjansje 40
eekjantje 40
eekjonentje 40
eekjongke 40
eekjoonke 40
eekjoonkje 40
eekjoontje 40
eekjoorntsje 40
eekkamke 40
eekkammetje 40
eekkater 40
eekkats 40
eekkatsje 40
eekkatske 40
eekkoninkje 40
eekpoes 40
eekpoesje 40
eekvis 203, 228
eemol 174

- eenkatske* 40
eerweester 46
eerwessel 46, 49
eerwesselke 46
eerwesselke 49
 EGEL 40
egel 41
egelke 41
egeltje 41
ei van een aamzeik 195
ei van een muremet 195
ei van zeiksmorsen 196
ei 196
eidechse (du.) 100
eideks 101
eier leggen 72
eier van de kwakvros 105
eierbed van vrossen 106
eieren leggen 72
eieren van de kwakvros 105
eieren 74
eierfis 50
eierkuit 73
eiervis 50
eierwessel 46, 51
eierwesselke 46
eierwezel 46, 49, 51
eierwezelke 49
eierwezeltje 46, 49
eike 196
eikenmulder 149, 151
eikenmuller 151
eikennootje 40
eikes van de kikvos 105
eikmulder 151
eileggerke 28
eileggertje 28
eitje 196
eitjes van de kikvors 105
eiwessel 46
eiwezel 46
ektis 100, 109, 111
ekvis 100, 111
elk 186
emel 173
emels 173
emelt 145, 173, 176
 EMELT, LARVE VAN DE LANG-
 Pootmug 172
engbiegelke 40
engel 147, 151
engeling 175
engelke 152
engeltje 152
engerling 175
 ENGERLING, LARVE VAN DE
 MEIKEVER 174
engevis 100
engkater 40
engkats 40, 51
engkatske 40
- engkoninkske* 40
enkbeugel 40
enkbeugelke 40
enkbeugeltje 40
enkhinneke 40
enkhoonke 40
enkhoonsje 40
enkhoorke 40
enkhoornsje 40
enkhoornske 40
enkhoortje 40
enkhoorte 40
enkhoortje 40
enkhole 40
enkholeke 40
enkhoreske 40
enkpetje 40
enkpoes 40
enkpoeske 40
entshoortje 40
ert 56
ertis 100
es jongen 27
es 100
es 27
esdik 100
esje 100
esp 130
espoir, porte ~ (fr.) 221
est jongen 27
est 27
estis 100
euzelke 29
ever 58
 EVERZWIJN 58
evis 100
- F
falter (du.) 136
familie op de kop 205
fellewijn 49
felwijn 49
ferwijn 46, 49
ferwijn 49
fieteppep 147
fietmop 136
fillewijn 46
filoer 115
fis 47, 48, 49, 50, 52
fits 50
fladderen 153
fladdermuis 44
flewijn 46, 49
fliemus 136
flos 69
fluwijn 46, 49
fluwijnke 50
fluwijntje 50
foeket 210
foks 52, 139
- forel* 76
foring 49
fouine (fr.) 47, 49, 50
fret 47
 FRET 49
fret 49, 51
fret, bruine ~ 46
fret, witte ~ 47
fretje 49
friemelke 142
friemeltje 142
frowijn 46
 FRUITWORM 181
fruitworm 181
fuik 96
- G
gaan toeren 153
gaan 29
gaan: gaat groot 26
gaard 98
galblaas 72
gang 62
gaperd 31
garenpaap 145, 145
garren 109
gatvlieg 120
gavel 58
gediert 113
gedierte 22, 113
gedierte, vuil ~ 115
geelke 137
geeloog 77
geeltje 137
geelworm 174
geer 98
geit 57
geit, hemelse ~ 225
geld tellen 153
gele pepel 137, 139
gele piekel 137
gele tor 174
gele vietmop 137
gele vlieg 125
gele vlinder 137
gele worm 176
gelft 209
gelukbrengende spin 221
geluksjong 221
geluksspin 221
geluksspinke 221
geluksspinke 221
geluksspinnetje 221
geluw 209
gemugs 117
gepepels 117
germ 57
gern 57
gesieffer 114
gespuis 114

WLD III, 4.2

- gestreepse* 130
gestreepste 130
geten 72
geuf 85
geufje 85
geufke 85
geupje 90
geut schieten 72
geut 67, 73, 74, 85
geuvie 85
geuving 85
gevogel 114, 117
gevogelt 117
gevogelte 117
geweef 219
 GEWEI VAN EEN HERT 57
gewei 57
gewone spin 217, 221
geworm 114, 116
gewormde 114
gewormel 117
geworms 114, 116, 184
gewormt 114, 116, 117
gewormt, kruipend ~ 116
gewormt, vliegend ~ 117
gewormte 114, 116
giep 85
gieten 72
gieten, zaad ~ 72
gieweik 85
gilles, viervoetige ~ 100
git 106
glasmaker 146
glasoog 127
glasslang 101
glassnijder 144, 146
glazenmaker 144, 146
glazenmaker, kleine ~ 146
glazenmiejer 146
glazensnijder 144, 146
glazensnijder, grote ~ 146
glazensnijder, kleine ~ 146
glazenwasser 144, 146
glimkever 159
glimmer 159
glimmerd 159
 GLIMWORM 158
glimworm 159, 179
glimwormde 159
glimwormke 159
glimwormpje 159
glinsterworm 159
glinsterwormke 159
glinsterwormpje 159
gloedige worm 159
gloeierd 159
gloeieworm 159
gloeikever 159
gloeikeverke 159
gloeikevertje 159
gloeiworm 159
gloeiwormke 159
goesje 169
goldkever 162
goldsmid 162
gonzen 121
gonzen 121
gorzelvlieg 127
goudbeeske 163
goudbeestje 157, 163
gouden loopkever 162
 GOUDEN TOR 162
goudhaan 163
goudhommeltje 133
goudje 163
goudkarper 76
goudkever 162
goudruts 81
goudsmid 149, 162
goudworm 160, 174
goudwormke 160
goudwormpje 160
gouw 69
gouwen 68
gouwke 163
graa 70
graa (mv.) 70
graait 70
graan 71
graantje 71
graanworm 173, 177
graat (mv. graden) 70
 GRAAT 70
graat 70
graatje 70
grades 68
grasrups 173
grasspringer 200
grasworm 173
graswormpje 176
graswormpke 176
graten 68
grauwe aardrups 179
grauwe rups 179
grauwe worm 173
greufje 85
greufke 85
gribselkuitje 73
grieks, een —e 205
grieweik 85
griezel 73
griezelkuit 73
 GRIJPEN DOOR ROOFDIEREN 53
grijpen 54
grijs maai 179
grijsje 126, 142
grijske 126
grijske 142
grijsmade 173
grijze aardrups 179
grijze made 179
grijze rups 179
grijze rupsel 179
grijze rusp 179
grijze ruspel 179
grijze vreter 179
grijze worm 179
grim 57
grinsel 67
grinzelkuit 73
gritselenkuit 73
gritselkuit 73, 74
groen ruspel 167
groen vliegje 210
groen vliegske 210
 GROENE BLADLUIS 209
groene bladluis 209
groene luis 209
groene meelde 210
groene milver 210
groene rups 167
groene rupsel 167
groene smilmer 210
groene vlinder 137
groene worm 179
grolling 85
grommen 121
grond 85
grondkever 163
grondel 85
grondeling 85, 95
grondje 85, 88, 90, 95
grondmaai 179
grondmade 179
grondrups 179
grondspin 225
grondworm 174
grondzuiker 149, 152
groot, gaat ~ 26
grote aamzeiksel 194
grote amezeik 193
grote glazensnijder 146
grote moemet 194
grote mug 144
grote muk 144
grote poppenschreur 147
grote rode amezeik 193
grote rode zeiksdempel 194
grote snijder 147
grote wessel 49
grote wezel 46, 49
grote, een — 194
gruis 73
grut 66
grut, klein ~ 65, 66
guilen 68
gupke 90
 H
haagdis 100
haagrupsel 168

- haagslak 188
 haak 132
 haalkuit 93
 haalskuit 93
 haamzeik 191, 193
 haamzeik, rode ~ 193
 haamzeikenei 194
 haamzeikeneike 194
 haamzeikennes 197
 haamzeikenest 197
 haar, rups met ~ op 168
 haarluis 205
 haarrups 168
 haarrupsel 168
 haarruspel 168
 haarslenter 147
 haarsnijder 147
 haarworm 96, 184
 HAAS 58
 haas 59
 HAAS, HAZENPAD, WISSEL VAN
 EEN ~ 61
 HAAS, MANNELIJKE ~ 59
 HAAS, VROUWELIJKE ~ 60
 haasaal 92
 haasje 59
 haaske 59
 hagedis 100, 101
 HAGEDIS 99
 hagedis, kleine ~ 101
 hagedisje 100
 hagediske 100
 halve kwakvors 108
 hamelsbeitel 171
 hamelzeiksel 191
 hamezeik 191
 hammet 191
 hamstel 37
 hamster 37
 hanneskeknik 158
 hanneskesstruik 149
 hanneskuit 82
 hansaal 93
 hanskuit 73, 82, 93, 95
 hanslievevrouwke 157
 hanslievevrouwtje 157
 haren, rups met ~ 168
 haren, rups met lang ~ 168
 harenrups 168
 HARIGE RUPS 167
 harige rups 168
 havel 84
 havervlinder 139
 hazel 40
 HAZELWORM 100
 hazelworm 101
 hazenkot 61
 hazenkuilke 61
 hazenkuiltje 61
 HAZENLEGER 60
 hazenleger 60
 HAZENPAD, WISSEL VAN EEN
 HAAS 61
 hazenpadje 61
 hebben: heeft dracht 26
 hebben: heeft jongen in 26
 hebben: heeft jongen op 26
 hechel 186
 heer 145, 147, 151
 heer, spaanse ~ 147
 heergodsdierke 156
 heergodsdierke 156
 heergodsgaren 219
 heet 56
 heggerups 168
 heihaas 59
 heikrekel 198
 heislangetje 100, 101
 heislangske 100, 101
 heiworm 160
 heks 221
 hemelbeestje 157
 hemelbij 131
 hemellamke 157
 hemellammetje 157
 hemellievevrouwke 157
 hemellievevrouwtje 157
 hemelmusje 157
 hemelmuske 157
 hemelse geit 225
 hemelzaad 209
 hengel 97
 hengst 151
 hennendief 52
 hennenvlo 210
 herdis 100
 herdist 100
 herentientje 156
 herfstkat 28
 herk 133
 HERMELIJN 46
 hermelijn 46, 51
 hermelijntje 46
 hert 56
 HERT, GEWEI VAN EEN ~ 57
 HERT, REE 55
 hertist 100
 hes 100
 hespel 131
 hetsespringer 145
 hetsespringerd 200
 heuschreck (du.) 145
 hevis 100
 hik 28
 hinde 57
 hinderlijke, het — 115
 hing 40
 hirschkäfer (du.) 162
 hirsch-koe 57
 hoeislang 101
 hol met pijpen 62
 hol 61, 62
 hollandse kuits 93
 holsworm 179
 holtsworm 179
 holtworm 179
 holtwormke 179
 holtzeug 228
 holwagen 225
 hom 66, 74, 133
 HOM 74
 homezeik 191
 hommelmel 126, 127, 133, 145
 HOMMEL 133
 hommelmel, bruine ~ 133
 hommelmel, kleine ~ 127
 hommelmel, kleng ~ 127
 hommelmel, zwarte ~ 133
 hommelaar 127, 133
 hommelmelbeeske 142
 hommelmelbeestje 142
 hommelmelbij 133
 hommelmeldierke 142
 hommelmeldiertje 142
 hommelmelke 127, 133
 hommelmels 118
 hommelmelskop 123
 hommelmelwormpje 203
 hommelmelwormke 203
 hommelmelt 133
 hommelmeltje 127, 133
 hommelmelvlieg 118
 hommelmelwormke 142
 hommelmelwormpje 142
 hommelmelwormpke 142
 hommer 66, 133
 homp 125, 133
 homp 66, 74
 hompen 121
 homvis 66
 homzeiksel 191
 hond, vierpotige ~ 100
 hondje 225
 hondsvlo 210
 HOOFDLUIS 204
 hoofdvluis 205
 hoogwagel 225
 hooiewagel 225
 hooikar 225
 hooipaard 200
 hooischrik 200
 hooisel 133
 hooispring 200
 hooispringer 200, 225
 hooispringerd 200
 hooisprink 200
 hooisprong 145
 hooivlieg 145
 hooiwaan 144, 225
 hooiwagel 145, 218, 225
 hooiwagen 144, 218, 220,
 225, 226
 HOOIWAGEN 224

WLD III, 4.2

hooiwever 147
 hooizolder 145, 225
 hoomzeik 191
 hoomzeik 193
 hoomzeikennes 197
 hoomzeikennest 197
 hoop beeskes 115
 hoop beestjes 115
 hoor 149
 hoorn 57
 HOORNAAR 132
 hoorngewei 58
 hoorns 58
 hoorworm 201
 hootsworm 179
 hoowaan 225
 hoowagel 225
 hoowagen 225
 hor 123
 horelaar 127
 horjel 127
 horlogemaker 144
 horrel 127
 hors 127
 horspel 127
 horstel 127
 horstelworm 172
 hortel 127
 hortsel 127
 horzel 127, 131, 133, 212
 HORZEL, RUNDERHORZEL, ~
 126
 horzel, worm van de ~ 172
 horzelknoop 172
 horzellarve 172
 horzelmaai 172
 horzelmade 172
 horzelt 127
 horzeltje 127
 horzelvlieg 127
 horzelworm 172
 horzelwurm 172
 hospel 127
 hossel 127, 133
 hosselvlieg 127
 hostel 127, 133
 hotsel 127
 houtamezeik 193
 houtdrager 194
 houtmaai 96, 179
 houtmade 96, 179
 houtsprot 96
 houtsworm 179
 houtteek 211
 houtworm 160, 179
 HOUTWORM 179
 houtwormke 179
 houtwormpje 179
 houtzeug 228
 houwen (mv.) 71
 houwer 58

hovenier 163
 huidluis 206
 huidmaai 172
 huidmade 172
 huisaamzeiksel 191
 huisamelezeiks 191
 huisje 170, 189
 huisje, slak met ~ 188
 HUISJESSLAK 187
 huisjesslak 188
 huiske 170, 189
 huiskeslak 188
 huismoemet 191
 huisslak 188
 huisspin 217
 huisvlieg 120
 HUISVLIEG, VLIEG 119
 huiszeikdempel 192
 huppel 139
 huupsespringer 200

I

ieske 100
 ijzeren zeug 203
 ijzerworm 174
 iltis 48
 in, heeft jongen ~ 26
 in, is ~ positie 26
 insect 115
 insecten 115, 117
 insecten, schadelijke ~ 115
 is drachtig 26
 is dragend 26
 is in positie 26
 is niet alleen 26
 is vol 26

J

jaardvlooi 207
 jabedis 100
 jannesvlieg 160
 jansvliegje 160
 jansvliogske 160
 janswormke 160
 janswormpje 160
 jeukrups 168
 jiepmap 136
 jodentuf 203
 johannawormpje 160
 johannesvlieg 160
 johanneswormke 160
 johanneswormpje 160
 jong krijgen 27
 JONG VAN EEN DIER 23
 jong 23
 jong, kats ~ 23
 JONGE BRASEM 88
 jonge brasem 88
 jonge kwakker 108

jonge kwakkerd 108
 jonge kwakvors 108
 jonge kwakvros 108
 jonge kwek 108
 jonge kworkel 108
 jongelen 27
 jongen (mv.) 23
 jongen krijgen 27
 jongen werpen 27
 jongen 26, 27
 jongen, boch ~ 27
 jongen, bocht ~ 27
 jongen, est ~ 27
 jongen, heeft ~ in 26
 jongen, heeft ~ op 26
 jongen, krijgt ~ 26
 jongen, moet ~ krijgen 26
 jongen, nes ~ 27
 jongen, nest ~ 27
 JONGEN, NEST, HOEVEELHEID ~
 27

JONGEN, WERPEN VAN ~ 26

jongfer 146
 jongske 23
 jongt 23
 jonk 23
 jonken 27
 jonkerjan 146
 jonkie 23
 jonkt 23
 jood 88, 90
 joodje 88
 joosje pik 168
 jossel 127
 jowen 121
 juffer 146, 222
 jufferke 146, 224
 juffertje 146, 224
 juffrouw 146
 juliwormke 160
 juliwormpje 160
 junikever 153, 160
 junikeverke 160
 junikevertje 160

K

kaakop 108
 kaalkop 108
 kaalkopje 108
 kaas, worm in de ~ 215
 kaasiever 149
 kaasmaai 215
 kaasmade 215
 KAASMIJT 215
 kaasmijt 215
 kaasworm 215
 kaatsen 109
 kabuisrups 167
 KADAVER 30
 kadaver 30

- kak jong 23
 kakelnestje 28
 kaken 68, 109
 kakjong 28
kakkelak 199
 kakkenest 28
 KAKKERLAK 198
 kakkerlak 199, 202, 228
kakkerol 188
kakrol 188
 kalander 177, 216
 kam 58
 kamerspin 217
kamp 58
 kankerluis 210
 kapel 135, 137, 139, 167
 kapelder 135
kapelke 135, 137
 kapellenuil 160
 kapelletje 135, 137
 kaper 76
 kapot (—) 30
kapot bees 30
 kapot beest 30
 kapot dier 30
 kapotgaan 29
 kapotte prij 30
 kapotte, een — 30
kapper 76
kappesrups 167
 karakol 187, 188, 189
 karakollenhuisje 189
karakollenhuiske 189
 karp 76
karpel 76
 KARPER 76
 karper 76
 karpoen 76
 karpvis 76
 kats jong 23
 kats 28
 kattedos 141
 katvis 78, 90
 katvisje 85
 kebets 212
 kedjot 50
 kegel 148
 keikever 152
 keireis 207
 kek 23, 28
 keldercommies 228
 kelderdief 228
 kelderhansje 111, 228
kelderhanske 111
 keldermot 141, 228
 kelderrat 203, 228
 kelderslak 116, 160, 187, 188
 keldervarken 227
 keldervarkentje 227
kelderverkske 227
 keldervoorn 228
 kelderzeug 228
 kelderzeugje 228
kelderzeugske 228
kellervarken 227
kelper 76
kerkel 198
 kevelaar 157
 kevelaarsbeestje 157
 kevelaarsmusje 157
kevelaarsmuske 157
 kevelaarswormpje 157
kevelaarswormpke 157
kevelaarvrouwke 157
 kevelaarvrouwkje 157
 kevelaarwormpje 157
kevelaarwormpke 157
kevelarenvrouwke 157
 kevelarenvrouwkje 157
 kevelder 151
kevelvrouwke 157
 kevelrouwkje 157
 kevelwormpje 157
kevelwormpke 157
 keveling 151
kevelvrouwke 157
 kevelvrouwkje 157
 keven 104
 kever 148, 151, 160, 162, 163
 KEVER, TOR 148
 keverd 148, 151
keverke 148, 157
kevermaai 175
 kevermade 175
 kevers 115, 118
 keverswormpje 157
keverswormpke 157
 kevertekavel 151
 kevertje 148, 157
 keverworm 175
kieën 67
 kiem 205
kierke 23
 kiertje 23
 kiervelen 121
 kiets 120
 KIEUWEN 67
 kieuwen 67
 kieuwplaten 68
 kieven 67
 kijs 58
 KIKKER 103
 kikker 104
 KIKKERDRIL 104
 kikkerdril 106
 kikkerrit 106
 kikkertje 108
 KIKKERVISJE 107
 kikkervisje 108
 kikmauw 104
 kikvors 104, 108
 kikvors, eitjes van de ~ 105
 kikvors, kleine ~ 108
 kikvorsenbibbel 106
 kikvorsenbibber 106
 kikvorsenbrei 106
 kikvorsendrek 106
 kikvorsendribbel 76
 kikvorsendril 106
kikvorseneier 105
 kikvorseneieren 105
 kikvorseneitjes 105
 kikvorsenladder 106
kikvos 104, 108
kikvos, eikes van de ~ 105
kikvos, kleine ~ 108
kikvosseneier 105
kikvosseneikes 105
 kikvros 104
 kilber van de kwakvros 106
 kimmén 68
 kip 26
kitswormke 182
 kitswormpje 182
 klabotekop 108
 klabotskop 104, 108
 klampen 53
 klauwen 54
 klederluis 206
 kledermaker 147
 kledersnijder 147
 kleefspin 217
 KLEERLUIS 206
 kleerluis 206
 kleermaker 147, 151, 222
 kleermot 206
klei beeske 23
klei diereke 23
klei dierke 23
klei vliegske 147
klein beeske 23
klein beeskes 115
 klein beest 23
 klein beestje 23
 klein beestjes 115
klein diereke 23
klein dierke 23
 klein diertje 23
 klein grut 65, 66
 klein van een langpoot 173
 klein vliegje 147
 klein vuiligheids 115
 klein wild 36
 kleine glazenmaker 146
 kleine glazensnijder 146
 kleine hagedis 101
 kleine hommél 127
 kleine kikvors 108

WLD III, 4.2

- kleine kikvos* 108
 kleine poppenschreur 147
 KLEINE SCHADELIJKE ZOOGDIEREN 36
 kleine wezel 46
 kleine zeiksdempel 194
 KLEINSTE DIER VAN HET NEST 28
 kleinste 28
 klemmen 54
kleng hommel 127
 klever 151
 klever, zwarte ~ 162
 kleverd 148, 151
 klevermeis 151
 klier 141
kling wessel 46
kloch 28
 klocht 28
 klommel 78
 klompje 110
klonkske 110
 knaaien 121
 knaas 126, 142
 knapblas 72
 knapper 158
 knauwel 28
knieng 62
knienges 62
knijnt 62
 KNIPTOR 158
 kniptor 174
 KNIPTOR, RITNAALD, LARVE VAN DE ~ 173
 knobbel 172
knobbelen 172
 knobbelluis 174
 knoteren 121
 knozel 126, 127, 142, 144, 163, 172, 212, 218
 knozelen 115, 118
knozelen 172
knozelke 142
 knozeltje 142
 kobbe 218
 kobbengewef 219
 kobgewef 219
 kobspin 218
 koe, blinde ~ 127
koehorstel 127
 koehorzel 127
koehossel 127
 koeienvlieg 127
 koekapel 135
 koekelen 96
 koekoeksrups 168
 koekoeksspeeksel 203
 koekoekspij 203
 koekoeksspouw 203
 koekoekspuug 203
 koekoekstuf 203
koekop 108
 koeleboets 108
 koeleboetsje 108
koeleboetske 108
 koelei 108
koeleike 108
 koeleitje 108
 koelekop 104, 108
 koelekopje 108
koelekopke 108
 koelemuil 108
 koelemuiter 108
 koeleskop 108
 koelevros 108
 koelkop (jong) 104
 koelkop 108
 koelkopje 108
koelkopke 108
koelop 108
koemaai 172
 koemade 172
koemel 108
 koemel 78, 79, 80, 90
 koemoel 78
 koemuil 108
 koerlekop 108
 koerups 168
 koevlieg 127
 koeworm 172
koewurm 172
 koffieboontje 165
 kog 136
 koggelenmug 136
 KOLBLEI 86
 kolblei 86
 kolerig (beestje) 115
 kommel 66
 konijn (meerv.) 62
 KONIJN, WILD ~ (MEERV.) 61
 konijn, wilde ~ (meerv.) 62
 konijndehol 62
 konijnen 62
 konijnen, wilde ~ 62
 konijnengat 62
 KONIJNENHOL 62
 konijnenhol 62
 konijnenlook 62
 konijnenpijp 62
konijnshol 62
konijngslook 62
konijngspijp 62
 konijns 62
 konijns, wilde ~ 62
 konijnsaard 62
 konijngang 62
 konijngat 62
 konijnshol 62
 konijnshoop 62
 konijnslook 62
 konijnsloop 62
 konijnsnest 62
 konijnspijp 62
 konijntjes 62
konijnshol 62
 koning 151, 153
 koninginnebij 133
koningske 29, 151, 170
 koningsvlinder 139
 koninkje 29, 151, 170
 kont 176
 kont, liesje met de ~ 182
 kont, lieske (met de ~) 182
 kont, miesje met de ~ 182
 kont, mieske (met de ~) 182
 kooi 28
 koolbaars 88
 koolbaarsje 88
koolbaasje 88
koolmaai 167
 koolmade 167
 koolpepel 137
koolpepelke 137
 koolpepeltje 137
 koolrups 136, 167
 koolrupsel 167
koolrusp 167
 koolspringer 200
 koolvietmop 137
 koolvlinder 137
 koolwitje rups van het~ 167
 KOOLWITJE 136
 koolwitje 137, 138
 koolworm 167
koorstel 127
 koot 61
 kop 186
 kop, familie op de ~ 205
 kop, beestje op z'n ~ 205
 koperkever 163
 koperworm 174
 koperwormpje 174
 kopluis 205
 koppel 28
kopschuj 34
 kopschuw 34
 KOPVOORN 80
 kopvoorn 80
 koren, worm in het ~ 173
 korenmijs 216
 korenmulder 163
 korenwolf 37, 45, 177
 korenwolfje 177
korenwolfke 177
 korenworm 173
 korf 98
 kormet 192
korstel 127
 kos-teek 211
 kostganger 176
 kot 60
kots 60

- kraalkes* 73
 kraaltjes 73
 kraaltjeskuit 73, 74
 kraatsel 29
kraatselke 29
 kraatseltje 29
 krabbakker 111
 krabbel 29
 kraddel 102
kraggel 29
 krak uit het nest 29
 krak 29
 krakje 29
 krakkel 29
krakol 188, 189
krakollenhuiske 189
krakske 29
 krapsooi 114
 krauw 214
 krauwel 29
 krawieren 121
kreek 198
 krekel 136, 149, 160, 198, 199
 KREKEL 197
krelkeskuit 73
krellekeskuit 74
 kreng 30
 krets 212, 214
 kretsel 214
 kretsluis 214
 kretsmijt 214
 kreverik 149, 151
 kriebel 198
 kriek 198
 krieker 198
 kriekerd 198
 kriezel 73
 krijgen, jong ~ 27
 krijgen, jongen ~ 27
 krijgen, moet jongen ~ 26
 krijgt jongen 26
 krikkelmuis 42
 kringelbeestje 165
 krits 43
 krizzel 198
 krod 110
 kroddel 104, 110
 kroddelen 106
 kroddelengerims 106
 kroddelenwallen 107
 kroddelenrit 106
 kroef-echel 41
 kroef-egel 41
 krombek 129
 kromkont 129
 kromme, de — 129
 krot 29
 krotenspin 225
 krotensworm 174
 krotje 29
 kruidruts 81
 kruidsoffer 102
kruipbeeskes 116
 kruipbeestjes 116
 kruipdieren 116
 kruipend gewormt 116
 KRUIPEND ONGEDIERTE 115
 kruipend ongesieffer 116
 kruipend, het — 116
 kruiphagedis 100
 kruipt, ongedierte dat ~ 115
 KRUISSPIN 220
 kruisspin 220
kruitsspinn 220
 kruiwagen 225
 kruppel 29
kruppelke 29
 kruppeltje 29
 kruts 29, 104
 krutsenbedden 106
 kuikendief 48
 kuil 61
 kuilekop 88
kuilekopke 108
 kuit 67, 73, 74
 KUIT 73
 kuit, vuile ~ 73
 kuiten 72
 kuitter 67, 73
 kuitje 73
 kuits, hollandse ~ 93
 kuitschieten 72
 kuitvis 67
 kulle 108
 kustreksel 50
 kwab 74, 75, 93
 KWABAAL EN PUITAAL 92
 kwabaal 93
 kwade beesten 36
 kwak 23, 104
 kwakaal 92, 93
 kwakbol 93
kwakeikes 105
 kwakeitjes 105
 kwakeling 29
 KWAKEN 109
 kwaken 109
 kwaker 104
kwakfrots 104
kwakked 104
kwakkedeneier 105
 kwakkenbimmel 107
 kwakkendrimmelspreien 106
 kwakkengeut 105
 kwakker 104, 108
 kwakker, jonge ~ 108
 kwakkerd 104, 108, 110
 kwakkerd, jonge ~ 108
 kwakkerdenbed 106
 kwakkerdenbedden 106
 kwakkerdenbroed 107
 kwakkerdendril 106
kwakkerdeneier 105
 kwakkerdeneieren 105
kwakkerdeneikes 105
 kwakkerdeneitjes 105
 kwakkerdengegeut 105
kwakkerdengegeuts 105
 kwakkerdengerijs 106
 kwakkerdengeut 105
 kwakkerdenkruid 107
 kwakkerdenkuit 106
 kwakkerdenmoos 106
 kwakkerdennest 106
kwakkerdennesten 106
kwakkerdennester 106
kwakkerdennet 106
 kwakkerdensprei 106
 kwakkerdenzaad 107
 kwakkerdenzever 106
kwakkereier 105
 kwakkereieren 105
 kwakkermoos 106
 kwakkernest 106
 kwakkertegegeuts 203
 kwakvors 104, 108
 kwakvors, halve ~ 108
 kwakvors, jonge ~ 108
 kwakvorseieren 105
 kwakvorsenbibbel 106
 kwakvorsenbibber 107
 kwakvorsendrek 106
 kwakvorsendril 106
 kwakvorsengegeut 105
 kwakvorsengerei 106
 kwakvorsengeut 105
 kwakvorsenwiggel 107
 kwakvorsje 108
kwakvos 104
kwakvoseier 105
kwakvoske 108
kwakvossendrek 106
kwakvossenwiggel 107
kwakvost 104
 kwakvros 104
kwakvros, eier van de ~ 105
 kwakvros, eieren van de ~ 105
 kwakvros, jonge ~ 108
 kwakvros, kilber van de ~ 106
 kwakvros, slijm van de ~ 106
kwakvroseier 105
 kwakvroseieren 105
 kwakvrosje 108
kwakvroske 108
 kwakvrosklibber 107
kwakvrosseneier 105
 kwakvrosseneieren 105
 kwakvrossennest 106
 kwattel 110
 kweggenbibbel 106
 kwek 104
 kwek, jonge ~ 108

WLD III, 4.2

- kweken 109
 kwekgezever 106
 kwekkenbibbel 106
 kwekkenzever 106
 kwekker 104, 108
 kwekkerd 104, 108
 kwekkerdeieren 105
kwekkerdeneikes 105
 kwekkerdeneitjes 105
 kwekkerdengegeut 106
kwekkerdengegeuts 106
 kwekkerdengeut 106
 kwekkerdenkuit 106
 kwekkerdril 106
kwekkerke 108
 kwekkerslijm 106
 kwekkertje 108
kwekvors 104, 108
 kwekvorsengeut 105
kwekvos 104
kwekvros 104
 kworkel, jonge ~ 108
- L
- laberdaan 65, 66
 laden 25
 lang, rups met ~ haren 168
 langbeen 143, 225
 langbeen, pater ~ 222, 225
 langbeen, pieter ~ 225
 langbenige 143
 lange, mug met ~ poten 143
lange, muk met ~ poten 143
 lange, prij met ~ poten 218
 langoor 59
 langpoot 143, 224, 225
 langpoot, klein van een ~ 173
 langpootmeun 143
 LANGPOOTMUG 143
 langpootmug 143
 LANGPOOTMUG, EMELT, LARVE
 VAN DE ~ 172
langpootmug 143
 langpootvlieg 143
langtis 100
lankbeen, pater ~ 225
lankpoot 225
 LARVE, AARDRUPS, ~ VAN DE
 NACHTVLINDER 178
 LARVE VAN DE LIBEL 179
 larve 170, 172, 176
 LARVE, VLEESMADE, ~ VAN DE
 BROMVLIEG 177
 LARVE, EMELT, ~ VAN DE LANG-
 POOTMUG 172
 LARVE, ENGERLING, ~ VAN DE
 MEIKEVER 174
 LARVE, MEELWORM, ~ VAN DE
 MEELTOR 176
- LARVE, RITNAALD, ~ VAN DE
 KNIPTOR 173
 last van muizen, enz. 36
 laten winnen 25
 leegster 60
 leester 60
 leger 60
 legerkot 60
 leggen 27
leggen, eier ~ 72
 leggen, eieren ~ 72
 leggen, repen ~ 96
 legter 60
 lellen 68
 lep 82
 lepper 82
 leum 92
 leven, het — 177
 levende made 176
levniersschaapke 137
levvrouwwormke 160
 lézard (fr.) 100
 LIBEL EN WATERJUFFER 145
 libel 145, 146, 224
 LIBEL, LARVE VAN DE ~ 179
 libellule (fr.) 146
lichbeeske 159
 lichtbeestje 159
lichteke 159
 lichtje 159
 lichtkever 159
lichtmaai 159
lichtmaaike 159
lichtmaaitje 159
 lichtmade 159
 lichtmadetje 159
lichtmake 159
 lichtworm 159
lichtwormke 159
 lichtwormpje 159
lichworm 159
lichwormke 159
lichwurpke 159
 liefhebber 219
 liefste 218, 219
 liesje met de kont 182
 liesje 182
lieske (met de kont) 182
lieske 182
lieveheerbeeske 154
 lieveheerbeestje 154
lieveheerkesbeestje 155
lieveheersbeeske 154
 LIEVEHEERSBEESTJE 154
 lieveheersbeestje 154
lieveheerslamke 155
 lieveheerslammetje 155
 lieveheersmusje 155
lieveheersmuske 155
 lieveheerspaardje 155
- lieveheersschaapje 137
lieveheersvlamke 156
 lieveheersvlammetje 156
lieveheerswormke 156
 lieveheerswormpje 156
 lieveheertjesbeestje 155
lieveherebeeske 155
 lieveherebeest 155
 lieveherebeestje 155
 lieveherebintje 156
lieveherebolleke 156
 lieveherebolletje 156
 lieveherehennetje 155
 lieveherekuikje 156
lieveherekuukske 156
lieveherekuukske 156
 lieveheremusje 155
lieveheremuske 155
 lieveherenbeestje 149, 152
 lieveherensbeestje 155
 lieveherespaardje 155
 lievehereschaapje 155
lievehereschaapke 155
lieveheretieneke 156
 lieveheretientje 156
lieveherevogelke 155
 lieveherevogeltje 155
lievelamke 157
 lievelammetje 157
lievevrouwbeeske 156
lievevrouwbeesteke 156
 lievevrouwbeestje 156
lievevrouwbezeke 156
lievevrouwbeeske 156
 lievevrouwbeestje 156
lievevrouwbezeke 156
lievevrouwehenneke 156
 lievevrouwehennetje 156
 lievevrouwekuikje 156
lievevrouwekuukske 156
lievevrouwepieteke 156
 lievevrouwepietje 156
lievevrouwepulleke 156
 lievevrouwepulletje 156
lievevrouwevogelke 156
 lievevrouwevogeltje 156
lievevrouwhenneke 156
 lievevrouwhennetje 156
lievevrouwke 157
lievevrouwkesbeesteke 156
 lievevrouwkuikje 156
lievevrouwkuukske 156
lievevrouwpulleke 156
 lievevrouwpulletje 156
 lievevrouwtje 157
 lievevrouwtjesbeestje 156
lievevrouwvogelke 156
 lievevrouwvogeltje 156
 lievevrouwwormpje 160
 ligplaats 60

WLD III, 4.2

- meelteek 216
 MEELTOR, MEELWORM, LARVE
 VAN DE ~ 176
 meelworm 176, 177, 180,
 199, 216
 MEELWORM, LARVE VAN DE
 MEELTOR 176
meelwormke 180
 meelwormpje 180
 meep 78
 meer 151
 meerjood 78, 95
meerjoods 95
 meerkat 78, 95
 meerkol 95, 111
 meerpets 38
 meerval 95
meikeer 150
 meikegel 115, 148, 150
meikevel 150
 meikever 148, 150, 160,
 163, 173, 176
 MEIKEVER 149
 MEIKEVER, ENGERLING, LARVE
 VAN DE ~ 174
 MEIKEVER, MANNELIJKE ~ 152
 MEIKEVER, POMPEN VAN
 DE ~ 153
 meikever, rups van de ~ 175
 meikever, worm van de ~ 175
 meikeverld 150, 170
 meikeverlarve 175
meikevermaai 175
 meikevermade 175
meikevertemaai 175
 meikevertemade 175
 meikeverworm 175
 meikits 152
 meiruitter 151
 meivlieg 186
 melenschijter 157
 melger 74
 melgerkuit 74
 melgkuit 74
 melie 205, 208
 melk 74
 melker 66, 74
 melkerd 74
 melkerkuit 74
 melkerskuit 74
 melkkuit 74
melt 173
meluf 208
 meluw 208
 memel 180, 216
 mensenbijter 210
 mensenvlo 205, 206
 mensenvlo 210
 mergelvarken 227
 mes 132
meskever 161
 mest 161, 170
 MESTKEVER 161
 mestkever 161
 mestkeverd 161
 mestvlieg 123, 161
 mestworm 161
 met 57
 met, hol ~ pijpen 62
 met, mug ~ lange poten 143
met, muk ~ lange poten 143
 met, prij ~ lange poten 218
 met, slak ~ huisje 188
 met, slak ~ slakkenhuis 188
 met, slak ~ slakkenhuisje 188
 met-eter 172, 215
 metkort 95
 met-vreter 172, 212
 met-worm 172
 meubelworm 180
 meun 80, 82, 93, 104
 mielemot 192, 194
 mielemottenei 194
 mielemottennest 196
 miepmop 136, 137, 167
 mieppoppop 170
 MIER 190
 mier 191
 mier, rode ~ 193
 mierei 194
 mieremeret 191
 mieremeret, rode ~ 194
 mieremeret, zwarte ~ 191
 mieremet 191, 194
 mieremet, dikke ~ 194
 mieremet, rode ~ 194
 mieremet, zwarte ~ 191
 mieremettenei 194
mieremetteneike 194
 mieremetteneitje 194
 mieremettensei 194
mieremettennes 196
 mieremettennest 196
mierenboch 196
 mierenbocht 196
 MIERENEI 194
 mierenei 194
 MIERENHOOP 196
 mierenhoop 196
mierennes 196
 mierennest 196
 mierezeik 191
 miermet 191
 miermet, rode ~ 194
 miermettenei 194
miermetteneike 194
 miermetteneitje 194
 miermettenuop 196
 miermettennest 196
 miernest 196
 mierzeik 191
 mierzeik, rode ~ 194
 mierzeikenhoop 197
 mierzeikennest 197
mierzeikenoef 197
 mierzeiker 191
 miesje met de kont 182
mieske (met de kont) 182
 miezeraar 29
 miezerik 226
 mijt 212, 213, 214, 215, 216
 MIJT 213
 mijter 213
 milcher 74
 milge 209, 210
 milner 209
 milt 66, 75
 milter 66
 milver 179, 203, 208, 215
 milver, groene ~ 210
mippel 131
mirvel 179
 misbaksel 29
 mispel 123, 127, 129, 130,
 131, 133
moddelaal 95
 moddemaal 95
 modderkruiper 85
 MODDERKRUIPER 94
 modderkruiper 95
 moeder 24, 60
moedergodssterreke 157
moedergodssterretje 157
 moedervis 67
moeier 24
 moek 24, 205
 moek, oude ~ 205
 moelejan 205
 moemet 191
 moemet, grote ~ 194
 moemet, rode ~ 194
 moemet, zwarte ~ 191
 moemettenei 194
 moemettenuop 196
moemettennes 197
 moemettennest 197
 moer 24, 60
 moeremet 191
 moeremettennest 197
moeremettennest 197
 moeren 27
 moerhaas 60
 moermet 191
 moerzeik 191
 moerzeik, rode ~ 194
 moerzeik, zwarte ~ 191
 moerzeiker 191
 moet jongen krijgen 26
 moet 205, 213, 214
 moets 61
 mokpepel 141
 mol 36
 molenaar 80, 148, 151, 152

- molenkop 108
 molenkopje 108
molenkopke 108
 molenkuus 228
 molenpaard 228
 molenpaardje 157
 molentandje 149, 157
 molenvarken 162, 199, 227
 molenvarkentje 227
molenverske 227
 molm 180
 molmuis 37, 42
 molpepel 134
 molrat 38
 moltergeschraap 29
 molvlieg 123
 moomzeikennest 197
 moor 60
 moos, rups in het ~ 167
 mooshommel 133
mooshommelke 133
 mooshommeltje 133
 mooskruiper 95
 moospepel 137
 moosrup 167
 moosworm 167
 mot 134, 140, 141, 149, 167, 206, 213, 216
 MOT 140
 motpepel 134, 140, 141
 motpiele 141
 motsnuffel 141
 mottävel 141
 motten 118
 mottenpepel 141
 mottenpepeltje 141
mottepiepelke 141
 mottevlieg 139
 motvlinder 140, 141
 moutrupsworm 176
 mug met lange poten 143
 mug 123, 142, 144, 172
 MUG 142
 mug, grote ~ 144
 muggen 118
 muggendans 121
 muil 31, 32
 muilekop 108
muilke 31
 muiltje 31
 Muis 36
 muis 37, 43
 muishond 46
 muishondje 46, 47, 51, 52
muishondke 46
muishondsje 46
muishonneke 46
 muisje 37
muiske 37
 mitel 180
 muizen 36
- muizen, last van ~, enz. 36
muk met lange poten 143
muk 142, 144
muk, grote ~ 144
 mul 139
 muldenaar 151
 mulder 80, 149, 150, 152, 162, 176
 mulder, worm van de ~ 175
mulderinneke 157
mulderinnetje 157
mulderke 151
 muldertje 151
 mullender 151, 228
mullener 151
muller 80, 150
 mulleter 151
 muremet, ei van een ~ 195
 murenmettenei 195
 murenzeiker 192
 murenzeikerd 192
 muurektis 100
 muurekvis 100
 muurertis 100
 muures 100
 muurhagedis 100
muurhazedis 100
muurhertis 100
 muurluis 207
 muurspin 225
 muurzeik 191
 muurzeik, rode ~ 194
 muurzeikei 195
muurzeikeike 195
 muurzeikeitje 195
 muurzeikenei 195
muurzeikeneike 195
 muurzeikeneitje 195
 muurzeikennest 197
 muurzeiker 191, 194
 muurzeiker, rode ~ 194
 muurzeikernest 197
 muurzeikersei 195
 muurzeikersnest 197
muurzeiknes 197
 muurzeiknest 197
muuzeikesnest 197
 muzeik 191
muzeik, rode ~ 194
 muzeiker 191
- N
 naai 205
 naaister 147
 naaldendrager 194
nachkapel 140
nachlichke 160
nachlichske 160
nachmaai 179
nachpepel 140
- nachspin* 221
nachsuil 140
 nachtkapel 140
nachtlichske 160
nachlichteke 160
 nachlichtje 160
 nachtmade 179
 nachtpapel 140
 nachtspepel 140
 nachtspin 221
 nachtsuil 140
 nachtuil 140
 nachtuiltje 140
 NACHTVLINDER 139
 nachtvlinder 140
 NACHTVLINDER, AARDRUPS, LARVE VAN DE ~ 178
 nachtwormpje 160
nachuil 140
nachuilke 140
nachvlinder 140
nachwormke 160
nadder 102
nangel 132
 napzuiker 125
 nechel 186
 neef 205
 neet 205, 212, 214
 NEET, LUIZENEI 205
 neetluis 206
 negel 41
 negenoger 94, 126
 negenoog 94
nektis 100
nes amezeiken 197
nes jongen 27
nes 27
 nest amezeiken 197
 nest jongen 27
 nest 26, 27, 61, 170
 NEST, HOEVEELHEID JONGEN 27
 NEST, KLEINSTE DIER VAN HET~ 28
 nest, krak uit het ~ 29
 nestgek 29
 nestjongste 29
 net 219
 netel 205
 niet, is ~ alleen 26
 nietnagel 205
nis 205
nolm 180
 notter 53
 nuer 147
 nuil 136
- O
oelekopke 108
 oliebeestje 157

WLD III, 4.2

- oliediereke* 157
oliediertje 157
olimusje 157
olimuske 157
oliepietje 157
olieschaapje 157
olieschaapke 157
oligbeestje 157
oligbezeke 157
oligdiereke 157
oligdierke 157
oliglamke 157
oligmanke 157
oligmuske 157
oligsdiertje 157
oligsmannetje 157
oligsmudje 157
oligsmusje 157
oligswormke 160
oligswormpje 157, 160
oligwormke 157
olm 180
olm 207
ommel 133
ommelwormke 142
omvis 66
onderkruiper 97
ongedieren 113
ongediert 113, 117
ongediert 36
ongedierte, schaaillijk ~ 36
ongedierte dat kruipt 115
ongedierte dat vliegt 117
ongedierte 36, 113, 115, 117
 ONGEDIERTE, ALGEMEEN 113
 ONGEDIERTE, KRUIPEND ~ 115
ongedierte, schadelijk ~ 36
 ONGEDIERTE, VLIEGEND ~ 117
ongedierte, vliegend ~ 117
ongedoete 114
ongeduimd 114
ongerkruiper 97
ongesieffer in een lok 117
ongesieffer 36, 113, 115, 117
ongesieffer, kruipend ~ 116
ongesieffer, schadelijk ~ 115
ongesieffer, vliegend ~ 117
ongesiefferde 114
ongesieffers 114, 115
ongesiefert 114, 115, 117, 210
ongesieferte 114
onkruid 114
onnuttig, schadelijk, ~ 36
onnuttigheids 114
onslieveheersbeeske 155
onslieveheersbeestje 155
onslieveherebeestje 155
onslieievrouwke 157
onslieievrouwetje 157
onweerdier 142
onweerdierke 142
onweerdiertje 142
onweerswormpje 203
onweerswormke 203
onzelieveheerbeeske 155
onzelieveheerbeestje 155
onzelieveheersbeeske 155
onzelieveheersbeestje 155
onzelieveheersbijtje 155
onzelieveherebeeske 155
onzelieveherebeestje 155, 160
onzelieveherebezeke 155
onzelieveherebijtje 155
onzelieveherebijtje 155
onzelieveherebolleke 156
onzelieveherebolletje 156
onzelieveherepaardje 155
onzelieveherepulleke 156
onzelieveherepulletje 156
onzelievrouwbeeske 156
onzelievrouwbeestje 156
onzelievrouwbolleke 157
onzelievrouwbolletje 157
onzelievrouwbeeske 156
onzelievrouwbeesteke 156
onzelievrouwbeestje 156
onzelievrouwbezeke 156
onzelievrouwehenneke 156
onzelievrouwehennetje 156
onzelievrouwemusje 156
onzelievrouwemuske 156
onzelievrouwepulleke 156
onzelievrouwepulletje 156
onzelievrouwkesbeesteke 156
onzelievrouwepulleke 156
onzelievrouwepulletje 156
onzelievrouwetjesbeestje 156
ooievaar 225
ooievaar, bartolomeus ~ 225
ooiwagel 225
ooiwagen 225
oorbees 201
oorbeest 201
oorbijter 201
oorlog 127
oorrakel 201
oorratel 201
oorworm 180, 182, 201, 226, 228
 OORWORM 201
oowagel 225
op zink vissen 96
op, beestje ~ z'n kop 205
op, familie ~ de kop 205
op, heeft jongen ~ 26
op, rups met haar ~ 168
opruimerke 29
opruimertje 29
oreik 126, 127, 129, 131, 133, 147, 186
oreis 126, 127, 133
oreit 126, 127, 129, 130, 133
oren 68
orenkruiper 201
orenworm 201
ormzeiksel 191, 193
orsel 127, 131
orzel 127
ossel 127
osselke 127
ostel 127
 OTTER 52
otter 53
oude moek 205
outmade 179
outworm 179
ovenbees 199
ovenbeest 199, 216
ovenbeestje 199
overdekken 25
ozelaar 29
ozeltje 29
 P
paadhosselwormen 172
paadsbeest 129
paadshever 129
paadshommel 129
paadshoorn 129
paadshop 129
paadshorles 128
paadshorzel 128
paadshossel 125, 127, 128, 133
paadsjossel 128
paadskever 162
paadsoreis 129
paadsossel 128
paadsschaar 162
paadsvlieg 123, 125, 129
paadsweps 129
paadswepsel 129
paadswortel 125, 172
paadswossel 128
paadswurm 172
paadswossel 131
 PAAIEN 72
paaien 72
paapsen 115
paardenhezel 128
paardenhommel 129
 PAARDENHORZEL 128
paardenhorzel 128
paardenhorzel, maai (van de ~) 171
paardenhorzel, made van de ~ 171
paardenmaai 172
paardenmade 172
paardenruiter 151
paardenvlieg 125, 129
paardenwesp 129, 131, 133

- paardenwoest 129
 paardenworm 162, 172
 paardenwortel 129
paardenwurm 172
 paardhorzel 128
 paardhorzelworm 172
paardhossel 128
paardhotel 128
 paardmade 174
paards 128
paardsbees 125
 paardsbeest 125, 129, 162
 paardsbemel 129
 paardsbij 129
 paardsdaas 125, 129
 paardsdoorn 127
paardsel 128
 paardsgeschaar 162
 paardshever 129
 paardshommel 129, 133
 paardshoorn 129
 paardshop 129
 paardshors 129
 paardshorspel 129
paardshorstel 128
 paardshorzel 125, 127, 128, 131, 133
 paardshorzelmade 172
 paardshospel 133
 paardskegel 162
 paardskever 162
 paardskop 125
 paardsluis 162
paardsmaai 172
 paardsmade 172
 paardsmispel 129, 133
 paardsmorsel 133
 paardsmossel 125, 129
 paardsoester 129
 paardsoreis 129
paardsossel 128
 paardsschaar 129, 162
 paardsvlieg 123, 125, 129, 162
 paardsvuurwortel 129
 paardswesp 129, 133
 paardswespel 129, 133
 paardswoest 129
 paardsworm 125, 133, 149, 160, 162, 172
 paardsworspel 125, 129, 133
paardsworstel 133
 paardswortel 125, 129, 133, 172
paardsworzel 128
paardswossel 125, 128
paardswurm 172
 paardszuiker 125
paardvlieg 125
 paardwesp 131
 paardwespel 131
paarmaai 174
paarsbeest 125
paarsbij 129
paarsdaas 125, 129
paarsgeschaar 162
paarshommel 129
paarshortsel 128
paarshorzel 128
paarshossel 128, 133
paarshostel 128, 133
paarshostelmaai 172
paarsmade 172
paarsmispel 129, 133
paarsmorsel 133
paarsmossel 129
paarsoester 129
paarsorstel 128
paarsospel 129
paarsostel 128, 133
paarsvlieg 129
paarsvuurwortel 129
paarswerspel 129
paarswesp 133
paarswespel 133
paarswoest 129
paarsworm 125, 133, 162, 172
paarswormen 172
paarsworspel 125, 129, 133
paarswortel 129, 133
paarsworzel 128, 133
paarswrom 160
paarswurm 172
paarszuiker 125
paashommel 129
paashospel 129
paashospel 133
paashossel 128, 133
paaskop 125
paasmossel 125
paasospel 129
paasvlieg 162
paaswespel 133
paasworm 162
paaswortel 129, 133, 172
paaswossel 128
 pad 100, 104, 109
 PAD 109
paddeke 109
paddemeukske 108
 paddenbed 106
 paddendrek 106
 paddenfloets 107
 paddengedrek 106
 paddengegeut 106
 paddengerei 106
 paddengerek 107
 paddengerep 106
 paddengerijs 106
 paddengetrek 106
 paddengewaad 107
 paddengewerk 107
 paddengezwel 106
 paddenmeukje 108
 paddenmoek 104
 paddenslijk 106
 paddenstaartje 108
padewos 129
 padje 109
 pakken 54
palin 91
 paling 91, 93
 PALING, AAL 91
palingske 101
palink 91
 palinkje 101
 pannenlapper 136
 pannenstaart 108, 111
 pannenstaartje 108
 pannenvogel 136
pannestraat 108
 papegaai 147
 pap-pens 90
 patattenworm 174
 pater langbeen 222, 225
pater lankbeen 225
 pater 151, 153
paterke 151
 patertje 151
 pauwoog 139
 pee 160
peerwesp 131
peerwespel 131
 peets 184
 peigeren 29
 pensluis 206
 pepel 134, 137, 138, 139, 140, 141, 170
 pepel, gele ~ 137, 139
 pepel, witte ~ 137
 pepel, rode ~ 139
 pepelaar 134
 pepelen 118
 pepeling 134
pepelink 134
pepelke 134, 141
 pepelon 134
 pepelrupsel 169
 pepeltje 134, 141
 peper 134
perehommel 129
perelink 184
perewesp 129, 131, 133
perewespel 129
pereworm 172
 peul 92
 piejot 59
 piekel 134
 piekel, gele ~ 137
 piekel, witte ~ 137
 pieling 184
 pielworm 184

- piepevogel 134
 piepjong 29
piepjonk 29
 pier 97, 182, 184
 piereling 184
pierelink 184
 pieren 116
 pierik 97, 184
 pierikje 182
 pierikken 116
pierikske 182
 piering 97, 184
 pieringen 116
pieeringske 97
pieerink 184
 pierinkje 97
pieerke 182
 pierlik 184
 pierling 184
pieerlink 184
 pietje 182
 piesbed 192
 piesmarooi 192
 piesmet 192
 piesworm 192
 piesworm, rode ~ 194
 pieswormei 195
pieswormennes 197
 pieswormennest 197
 piet 184
pieteke 157, 205
 pieteling 184
pietelink 184
 pieter langbeen 225
 pieter 205
 pieterkever 152
 pietje 157, 205
 pietjes 118
 piezeling 184
 pijp 61, 62
 pijp, de ~ uit zijn 29
 pijpen, hol met ~ 62
 pijpje 152
pijpke 152
 pijzel 29
 pik, joosje ~ 168
 pimpel 134
 pimperl 157
 pimperlletje 157
pimpwernelleke 157
 pin 91
 pingegel 41
 ping 184
 pink 30, 65, 66
 pinkeling 184
pinkelink 184
 pissebed 203, 226
 PISSEBED 226
 pismorm 194
 pitstang 202
pitswormke 160
 pitswormpje 160
pittekant 151
 plagen 121
 platkop 108
 platluis 205, 207, 212, 215
 platte (een -) 86, 87
 platte poos 207
 platterd 86
 platvis 86
 pluus 33
 poeker 205
 poelpak 108
 poelpakje 108
poelpakske 108
 poes 205
 poeterd 108
 POMPEN VAN DE MEIKEVER
 153
 pompen 153
 pompen, vol ~ 153
 poos, platte ~ 207
 pootjes, drek met ~ 205
 pootrups 168
 pop 169, 176, 179
 popje 169
popke 169
poppenschreuder 146
 poppenschreur 144, 146,
 225
 poppenschreur, grote ~ 147
 poppenschreur, kleine ~ 147
 poppensnijder 144, 146,
 200, 224
 pops 169
 porte espoir (fr.) 221
 Pos 88
 pos 88
 positie, is in ~ 26
 pot 59, 60, 62
 poten, mug met lange ~ 143
poten, muk met lange ~ 143
 poten, prij met lange ~ 218
 potenrups 168
 potenrupsel 169
 potje 60, 62
 potjoekel 145
 praam 118, 125, 145, 186,
 212
pratekamp 151
 pratmoes 77
 predikant 149, 151, 176,
 200
 predikantenmade 175
 predikantenworm 175
 predikaris 151
 prediken 153
 predikt 151
 preekheer 151
 preken 153
 preker 151
presikant 176
presikantenmaai 175
presikantenworm 175
 pretluis 207
preutekant 151
 preutelen 121
 prij met lange poten 218
 prij 22, 30
 prij, kapotte ~ 30
 prik 94
prinkhaan 200
pritelekant 151
prittekant 151
prizekamp 151
prizekanp 151
prizekant 151
 proberen 153
 processierups 168
 prop 169
 pruisworm 152
 puinoog 86
 puit 93
 puitaal 93
 PUITAAL, KWABAAL EN ~ 92
 pummel 205
 punaise (fr.) 207
 purperslak 187
 R
 raak 74
 raat 71
 ralbedis 100
 ram 59
 rammelaar 59
 rammelen 25
 RAT 37
 rat 38
 ratmuis 38
 razelen 153
 ree 56, 57
 REE, HERT, ~ 55
 REE, MANNELIJK ~ 56
 REE, VROUWELIJK ~ 57
 reebok 56
 reegeit 57
 reekalf 57
reeke 57
 reetje 57
 regelworm 184
 regendier 164
 regenworm 184
 regenpiering 184
 REGENWORM 183
 regenworm 184
 reipstaart 136
 rekel 52, 59
 remmel 59
 remmelen 25, 72
 ren 62
 rengelpierik 184
 rengelworm 184

- rengenworm* 184
repen leggen 96
repen 96
ret 49
retis 100
retske 81
reuchel 74
reucher 74
reuzenmug 144
reuzenmuk 144
reuzevlinder 139
riegerkuit 67
rietruits 81
rietvoor 81
 RIETVOORN 81
rietvoorn 81
rietvore 81
rijden 25
rijder, zwarte ~ 210
ringeliesje 169
ringellieke 169
ringelrups 169
 RINGRUPS 168
ringrups 169
ringrupsel 169
ringworm 174, 215
rinkrups 169
rinkrupsel 169
rispelen 121
rit 106
ritmaal 173
ritnaald 173, 177
 RITNAALD, LARVE VAN DE
 KNIPTOR 173
ritnaaldworm 174, 176
ritselkuit 74
 RIVIERGRONDEL 85
rode aamzeik 193
rode aamzeiksel 193
rode amezeik 193
rode amezeiksel 194
rode bosaamzeiksel 193
 RODE BOSMIER 192
rode bosmier 193
rode haamzeik 193
rode luis 210
rode mier 193
rode miermeret 194
rode mieremet 194
rode miermet 194
rode mierzeik 194
rode moemet 194
rode moerzeik 194
rode muurzeik 194
rode muurzeiker 194
rode muzeik 194
rode pepel 139
rode piesworm 194
rode spin 210
rode worm 172
rode zeikdempel 194
rode zeikdemselsel 194
rode zeiker 194
rode zeiklem 194
rode zeiklemd 194
rode zeiksdempel 194
rode zeiksel 194
rode zeiksworm 194
rode zeikworm 194
rode, grote ~ amezeik 193
roe 212, 214
roe-egel 41
roei 214
roekpepel 135
roemvogel 135
roepedel 135, 137, 139, 145
roepeder 135
roevogel 134, 137, 138,
 139, 140, 145
roevogel, bintje ~ 139
roevogel, witte ~ 137
roezens 121
rondcirkelen 120
ronddraaien 120
rondvliegen 120
rondzoemen 121
ronkel 127, 149, 151
ronken 121
ronker 127, 151
ronkkever 151
ronkkever, made van de ~ 175
roodborske 90
roodborstje 90, 153, 157
roodboske 157
roodoog 81
roodvisje 90
roodviske 90
 ROOFDIEREN, GRIJPEN DOOR
 ~ 53
rooioog 81
rooskever 152
ropeschaar 225
rosse, de — 52
rossen 25
rotzooi 114
roven 54
roverend 58
rugvin 69
ruisvoorn 81
ruiter 205
runderhorzel 127
*runderhorzel, maai (van
 de ~)* 171
 RUNDERHORZEL, HORZEL 126
*runderhorzel, made van de
 ~* 171
 RUNDERHORZELLARVE 170
runderhorzelmade 172
runderhossel 127
runderhostelmaai 172
rundervlieg 127
runderwesp 172
runderworm 172
runderwurm 172
rup 166
rups in het moos 167
rups met haar op 168
rups met haren 168
rups met lang haren 168
rups van de meikever 175
rups van het koolwitje 167
rups 137, 139, 166, 168,
 169, 170, 172, 173, 174,
 176, 179, 182, 226
 RUPS 166
rups, bruine ~ 168
rups, dikke ~ 168
rups, grauwe ~ 179
rups, grijze ~ 179
rups, groene ~ 167
 RUPS, HARIGE ~ 167
rups, harige ~ 168
rups, verpopte 170
rupsel 166, 168, 169, 179,
 226
rupsel, grijze ~ 179
rupsel, groene ~ 167
rupfels 115
rupsen 115, 116, 118
rupsen, maden en ~ 116
rupsen, wormen en ~ 116
rupsenbocht 170
rupsenkoof 170
rupsennes 170
rupsennest 170
rupsenpop 140, 169
rupsenschieter 136, 137, 167
rupsenweb 170
rupsenzaad 167
rupsschieter 136
rupszaad 176
rusp 166
rusp, grijze ~ 179
ruspel 166, 168, 169, 179,
 226
ruspel, grijze~ 179
ruspel, groen ~ 167
ruspenzaad 167
russel 31, 32
ruts 66, 76, 77, 80, 81
rutsje 77, 81, 90
rutske 77, 90
 S
salamander 100, 101, 110,
 111
 SALAMANDER 110
sau (du.) 58
sauger (du.) 132
saumon (fr.) 76
schaailijk ongediert 36
schaaphorzel 130

WLD III, 4.2

- schaaps 206, 211
schaapshorstel 129
 schaareshorzel 129
 schaaesluis 211
 schaaesmuis 42
 schaaessteek 130, 211
 schaaesvlieg 130
 schar 118, 140, 145, 147, 162, 218, 222, 223
 scharworm 202
 scharwormen 115, 223
 scharsenrijder 165
 SCHAATSENRIJDER 223
 scharser 165, 223
scharserke 223
 scharsertje 223
 scharsrjder 223
 shade 36
 schadelijk beestje 115
 schadelijk ongedierte 36
 schadelijk ongesiefer 115
 schadelijk 36
 schadelijk, onnuttig 36
 schadelijke beestjes 115
 schadelijke insecten 115
 schadelijke, het — 115
 SCHADELIJKE, KLEINE ~ ZOOG-DIEREN 36
 schalenveger 29
 schapen 211
 SCHAPEHORZEL 129
 schapenhorzel 129
 schapenluis 211
 schapenteek 211
 schapenvlo 211
 schapenwants 211
 schar 96
 scharensliap 147
 scharenslijper 223
 scharenworm 202
 schares 120
scharkietelke 29
 scharkieteltje 29
 scharkuikje 29
scharkuukske 29
 scharlingetje 29
scharlingske 29
 scharmuis 37
 scharpotje 29
 schatermuisje 42
schatermuiske 42
 schaverik 160
scheeldaars 212
 scheeldaas 162, 212
scheeldeers 125
 scheeldees 125, 127
 scheelhomp 125, 127
 scheelmuis 37, 42
 scheermuis 42, 44
 scheermuisje 43
scheermuiske 43
 scheetschuw 34
 scheldes 100
 schele pos 88
schelp 70
 schemerworm 160
 scheper 225
 schettermuis 43
 schettermuisje 43
schettermuiske 43
 schichtig 34
 schietaasje 96
schietaaske 96
 schieten 72
 schieten, geut ~ 72
 schieter 203
 schietsmelie 203
 schietvisje 203
schietviske 203
 schietworm 173, 174, 180, 201, 207, 216
 schietwormpje 203
schietwurmke 203
 schijtaak 178
 schijterd 84
 schijterd, bange ~ 34
 schijtkrevel 162
 schildkrote 110
 schimmelhuis 203
 schimmelluis 210
 schimmelneet 215, 216
 schinaas 96
 schmetterling (du.) 136
 schodderen 72
 schoenlapper 138, 147
 schoenmaker 151, 152, 176, 222, 223
schoenmakerke 165
 schoenmakertje 165
 schoester 149, 152, 162
 schoorsteenveger 152
 schoraas 96
 schouwbeest 199
 schouwveger 151, 152
 schrakkel 29
 schrankel 29
 schriekrekel 198
 schriepel 29
 schrijver 165, 222, 224
schrijverke 147, 165, 222, 224
 schrijvertje 147, 165, 222, 224
 SCHRIJVERTJE 164
 schrikachtig 34
 schrikketig 34
 schroefluis 210
 SCHUB 70
 schub 70
 schuim 203
 SCHUIMBEESTJE 203
 schuimbeestje 203
 schuj 34
 schulp 70, 189
 schulpje 70
schulpke 70
 schulpslak 188
schulpslak 188
 schurf 214
schurfluis 214
schurfmijt 214
schurfneet 214
 schurft 214
 schurftluis 206, 214
 SCHURFTMIJ 213
 schurftmijt 214
 schurftneet 214
 schurftteek 214
 SCHUW 34
 schuw 34
 serpent 102
 sintjanskever 152, 160
 sintjanskeverd 152
sintjanslichje 160
 sintjanslichtje 160
 sintjansvonkje 160
sintjansvonkske 160
 sintmaartenzomer 219
 sjierp 37
 sjierpmuis 37
 skaa 34
 slaan 54
 slaapluis 205
 slak met huisje 188
 slak met slakkenhuis 188
 slak met slakkenhuisje 188
 SLAK 186
 slak 187, 188, 189
 slakje 187
 slakken 116
 SLAKKENHUIS 188
 slakkenhuis 188, 189
 slakkenhuis, slak met ~ 188
 slakkenhuisje slak met ~ 188
 slakkenhuisje 188, 189
slakkenhuiske 188, 189
 slakkenpot 189
 slakkenpotje 189
slakkenpotteke 189
 slaks 187
 slaksenpotje 189
slaksenpotteke 189
 slakske 187
 SLANG 101
 slang 101, 102
 slang, blinde ~ 101
 slang, vergiftige ~ 102
 slangetje 101, 102
slangske 101, 102
 slangtis 100
 slank 102
 slantis 111
 slei 82

- slevermuis 44
 sliesser 95
slievenherenbeestke 155
 slijk 106
 slijkduiveltje 95
slijkdouvelke 95
 slijkmug 145
slijkmuk 145
 slijm van de kwakvros 106
 slijmer 106
 slijpen 153
 slinger 101, 102
 slinster 203
 slitschoenloper 223
 sloek 102
 sloevervisser 95
 sluiper 46
 sluijpe 61
sluipke 61
 smeel 209
 smeelber 209
 smeelde 167, 209
 smeeleven 115
 smeelft 203, 209
 smid 151, 153, 163
 smilmer 142, 209
 smilmer, groene ~ 210
 smilmer, zwarte ~ 209
 smilver 209, 210
 smoel 31
 smoelbakkes 31
smoutbeeske 157
 smoutbeestje 157
 smoutkevertje 157
smoutwormke 157
 smoutwormpje 157
smoutwormpke 157
 smug 144
smuk 144
 snappen 53
 snavel 31, 32
 SNEEP 78
 sneep 78
 sneger 187
 sneuren 54
 snijder 144, 147, 149, 153, 165, 222, 224
 snijder, grote ~ 147
snijderke 147, 224
 snijdertje 147, 224
 snijgerd 167
 snik 98
 snoek 66, 76
 snoekbaars 79, 88
snoekbaas 79
 snoeken 96
 snoekengaard 98
 snoekenvijsje 97
snoekeviske 97
 snoet 32
 snoets 32
- snoorbees* 202
 snoorbeest 202
 snorrekater 83
 snuf 32
 snuffel 32, 135, 138, 140, 141,
snuffelke 135
 snuffels 118
 snuffelter 135, 137, 139, 140, 147
 snuffeltes 135
 snuffeltje 135
 snufferd 32
snuffetter 135
 snuit 31, 32
 SNUIT 32
 snuitje 32
 snuits 31, 32
 snutten 54
 soektor 176
 soir, araignée du ~ (fr.) 221
 spaan 142
 spaanse heer 147
 spaanse juffrouw 147
 spaanse vlieg 147, 186
 spaanse, juffrouw ~ 147
 speermuis 43
spekmaai 173, 175, 186
 spekmade 173, 175, 186
 spekschreur 147
 spekvlieg 122
 spekworm 96, 175, 179
spekwormke 160
 spekwormpje 160
 spelmade 175
 spiegelkarper 76
 spier 71
 spiereeling 91
 spiering 66, 91
 SPIERING 90
spierink 91
spierling 184
spierlink 184
 spies 58
 spij 203
 spijbeestje 203
spijwormke 203
 spijwormpje 203
 spikkelkamp 152
 spilleworm 101
 spillemuis 43
 spilworm 102
spim 217
 spin 145, 147, 217, 220, 221, 222, 225
 SPIN 217
 spin, gelukbrengende ~ 221
 spin, gewone ~ 217, 221
 spin, rode ~ 210
 spin, witte ~ 220
 spinbeest 152, 176
- sping* 217
 spingetuit 219
 spingeweef 219
 spingeweefsel 219
spinkhaan 200
 spinne am abend (du.) 221
spinne 217
 spinnemajoel 152
 spinnen 116
 spinnenbed 219
 spinnendraad 219
 spinnendraden 219
 spinnenflikke 145
 spinnengerie 219
 spinnengerief 219
 spinnengeweb 219
 spinnengeweb 219
 spinnengeweeft 219
 spinnengeweefts 219
 spinnengeweeftsel 219
 spinnengeweer 219
 spinnengewerk 219
 spinnengewever 219
 spinnengewier 219
 spinnengezeef 219
spinnengjeef 219
 spinnenjager 225
 spinnenkop 217, 219, 221
 spinnenkopnet 219
spinnennes 219
 spinnennest 219
 spinnennet 219
 spinnenrag 219
 spinnenweb 170, 218, 219, 221
 SPINNENWEB 218
spinnenwebbe 219
 spinnenweef 219
 spinnenweefts 219
 spinnenweeftsel 219
 spinnenwel 219
 spinnenwever 218, 219
 spinnest 219
 spinos 152
 spinsel 170
 spinselmot 168
 spint 177, 209, 210
 spinweb 219
spirtelekant 151
spirtelkant 200
 spitmuis 42
 spitsmuil 32
 SPITSMUIS 42
 spitsmuis 42
 spitsmuisje 42
spitsmuiske 42
spittelekant 151
 spoelworm 160
spredikant 151
spriedekant 149
 spriet 91

WLD III, 4.2

- springen 25
 springer 200
 springpijp 62
 springvlo 210
 sprinkhaan 198, 200, 222
 SPRINKHAAN 199
 sprinkhannek 200
sprittelekant 151
 sprok 96, 179, 180, 184
 sprokaas 96
 sprokkel 179
 sprot 91, 96
 sprotaas 96
 spuw 203
staarke 33
staarstje 33
 STAART 33
staart 33, 69
staarteke 33
staartje 33
staarts 33
staartseke 33
staartsje 33
staartvin 69
 staat 33, 69
 staatje 33
staats 33, 69
staatsje 33
staatsvin 69
staatvin 69
 stachel (du.) 132
stachelvarken 40
stake 33
 stangen 58
 starten 153
stateke 33
 stechling 90
 stee 61
 steek 211
 steekmug 142, 145
steekmuk 142
steekmuk 145
 steekvis 90
 steekvisje 90
steekviske 90
 steekvlieg 125, 127
 steekworm 174, 182
 steenbiggel 94
 steenbijter 95, 111
 steenbijterd 94
 steenmarter 49
 steenmot 228
 steenprikker 94
 steenslangetje 101
 steenvarken 227
steeslangke 101
 stekebaarsje 90
stekebaasje 90
 stekel 71, 90
 stekelbaars 76, 88, 89
 STEKELBAARS 89
 stekelbaarsje 89
stekelbaarske 89
stekelbaaske 89
 stekelbag 89
 stekelbakje 108
 stekeldjag 89
 stekelenvarken 41
 stekeling 90
stekelke 90
 stekelmet 89
 stekelschang 89
 stekelschankje 89
stekelschankske 89
 stekeltje 90
 stekelvarken 40, 227
 stekelvarkentje 41, 227
stekelvarkske 41
stekelverkske 227
 stekelvisje 89
stekelviske 89
 steken, ze ~ 115
 stekerse 90
 stekkelmuurzeiker 194
 stekkendrager 194
 stekkensleper 194
 stekkenwagen 194
stekmaai 97
 stekmade 97
 STERVEN 29
 sterven 29
 stikker 147
stoese 33
stoeseke 33
 stoets 69
stoetske 33
stofe 126
 stokgoed 76
 stopper 126, 127
 stopperd 126, 127
 stort 218
 stoten 54
 stots 33
 stotsje 33
straat 33
 strank 61
 strekel 90
 strok 96
strongsvlei 126
strongsvlieg 121
strongtvlieg 121
stronks 162
stronkskever 162
stronksvlieg 121
stronkvlieg 121
strontbees 162, 163
 strontbeest 162, 163
 strontbij 162
 strontbijzap 162
 stronthommel 162
 strontkegel 162
 strontkever 152, 161, 163
 strontkleverd 162
 strontmulder 162
 strontpiet 162
 stronts 162
 strontskever 162
 strontsvlieg 121, 123, 126, 162
 strontsworm 162
strontvlie 121
 STRONTVLIEG 121
 strontvlieg 121, 123, 125, 162
 strontworm 162
 strontwormpje 162
 struikrups 169
stsaart 33
 stub 59
 stubstaart 33
 stulpen 96
 suikergast 203
 suizen 121

T

- tahoos (fr. taon) 127
 takken 58
 takkenrups 169
 tam 21
 tapvarken 227
tarren 153
 tatter 184
 teek 130, 172, 186, 211, 213, 214, 225
 TEEK 211
 teerwesp 131
 teetje 131
tek 58
 tellen 153
 tellen, centen ~ 153
 tellen, geld ~ 153
 telling 26
 tempelheer 147
 tenenbijter 145, 147, 224
 tenensnijder 147, 222, 224
 termiet 194
tierenhenneke 157
tierenhennetje 157
 tirren 121
 tjoek 40
 tjoeke 58
toch 28
 tocht 28
 toereliesje 182
toerelieske 182
 toeren 121
 toeren, gaan ~ 153
tonke 164, 170
tonneke 170
 tonnetje 164, 170
 toom 28
 topgaard 98

tor 123, 148, 164, 212
 tor, gele ~ 174
 TOR, GOUDEN~ 162
 TOR, KEVER, ~ 148
 torren 121, 153
 torvelen 121
 tos 123
 toterkruiper 95
tranengierterke 157
 tranengiertertje 157
 treden 25
 tredenen 25
 trenter 102
 truite 76
trups 166
 tuf 203
 tufbeestje 203
 tuinman 163
 tweedekker 147

U

uil 136, 139, 140
 uilenkop 108
 uilenkopje 108
 uilskwak 108
 uit, de pijp ~ zijn 29
 uit, krak ~ het nest 29
 uitstootsel 29
ulekopke 108
 ulk 48, 50, 52
 ulling 48
 ummervlinder 139
 urel 127

V

vaamspin 217
 valk 136
 vangen 54
 varken 58, 227
 varken, dik ~ 227
 varken, wild ~ 58, 115, 162,
 199, 203, 207, 226
varkensbees 228
 varkensbeest 228
 varkensegel 41
 varkenszel 41
 varkensluis 205
 varkensvlo 212
varkensvlooi 212
 varkentje 227
 varkentje, wild ~ 227
 vase, vers de ~ (mv. fr.) 97
 vastgrijpen 54
 vastklampen 54
 vastsnappen 53
 vatten 54
 vee 22
 veeworm 172
vektis 100

veldmade 172
 VELDMUIS 37
 veldmuis 37, 42
 veldmuisje 42
veldmuiske 42
velke 75
 velletje 75
velmaai 172
 venijdig 115
 venijn 115, 136, 140
 venijnig 115
 venijnig, dat beest bijt ~ 115
 venijnisch 115
 venijnsmus 136
venijnt 115, 136
 venijntje 136
 venstervlieger 115
 vergif 115
 vergiftige amezeik 193
 vergiftige slang 102
 verkrapte 29
verkske 227
verkske, wild ~ 227
vernijn 136
vernijn 115, 136
vernijnke 136
vernijntje 136
 verpoppinghuls 170
 verpopte rups 170
 verrekken 29
 vers de vase (mv. fr.) 97
 vers 133
 verstoteling 29
 vervelende beesten 115
vespel 131
vesper 131
 vette rups 168
 vette, een dikke ~ 172
 viepmop 136
 vierpotige hond 100
 viervoet 100, 111
 viervoeter 100
 viervoetige gilles 100
 viervoetje 100, 111
viervoetke 111
 vietmop 136
 vietmop, gele ~ 137
 vietmoppop 170
 vietsvogel 135
vietsvogel 135
 vietvogel 135
 vieze beestjes 115
 vim 69
 vimmen 68
 VIN 69
 vin 69
 vinnen 68
 vis 47, 48, 50, 52
 vis 65
 VIS, ALGEMEEN 65
 VIS, MANNELIJKE ~ 66

VIS, VROUWELIJKE ~ 67
 VISAAS 96
 visben 98
 visblaas 71
 visblaasje 71
visblaaske 71
visgaard 98
 visgaard 98
 visgraat 71
 VISHENGEL 97
 visje 65, 203
visjeswormke 96
 visjeswormpje 96
 viskaar 98
viskas 98
 viskast 98
viske 65
 viskist 98
 VISKORF 98
 viskorf 98
 vislijn 98
vismaai 96
 vismade 96
 visnet 96
 visotter 53
 vissen 96
 vissen, op zink ~ 96
 VISSEN, WW. 96
 visvoer 97
 vlaarmuis 44
 vlamuis 44
 vlaskegel 148
 vledermuis 44
 vleur 44
 VLEERMUIS 43
 vleermuis 44
 vleeshorzel 122
vleesmaai 96, 178
 vleesmade 96, 178
 VLEESMADE, LARVE VAN DE
 BROMVLIEG 177
 vleesvlieg 122
 VLEESVLIEG, BLAUWE ~, BROM-
 VLIEG 122
 vleesworm 96, 178
 vlerenmuis 44
 vleugel 44
 vlieg 120, 123, 126, 127,
 130, 162
 Vlieg, Vliegen, weven van
 een ~ 120
vlieg, biene ~ 125
vlieg, blauwe ~ 122
vlieg, blinde ~ 125
vlieg, dikke ~ 120, 122
vlieg, gele ~ 125
 Vlieg, Huisvlieg, ~ 119
vlieg, spaanse ~ 147, 186
vliegbeeskes 118
 vliegbeestjes 118
 vliegbeest 118

WLD III, 4.2

- vliegen 116, 117, 120
 VLIEGEN, WEVEN VAN EEN
 Vlieg 120
 vliegen: beest dat vloog 118
 vliegend gewormt 117
 VLIEGEND ONGEDIERTE 117
 vliegend ongedierte 117
 vliegend ongesieffer 117
 vliegend, het — 117
 vliegende beeskes 118
 vliegende beestjes 118
 vliegende zeiksdempel 192
 vliegenvanger 220
 vliegje 120, 127, 209
 vliegje, groen ~ 210
 vliegje, klein ~ 147
 vliegjes 117
 vliegmusje 157
 vliegmuske 157
 vliegske 120, 209
 vliegske, groen ~ 210
 vliegske, klei ~ 147
 vliegskes 117
 vliegt, ongedierte dat ~ 117
 vlieke 210
 vliemus 136
 vliezen 68
 vlim 69, 70, 71
 vlimmen 68
 vlimmetje 160
 vlimpke 160
 vlin 136
 vlinder, gele~ 137
 VLINDER 134
 vlinder 134, 137, 138, 139,
 147, 170
 vlinder, bruine ~ 139
 vlinder, groene ~ 137
 vlinder, witte ~ 137
 vlinderrups 168, 179
 vlinders 118
 vlindmus 136
 vlinner 134
 vlo 205, 206, 210, 212
 VLO 210
 vlobok 40
 vloch 210
 vloënbolk 40
 vloke 210
 vlooi 210
 vlooiënbok 40
 vlooiënbolk 40
 vloozak 162, 205
 vloon 210, 212
 vlootje 210
 voe 52
 voedster 60
 voer 97
 voermade 97
 vol pompen 153
 vol, is ~ 26
 voldragen 26
- volmaken 25
 vooi 52
 voon 77, 81
 voor 77
 voorke 77
 voormannetje 151
 voorn 77, 99, 80, 81
 VOORN, BLANKVOORN, ~ 77
 voornke 77
 voornetje 77
 voors 77
 voortje 77
 vore 77, 80, 81
 vors 104
 vorseieren 105
 vorsendrek 106
 vorsengedrek 106
 vos 104
 Vos 51
 vos 52
 voseier 105
 vresse 184
 vreter, grijze ~ 179
 vriendje 142
 vriezelekuit 67
 vrijer 145, 218, 219
 vrijersnest 219
 vros 104
 vrosje 104
 vroske 104
 vrossen, eierbed van ~ 106
 vrossenbed 106
 vrossenbedden 106
 vrossendrek 106
 vrosseneier 105
 vrosseneieren 105
 vrossennest 106
 vrossennets 106
 vrossenslijm 106
 vrouwbeeske 156
 vrouwbeestje 156
 vrouwbezeke 156
 vrouwehennetje 156
 VROUWELIJK DIER 24
 VROUWELIJK REE 57
 VROUWELIJKE HAAS 60
 VROUWELIJKE VIS 67
 vrouwemusje 156
 vrouwke 24, 67
 vrouwkesree 57
 vrouwmuske 156
 vrouwpulleke 156
 vrouwpulletje 156
 vrouwtje 24, 67
 vrouwtjesree 57
 vruchtenluis 210
 vuder 48
 vuil beeskes 115
 vuil gedierte 115
 vuile beestjes 115
 vuile kuit 73
 vuiligheid 115
- vuiligheids 115
 vuiligheids, klein ~ 115
 vuiligs 36
 vurenmade 160
 vuurer 48
 vuur 46, 48, 50
 vuurbeeske 138, 160
 vuurbeestje 138, 160
 vuurder 48, 50
 vuurkever 159
 vuurkeverke 160
 vuurkevertje 160
 vuurkonike 160
 vuurkoninkje 160
 vuurmaai 160
 vuurmaaike 160
 vuurmade 160, 176
 vuurmadetje 160
 vuurmake 160
 vuurman 160
 vuurmanke 66, 160
 vuurmanneke 160
 vuurmannetje 66, 160
 vuurpijlke 160
 vuurpijlte 160
 vuurooster 127, 129, 133
 vuurs 48, 50
 vuurveuren 160
 vuurvlieg 160
 vuurvliegje 160
 vuurvliegske 160
 vuurworm 159
 vuurwormke 159
 vuurwormpje 136, 159
- W
- waamzeik 191
 waamzeiksel 191
 waaslicht 160
 waffel 31
 wagen 225
 walluis 207
 walven 121
 wandbeer 207
 wandenluis 207
 wandluis 205, 207, 212,
 215
 WANDLUIS 207
 wandsluis 207
 wankluis 207
 wanluis 207, 215
 wansluis 207
 wants 207
 warbô (wa.) 176
 warbos 172
 wartsnijder 147
 waterding 165
 waterdink 165
 waterjongfer 146
 waterjuf 146
 waterjuffer 146, 165, 224

- WATERJUFFER, LIBEL EN ~ 145
waterjufferke 146
waterjuffertje 146
waterjuffrouw 146
waterjuffrouwke 146
waterjuffrouwkje 146
waterkever 164, 224
waterloper 222, 224
watermade 97
watermug 165, 224
watermuk 165
waternimf 146
waterpepel 146
waterpimfel 146
waterrat 38
watersalamander 111
waterschaar 146
waterschaatser 223
waterskieër 223
waterslijper 121
watersnuffel 146
watersnuffer 146
waterspin 146, 222, 223
 WATERSPIN 222
 WATERTOR 163
watertor 164
watertorke 164
watertorretje 164
watervlieg 145, 165
watervlo 165, 222, 224
watervlooi 165
wazenlichtje 160
wazenlichtske 160
web 219
weefspin 217
weegluis 207
weeraal 95
weerkwakkerd 104
weepad 110
weggenschieder 136
wei, made in de ~ 173
weibem 136
weimaai 173
weimade 173
weiworm 172, 173
weiwurm 172
weps 130
werns 184
 WERPEN VAN JONGEN 26
werpen 27
werpen, jongen ~ 27
werpt 26
werspel 128
wesp 127, 130, 133
 WESP 130
 WESP, ANGEL VAN BIJ OF ~ 131
wespe 128, 131
wespen 118
wesper 131
wessel 46, 48, 51
wessel, grote ~ 49
wessel, kling ~ 46
wesselke 46, 48, 51
wevel 216
weven 120
 WEVEN, VLIEGEN, ~ VAN EEN
 Vlieg 120
 WEZEL 45
wezel 46, 48, 49, 51
wezel, grote ~ 46, 49
wezel, kleine ~ 46
wezel, witte ~ 46
wezeleke 46
wezelke 46
wezeltje 46, 48, 51
wezer 46
wiedering 97
wijf 24
wijfje 24, 60, 67, 176
wijfke 24, 60, 67
wijngaardslak 188
wijntappertje 151
wijntempel 147
wijntemper 147, 224
 WILD KONIJN (MEERV.) 61
wild varken 58, 115, 162,
 199, 203, 207, 226
wild varkentje 227
wild verkske 227
wild 21
wild, klein ~ 36
wilde konijn (meerv.) 62
wilde konijnen 62
wilde konijns 62
wilde worm 177
wilde zeug 228
wilde zweug 228
wildgang 61
win 79
 WINDE 79
winde 79, 84
windel 94
wing 79, 84
winj 79
winnen 25
winnen, laten ~ 25
wipkont 145
 WISSEL, HAZENPAD, ~ VAN EEN
 HAAS 61
witje 137
witte fret 47
witte pepel 137
witte pickel 137
witte roevogel 137
witte spin 220
witte vlinder 137
witte wezel 46
witte worm 176
witvis 77
witvogel 135
witvot 133
worm, grauwe ~ 173
worm in de kaas 215
worm in het koren 173
worm van de horzel 172
worm van de meikever 175
worm van de mulder 175
worm 96, 116, 149, 160,
 170, 172, 173, 174, 176,
 177, 178, 180, 181, 184,
 202, 215, 228
worm, blinde ~ 101
worm, gele ~ 176
worm, gloedige ~ 159
worm, grijze ~ 179
worm, groene ~ 179
worm, rode ~ 172
worm, wilde ~ 177
worm, witte ~ 176
worm, zwarte ~ 162
wormmaas 96
wormachtig beest 116
wormbult 172
wormbulten 172
wormen en rupsen 116
wormen 115, 116
wormen 172
wormke 96, 149, 174, 177,
 182, 184, 216
wormkes 116
wormknobbel 172
wormpje 96, 149, 174, 177,
 182, 184, 216
wormpjes 116
worp 26, 28
worspel 128, 129
wortelworm 174
worzel 127
wossel 127
wouw 59
wratsnijder 147
wuppensnijder 144
wurm 172
wurmen 172
Z
zaad gieten 72
zaad 73
zaadje 75
zaadjes 73
zaadkuit 73
zaadmijt 216
zaaieling 67
zaaien 72
zaaier 73
zaaierd 73
zalm 76
zandgeuf 85
zandgeufje 85, 95
zandgeufke 85, 95
zandhaas 59
zandkruiper 84

- zandmoeder 94
 zandruijer 59
 zankhaas 59
 zankthaas 59
 zap 125
 zaps 125
 zeeg 21
 zeek 92
 ZEELF 82
 zeelt 82
 zeevarken 203, 227
 zeevarkentje 227
 zeeverkske 227
 zeikdeem 192, 194
 zeikdemenboch 197
 zeikdemenbocht 197
 zeikdemeneike 196
 zeikdemeneitje 196
 zeikdemmel 192
 zeikdemp 192
 zeikdempel 192, 194
 zeikdempel, rode ~ 194
 zeikdempel, zwarte ~ 192
 zeikdempelboch 197
 zeikdempelbocht 197
 zeikdempelai 195
 zeikdempelaike 195
 zeikdempelaietje 195
 zeikdempelenboch 197
 zeikdempelenbocht 197
 zeikdempelenei 195
 zeikdempelsboch 197
 zeikdempelsbocht 197
 zeikdempelsei 195
 zeikdempeneike 195
 zeikdempeneitje 195
 zeikdemsel, rode ~ 194
 zeikdimsel 192
 zeiker 192, 194
 zeiker, rode ~ 194
 zeikester 228
 zeikhoos 40
 zeiklem 192
 zeiklem, rode ~ 194
 zeiklemd 192
 zeiklemd, rode ~ 194
 zeiklemd, zwarte ~ 192
 zeiklemdenei 196
 zeiklemdennest 197
 zeikmoeier 194
 zeikmorsenhoop 197
 zeikpoes 40
 zeiksdeem 192, 194
 zeiksdeemd 192
 zeiksdeemdenei 195
 zeiksdemje 192
 zeiksdempel 192
 zeiksdempel, grote rode ~ 194
 zeiksdempel, kleine ~ 194
 zeiksdempel, rode ~ 194
 zeiksdempel, vliegende ~ 192
 zeiksdempel, zwarte ~ 192
 zeiksdempelenboch 197
 zeiksdempelenbocht 197
 zeiksdempeleneike 195
 zeiksdempeleneitje 195
 zeiksdempelenei 195
 zeiksdienbocht 197
 zeiksdintel 192, 194
 zeiksel 192
 zeiksel, rode ~ 194
 zeiksmoor 192
 zeiksmorsen, ei van ~ 196
 zeiksworm 192
 zeiksworm, rode ~ 194
 zeiksworm, zwarte ~ 192
 zeikworm 192, 194
 zeikworm, rode ~ 194
 zeikwormenei 196
 zeikwormennest 197
 zeikwormnest 197
 zeilke 160
 zeiltje 160
 zeisworm 192
 zeiworm 151
 zemelenzeiker 192
 zesspin 225
 zeug 228
 zeug, ijzeren ~ 203
 zeug, wilde ~ 228
 zevenoger 94
 zevenoog 186
 zevenslaper 37
 zeilverwormke 203
 zeilverwormpje 203
 zich gereed maken 153
 ziel 72, 75
 zijn, de pijp uit ~ 29
 zijn, dood ~ 29
 zijn: is drachtig 26
 zijn: is dragend 26
 zijn: is in positie 26
 zijn: is niet alleen 26
 zijn: is vol 26
 zilverbeestje 203
 zilverlingetje 203
 zilverlinkske 203
 zilvermutser 203
 zilvervisje 199, 202
 ZILVERVISJE 202
 zilverviske 199, 202
 zilverwormke 160
 zilverwormpje 160, 202
 zilverwurmke 202
 zingen 109
 zink, op ~ vissen 96
 zitten, bij ~ 25
 zoemelen 121
 zoemen 120, 121
 ZOEMEN, BROMMEN, ~ VAN EEN
 INSECT 121
 zoemer 145
 zoempen 121
 zoeven 121
 zomervogel 135
 zomerworm 160
 zonvogel 136
 ZOOGDIEREN, KLEINE SCHADE-
 LIJKE ~ 36
 zuikechel 186
 zuikels 186
 zuikester 186
 zwaab 163, 164, 177, 198,
 199, 228
 zwaarste 29
 zwakhaas 29
 zwakkeling 29
 zwakste 29
 zwam 72
 zwans 33
 zwar 130
 zwarre 212
 zwart beest 164
 zwart madetje 214
 zwarte aamzeik 191
 zwarte aamzeiksel 191
 zwarte amezeik 191
 zwarte beest 164
 ZWARTE BLADLUIS 208
 zwarte bladluis 208
 zwarte bloedzuiger 125
 zwarte hommelm 133
 zwarte klever 162
 zwarte luis 208
 zwarte mieremeret 191
 zwarte mieremet 191
 zwarte moemet 191
 zwarte moerzeik 191
 zwarte rijder 210
 zwarte smilmer 209
 zwarte worm 162
 zwarte zeikdempel 192
 zwarte zeiklemd 192
 zwarte zeiksdempel 192
 zwarte zeiksworm 192
 zwarte, een — 212
 zwartkopje 108
 zwat madeje 214
 zwatkopke 108
 zwatte 212
 zweetwormke 142
 zweetwormpje 142
 zweluis 210
 zwelpad 110
 ZWEMBLAAS 71
 zwemblaas 71
 zwems 65
 zwemvliezen 69
 zwermen 121
 zweug, wilde ~ 228
 zweven 121
 zwijn 58
 zwijnechel 41

Van het *Woordenboek van de Limburgse Dialecten* verschenen tot nu toe de volgende afleveringen:

Deel I. Agrarische terminologie

- WLD, Inl. en I.1: dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Inleiding en Agrarische terminologie, afl. 1 (bemes-ten en ploegen)*, Assen, 1983 (77 en 166 p.). ISBN 90 232 1820 5.
- WLD, I.2 dr. A. Weijnen, dr. J. Goossens, drs. P. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 2 (eggen en slepen)*, Assen, 1984 (80 p.). ISBN 90 232 1819 1.
- WLD, I.3 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 3 (weidebouw)*, Assen/Maastricht, 1991 (136 p.). ISBN 90 232 2634 8.
- WLD, I.4 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 4 (verbouw van graangewassen)*, Assen/Maastricht, 1992 (202 p.). ISBN 90 232 2751 4.
- WLD, I.5 drs. J. Kruijssen, dr. J. Goossens, dr. H. Brok, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 5 (verbouw van knol-en andere gewassen)*, Assen, 1994 (210 p.). ISBN 90 232 2890 1.
- WLD, I.6 dr. J. Kruijssen, drs. J. Kokkelmans, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 6 (boerderij, bedrijfsgebouwen)*, Assen, 1995 (176 p.). ISBN 90 232 3009 4.
- WLD, I.9 dr. J. Molemans, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 9 (het paard)*, Assen, 1994 (168 p.). ISBN 90 232 2920 7.
- WLD, I.10 dr. J. Molemans, lic. J. Verbeek, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 10 (paardentuig)*, Assen, 1994 (115 p.). ISBN 90 232 3145 7.
- WLD, I.11 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 11 (rundvee, melk en boter, veeteelt algemeen)*, Assen, 2001 (225 p.). ISBN 90 232 3653 X.
- WLD, I.12 dr. H. Cromptvoets, dr. J. Goossens, m.m.v. drs. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 12 (kleinvee, pluimvee)*, Assen, 1998 (150 p.). ISBN 90 232 3356 5.
- WLD, I.13 Lic. M. Ooms, dr. J. Goossens, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Agrarische terminologie, afl. 13 (landbouwvoertuigen)*, Assen, 1999 (139 p.). ISBN 90 232 3490 1.

Deel II. Niet-agrarische vakterminologieën

- WLD, II.1 dr. H. Cromptvoets, m.m.v. J. van Schijndel, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 1 (huis-slachter en bakker)*, Assen/Maastricht, 1986 (214 p.). ISBN 90 232 2242 3.
- WLD, II.2 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 2 (bier-brouwer en stroopstoker)*, Assen/Maastricht, 1988 (70 p.). ISBN 90 232 2410 8.
- WLD, II.3 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Cromptvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 3 (mole-naar)*, Assen/Maastricht, 1991 (242 p.). ISBN 90 232 2669 0.

- WLD III, 4.2
- WLD, II.4 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 4 (turfsteker en ertsontginner)*, Assen/Maastricht, 1987 (132 p.). ISBN 90 232 2306 3.
- WLD, II.5 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, m.m.v. drs. J. Busch, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 5 (mijnwerker)*, Assen/Maastricht, 1989 (293 p.). ISBN 90 232 2469 8.
- WLD, II.6 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 6 (imker, stro- of buntgrasvlechter)*, Assen/Maastricht, 1991 (128 p.). ISBN 90 232 2616 X.
- WLD, II.7 dr. H. Crompvoets, drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 7 (kleermaker, naaister, handspinner, handwever, touwslager, mutsenmaakster)*, Assen, 1993 (208 p.). ISBN 90 232 2821 9.
- WLD, II.8 drs. H. van de Wijngaard, dr. H. Crompvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 8 (pottenbakker, steenbakker, pannenbakker, gresbuisenindustrie)*, Assen, 1994 (136 p.). ISBN 90 232 2872 3.
- WLD, II.9 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 9 (metselaar, timmerman, dakdekker, loodgieter, stucadoor, huisschilder)*, Assen, 1995 (324 p.). ISBN 90 232 3034 5.
- WLD, II.10 dr. H. Crompvoets, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 10 (schoenmaker, zadelmaker/gareelmaker)*, Assen, 1994 (107 p.). ISBN 90 232 2953 3.
- WLD, II.11 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 11 (smid, loodgieter, koperslager)*, Assen, 1998 (222 p.). ISBN 90 232 3370 0.
- WLD, II.12 drs. H. van de Wijngaard, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Niet-agrarische vakterminologieën, afl. 12 (houtzager, timmerman, meubelmaker, rad- en wagenmaker, kuiper, klompenmaker, mandenmaker)*, Assen, 2001 (277 p.). ISBN 90 232 3732 3.

Deel III, Algemene Woordenschat

- WLD III, 4.1 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Inleiding en Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 1 (Vogels)*, Assen 2001 (50 en 270 p.). ISBN 90 232 3753 6.
- WLD III, 4.2 dr. J. Kruijssen, *Woordenboek van de Limburgse Dialecten, Algemene Woordenschat, Sectie 4, De wereld tegenover de mens, Fauna, afl. 2 (Overige dieren)*, Assen 2001 (256 p.). ISBN 90 232 3754 4.

URL van het WLD, waar ook de materiaalbases van de Algemene Woordenschat verschijnen:
<http://www.flwi.rug.ac.be/dialect/>